BEST SELLER JUNIOR

L. Boussenard

CĂPITANUL CASSE-COU

L. Boussenard

CĂPITANUL CASSE-COU

Le Capitaine Casse-Cou (1901)

Traducere și note de ELVIRA BOGDAN

www.virtual-project.eu

2004

RAFTUL CU AUTORI

Scriitorul francez Louis Henri Boussenard a trăit între anii 1847 și 1910. Spirit deschis, căutător de noi orizonturi, el a scris mai ales romane de aventuri și de călătorie. Îndrăgite de tineret, cărțile sale s-au bucurat de o largă circulație, unele fiind apreciate și astăzi de publicul cărora le sunt destinate.

Dintre titlurile sale mai importante notăm: ***Prin Australia*** (1879), ***Un ștrengar din Paris în jurul lumii*** (1880), ***Robinsonii din Guyana*** (1882; trei volume), ***Aventurile unui mic parizian în țara bizonilor*** (1886), ***Aventurile unui mic parizian în țara leilor*** (1886), ***Aventurile unui mic parizian în țara tigrilor*** (1886), ***Aventuri, peripeții și descoperiri ale unor călători prin lume*** (1890), ***Fără un ban*** (1895), ***Insula în flăcări*** (1897), ***Căpitanul Casse-Cou*** (1901).

Povestirea de față, al cărei erou este tânărul francez Jean Grandier, supranumit și căpitanul Casse-Cou, istorisește tinerilor cititori isprăvile pline de curaj și de istețime ale unui grup de adolescenți, cunoscuți sub numele de „Puștimea”; ei sunt hotărâți să sprijine, cu toate forțele lor, lupta pentru independență și libertate a burilor, pe care îi consideră victime ale agresiunii colonialiste engleze la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

O povestire plină de eroism, de entuziasm tineresc și de întâmplări neprevăzute, scrisă într-un stil plăcut, dinamic!

PARTEA ÎNTÂI

PUȘTIMEA

Capitolul I

Condamnarea la moarte – Un bur – Tânărul francez, prietenul lui – Se refuză o cauțiune de un milion – Fără drept de apel sau amânare – Condamnatul își sapă singur groapa – Execuția – Scenă tragică – Răzbunare – Căpitanul Casse-Cou – Urmărirea

Sergentul-major care îndeplinea funcția de grefier se ridică, ținând în mână hârtia pe care până în clipa aceea scrisese ceva în grabă, sprijinind-o pe genunchi. Cu o voce aspră, tăioasă, scandând aproape tragicele vorbe, el dădu citire sentinței:

„— Consiliul regimentului, învestit cu puteri de Curte Marțială, a hotărât în unanimitate condamnarea la moarte a numitului David Potter, dovedit vinovat pentru faptul de a fi otrăvit douăzeci și cinci de cai ai bateriei a 4-a de artilerie. Sentința este executorie, fără drept de apel sau amânare.”

Cu căști albe pe cap, așezați pe scaune pliante, cu revolverele în bandulieră și săbiile între genunchi, cei cinci membri ai consiliului păstrau o atitudine îngâmfată, disprețuitoare, de gentlemeni nevoiți să ia parte la o treabă plicticoasă și care nu era de demnitatea lor.

Chiar în clipa aceea, un tânăr căpitan bombăni printre dinți:

— *Good bye*[1]! Câte fasoane ca să expediezi pe lumea cealaltă un nemernic de țăran, un sălbatic de alb rebel, prădător și asasin!

Președintele, un bărbat frumos, purtând uniforma de locotenent-colonel al scoțienilor din Gordon, îl opri cu un gest discret al mâinii și se adresă condamnatului:

— David Potter, ce ai de spus în apărarea dumitale?

În picioare între doi tunari cu săbiile scoase, mai înalt decât ei cu un cap, burul înălță disprețuitor din umeri, apoi privirea lui

[1] „La revedere!” (în limba engleză, în text). Expresia e folosită aici ca o exclamație de nemulțumire și dispreț. (N. tr.).

limpede se întoarse de la ofițerii englezi, străbătu cele trei șiruri de soldați așezați în front, cu baionetele la arme, în jurul consiliului, și se opri îndelung asupra fermei, în fața căreia stăteau deznădăjduiți toți ai săi: o femeie încă tânără, care plângea în hohote și își frângea mâinile cu disperare, copiii, care scoteau niște țipete de-ți frângeau inima, bieții bătrâni, care îi amenințau cu pumni neputincioși pe invadatori…

Și, contrastând în chip sfâșietor cu această disperare, pe cer strălucea un soare vesel, cernut prin grațioasa verdeață a acaciilor și a mimozelor uriașe, scânteind pe câmpia plină de ierburi ce unduiau în valuri cât vedeai cu ochii.

Aici și-a trăit el viața, aici a iubit, a suferit și a luptat fără cruțare!

O lacrimă de înduioșare, pe loc zbicită de furie, îi întunecă pentru o clipă ochii. Se îndreptă, își strânse pumnii și răspunse cu o voce răgușită colonelului de highlanderi[2]:

— Mă condamnați pentru că mi-am apărat libertatea, independența patriei mele… Fie! Voi sunteți cei tari… asasinați-mă!

— Suntem judecători, și nu asasini – îi răspunse indignat președintele. Voi duceți împotriva noastră un război necinstit, nedemn de niște oameni civilizați… Războiul își are legile lui și, conform acestor legi, te-am judecat și te-am condamnat.

— A vă uni zece, cincisprezece, douăzeci contra unuia singur, așa cum faceți voi, înseamnă oare a duce un război cinstit?…

— Noi luptăm la lumina zilei, pe față, cu armele, și îi considerăm luptători pe aceia care procedează la fel… A otrăvi este un procedeu laș… Azi ne-ai otrăvit caii, mâine, cu siguranță, oamenii… Trebuie să dăm un exemplu…

Burul, neînțelegând astfel de subtilități, răspunse furios:

— Am acționat ca un patriot care-i distruge inamicului tot ce poate fi distrus: oameni sau materiale, și n-o să reușiți vreodată să-mi băgați în cap că, dacă este onorabil să omori oameni cu focuri de pușcă, ești laș dacă le nimicești caii otrăvindu-i…

— N-o poți scoate la capăt cu o astfel de brută! bombăni din nou căpitanul, încurcat în fond de această logică a primitivului.

— Cauza este lămurită! îl întrerupse scurt președintele. Pregătește-te să mori.

---

[2] Highlanderi = unitate de munteni din armata scoțiană. (N. tr.).

— O, nu vă cer iertare și fiți siguri că aș lua-o de la capăt, dacă m-ați lăsa în viață. Dar voi fi răzbunat!… Da, crunt răzbunat!… N-aveți decât să faceți să curgă sângele meu!… Să curgă în valuri!… Sângele martirilor independenței este roua care fecundează libertatea…

Aceste cuvinte, rostite cu un glas tunător, făcură să se cutremure grupurile de deznădăjduiți ce stăteau împrăștiate prin fața fermei, în timp ce grefierul, ca încremenit, dădu citire în continuare hârtiei:

„— Condamnatul își va săpa singur groapa și va fi executat de un pluton de doisprezece oameni… Numai șase puști vor fi încărcate cu gloanțe, de către un subofițer, iar celelalte șase vor avea gloanțe oarbe.”

Auzind această clauză stranie, condamnatul nu-și putu stăpâni un hohot de râs, neașteptat și teribil într-un asemenea moment.

— Ha!… Ha!… Ha!… Înțeleg… Mi se spusese mie povestea asta, dar nu-mi venea să cred! Când împușcați patrioți, vă temeți ca răzbunarea să nu-i ajungă pe oamenii din plutonul de execuție și socotiți că, procedând astfel, nimeni nu va putea să-i afle pe aceia care au ucis, din moment ce nici ei înșiși nu știu dacă arma lor este încărcată sau nu cu gloanțe. Imbecililor! Fiți liniștiți! Soldații nu au de ce să se teamă și răzbunarea mea îi disprețuiește pe acești complici involuntari ai crimei voastre. Ea vă va ajunge pe voi… da, pe voi, așa-zișii judecători, singurii și adevărații vinovați! Sunteți aici în număr de cinci, plini de viață și de sănătate… În spatele vostru se află armata engleză, puternică, numărând două sute de mii de oameni… Ei bine! Răzbunarea mea vă va lovi pe toți cinci și veți muri de o moarte cumplită, căci eu, muribundul, vă condamn la moarte!

Președintele se sculă și îi răspunse cu răceală:

— Noi te-am judecat așa cum ne-au dictat sufletul și conștiința noastră și amenințările tale ne lasă total indiferenți. După lege, ar trebui să mori fără să mai ai dreptul de a vorbi cuiva, dar, din spirit de umanitate, ordon să ți se îngăduie să-ți îmbrățișezi familia. Colonelul făcu apoi un semn și întreitul șir de soldați se întredeschise. Prin spațiul astfel creat, se apropie în fugă întreaga familie, deznădăjduită că șeful ei urmează să piară. Sunt de față vreo treizeci de rubedenii, în frunte cu soția lui, care se aruncă disperată în brațele viteazului și adoratului ei

tovarăș de viață. Ea îl strânge în brațe într-o dezlănțuire nebună, fără să poată articula vreun cuvânt, înspăimântată de groaznica amenințare, care – vai! o știe prea bine – este de neînlăturat.

Lângă ea se află un adolescent frumos, îmbrăcat cu un costum de vânătoare de o croială desăvârșită și a cărui eleganță – ce contrastează izbitor cu ținuta cel puțin neglijentă a burilor – ațâță curiozitatea englezilor.

Adresându-se condamnatului, care-i zâmbește cu tristețe, tânărul murmură cu o voce zdrobită:

— David!… Bunul meu David… Oare în felul acesta mi-a fost dat să te revăd?

— Dumneata! Dragul meu copil!… Chiar dumneata ești!… Oh! Sunt fericit… Iată! M-au prins… Acesta e sfârșitul și nu voi putea fi de față la triumful independenței noastre.

— Aș! Cine știe… Lasă-mă să le vorbesc.

Și tânărul înaintă spre membrii consiliului de război, care se ridicaseră și tocmai se pregăteau să se retragă. Apoi, descoperindu-se în fața președintelui, îi vorbi cu demnitate:

— Milord, vă implor, dați ordin să se amâne execuția… Fie-vă milă de această biată femeie… de acești copii… de acest om, care nu e decât un patriot. Sunteți mari, sunteți puternici, fiți îndurători, iertați-l!…

— Regret, domnule, dar nu pot face nimic – răspunse colonelul scoțienilor, ducându-și degetul înmănușat la vizieră.

— Numai câteva zile de viață dăruiți-i!… Doar câteva zile… o săptămână… și vă asigur că voi obține grațierea lui…

— Imposibil, domnule! Condamnarea a fost pronunțată conform legii și suntem cu toții sclavii acestei legi, începând cu Majestatea sa Regina și până la ultimul dintre soldații noștri!

— Vă ofer o cauțiune pentru el.

— Nu!

— Zece mii de franci pe zi, timp de zece zile.

— Nu!

— O sută de mii de franci!… Un milion pentru zece zile!

— Un milion? Dar cine sunteți dumneavoastră?

— Un om în stare de a-și onora semnătura – răspunse, cu acel soi de curaj plin de demnitate, adolescentul. David Potter mi-a salvat viața și aș da pentru el, dacă e nevoie, până la ultimul meu ban, până la ultima mea picătură de sânge.

— Sentimentul acesta vă onorează – îl întrerupse cu gravitate colonelul –, dar în război nu-și au loc sentimentalismele. Și acum, ascultați-mă atent și priviți-mă drept în față. Am un fiu aproape de vârsta dumneavoastră. Este ofițer în regimentul meu. Mi-am revărsat asupra lui toată iubirea mea de tată, în el mi-am pus toată ambiția mea de ostaș… Ei bine, presupuneți că el ar fi prizonier în tabăra burilor și gata de a fi împușcat, așa cum va fi omul acesta peste câteva minute. Și presupuneți că mi se oferă mie, tatăl său, viața lui în schimbul aceleia a lui David Potter…

— Da – răspunse tânărul, cu sufletul la gură.

— N-aș putea accepta acest schimb și unicul meu fiu ar pieri!

Tânărul lăsă mâhnit capul în jos, dându-și seama că nimic nu-l mai poate salva pe condamnat și că insistențele lui sunt zadarnice.

Și, pentru prima oară, înțelese el toată oroarea acelui lucru înfricoșător, a acelei calamități care provoacă masacrele și maldărele de cadavre, a acelei monstruozități care dezonorează omenirea: războiul. Întorcându-se atunci spre condamnatul înconjurat de ai săi, care continuau să plângă în hohote, îi prinse mâinile și rosti cu o negrăită afecțiune și regret:

— Bunul meu David… Credeam că-i voi îndupleca… dar în zadar… Orice speranță e pierdută.

— Eu totuși îți mulțumesc din inimă, bunul și curajosul meu prieten, că ai intervenit pentru mine. Doamne! Îmi crește inima când văd ce luptători s-au alăturat cauzei noastre!

— Nu mai pot face oare nimic pentru dumneata?

— Ba da! Să lupți mereu ca… Dar destul!… Înțelegi desigur totul și pe-aci sunt prea multe urechi nedorite! Să mă răzbuni și să rămâi lângă mine, împreună cu soția și copiii mei, până în ultima clipă.

— Ți-o promit, David! apoi adăugă în șoaptă, vorbind pentru sine: Îl credeam pe acest colonel al scoțienilor, pe acest duce de Richmond, mai înțelegător, mai milos și speram să-l înduplec.

Acum, ofițerii se retrăgeau spre corturile lor, dar nu fără a arunca mai întâi o privire plină de curiozitate acestui adolescent, care jongla cu milioanele și vorbea ca un bărbat.

Nu mai rămăseseră acolo decât sergentul-major, cei doi tunari și infanteriștii așezați roată în jurul grupului.

Cu vocea sa tăioasă, ofițerul însărcinat cu execuția dădu ordin unui soldat să-i împrumute condamnatului sapa.

Soldatul desfăcu sapa Wallace, cu care era înzestrată toată infanteria engleză și care se purta atârnată sub raniță, și i-o întinse burului, în timp ce sergentul-major adăugă, arătând pământul cu degetul:

— *Dig*[3]… sapă!

Burul înălță din umeri și vorbi cu răceală:

— Lăsați jos această unealtă englezească, care mi-ar păta și mâinile, și pământul în care mă voi odihni pe veci. Dați-mi

[3] „Sapă!” (în limba engleză, în text). (N. tr.).

târnăcopul și cazmaua mea, uneltele mele de muncă, acelea cu care am săpat livada, astăzi prădată de invadatori, distrusă de copitele cailor.

Îi fură aduse uneltele cerute. El prinse târnăcopul de coada lustruită de îndelungatul contact al mâinilor sale aspre și bătătorite și făcu să sune fierul lui lucitor. Apoi, din doi pași foarte mari, ca și când ar fi vrut să-și măsoare pe pământul roșiatic statura-i uriașă, săpă la cele două capete câte o urmă adâncă.

Buni judecători în materie de curaj, soldații englezi îl priveau cu admirație.

Cufundat în întregime în această ultimă, dar funebră muncă, burul scuipă în palme, strânse coada târnăcopului și șopti:

— Haide, David, sapă pentru ultima oară pământul care te-a hrănit.

Cu spinarea arcuită, cu gâtul încordat, cu mușchii brațelor jucându-i sub piele ca niște corzi, el lovea cu izbituri dese pământul roșiatic, care-i țâșnea printre picioare, înspre spate. Apoi săpă cu cazmaua tot spațiul cuprins între urmele ce schițau conturul gropii.

Îngenuncheați sub soarele puternic de amiază, soția și copiii lui plângeau în tăcere.

Soldaților li se îngăduise să stea jos. Acum mâncau, vorbind cu glas scăzut.

… Orele se scurg și groapa se adâncește. Uriașul se scufundă în ea încetul cu încetul, întrerupând uneori teribila sa ocupație, ca să-și șteargă cu dosul mânecii sudoarea ce-i șiroiește pe față. Din timp în timp, aruncă pe furiș o privire spre nenorocita lui tovarășă de viață, spre sărmanii săi copii și, deși e foarte obosit, dă zor cu săpatul, atât pentru a termina mai repede, cât mai ales spre a-i smulge mai curând pe ai săi de lângă această priveliște groaznică.

Un soldat cuprins de milă îi întinde bidonul plin cu whisky și-i zice cu blândețe:

— Bea, camarade, ca să prinzi curaj.

O rază de duioșie trece prin ochii burului, care însă îi răspunde:

— Whisky… nu, îți mulțumesc, camarade. Nu vreau să se creadă că aș avea nevoie să-mi fac curaj și că mi-e frică de

moarte. Dar, de la dumneata aș primi din toată inima puțină apă!

Înconjurați de soldați, prietenii și familia condamnatului nu mai pot comunica deloc cu cei din afară.

Soldatul dă fuga până în casă și aduce un fel de ploscă de lemn, plină cu apă proaspătă. David își moaie mai întâi buzele în apă, apoi bea cu sete, în timp ce soldatul se duce să-și reia locul, spunând:

— Apă! auzi băutură de creștin, mai ales când ești pe punctul de a nu mai simți niciodată gustul whisky-ului! Pe cât e de adevărat că numele meu e Tommy Alkins, tot pe-atât e că aș dori să golesc toate bidoanele escadronului, dacă aș fi ca el, gata să trec arma pe stânga.

… Timpul zboară, minutele se scurg necruțător, soarele coboară pe cer…

Loviturile de târnăcop răsună din ce în ce mai surd în groapa uriaș căscată, care-i ajunge acum burului până la umeri.

Femeia, doborâtă la pământ, privește cu groază cele două mormane care mărginesc groapa și înțelege că momentul fatal se apropie.

Se aud câteva trosnituri de încărcătoare mobile. Un sergent încarcă puștile, după ce a luat la întâmplare cartușele din ranițe și a scos șase gloanțe de pe țevile a șase puști. Apoi le adună pe toate și le culcă grămadă la pământ. Apropiindu-se de țăranul bur, care sapă întruna, îi spune:

— David Potter, pregătește-te să mori.

Acesta ridică brusc capul, se întrerupe și răspunde cu răceală:

— Bine… sunt gata.

Pune coada cazmalei de-a curmezișul gropii, se agață de ea cu amândouă mâinile și sare afară dintr-o săritură. Pășește peste una dintre cele două grămezi de pământ și, în bătaia razelor oblice ale soarelui, David Potter, mânjit de sudoare și de pământ roșu, apare deodată uriaș și tragic.

Soția lui și copiii vor să i se repeadă în brațe; dar, la un semn al sergentului, soldații îi împing îndărăt, iar cei doisprezece oameni dinainte aleși se apropie fără arme. Fiecare dintre ei apucă la întâmplare câte o pușcă și cu toții se aliniază în grabă. Sergentul se apropie de condamnat, vrând să-i lege ochii și să-l facă să stea în genunchi. Burul refuză însă energic și rostește:

— Singura rugăminte pe care o pot face unor englezi este aceea de a mă lăsa să mor în picioare, să pot privi soarele bunului Dumnezeu și să comand eu foc!

— Ei bine, da, fac asta pentru dumneata, deoarece ești un viteaz – zice subofițerul, salutând milităreşte.

— Îți mulțumesc!

Plutonul de execuție se află cam la vreo cincisprezece pași.

Burul se așază drept în fața plutonului, cu spatele la groapă.

O liniște teribilă a cuprins întreaga tabără. Au încetat chiar și suspinele, și gemetele. O spaimă ascuțită strânge inimile tuturor. Se aude o comandă scurtă, urmată de zgomotul manevrării rapide a puștilor. Soldații ochesc și cele douăsprezece țevi stau întinse orizontal, ca o linie de foc.

Cu capul gol, cu pieptul dezgolit, condamnatul trage aer adânc în piept și strigă:

— Adio, soție… copii… libertate! Adio, tot ce-am iubit și mi-a fost atât de drag! Trăiască independența! Iar voi, soldați… foc!

Șase detunături răsună, însoțite de un zgomot sec.

Burul se clatină și se prăbușește pe spate dintr-o dată, cât e de masiv, pe una dintre grămezile de pământ scos din groapă.

Un strigăt de durere țâșnește de pe buzele soției și ale copiilor.

Plutonul dă onorul, apoi se răsucește pe călcâie și se îndreaptă spre cantonament. Detașamentul care înconjurase locul pleacă și lasă liber, în sfârșit, accesul spre groapă.

Burul a murit pe loc. Din pieptul lui sfărâmat de cele șase gloanțe, care toate l-au lovit în plin, curg, susurând, valuri de sânge.

Nenorocita lui femeie cade cu greutate în genunchi și-i închide mortului, cu pioșenie, ochii, care au păstrat și în moarte o fixitate teribilă. Apoi își înmoaie degetele în sângele ce se prelinge din răni, își face cruce și spune copiilor:

— Copii! Faceți ca mine… Să nu uitați niciodată că tatăl vostru a fost un martir asasinat de englezi și că sângele lui strigă răzbunare!

Copiii o imită, iar cel mai mare dintre ei, un băiat înalt, de paisprezece ani, cam stângaci, dar plin de hotărâre, având și el pe frunte acea pată roșie din sângele tatălui său, se apropie de tânărul francez, care plânge alături de ei.

— Mă iei cu tine, nu-i așa? îi zice el, apucându-l de mână.

— Da – răspunde francezul –, am pentru tine un cal și o pușcă Mauser.

— Du-te, copilul meu – îi strigă mama, care a auzit totul. Du-te și luptă-te ca un bărbat, pentru răzbunare și libertate!

Apoi este adusă din casă o învelitoare mare și frânghii, învelitoarea va servi la înfășurat cadavrul, iar frânghiile, pentru a-l coborî în groapă.

În acest moment, sosește gâfâind, foarte emoționat, un băiat vânjos, vioi ca o veveriță. Cum îl zărește pe tânărul francez, se repede spre el, spunându-i în șoaptă:

— Am fost trădați! Vino, fugi!... Englezii au aflat că ești la avanposturi. Repede! Repede!... Caii sunt aici.

— Îți mulțumesc, Fanfan! Plec... Și tu, Paul, îmbrățișează-ți mama și urmează-mă...

Tânărul cu numele de Fanfan dispare imediat. Fiul condamnatului și tânărul necunoscut o iau la goană în urma lui. Fanfan se îndreaptă spre un pâlc de mimoze spinoase, numite acolo, pentru motive îndreptățite, *Așteaptă-puțin.*

Doi ponei robuști, cu harnașament de război, cu puști și genți bine aprovizionate cu muniții, mușcă frunzele de pe ramuri, zgâriind pământul cu copitele.

Dintr-o săritură, francezul fu pe unul dintre ei și-i strigă lui Paul:

— Urcă în spatele lui Fanfan! Și la galop!... Cred că vom avea de furcă...

În clipa aceea, câteva împușcături răsună dinspre avanposturi și gloanțele trec șuierând pe la urechile celor trei fugari, în timp ce caii pornesc într-un galop iute ca fulgerul. Un tumult neînchipuit străbate toată partea aceea a taberei engleze. Un ofițer de legătură sosește pe un cal în spume:

— Înconjurați casa!... Nu lăsați pe nimeni să iasă!... Unde este comandantul plutonului de execuție?

— Prezent, domnule locotenent – răspunde sergentul-major.

— Ai văzut cumva pe aici un tânăr, un copil mai degrabă, îmbrăcat într-un costum de vânătoare foarte elegant?

— Da, domnule locotenent.

— Și unde se află acum?

— Cred că la fermă.

— Trebuie să-l arestezi imediat și să-l aduci viu sau mort la cartierul general.

— Viu sau mort?!… Dar nu-i decât un copil, care n-are cine știe ce forță!…

— Mare idiot mai ești! Copilul ăsta e un diavol în carne și oase și face singur cât un regiment întreg! El este blestematul căpitan Casse-Cou, șeful cercetașilor. Repede!… Repede!… Și ia toți călăreții pe care-i ai la-ndemână!

În câteva minute, vreo treizeci de cai sunt înșeuați, li se pun frâiele și o furioasă urmărire se dezlănțuie.

Capitolul al II-lea

Vânătoare călare – Vânatul se apără – Primele isprăvi ale lui Casse-Cou – Copii viteji – Instinctul cailor – Mișcare de încercuire – Vânatul nu e în locul căutat – Fanfan rănit – Fugă neîntreruptă – Cal omorât – Pericol de moarte – Între două focuri

La englezi, orice pretext e bun pentru a-i face să pornească într-o cavalcadă turbată, căci sunt, într-adevăr, pasionați amatori de sporturi.

Când nu au o vulpe cu care să poată momi câinii, se mulțumesc să folosească bucățele de hârtie, pe care le seamănă în calea lor, la întâmplare, cu fantezie, un gentleman ce călărește în frunte și care reprezintă fiara.

O vânătoare chiar și în glumă sau doar o imitație de vânătoare, orice îi este suficient sportivului, numai să galopeze peste obstacolele cele mai neașteptate și să simtă acea beție care amețește și dă fiori de plăcere oricărui călăreț de soi. Fii cutezător!... Cutezător! Acesta este, la englezi, ordinul cel mai grabnic executat.

Unii ofițeri, uzând de autoritatea pe care le-o conferă gradul, nu pregetă să-i dea jos de pe cai pe simplii soldați, luându-le locul. Astfel că plutonul s-a format într-o clipită. E alcătuit din dragoni, husari, lăncieri și voluntari din *yeomanry*[4], mai turbați decât camarazii lor din armata permanentă.

Înainte!... Înainte!...

Datoria de ostaș și pasiunea sportivă imprimă o dublă atracție acestei urmăriri călare, care este dominată de furie din prima clipă.

Înainte!... Înainte!...

Plutonul se destramă și se înșiruie pe măsura avântului oamenilor și a iuțelii cailor.

---

[4] În Anglia feudală, o pătură socială de mici proprietari liberi, înstăriți, care, cu timpul, au ajuns mici nobili de țară sau arendași. (N. tr.).

În frunte galopează un tânăr locotenent de lăncieri, care călărește unul dintre acei admirabili cai care aleargă cu o viteză de-a dreptul uimitoare. Cu fiecare pas, îl vezi detașându-se mai mult de grup și câștigând teren în urmărirea fugarilor, care abia reușiseră să le-o ia înainte cu vreo șase sute de metri.

Sărmanii copii! Galopează din toate puterile pe poneii lor, care nu sunt prea arătoși, dar își fac totuși cu sârguință datoria, ca niște animale viteze și inteligente ce sunt.

Cele două grupuri au intrat acum în mijlocul ierburilor înalte. Aici, poneii câștigă din nou un oarecare avantaj, pentru că, având acel dar neobișnuit de a putea merge la trap cu picioarele dinainte și la galop cu cele dinapoi, ei reușesc ca, fără să încetinească prea mult viteza, să nu se încurce în firele lungi ale ierburilor. Dacă s-ar fi aflat în câmp deschis, ar fi fost ajunși de urmăritori în cel mult zece minute. Dar, în mijlocul preriei, reușesc să mențină distanța dintre ei și pluton. Numai locotenentul de lăncieri și alți trei călăreți câștigă teren puțin câte puțin.

Calul pe care călărește tânărul francez numit mai înainte de englezi căpitanul Casse-Cou este tot atât de odihnit ca și la plecare. Dar cel care-i duce în spate pe Fanfan și pe micul Paul face spume la gură și pare obosit.

— Fanfan – strigă scurt Casse-Cou –, călărești de parc-ai fi pe călușeii de lemn de la bâlci. Nu mai strânge frâul atât de tare și lasă calul să meargă în voie.

— Bine, șefule – răspunde băiatul. Iar tu, domnule Coco – i se adresează el calului –, vezi să ai minte pentru amândoi, ceea ce n-o să-ți fie greu deloc...

În acest timp, Casse-Cou întoarce capul și, îngrijorat de faptul că englezii iau avans, desface pușca de la oblâncul șeii și strigă cu jumătate voce:

— Atenție!

Apoi scoate un șuierat, la auzul căruia cei doi cai se opresc brusc și rămân nemișcați, ca împietriți.

Dintr-o săritură, el fu jos, în iarbă, își sprijini de șa țeava armei și-l ochi timp de două-trei secunde pe ofițerul de lăncieri. Apăsă încetișor pe trăgaci și, când detunătura izbucni, lungă și seacă, rămase câteva clipe cu ochii țintă, ca și când ar fi urmărit traseul glonțului său.

Lovit în plină cursă, ofițerul scăpă hățurile, desfăcu brațele și se răsturnă pe crupa calului, care făcu o săritură bruscă în lături. Mort sau grav rănit, omul căzu și animalul, înnebunit, se smuci, fugind la întâmplare, cu scările legănându-se în aer.

— Unul dintre cei care mi-au asasinat tatăl! strigă micul bur. Îți mulțumesc, Casse-Cou.

Răsună o nouă împușcătură. Fanfan, văzându-și „șeful” că descalecă și trage, făcuse și el la fel, dar fără niciun succes.

— Na! O lovitură pierdută – bombăni puștiul înciudat. Asta e! ...

Cei trei călăreți care se aflau în apropierea locotenentului se opriră pentru a-i da ajutor și formară astfel un grup compact.

Pac!... Piiiuuu! făcu glontele, piuind, când străbătu straturile de aer. Trăsese din nou Casse-Cou.

Acolo, în grupul englezilor, unul dintre cai se ridică în două picioare, asemenea unui cal heraldic[5], făcu câțiva pași și se prăbuși cu toată greutatea peste călărețul său.

— Cu ăsta fac doi! răcni micul bur, cu un ton de neînchipuită ură.

Pac!

Acum Fanfan fusese cel care trăsese din nou și pentru a doua oară nu nimerise ținta, cu toată bunăvoința lui.

Casse-Cou se întoarse furios și-i strigă:

— Fanfan, tragi ca o cizmă! Dă-i lui Paul pușca!

— O, da! strigă fiul condamnatului. Dă-mi-o... și-ai să vezi numai...

Cu precizia unui soldat hârsit, copilul acționă mecanismul, introduse un cartuș în țeavă, ochi cu un calm deosebit și trase în ceilalți doi supraviețuitori ai micii avangarde chiar în momentul când aceștia își reîncepuseră urmărirea.

— Tii!... Strașnic l-ai doborât! exclamă Fanfan fericit, văzându-l pe unul dintre ei cum cade.

— Paul, și-acum amândoi pe-al patrulea – zise Casse-Cou. Tu dobori omul și eu, calul.

Cele două detunături se confundară într-una singură.

Trăsniți în plină cursă de cei doi trăgători ce nu dăduseră greș, omul și animalul se prăbușiră și dispărură în mijlocul ierburilor.

— O, sărmanul meu tată – exclamă copilul, devenit palid –, vei fi răzbunat! Cu siguranță o să fii răzbunat!

Toată această teribilă execuție, care a luat atâta vreme de povestit, n-a durat de fapt nici treizeci de secunde!

Acum trebuia continuată fuga. Plutonul se regrupase; oamenii care îl formau ajunseseră la locul unde căzuseră camarazii lor.

---

[5] Cal heraldic = cal aflat pe blazonul unei familii nobile. (N. red.).

În clipa când să încalece, Casse-Cou văzu că toți cei înarmați duseseră puștile la ochi, gata să tragă. Abia avu timp să scoată din nou șuieratul acela ascuțit și să strige:

— Culcați-vă!

Admirabil dresați, caii, la acest semnal bine cunoscut, se lăsară să cadă pe burtă o dată cu stăpânii lor.

O ploaie de gloanțe trecu șuierând pe deasupra locului unde se ascunseseră fugarii. În clipa aceea, un țipăt ascuțit țâșni din gura lui Fanfan.

— Ei, fără prostii! zise Casse-Cou îngrijorat.

— M-au atins – răspunse băiatul –, ce să-i faci, m-au atins.

— Mii de tunete! Bietul meu Fanfan… Ia să văd!…

— La popicul stâng m-au lovit.

— Stai!… N-ai nimic rupt… E numai o gaură… O simplă gaură în pulpă…

— Sângerează ea, dar nu mă doare prea tare… Am să mă leg strâns cu batista și-am să fiu tot atât de „pe cinste” ca și mai înainte.

— Te pansez eu.

— Nu, lasă… mai târziu… când vom avea timp. Ocupă-te de lucruri mai serioase și fii cu ochii în patru, că uite colo cum se-ncinge treaba.

Și, într-adevăr, așa era. Furioși că întâmpinaseră rezistență și uluiți să găsiseră niște adversari atât de puternici în acești copii, pe care crezuseră că-i vor prinde distrându-se, englezii schimbaseră tactica. Dintre cei douăzeci și opt de călăreți, șapte o porniră în galop spre dreapta și alți șapte, spre stânga, descriind un semicerc, în așa fel încât să le taie fugarilor retragerea. Cei rămași pe loc se distanțară și continuară focul asupra punctului unde stăteau trântiți tinerii partizani.

— S-a sfârșit cu gluma – zise Casse-Cou, care, o clipă, se ridicase să privească pe deasupra ierburilor. Vor să ne înhațe prin încercuire… Vom vedea noi! Retragerea! Dar tu ai să poți, Fanfan, ce zici?

— Poți tot ce vrei, șefule. Fii pe pace!… Știi că nu-s un încurcă-lume…

— Ne amenință o mare primejdie.

— În această primejdie… e în joc chiar viața noastră… Dar nu poți face omletă fără să spargi ouăle… Dacă mi-ar fi fost frică

pentru propria piele, aș fi rămas în strada Greneta, în patria mea – zise Fanfan.

În timpul acestei scurte discuții, Casse-Cou, care veghea la toate, nu stătuse degeaba. Orientându-se după direcția vântului și după soare, consultându-și busola, descoperise o pădure mare, care se întindea în dreapta, cam la o jumătate de leghe; apoi încrucișase scările peste șei și toate acestea, fără să fie zărit de englezi, care, din locul unde se aflau, trăgeau întruna, cu nădejde. Apoi își trecu muscheta în bandulieră, spunându-i lui Paul să facă același lucru, și începu să se târască cu o iuțeală nemaipomenită prin ierburile înalte.

Paul și Fanfan, cărora această manevră de piei roșii le era bine cunoscută, îl urmară și, curând, dispărură și ei printre gramineele uriașe, lăsând pe loc caii, pitulați la pământ și complet nevăzuți în iarbă.

Englezii, deveniți mai circumspecți, înaintau acum cu precauție, în trap mic și uneori chiar la pas.

Fără să se preocupe de ei, Casse-Cou o luă la dreapta, în direcția pădurii. Cum englezii continuau să tragă la întâmplare, Casse-Cou, târându-se mereu ca un șarpe, observă cu jumătate glas:

— Numai de nu ne-ar schilodi caii. Oh! Dac-aș fi avut cu mine măcar o duzină din Puștimea mea! Niciunul dintre acești englezi n-ar mai ajunge înapoi în tabără. Fanfan, cum îți mai merge, bătrâne?

— Binișor!… Binișor!… Nu zic c-aș putea sări coarda… Dar ca să merg în patru labe… Una mai mult, una mai puțin, când e vorba de labe, n-are cine știe ce importanță.

Din fericire, ierburile, în acest loc, aveau mai mult de un metru înălțime și numai acest fapt i-a apărat pe îndrăzneții băieți, care altminteri cu siguranță că ar fi fost prinși și omorâți.

Într-adevăr, închipuiți-vă un câmp cu grâu, mare cât *Champ-de-Mars*[6], în care se joacă de-a v-ați ascunselea, dar în mod serios și sub amenințarea morții, trei oameni împotriva a douăzeci și opt! Câtă putere de rezistență, câtă dibăcie, dar și cât noroc le va trebui celor trei, ca să scape de urmărirea celorlalți!

---

[6] O mare piață din Paris, situată pe malul stâng al Senei, unde aveau loc manevrele militare și trecerile în revistă ale trupelor. (N. tr.).

În acest timp, plutonul, desfășurându-și spre dreapta și spre stânga cele două grupe, realizase un semicerc. Și acum, cele două grupe laterale se pregăteau să înainteze în același timp cu cel de-al treilea grup, rămas în centru, socotind că-i vor prinde cu siguranță la mijloc pe fugari.

Dar aceștia, strecurându-se printre ierburi, parcurseseră o bucată bună de teren, aflându-se cam la patru sute de metri distanță de locul unde se găsiseră la început. Și de unde ei fugiseră spre nord, iată-i acum în est. Era, de altfel, un adevărat miracol că englezii nu observaseră cărarea pe care ei o apucaseră, iar acel desiș de pădure unde-și puteau găsi salvarea se afla încă la o depărtare de cel puțin o mie șase sute de metri! La nevoie și cu un oarecare răgaz de timp, ar fi fost posibil poate să ajungă până la pădure, târându-se întruna. Dar această manevră grozav de dureroasă îl epuiză curând pe bietul Fanfan, care, cu tot curajul lui, nu se mai putu mișca. Slăbit de pierderea sângelui, care îi curgea neîncetat din pulpă, simțind că leșină, abia târându-se, el își imploră tovarășii să-l părăsească acolo unde se afla.

— Niciodată! Sau pierim cu toții aci, sau te vom duce cu noi acolo!

— Gândește-te că te-așteaptă șeful cel mare cu informații… că este în joc salvarea comandamentului nostru…

Casse-Cou înălță din umeri fără să răspundă, se ghemui și, ridicând capul doar atât cât să poată zări pe deasupra ierburilor, scrută atent, dintr-o privire rapidă, câmpia.

Unul dintre plutoane, realizând acea mișcare de învăluire, trecuse doar pe la o sută de metri de dânșii! Acum se depărtase însă mult și tânărul socoti că ei s-ar afla cam la cinci sute de metri distanță de urmăritorii lor. Ah! Dacă ar fi putut să continue a merge astfel prin mijlocul ierburilor! Dar Fanfan! Bietul Fanfan, pe care trebuiau să-l salveze cu orice preț…

Neavând de ales, Casse-Cou jucă ultima carte. Apropiindu-și degetele de buze, scoase trei șuierături lungi, ascuțite, sfâșietoare, care făcură văzduhul să vibreze și-al căror ecou fu purtat până-n depărtare. Și deodată, fapt cu adevărat uimitor, cei doi cai ascunși în ierburi, nevăzuți până atunci, se ridicară brusc pe picioare, ca acei diavoli care țâșnesc dintr-o cutie cu surprize. Simțurile lor, ce nu dădeau greș, de animale pe jumătate sălbatice nu-i înșelau. Urechile lor percepură direcția

din care venea cunoscutul semnal, iar mirosul, mai ascuțit decât acela al câinilor de vânătoare, le indică drumul pe care trebuiau să meargă. Și amândoi țâșniră într-un galop furios, sărind peste ierburi ca antilopele, adulmecând, cu nările dilatate, mirosul fugarilor.

Uluiți de această apariție, englezii traseră în grabă câteva împușcături în direcția vitezelor animale. Dar cum ele nu purtau în spate niciun călăreț, încetară curând a mai fi ținta împușcăturilor acestora. Cât despre șuierături, ele fuseseră auzite și de urmăritori. Dar oamenii celor trei grupe ale plutonului, din cauza marii depărtări la care se găseau unii de alții, nu și-au putut da seama cine le-a scos. Ba, ceva mai mult, și le atribuiră unii altora drept semnal c-ar trebui să se grăbească. Și se grăbiră, într-adevăr, să se adune spre punctul central, unde însă nu se mai afla nimeni!...

Trebuie să recunoaștem că, pentru cei trei copii, dintre care unul rănit, manevra fusese grozavă. Din nenorocire însă, nu erau încă salvați.

Caii se apropiau ca o vijelie și curând ajunseră lângă ei. Casse-Cou se ridică pe jumătate și-i opri cu un plescăit din limbă. Apoi, în două secunde, dezlegă scările încrucișate peste șa și strigă:

— Paul, pe cal! Nu te ocupa de mine, fugi spre pădure.

În timp ce micul bur se urcă în șa, Casse-Cou îl sui pe Fanfan, îl lipi de gâtul calului său, după care se azvârli și el pe spinarea lui.

Englezii își dădură seama atunci c-au fost trași pe sfoară și-i împroșcară cu un val de blesteme. În același timp, deschiseră un foc de iad asupra micului grup care fugea acum, zbura ca vântul.

Gloanțele șuieră, țiuie, sfârâie, retează ierburile și produc niște sunete foarte neplăcute. Și, în timp ce aceia care au puști trag întruna, ceilalți reîncep cu furie urmărirea.

În cinci sau șase minute, fugarii ar putea ajunge în pădure, unde și-ar găsi în sfârșit scăparea. Da, dar în cinci minute!...

Calul lui Paul sare în lături, se clatină și e gata să se prăbușească. Casse-Cou vede în șoldul drept al animalului o dâră lungă, roșie, din care sângele curge șiroi.

— Ține-te bine, Paul, ți-e calul rănit!

Burul îl și simte încovoindu-se sub el. În zadar îl încurajează cu glasul și-l îmboldește cu călcâiele. Temându-se însă că-l va vedea căzând și vrând să scoată din el, pentru salvarea tuturor, tot ce se poate scoate, îl înțeapă ușor cu cuțitul. Viteazul animal mai face încă trei sute de metri, apoi câteva călcături convulsive, sacadate… se clatină și se prăbușește, cu gura și cu nările pline de sânge.

— Sărmanul meu Coco – plânge cu suspine Fanfan, care își adora calul.

Micul bur, călăreț perfect, sare în picioare și e teafăr.

Casse-Cou îi strigă, oprindu-și calul:

— Sări la spatele meu și agață-te cum poți. Pe cuvântul meu! Parcă suntem fiii lui Aymon[7].

Dar, supraîncărcat, extenuat, calul nu mai poate înainta la fel de repede. Pădurea este numai la trei sute de metri distanță acum, iar englezii câștigă teren cu fiecare secundă.

O nouă salvă de focuri.

Paul scoate un strigăt și se prăvălește în ierburi. Se ridică însă pe loc și strigă alergând:

— N-am pățit nimic, dar mi-au sfărâmat pușca, sunt dezarmat.

Un glonte l-a lovit între umeri. Dar, printr-un noroc nemaipomenit, acesta s-a izbit de țeava puștii din spatele lui Paul, făcând-o țăndări.

Încă o sută cincizeci de metri!

Englezii se apropie scoțând urale frenetice. Este obișnuitul strigăt de triumf.

Micul bur sare peste ierburile, care aici sunt scurte și mai rare, și aleargă în urma calului lui Casse-Cou. Dar calul, pășind pe un furnicar, cade în genunchi și-i aruncă la vreo șase pași înainte pe Casse-Cou și pe Fanfan. Casse-Cou, pe jumătate amețit, se ridică dintr-o săritură, dar tovarășul său rămâne întins, fără cunoștință.

Englezii strigă:

— Predați-vă!… Predați-vă!

[7] *Cei patru fii Aymon* sau *Renaud de Montauban*: roman cavaleresc din secolul al XII-lea, în versuri, ai cărui eroi călăresc toți patru pe miraculosul cal numit Bayard. Ei se ridicaseră la luptă împotriva lui Carol cel Mare, regele Franței, dar au sfârșit prin a i se supune. (N. tr.).

— Niciodată! urlă Casse-Cou, ducându-și arma la umăr și țintind.

Cu un sânge rece nemaipomenit, trage trei focuri unul după altul și-i doboară la pământ pe primii trei englezi care sosesc.

Apoi îi întinde arma lui Paul, zicându-i:

— Mai sunt încă patru cartușe în magazie. Acoperă retragerea. Eu îl iau pe Fanfan.

Spunând acestea, îl ridică de jos pe tovarășul său, rămas în aceeași stare, și, cu el în spate, o ia la fugă. Și era gata să ajungă în pădure, când, deodată, la câțiva pași de el, o voce ca un tunet strigă:

— Foc!

Și, dintr-o dată, se vede înconjurat de flăcări și fum: împușcături izbucnesc din toate părțile, venind și dinspre pădure și producând un vacarm înfricoșător.

Capitolul al III-lea

Amintire din Infernul de gheață *– Ideile unui tânăr milionar – Pentru cauza burilor – Întâlnire cu Fanfan – La drum*! *– Recrutări de voluntari – În golful Delagoa – Vama portugheză – Pretoria – Președintele Krüger – Puștimea*

Sub titlul *Infernul de gheață*, *Jurnalul Vosgilor* a publicat o relatare a întâmplărilor din Klondike, bogata țară a aurului. Să reamintim, în câteva cuvinte, zguduitoarea dramă:

Victime ale unor bandiți aparținând societății de tristă celebritate *Steaua Polară*, mai mulți tineri francezi plecaseră să-și încerce norocul în acest misterios Eldorado[8] al Cercului Polar. După crâncene suferințe și momente grele în mijlocul a tot felul de primejdii îngrozitoare, ei reușiseră să dobândească o avere într-adevăr fabuloasă.

Bandiții, ațināndu-se pe urmele lor, ca niște adevărați copoi, îi urmăriseră pe ascuns până în Klondike. Și, aflând că tinerii găsiseră așa-numita *Mumă a aurului*, adică bogatul zăcământ aurifer râvnit cu atâta îndârjire de toți căutătorii de aur, hotărâseră să-i omoare și să pună mâna pe acea fabuloasă avere, care, chiar din primul moment, depășea cifra amețitoare de sute de milioane.

Eroii acestei sângeroase drame a aurului erau în număr de șapte: Léon Fortin, un tânăr savant; grațioasa sa logodnică, Marthe Grandier; reporterul Paul Redon; bătrânul Lestang, un canadian întâlnit acolo; Duchâteau, viteaza lui fiică, Jeanne, și, în sfârșit, Jean Grandier, fratele Marthei.

Jean Grandier, elev la liceul Sainte-Barbe, avea pe atunci cincisprezece ani. De o inteligență remarcabilă, de o vigoare și o putere de a îndura orice suferință extraordinare la un adolescent, fiind și neasemuit de curajos, acest elev de liceu a

[8] Țară imaginară, pe care Francesco Orellana, călător spaniol care, în 1541, a coborât Amazonul până la Atlantic, a pretins c-ar fi descoperit-o între Amazon și fluviul Orinoco și care, după părerea lui, era extrem de bogată în aur. (N. tr.).

săvârșit vitejii nemaipomenite, care țin de legendă. Chiar și fără să mai vorbim de rezistența lui fizică cu totul deosebită la un frig mai mare de cincizeci de grade sub zero, fără să mai amintim de minunata sa dibăcie în luptele cu fiarele sălbatice și mai ales cu uriașii lupi arctici, atât de primejdioși – e de ajuns să spunem că, deși rănit grav, înghețat, după ce pierduse mult sânge, i-a ucis cu mâna lui pe cei cinci bandiți ai *Stelei Polare*, eliberându-și astfel sora și pe Jeanne Duchâteau, prizoniere ale acestor mizerabili. Reîntors în Franța, extrem de bogat, rămăsese însă stăpânit de acea dorință pătimașă de aventuri care îi cucerește și îi pasionează pe toți cei care au gustat o dată din viața aceasta plină de emoții. Numai după câteva luni de odihnă, el fu cuprins de o nesfârșită plictiseală, care-l făcu să caute noi situații pentru această pasiune covârșitoare, pe care o simțea clocotind în el ca o sevă generoasă. Era tocmai pe punctul de a organiza o expediție, de a porni să străbată țări necunoscute, în căutarea soluționării unor probleme geografice, într-un cuvânt, să săvârșească o operă folositoare, care ar fi cerut elan și vitejie, când izbucni conflictul anglo-transvaalian. Din prima clipă, inima sa înflăcărată și generoasă se alătură luptei pentru independență a celor două mici republici sud-africane. Admiră plin de entuziasm calmul, demnitatea, măreția bătrânului președinte al Transvaal-ului, nobilul Krüger, care era întruchiparea acelor minunați oameni cu virtuți antice. Se îndrăgosti de buri, ostași-păstori care urau războiul și nu luptau decât pentru cauza sfântă a independenței lor. În schimb, îl indignau agresorii, acești prădalnici, acești masacratori de oameni, invadatori de popoare, care au dezlănțuit conflictul, asmuțind bogata și uriașa națiune engleză împotriva celor două state minuscule.

Chiar de la început, această mare disproporție i se păru o lașitate, o adevărată crimă împotriva umanității. De o parte, un puternic imperiu de patru sute de milioane de locuitori, cel mai bogat imperiu din lume, posedând armată, marină, colonii, industrie, finanțe, un colos care stăpânea peste o treime din glob; de cealaltă parte, două mici popoare neavând nici patru sute de mii de locuitori, și aceștia, țărani pașnici, trăind din produsul câmpiilor lor, cu moravuri austere și care nu cereau altceva decât să fie lăsați în pace, departe de oricare dintre frământările care zguduiau restul omenirii.

El tremura pentru ei, se mira de apatia popoarelor civilizate, dintre care niciunul, a doua zi după Conferința Internațională pentru Pace, nu îndrăznise sau nu putuse interveni și își zise:

„Deoarece marile state sunt egoiste și lașe, deoarece politica lor autorizează egoismul și lașitatea, nu le mai rămâne decât particularilor, oamenilor cu inimă să acționeze și să se sacrifice pentru această cauză dreaptă.

Sunt tânăr, înflăcărat, bogat, îmi place aventura, iubesc din instinct tot ce este înălțător și generos, mă voi dărui deci în întregime, cu trup și suflet, acestei nobile cauze a independenței celor slabi. Voi fi ostaș voluntar al armatei transvaaliene.”

Își împărtăși proiectul surorii sale, Marthe, și cumnatului său, Léon Fortin, care îl aprobară din toată inima. Apoi, fiind în întregime liber să dispună de persoana și de averea sa, plecă, după ce-și luase rămas bun, plin de emoție, de la prietenul său, Paul Redon, care se căsătorise cu Jeanne Duchâteau.

Marthe și Léon îl conduseră la gara P.L.M., de unde urma să ia rapidul de 8 și 40 seara pentru Marsilia, iar de acolo, să se îmbarce cu destinația Delagoa-Bay.

În momentul când strălucitorul echipaj care îl aducea se opri în fața sălii de așteptare, un băiat de vreo cincisprezece ani se repezi să le deschidă portiera. Dar valetul, care și sărise jos de pe scaun, îl îmbrânci cu atâta brutalitate, încât bietul băiat căzu cât era de lung, izbindu-se cu fața de caldarâm.

Prosperitatea nu îi înăsprise însă pe cei trei eroi din Klondike, ci, dimpotrivă, îi făcuse mai generoși. Așa că trei strigăte de milă izbucniră în același timp și Jean, coborând în grabă din trăsură, apucă băiatul de subsuori și-l ridică cu putere, întrebându-l cu multă simpatie:

— Ți-ai făcut vreun cucui?… Ceva rupt?… Nu cumva te-ai lovit rău? Iartă-mă, prietene, și primește, te rog, o despăgubire.

Celălalt sângera abundent pe nas, dar, deși simțea dureri, se forță să zâmbească și bâlbâi:

— Sunteți un om de treabă, domnule, dar n-am pățit mare lucru.

Nici cea mai mică imputare, nici cea mai vagă intenție de a face scandal și de a trage profit din acest incident.

Jean constată că băiatul avea o figură deschisă, că hainele îi erau curate și că n-avea nimic comun cu obișnuiții deschizători

de portiere. Mai curând avea aerul unui *gavroche*[9] cinstit, în niciun caz al unui pungaș. Toate acestea, bineînțeles, se petrecură cât ai clipi. Jean se scotoci prin buzunarele hainei, scoase un pumn de aur și i-l puse în mână, zicându-i:

— Primește asta fără supărare și nu păstra o amintire prea rea despre această întâlnire a noastră.

Celălalt roși, apoi păli și rămase cu gura căscată la vederea monedelor de aur, după care exclamă:

— Toate astea pentru mine!… Din pricină că am alunecat pe caldarâm!… Ce baftă pe capul meu! Să trăiți, boierule!… O să pot călători și-o să trec, pentru prima oară, chiar dincolo de fortificații.

— Îți plac, așadar, călătoriile?

— La nebunie!… Numai la ele visez… Și, mulțumită dumneavoastră, am să-mi pot plăti chiar acum una până la Marsilia!…

— Ia te uită! Ce nostim!… Și pentru ce vrei să mergi la Marsilia?…

— O dată ajuns acolo, reușesc eu în cele din urmă să mă îmbarc pentru țara burilor!

— Ce?… Voluntar?…

— Da, mi-a intrat mie în cap să le dau o lovitură zdravănă inglișilor, fiin'că le fac mizerie burilor.

Léon Fortin și soția sa urmăreau cu interes această convorbire dezlânată.

— Cum te cheamă? întrebă Jean fără altă introducere.

— Fanfan!

— Unde locuiești?

— Mai înainte, în strada Greneta 12, în prezent, în aceea care n-are nume… adică în stradă.

— Și părinții tăi?

— Tata se îmbată în toate cele trei sute șaizeci și cinci de zile ale anului și mă cotonogește în bătaie cel puțin de două ori în douăzeci și patru de ore. Iar alaltăieri m-a izgonit de-acasă.

— Dar mama ta?…

— Moartă de cinci ani – răspunse băiatul, în ochii căruia se iviră lacrimi.

— Și ești hotărât să te înrolezi pentru Transvaal?

---

[9] Numele viteazului băiat din romanul *Mizerabilii* de V. Hugo a devenit, cu trecerea anilor, sinonim cu „ștrengar viteaz și cinstit". (N. tr.).

— Mai mult decât oricând, domnule.

— Ei bine, Fanfan, te iau cu mine!

— Fir-ar să fie! Dar sunteți un adevărat bărbat! Primesc, și încă din toată inima… și chiar din clipa asta sunt cu totul al dumneavoastră… și asta pentru toată viața!… Și veți vedea cât de devotat am să fiu!…

Așa îl recrută căpitanul Casse-Cou pe primul voluntar din compania sa de cercetași.

La Marsilia, mai înrolă și un ajutor de bucătar, care, într-o vreme, fusese angajat la Mesagerii, dar în prezent era fără serviciu. Bineînțeles că se numea Marius, ca toți provensalii, și răspundea cu plăcere la porecla de „Moko”.

La Alexandria, Jean recrută doi marinari, unul neamț, celălalt italian, care ieșiseră din spital și așteptau repatrierea. Neamțul se numea Fritz, iar italianul, Pietro.

Jean începu să râdă și-i spuse lui Fanfan:

— Un adevărat escadron… Patru oameni, cu mine în chip de caporal.

Și pe tot parcursul drumului continuă această recrutare pitorească și internațională.

La Aden găsi doi tineri arabi din Algeria, veniți cu guvernatorul francez din Obock[10] și care, după ce dezertaseră, își căutau o situație. Sporovăiau destul de aproximativ în limba franceză și consimțiră cu dragă inimă să-l urmeze pe tânărul acesta cu aspect distins, care le oferea o soldă împărătească.

În sfârșit, chiar pe vapor, Jean Grandier cunoscu o familie sărmană de emigranți francezi, care plecau să-și încerce norocul în Madagascar. Erau cu toții vreo cincisprezece – dacă numărai atât nepoții, cât și rudele mai îndepărtate –, dar vai! Toți atât de zdrențăroși, că te făceau să gândești că răposatul Iov, a cărui sărăcie legendară a rămas proverbială, era bogat pe lângă ei.

Tinerețea și entuziasmul lui făcură o profundă impresie asupra acestei familii numeroase, determinându-i pe trei dintre tineri să-l însoțească în Transvaal. Apoi, sub pretextul că-l despăgubește pe șeful familiei pentru aceste trei perechi de brațe pe care i le lua momentan, îl făcu pe acesta să accepte o sumă de zece mii de franci, cu promisiunea de a le da încă o dată pe atât, la sfârșitul campaniei.

[10] Port în Republica Djibouti. (N. red.).

„Aș vrea totuși să completez o duzină” – gândi Jean Grandier, care, din caporal, devenea acum șef de grupă. Și completă duzina, ba chiar o depăși când ajunse la Lourenço Marques[11].

Fiind un om ce nu se îndoiește de nimic, adusese cu el din Franța: arme, îmbrăcăminte, muniție, încălțăminte, echipament, harnașamente în valoare de peste o sută de mii de franci, știind prea bine că toate acestea își vor găsi întrebuințarea acolo. Era deci destul de îngrijorat în privința debarcării și a introducerii pe teritoriul portughez a acestei încărcături mai mult decât suspecte.

Dar, cu toată vârsta lui fragedă, prietenul nostru era un băiat foarte priceput și cu destulă experiență, căci viața aspră, plină de aventuri este cea mai bună dintre toate școlile vieții.

De îndată ce vaporul a avut liberă intrare, Jean lăsă liniștit la bord extraordinara sa încărcătură și ceru să fie condus la domiciliul particular al șefului vămii portugheze.

Se știe că guvernul lusitan[12] îi plătea foarte puțin pe funcționarii săi. În schimb, îi plătea rar și adesea, chiar deloc. N-aveau decât să se descurce singuri și – fenomen care ne va da o idee clară despre capacitățile lor administrative – ei trăiau foarte bine, ba chiar făcând și avere, și încă foarte repede!

Jean Grandier, care cunoștea aceste particularități, avu o convorbire de câteva minute cu excelența sa – timpul fiind astăzi aur – și obținu pe loc viza pentru debarcarea imediată a întregii sale încărcături. Excelența sa îi ceru numai să declare că sus-numitele colete, foarte numeroase și foarte grele, conțineau *material de exploatare.* Jean afirmă aceasta cu gravitate și plăti fără să crâcnească taxele vamale.

Aceste taxe, pe care oricare altul le-ar fi găsit exagerat de mari, se urcau la frumoasa sumă de treizeci și cinci de mii de franci. Din această sumă, bineînțeles că numai cinci mii erau ale guvernului și treizeci de mii, ai excelenței sale. Dar excelența sa mai avea de despăgubit și câțiva agenți englezi sau, mai degrabă, trebuia să-i facă să devină momentan orbi și asta valora, bineînțeles, destui franci.

---

[11] Port înființat, în 1867, în apropierea golfului Delagoa, în capitala coloniei portugheze Mozambic. (N. tr.).

[12] Lusitania: veche denumire, de pe vremea stăpânirii romane, a teritoriului din sud-vestul Spaniei, care cuprindea în parte și Portugalia de azi. (N. tr.).

Jean găsi totuși că făcuse o afacere excelentă și, fără o clipă de întârziere, debarcă materialul, care fu încărcat pe loc în trenul pentru Pretoria[13].

Generozitatea lui, buna lui dispoziție, ambele fără limite, făceau o impresie vie asupra tuturor celor cu care avea de-a face.

Felul său, nu de a comanda, ci de a ști să se facă ascultat cu un cuvânt, cu un semn, gesturile lui reținute, manierele sale pline de noblețe și distincție, prezența de spirit și încrederea cu care vorbea, totul îl dezvăluia pe adevăratul conducător, pe șef!

Primii lui tovarăși deveniseră fanatici în devotamentul față de el și îi aduceau întruna noi recruți. Astfel, îi prezentară doi tineri creoli din insula Reunion, care veniseră să-și încerce norocul la minele din Transvaal și se întorceau acum acasă fără o para chioară; în plus, doi tineri milițieni portughezi, care, fapt grav, dezertaseră, și un elev de la marina comercială, care, nebun după aventuri, își părăsise vasul.

Erau acum cincisprezece și nu visau decât răni și cucuie, reprezentând tot atâtea eșantioane de diverse naționalități, înțelegându-se de altfel foarte bine între ei.

La douăzeci și patru de ore de la debarcare, se aflau în trenul ce mergea la Pretoria, unde ajunseseră fără nicio încurcătură. Fără să piardă timpul, Jean Grandier, însoțit de oamenii săi, ceru audiență la președintele Krüger, care îi primi în aceeași zi. Aici nu existau nici opreliști, nici anticameră, nici majordomi. Accesul era liber pentru toți cei ce voiau să vină la acest venerabil bărbat de stat, a cărui energie supraomenească părea să fi pătruns adânc și în viteazul său popor, hotărât să rămână liber.

Grupul voluntarilor noștri, împreună cu șeful lor, fu introdus într-o sală uriașă, unde, la un birou încărcat cu hârtii, se afla președintele, ale cărui trăsături erau cunoscute din fotografii. Lângă el, un secretar frunzărea în grabă și adnota scrisorile, în timp ce președintele, cu nelipsita lui pipă în colțul buzelor, scotea cu regularitate valuri mici de fum.

Era un uriaș clădit din linii ferme, cu trăsături vânjoase, cu chipul încadrat de o barbă ca un colier, o bărbie masivă, buzele strânse și ochii ușor oblici, dar cu o privire ascuțită, scânteietoare, de o fixitate și o energie stânjenitoare. O! Nu! El nu era acel Krüger din caricaturile engleze; văzându-l, cu

[13] Capitala Transvaal-ului. (N. tr.).

gesturile lui încete, aproape obosite, cu înfățișarea lui aspră, cu trunchiul ca dăltuit în stâncă, cu membrele sale de atlet, aveai impresia unei forțe imense care doarme, a unei voințe formidabile, pe care nimic nu poate să o frângă, nici măcar s-o îndoaie.

Da, acesta era un om mare, impunător, aproape maiestuos, cu toată îmbrăcămintea lui comună, cam prost croită, și pălăria sa demodată, ridicolă, caracteristică, unică, la fel ca și pipa, și pe care o purta întotdeauna și peste tot. Pălăria aceasta, de altfel, își avea efectul ei. Cu ea pe cap, președintele Krüger era recunoscut imediat, căci pălăria aceasta era semnul lui distinctiv, trăsătura sa ce sărea în ochi, ținând de fizionomia lui, asemenea moțului de păr al domnului Thiers, asemenea bonetei reginei Victoria, monoclului domnului Joseph Chamberlain și tricornului de campanie al lui Napoleon. Până într-atâta era de inimitabilă, încât Fanfan, uimit în fața acestei capodopere unice a pălărierilor, nu-și putu reține o reflecție cel puțin deplasată:

— Drace!… Câta mai ciuperca!

Președintele, din fericire, nu cunoștea aceste subtilități ale limbajului ștrengarilor din Paris. El nu vorbea sau cel puțin pretindea că nu vorbește și nu înțelege decât limba olandeză. Ar fi poate însă mai prudent să nu-l prea credem. Întorcându-se deci încet către Jean Grandier, răspunse la salutul lui printr-o ușoară înclinare a capului și-l întrebă, cu ajutorul secretarului-interpret:

— Cine sunteți dumneavoastră? Și ce doriți?

Tânărul îi răspunse scurt:

— Sunt un francez care doresc să mă bat cu dușmanii țării dumneavoastră.

— Cine sunt băieții aceștia?

— Voluntari angajați de mine. Eu îi înarmez, îi echipez, îi îmbrac și le procur caii…

— Sunteți deci bogat?

— Da, chiar foarte bogat. Intenția mea este să recrutez o sută de tineri și să alcătuiesc un corp de cercetași, pe care să-l pun la dispoziția dumneavoastră.

— Cine îi va comanda?

— Eu! Sub ordinele unuia dintre comandanții dumneavoastră de frunte.

— Bine, dar nu sunt decât niște tineri fără experiență, puștime!

— Da! Puștime! Rețin acest nume și ni-l însușim. Și veți auzi vorbindu-se despre isprăvile noastre, ale Puștimii, v-o jur!

— Dar ce vârstă ai dumneata?

— Șaisprezece ani!

— Hmmm!… Cam prea tânăr…

— La șaisprezece ani, dumneavoastră ați ucis primul leu.

— Asta cam așa este.

— Și-apoi nu este oare tinerețea tocmai vârsta aventurilor nebunești, a devotamentelor nechibzuite, a sacrificiilor totale, a disprețuirii primejdiei și morții?!

— Drept ai grăit, fiul meu! Bine, fii comandantul Puștimii dumitale, ocupă-te să mai recrutezi atâția câți dorești și să faci din ei soldați buni. Pe Dumnezeu! Am încredere în dumneata și-mi placi…

— Vă mulțumesc, domnule președinte… Veți vedea ce treabă strașnică vom face.

La aceste cuvinte, bătrânul se ridică cu greutate, pentru a da de înțeles că audiența luase sfârșit. El îi întinse mâna căpitanului Puștimii și i-o strânse atât de tare, încât o făcu să trosnească, dar constată că băiatul avea un pumn de fier și surâse zicând:

— Cred că franțuzul ăsta tinerel va săvârși fapte mărețe.

Și bătrânul președinte, Unchiul Paul, cum i se zicea acolo cu o prietenească familiaritate, avea să fie un bun profet.

A doua zi de dimineață, cei cincisprezece „puști”, înarmați și echipați, se plimbau pe străzile Pretoriei – cu puștile Mauser pe umeri, cu cartușierele în bandulieră și pălăriile de fetru pe-o sprânceană – și făceau unele exerciții pregătitoare. După cincisprezece ore de la această primă ieșire, erau în posesia cailor lor și călăreau ca niște adevărați cavaleriști.

O, dar tânărul șef nu glumea când era vorba de disciplină! Și ce precoce cunoaștere a oamenilor dovedise! Cât de just judecase el, când bănuise că vederea micului pluton de cavalerie va fi cea mai bună propagandă pentru a atrage noi voluntari! Căci, într-adevăr, veniră voluntari din toate părțile și, în mai puțin de-o săptămână, Jean Grandier avea o sută de „puști”, dintre care cel mai tânăr era de paisprezece ani, iar cel mai în vârstă, numai de șaptesprezece. Deoarece toți aceștia vorbeau o babilonie de nedescris de limbi, Jean căută un tălmaci

care să cunoască engleza, franceza, olandeza și câteva boabe de portugheză. Îl descoperi în persoana unui bur de vreo treizeci de ani, cu o barbă imensă, și pe care toți acești băieți îl numiră Papà. Iar în cea de-a șaptea zi, escadronul Puștimii veni să defileze în fața locuinței președintelui, care, cu pipa între dinți și cu pălăria lui caraghioasă pe cap, îi trecu în revistă.

Surâdea blând Unchiul Paul. Și surâsul lui, de care de atâta amar de vreme buzele sale se dezvățaseră, părea o strâmbătură înduioșată, o mângâiere mută pentru acești viteji copii, care veneau să-i ofere viața lor pentru nobila cauză a independenței.

Capitolul al IV-lea

Războiul nu înseamnă neapărat bătălie – Deziluzie – Însoțitori de convoaie și lucrători la terasamente – Primul atac – Șarja – Victorie! *– Cântecul lui Fanfan la Tulipe devine marșul regimentului – Casse-Cou și generalul său – Sfârșitul aventurii – Puștimea apare unde nu este așteptată – Mesaj judecătorilor englezi*

Asediat de buri, orașul Ladysmith era împresurat foarte de aproape.

Escadronul internațional fu adus cu trenul și pus la dispoziția generalului Viljoën.

Poate că nu veți crede, dar debutul micului contingent de cavalerie și al comandantului său a fost mai degrabă penibil și i-a făcut să li se spulbere multe iluzii. Mai întâi, se știe că orice voluntar nu visează decât răni și că, dacă s-a înrolat, apoi a făcut-o pentru a lua parte la bătălii adevărate. Or, prima și cea mai cruntă deziluzie a fost constatarea că în război bătălia este, ca să spunem așa, o excepție. Război înseamnă, în primul rând, marșuri, contramarșuri și manevre ce nu se mai sfârșesc; înseamnă, de asemenea, gărzi interminabile, ronduri de noapte, de veghe ca santinelă, ploi torențiale, nopți albe, guturaiuri, cazane cu mâncare răsturnate, oboseală și privațiuni; și mai înseamnă, în sfârșit, ordine, contraordine și dezordine, pe scurt, o mulțime de lucruri care nici nu aduc cu lupta pe viață și pe moarte și care îl enervează teribil pe soldatul voluntar.

Războiul, vedeți dumneavoastră, este contrariul măreției, a tot ce te face să vibrezi și te entuziasmează.

Pe de altă parte, se știe, de asemenea, că burii, în vremuri normale, erau oamenii cei mai primitori din lume și că ofereau călătorilor o ospitalitate cordială și generoasă până la risipă. Dar, fapt demn de remarcat, în timpul acestui război cu Anglia, ei îi primeau rece, distant, aproape bănuitor pe străinii care le soseau din toate colțurile lumii pentru a lupta în rândurile lor.

Deoarece nu ceruseră nimic nimănui, păreau a se mira că oamenii le sar în ajutor, că niște entuziaști vin să le aducă în dar viața, sângele lor, adică, pe scurt, erau descumpăniți de acest altruism, de această prietenie dezinteresată ce li se arăta, ajungând până acolo, încât puteau fi acuzați de ingratitudine.

Iată care erau faptele ce determinaseră această ciudată stare sufletească a burilor și chiar cei mai renumiți dintre străinii care le veniseră în ajutor, cum era viteazul Villebois-Mareuil, nu au reușit decât cu mare greutate să le câștige încrederea.

Or, după ce întâmpinase mai mult decât rece escadronul Puștimii, la sosire, generalul bur nu se gândi la altceva, pentru început, decât să-i pună, nici mai mult, nici mai puțin, să escorteze și să conducă convoaiele!… Închipuiți-vi-i pe acești turbați, care străbătuseră mări și parcurseseră mii și mii de kilometri pentru a se avânta în bătălii adevărate, reduși la rolul, util, fără îndoială, dar cât se poate de prozaic, de însoțitori de convoaie!

Jean Grandier era permanent furios și Puștimea din escadronul său bombănea ca acei celebri „bombănitori" ai Vechii Gărzi napoleoniene. Chiar și Papà, tălmaciul, bur de origine, liniștit de obicei și cu nervii sănătoși, înjura și blestema în patru limbi!

Și această situație dură zile și zile de-a rândul, cu singura variantă, și mai rea, că se văzură folosiți și la facerea terasamentelor!

Între timp, escadronul devenise mai omogen. Acum oamenii se cunoșteau între ei, se simțeau apropiați sufletește și începuseră să se înțeleagă unii cu alții, deși încă destul de vag. În afară de aceasta, tinerii buri, cei mai numeroși dintre toți, dresaseră cea mai mare parte dintre cai și – pe legea mea! – reușiseră să facă din ei aproape niște animale savante.

În sfârșit, exact în momentul când totul mergea pe dos, iar bieții băieți trecuseră de la furie la deznădejde, a fost semnalată o recunoaștere a cavaleriei engleze.

— Inamicul!… Inamicul!… Ăia în kaki!… Colo!… Unde?… În dreapta!…

— Ne vor încercui!…

Toată lumea striga în același timp și în toate limbile, caii tropăiau, dând semne de nervozitate. Puștimea aștepta ordinele, care nu mai soseau, și Fanfan, ca un adevărat ștrengar

ce se afla, o porni la trap, „ca să vadă”. După el se luă încă unul, tot ca să vadă, apoi alți patru, apoi zece, cincizeci și iată tot escadronul pe cai. Ei, haideți! Asta da război, cel de azi! Bătălie adevărată! Oh!… Și cum or să se mai răzbune pentru toate cele îndurate!

Și iată-i pe toți zvăpăiații noștri porniți într-un iureș, strigând, gesticulând, cu o singură idee în cap: să-i ajungă pe cei îmbrăcați în kaki și să le dea una după ceafă.

Jean Grandier, văzându-se depășit, nici nu încercă măcar să oprească sau să organizeze acest iureș. Dând pinteni calului său cu furie, ajunse în fruntea Puștimii și, cu o voce care domina aceste zgomote, comandă:

— Înainte!

Și a fost, într-adevăr, extraordinar acest atac improvizat, dezlănțuit fără nicio ordine, început dintr-un elan deznădăjduit și dintr-o vitejie îndârjită.

De obicei, călăreții luptă cu săbiile sau cu lăncile. Dar cum Puștimea n-avea nici lănci, nici săbii, porni la asalt doar cu puștile. Atacul băieților era caraghios, nebunesc, absurd și totuși le reuși!

Cavaleriștii englezi nu erau nici ei fricoși sau ciungi. Scoaseră săbiile și se năpustiră asupra escadronului în debandadă. O ciocnire teribilă urma să se producă, deoarece tinerilor descreierați nici nu le dădea prin gând măcar să-i înfrunte în luptă organizată, așa cum se cuvine să facă o infanterie călare.

Dar Jean, păstrând un licăr de sânge rece, jucă ultima carte în aceste clipe tragice dinaintea ciocnirii. Lăsă frâul, ochi și trase în plin, strigând din toate puterile:

— Foc!… Trageți fără încetare!

Papà urlă comanda în olandeză și, pe loc, o grindină de împușcături turbate se abătu asupra englezilor. Puștile Mauser erau pline de gloanțe, ca și magaziile lor. Puștimea mai avu răgazul să tragă fiecare câte trei cartușe. Toate aceste gloanțe loviră caii englezilor, care se rostogoliră unii peste alții, de-a valma, cu călăreții lor cu tot. O dezordine nemaipomenită se produse îndată în rândurile acestei trupe atât de frumos organizate și șarja lor a fost brusc distrusă.

Dar asta nu era tot. Caii Puștimii, aflați în plin avânt, străbătură rândurile escadronului englez și ajunseră hăt, departe. Bineînțeles că unii dintre ei se învălmășiră, în trecere,

și se prăbușiră grămadă, o dată cu inamicul. Și aceasta dădu naștere unui talmeș-balmeș dureros, de oameni și cai, de morți și răniți, care scoteau blesteme, se zvârcoleau, lăsând să se audă chiar horcăituri de agonie. Dar cine să se ocupe de ei?!

Englezii, vreo șaizeci la număr, văzând că mai mult de o treime din efectivul lor e la pământ și crezând că aceia care i-au atacat erau susținuți, făcură stânga-mprejur și o luară la fugă în mare grabă. La jumătatea drumului însă, întâlniră iar Puștimea, care revenea la atac, și avură de îndurat un nou foc, care îi seceră pe mulți. Supraviețuitorii, încercuiți, îngrămădiți, amenințați din scurt de băiețandrii cei turbați, au fost siliți să se predea.

Rezultatul acestei grozave aventuri: de partea engleză, peste treizeci de morți și răniți și, în plus, douăzeci de prizonieri, pe care Puștimea îi aducea triumfătoare la generalul lor. De partea Puștimii: trei morți, vreo șase răniți, zece cai schilodiți.

Ei da, ăsta era război adevărat și Puștimii i se părea minunat!

Pe când se întorceau, Fanfan, care se bătuse nebunește și care, pe lângă talentele lui de războinic, mai avea și o voce frumoasă, cânta cât îl ținea gura un cântec pe care colegii lui de limbă franceză îl repetau în cor, iar ceilalți îl fredonau. Un cântec hazliu și îndrăcit, care începea așa:

Fiin' că pe-omul mamei noi
Trebuie să-l numim papă,
Să vă spun, să știți și voi,
Într-o zi, cum mă-nhăța
Și, mânându-mă în josul marii noastre mahalale,
Câteva cuvinte-mi zise, ce mă-ntoarseră pe dos:
— *Pentru tine nu-i nimica de halit… Na cinci parale,*
Șterge-o iute, ia-o-n jos!…
Înainte!
Fanfan la Tulipe!
Mii de draci și-o pipă!
Înainte!

— E grozav! exclamă Jean Grandier, entuziasmat. Dar ăsta e cântecul tău, Fanfan!… De-acum încolo va fi „Cântecul Puștimii”…

— Bine, șefule, va fi marșul regimentului.

— … Da, mii de draci și-o pipă, înainte!

— Cu el să ne duci întotdeauna la victorie. Oh! V-am tutuit… iertați-mă… Am uitat că sunteți șeful și binefăcătorul meu…

— Ei! Destul! Mă plictisești tot numindu-mă șef și binefăcător… Aici nu există decât tovarăși de arme… soldați care au primit împreună botezul focului și decretez obligatorie tutuiala între noi! Hai, cântă mai departe cântecul lui Fanfan la Tulipe!

Când escadronul, conducându-și prizonierii, ajunse în fața generalului, acesta îi felicită din inimă pe curajoșii băieți. Abia dacă îi văzuse până atunci și aproape că nu-i venea să-și creadă ochilor, comparându-i cu namilele de călăreți englezi, pe caii lor solizi, pe lângă care ei, pe poneii lor, păreau niște maimuțe cățărate pe niște câini.

— Dar nu sunt decât niște copii, niște *melkmmil*!

Papà traduse cuvântul („puști cu caș la gură”) și băieții strigară:

— Da, suntem doar niște puști, e adevărat!... Dar vom face treabă de bărbați.

— Cât despre dumneata – reluă generalul, adresându-se lui Jean –, ai procedat ca un adevărat *Temmer van wilde paarden.* Asta v-a reușit o dată, dar să nu vă mai încredeți în această metodă.

Papà traducea cuvânt cu cuvânt și, ajuns la acea perifrază masivă ca o stâncă: *Temmer van wilde paarden*, care înseamnă, cuvânt cu cuvânt, „îmblânzitor de cai sălbatici”, el o rezumă, în chip foarte fericit, cu expresia atât de tipic franțuzească: „Casse-Cou”[14]!

— A! Da! Casse-Cou!... Asta mi se potrivește ca o mănușă. De altfel, așa-mi ziceau și când eram la Klondike.

— Atunci ura! Trăiască viteazul căpitan Casse-Cou! strigă Fanfan.

Așa a luat sfârșit acest iureș înfierbântat.

Acum, când dovediseră că pot face și altă treabă decât aceea de însoțitori de convoaie alimentare, Puștimea a fost atașată, pe post de cercetași, pe lângă comandamentul generalului Viljoën. O treabă grea, de care ei se achitau cu o dibăcie, o hărnicie și o putere de a îndura admirabile.

Într-o zi, Casse-Cou, care își impusese a dovedi că merită această poreclă plină de promisiuni, era în recunoaștere pe malul stâng al Tugelei. Era singur, nevrând să-și expună voluntarii la riscurile unei acțiuni în care, la fiecare pas, te pândeau tot felul de primejdii de moarte.

Deodată, un grup de călăreți englezi, ascunși după o ridicătură a terenului, îl zăriră și se năpustiră asupra lui, împingându-l până pe malul râului.

Necutezând să-l urmărească, englezii începură să tragă asupra lui și, neputându-l atinge din primele focuri, îl țineau sub gloanțe, fără încetare... Acestea cădeau în jurul lui ca grindina și biciuiau apa, scoțând acel „plici!” destul de sinistru. Era un adevărat miracol că nu-l atingeau!

În curând, calul alunecă, se zbătu, se rostogoli și se împotmoli în nămolul de la fund, trăgându-l și pe el în adâncuri. Casse-Cou

[14] „Cel care dresează cai nărăvași” – deci om îndrăzneț, curajos, căruia nu-i este teamă de nimic. (N. tr.).

părăsi șeaua, se lăsă să alunece între două valuri, ieși la suprafață ca să respire, dar fu primit cu noi focuri de armă, așa că plonja din nou și iarăși apăru la suprafață, și tot așa mereu, până ce obosi peste măsură. Respirația îi devenise greoaie și membrele îi amorțiseră. Avea să se înece!... Câteva minute încă și viteazul băiat leșină.

De pe celălalt mal, un om asistase la această luptă crâncenă. Înfruntând gloanțele care cădeau fără întrerupere, el se aruncase în apă, înotase din răsputeri înspre puștiul amenințat și-l apucase de un braț chiar în momentul când acesta își pierduse cunoștința.

Un glonte îl răni însă la umăr pe viteazul salvator. Fără să se îngrijească de rană, din care sângele șiroia înroșind apa din jur, el luptă cu și mai mare îndârjire și, deși simțea cum și pe el îl părăsesc puterile, îl scoase la mal pe tânărul șef al cercetașilor. Acel necunoscut care îl salvase, cu riscul vieții sale, era fermierul David Potter. Om de ispravă, el îl dusese apoi la locuința lui, situată în împrejurimi, cam la doi kilometri de acolo, și îl îngrijise cu o afecțiune cu adevărat părintească.

Nu mai este nevoie să spunem ce recunoștință nesfârșită îi purta tânărul francez binefăcătorului său și, de fiecare dată când serviciul i-o permitea, venea să-i strângă mâna aspră și să petreacă câteva ore în blânda și reconfortanta intimitate a familiei lui.

S-a văzut în ce împrejurări teribile a fost destrămată această afecțiune. Veți înțelege de asemenea cât de mare trebuie să fi fost furia lui Casse-Cou când își văzuse prietenul, salvatorul asasinat, cu ajutorul justiției, de către englezi. Jurase să-l răzbune și acest jurământ, rostit de un astfel de om, avea să fie ținut cu îndârjire!

Restul se cunoaște. Și, din nenorocire, cel puțin pentru moment, căpitanul cercetașilor nu era deloc în situația de a-i face pe membrii Curții Marțiale să ispășească pentru asasinarea prietenului său.

... După fuga lor grabnică prin câmpia cu ierburi, după acele viclenii de piei-roșii, menite a-i scăpa de urmărirea englezilor, care erau gata-gata să-i prindă, tânărul Paul și Casse-Cou, ducându-l în spinare pe Fanfan, ajunseră în fața unui tufăriș des, de nepătruns, de mimoze ghimpoase, către care se grăbeau să se ascundă și să-și găsească salvarea, când o ploaie de gloanțe

trase din pădure, de la doi pași, se abătu asupra lor. În mod logic, ar fi trebuit să fie făcuți praf de aceste gloanțe. Dar, ciudată întâmplare, niciun glonte nu-i atinse, deși misterioșii trăgători, ascunși cu dibăcie sub ramuri și în dosul trunchiurilor de copac, ar fi avut destul timp ca să-i țintească în voie. În schimb, o jumătate de duzină de englezi, împușcați de la treizeci de pași, se rostogoliră peste cap, ca iepurii.

— Nu poate fi o eroare, șefule! zise Fanfan, care, deși fără puteri, își recăpătase cunoștința. Nu poate fi o eroare: ăștia ne sunt prieteni!

Același gând îi trecuse prin cap și lui Casse-Cou.

— Așa e, zise el celor doi tovarăși ai săi. Înainte, mereu înainte!

Îl împinse pe Fanfan în fața lui, în timp ce Paul se furișă în mijlocul desișului încâlcit de spini. Apoi se strecură și el, ultimul, pe urmele lor, prin ierburi, ca un șobolan. În felul acesta, ajunseră sub un șir de țevi de puști în linie de atac, din care țâșneau acei noruleți de fum ce preced detunătura vibrantă a Mauserelor. În sfârșit, din frunzișul unde stăteau ascunși, mulți până atunci, vreo douăzeci de oameni săriră și-i primiră cu țipete de bucurie.

— Salvați!... Sunteți salvați!...

Casse-Cou îi recunoscu pe cei mai destoinici dintre Puștii lui, a căror prezență într-un asemenea loc era de-a dreptul miraculoasă. Marius, zis Moko, Fritz și Pietro, Manache și Sabir, cei doi arabi, Fignolet, elevul marinar, și Jean-Louis, și Jean-Pierre, și Jean-pur-și-simplu, cei trei emigranți, și cei doi portughezi, Fernando și Gaetano, și cei șase tineri buri: Karel, Elias, Joris, Manus, Hugo, Joachem, și alții, a căror față n-o putea distinge, așa cum stăteau, cu obrazul lipit de Mauserele din care trăgeau fără oprire. Da, erau pe puțin douăzeci și făceau o treabă strașnică!

Foarte bine ascunși în desiș, toți trăgători de mâna întâi, au doborât într-o clipită caii englezilor, care ofereau dibăciei lor o țintă într-adevăr prea ușoară.

Ei, bravo! Și de data aceasta, Puștimea a ieșit biruitoare asupra faimoaselor trupe ale Maiestății Sale Regina.

Toți caii erau la pământ, în afară de vreo jumătate de duzină, ai căror călăreți au avut buna idee de-a face cale-ntoarsă, spre a reveni la avanposturile engleze. Un „ura!” răsunător însoți fuga

celor în derută. Tinerii cercetași ieșiră din ascunzătorile lor și-l înconjurară, gata-gata să-l înăbușe, pe șeful lor, pe care abia-l salvaseră cu puțin înainte. Îmbrățișările fură scurte și explicațiile amânate pe mai târziu. Pe jos erau oameni răniți sau loviți, cărora trebuiau să le dea ajutor. Și-apoi, în afară de un sentiment de umanitate, care-l făcea să dea îngrijiri dușmanilor, Casse-Cou avea și un gând ascuns. Așa că înaintă spre aceia care, mai adineauri, erau atât de siguri că-l vor răpune și scoteau strigătele de triumf ale vânătorului când vede că prada este doborâtă, pe moarte.

Un tânăr cu o înfățișare distinsă avea piciorul prins sub cal, care era mort. Casse-Cou îl recunoscu în acest sportiv dezamăgit pe ofițerul care servise drept grefier judecătorilor Curții Marțiale. Fu scos de sub cal și Casse-Cou observă cu plăcere că nu era rănit. Cel mult, câteva contuzii fără gravitate.

— Vrei – îl întrebă brusc căpitanul Puștimii – să-ți dăm drumul, să fii liber?

— Da – răspunse cu demnitate englezul –, dar numai cu condiția categorică de a nu mi se cere nimic care să contravină onoarei mele de ostaș.

— Am prea mult respect față de mine însumi și față de cauza pe care o apăr, pentru a ști să respect un inamic dezarmat. Iată ce aștept de la bunăvoința dumitale, în schimbul libertății pe care ți-o ofer: îți cer să înmânezi personal câte o scrisoare fiecărui membru al consiliului de război care l-a condamnat la moarte pe David Potter.

— O voi face – răspunse englezul, care nu se așteptase să scape cu atât de puțin.

— Te rog să-mi spui mai întâi numele lor.

— Cu plăcere: președinte a fost milord Lennox, duce de Richmond, locotenent-colonel al highlanderilor din Gordon; judecători: maiorul Colville, din regimentul 3 de lăncieri, căpitanii Adams, de la bateria a 4-a de artilerie, Russell, din compania a 2-a de infanterie călare a regimentului 7, și Herden, din compania 1 de carabinieri englezi.

— Vă mulțumesc.

Ca omul ce n-are timp de pierdut, Casse-Cou își scoase din buzunar portofelul, în care se găsea o oarecare cantitate de cartoane albe. Alese cinci din despărțitura în care se aflau și, în grabă, scrise pe fiecare, în rânduri dese, următoarele cuvinte:

David Potter, nevinovatul pe care l-ați asasinat, v-a condamnat la moarte. Eu sunt executorul răzbunării sale. Oriunde vă veți afla, ea va ști să vă ajungă.

V-ați purtat fără milă și fără omenie. Și eu voi fi la fel și veți pieri cu toții.

„*Casse-Cou*”

Pe dos, scrise numele fiecăruia dintre membrii Curții Marțiale, apoi înmână sergentului-major cele cinci cartoane, zicându-i:

— Îmi promiți pe cuvânt de onoare că le vei înmâna destinatarilor?

— V-o jur pe onoarea mea. Mesajele dumneavoastră vor fi înmânate chiar de mine, personal, adresanților.

— Foarte bine – și acum ești liber.

Capitolul al V-lea

Bătălie – Scoțieni și Puștime – Foc! – Masacru îngrozitor de ofițeri – Ducele de Richmond și fiul său – Luptă crâncenă – Ultimul cartuș – Dușmanii la pământ – Generozitate – Cântărețul din cimpoi – Scrisoarea – Biată mamă – Victorie

A face parte din Puștime nu însemna, așadar, o sinecură[15]. Acești băieți formau o adevărată trupă de elită, ale cărei merite erau apreciate din zi în zi mai mult de comandament. Erau tratați acum ca niște bărbați în toată firea și trimiși unde era primejdia mai mare. Șeful lor, Casse-Cou – pe drept numit astfel –, îi ducea adeseori tocmai la naiba și-i aducea înapoi cum putea. Li se întâmpla uneori să sufere pierderi serioase, dar asta nu făcea decât să le sporească și mai mult elanul.

Am văzut mai devreme în ce împrejurări tragice au îndeplinit misiunea de recunoaștere ce avea drept obiectiv urmărirea

[15] Sinecură slujbă, funcție bine plătită, care cere o muncă minimă sau nu cere nicio muncă. (N. red.).

mișcărilor generalului englez, sir Georges White, care, după toate aparențele, pregătea un atac. Acest atac fără rost sau, în orice caz, prematur se contura la nord-est de Ladysmith, cam la douăzeci și trei de kilometri în direcția Elandslaagt.

Jean Grandier i-a făcut generalului Viljoën un raport detaliat referitor la forțele engleze, iar acesta din urmă, împreună cu camaradul său, Jan Kock, a luat toate măsurile necesare pentru a respinge atacul. Pozițiile burilor erau foarte puternice și alese cu o dibăcie care denota o cunoaștere temeinică a artei războiului. Ele se compuneau dintr-o serie de movile cam accidentate, apărate de tranșee și de stânci formând adăposturi naturale, cu o rețea invizibilă de sârmă ghimpată întinsă prin iarbă, destinată să curme avântul coloanei de atac a englezilor. Ici-colo se căscau gropi izolate, în fundul cărora stăteau ascunși, la pândă, trăgătorii. În spatele tranșeelor și bine mascate de stânci, se aflau tunurile, mute până atunci și înconjurate de servanții lor.

Ceea ce te izbea în primul rând în aspectul liniilor de luptă transvaaliene erau liniștea și invizibilitatea apărătorilor lor. Cât ai clipi din ochi și într-o ordine uluitoare, oamenii și caii se ascunseră, fără să se ciocnească între ei sau să facă zgomot, și păreau a fi dispărut deodată. Abia dacă se zărea fulgerarea rapidă a țevii de bronz a unei puști Mauser sau crupa vreunui cal pitit în dosul unei stânci.

Asta părea că ține de fantasmagorie.

De partea englezilor, se întindea o câmpie netedă ca-n palmă, în mijlocul căreia erau înșirate, conform tacticii modeme, cele trei arme: artileria, cavaleria și infanteria. Trupe una și una, care rezistă la orice încercări și sunt încadrate cu subofițeri de o valoare cu adevărat superioară.

Desigur, o mare națiune putea fi, pe bună dreptate mândră de astfel de soldați și nu era vina acestor oameni de ispravă că se luptau pentru o cauză nedreaptă, că aveau să-și verse sângele, curajoși, pentru a răpi altor oameni de ispravă bunul lor cel mai de preț: libertatea!

De altfel, comandantul lor suprem părea grăbit să acționeze. Nu atât pentru a-și da aere sau pentru a mări încercuirea, cât pentru a obține cu orice preț o victorie. Avea nevoie de această victorie chiar în aceeași zi, oricâte vieți l-ar costa ea. Căci noul generalisim, sir Redvers Buller, debarcase chiar atunci la

Capetown. Și sir Georges White voia să arate Angliei că ar fi atât de simplu să i se lase lui conducerea generală a operațiunilor…

Iată explicația acestui atac nebunesc, pe care nimic nu-l justifica și în declanșarea căruia generalii buri aproape că nu voiau să creadă.

Tunurile engleze au și început să tragă. Bubuituri surde au răsunat la celălalt capăt al câmpiei. Obuzele încărcate cu lidită[16] se apropie, sfâșiind aerul cu un șuierat strident. Apoi cad în mijlocul movilelor de pământ și explodează, formând noruleți deși de fum verde și împrăștiind în jur un adevărat potop de schije de oțel. Patru baterii bubuie fără întrerupere și se apropie puțin câte puțin de movile, în timp ce coloanele de atac se formează.

Tunurile burilor abia dacă răspund acestei agitații infernale, mai mult zgomotoasă decât primejdioasă, iar artileria, după ce și-a fixat tirul la scurtă distanță, așteaptă cu răbdare momentul când va putea să înceapă tragerea cu toate tunurile deodată.

Două regimente de infanterie și două batalioane de highlanderi din Gordon înaintează în coloane, pe companii, și, hotărâți, încearcă să dea asaltul. Viljoën, care se află în apropierea Puștimii, urmărește cu privirea încordată această mișcare.

— E nebunesc ceea ce fac! zise careva de lângă el.

— Dar este extraordinar! răspunse pe loc generalul bur, bun judecător în materie de vitejie.

Trăgătorii, pitiți în tranșeele de pușcași, deschid focul. Câțiva oameni cad.

Tunurile trag cu turbare, plouă cu obuze, fumul verde se răspândește în nori deși, trompetele sună atacul, iar cimpoaiele scoțiene dau glas celor mai entuziaste dintre cântecele lor.

Slab apărată, prima tranșee este cucerită aproape fără luptă. Soldații companiei scoțiene, care merg în frunte, scot urale furtunoase și, îmbătați de acest succes mult prea ușor, o pornesc în pas vioi. Dar nimeresc drept în mijlocul mărăcinișului de sârmă ghimpată, cad și se rostogolesc în niște poziții care, în orice alt moment, ar stârni râsul.

Atunci, cu vocea sa impasibilă, Viljoën comandă:

— Foc!

Și, din loc în loc, comanda sa este purtată tot mai departe:

---

[16] Lidită = un tip de explozibil. (N. red.).

— Foc!

Izbucnesc salve îngrozitoare de împușcături.

Casse-Cou se ridică pe jumătate, aruncă o privire rapidă asupra Puștimii și adaugă:

— Atenție!… Economisiți cartușele și țintiți fiecare în câte un om.

În același timp, tunurile bure, de care inamicii se află acum numai la nouă sute de metri distanță, bubuie pe întreaga linie. Un uragan de proiectile se abat asupra infanteriei engleze, încurcate în mărăcinișul sârmei ghimpate. Oamenii cad loviți de gloanțe, șiruri întregi sunt doborâte de obuze.

— Strângeți!… Strângeți rândurile! Răcnesc ofițerii cu sânge rece, în mijlocul acestui groaznic masacru.

Sergenții, înarmați cu niște foarfece enorme, taie firele de sârmă, trompetele sună și mai tare, cimpoaiele bâzâie, iar puhoiul omenesc, sângerând, mutilat, năvălește mai îndârjit ca oricând la atac.

Drumul este plin de morți și de muribunzi; sunetul fanfarelor se împletește cu vaietele funebre, cu zbieretele animalelor mutilate.

Atacului acesta furios burii îi opun o dârzenie calmă, nezdruncinată, pe care nimic nu o poate tulbura și nici știrbi. Cu precizie, ordine și un sânge rece uluitor, ei părăsesc pe rând cele trei movile care se înlănțuie și, fără să lase vreun mort sau vreun rănit, se retrag în adăposturi organizate cu grijă, minuțios, pregătite pentru trageri, din care și-au făcut o adevărată fortăreață.

Englezii nu-și dau seama că această retragere este voită și că li se întinde o capcană spre a-i atrage într-un loc unde vitejia și tenacitatea lor aveau să fie înfrânte. Ei înaintează mereu, crezând că au și obținut victoria, atât de scump și atât de crud plătită.

Puștimea ocupă o nouă poziție. Ei domină un defileu lat, în care se vor înfunda scoțienii, care continuă să conducă atacul. Lângă Casse-Cou se află camaradul său, Paul Potter. Văzând năvala furioasă a highlanderilor, amândoi au același gând: „Locotenent-colonelul duce de Richmond!” Amândoi îl caută în această groaznică învălmășeală și, crezând că-l recunosc, se îndârjesc să-l ucidă. Dar, în mijlocul acestei gloate frenetice,

lucrul acesta este o imposibilitate. Atunci sfârşesc prin a trage în plin în grămadă, încercând să ţintească de preferinţă în ofiţeri.

> *Ucideţi*! *Ucideţi întruna*! *le spunea episcopul Turpin soldaţilor lui Carol cel Mare*, *Dumnezeu va şti să-i găsească pe ai săi.*

— Să doborâm toţi ofiţerii din Gordon – strigă şeful Puştimii –, în felul acesta va fi cu siguranţă şi el printre morţi.

— Iar tatăl meu va fi răzbunat! urlă, cu o sălbatică exaltare, fiul burului împuşcat.

Învălmăşeala e acum generală. Nu mai este o bătălie comandată de şefi. Unitatea de luptă nu mai este nici măcar compania, ci plutonul, cel mult. Cel mai adesea, înnebuniţi, oamenii luptă individual. Se împuşcă unii pe alţii de la doi paşi, se aruncă în lupta corp la corp; chiar şi răniţii ambelor tabere se sugrumă unii pe alţii, se sufocă, se muşcă.

În aceste clipe, la mai puţin de un sfert de oră interval, sunt ucişi amândoi generalii buri. Lovit de două gloanţe în piept şi în şold, Jan Kock, mare maestru al artileriei transvaaliene, moare strigând:

— Trăiască libertatea!

Viljoën, rănit şi el drept în inimă, cade spunând:

— Copiii mei!... Luptaţi până la ultima picătură de sânge!...

Cele două pierderi, atât de grele pentru cauza celor două republici[17], ridicară tunete de blesteme împotriva englezilor. Acestea sunt, de altfel, scump plătite de corpul ofiţeresc inamic, care este decimat într-un mod îngrozitor. Au şi fost doborâţi la pământ, ucişi sau răniţi, trei colonei, cinci maiori, unsprezece căpitani, douăzeci şi şase de locotenenţi şi sublocotenenţi. Din paisprezece ofiţeri, batalionul al 2-lea al scoţienilor nu mai are decât unul singur în picioare! Dar acesta pare invulnerabil în mijlocul unei asemenea lupte sălbatice. Uşor de recunoscut datorită staturii sale uriaşe şi uniformei strălucitoare, el e mereu în prima linie, atacând, conducând asaltul, regrupându-i pe cei din Gordon, dând cu vitejie exemplul mobilizator, eroic. Acesta este locotenent-colonelul duce de Richmond. Trei cai i-au fost ucişi, pe rând, sub el şi, deşi este ţinta a cinci sute de puşcaşi,

[17] Republicile Transvaal şi Orange, aliate în lupta împotriva invadatorilor englezi. (N. tr.).

se află, fără cea mai mică zgârietură, în mijlocul acestui uragan de proiectile. Acum luptă în picioare, nemaiavând niciun cal pe care să-l încalece.

Alături de el, se află un tânăr cu o înfățișare distinsă și mândră, un copil mai degrabă, purtând uniforma de sublocotenent al highlanderilor din Gordon. Aceeași vitejie puțin semeață, unită cu același dispreț față de moarte și, pe lângă acestea, o asemănare fizică izbitoare cu colonelul.

Tatăl și fiul, fără nicio îndoială!

În timp ce-și îndeplinește datoria de ostaș, tatăl aruncă din când în când priviri furișe înspre fiul său, priviri intense, rapide, pline de teamă și de mândrie.

Pentru a zecea oară poate, fiul se apropie de tatăl său, se aruncă în fața lui, pentru a face scut cu corpul și a-l apăra pe acela care îi este, în același timp, tată și șef.

Colonelul îl dă la o parte cu gestul și cu glasul, strigându-i:

— Du-te la oamenii tăi, Patrick!… Acolo e datoria ta.

Sublocotenentul, de asemenea, n-a fost nici el rănit și asta e, într-adevăr, o minune, căci uniforma lui e sfârtecată de gloanțe în multe locuri. În mâna stângă ține revolverul și cu dreapta învârtește spada grea, scoțiană, cu garda de oțel.

Încăierarea îi pune, la un moment dat, față în față pe el și pe Casse-Cou. Englezul și francezul se măsoară o clipă din ochi, apoi, instinctiv, se aruncă unul asupra celuilalt.

Neavând altă armă decât pușca Mauser, fără baionetă, Casse-Cou ochește de la patru pași și apasă pe trăgaci. Dar, în îndârjirea bătăliei, el a consumat toate cartușele din magazie, fără ca măcar să se gândească să păstreze unul singur drept supremă salvare. Cocoșul puștii face un zgomot sec.

Englezul ridică revolverul și trage un foc. E ultimul lui cartuș. Puțin a lipsit să nu-l nimerească pe șeful Puștimii. Acesta apucă iute carabina de țeavă și o ridică să-l lovească, folosind patul puștii ca pe o măciucă. Lovitura teribilă care nimeri drept în capul locotenentului este parată de acesta cu sabia. Dar lama sabiei zboară în bucăți. Scoțianul a evitat numai pe jumătate lovitura, căci patul puștii a alunecat înspre umărul său, izbindu-l, ca, după aceea, lovind pământul, să se sfărâme în dreptul încărcătorului.

Cei doi tineri, dezarmați, scot strigăte de furie, aruncă resturile de arme, se iau la trântă, se apucă, se îmbrâncesc, se

înlănțuie unul pe altul, cad, se rostogolesc, se strâng cu putere, încercând să se sugrume reciproc. Vigoarea și îndârjirea le sunt egale.

Pe jumătate sufocat, Casse-Cou zărește pe pământ o bucată din sabia pe care o sfărâmase cu puțin înainte. Apucând-o strâns în mână, cu riscul de a se tăia, o ridică în sus ca pe un pumnal și strigă:

— Predă-te sau te ucid!

— Nu! răcnește tânărul ofițer, zbătându-se cu furie.

Casse-Cou îl izbește cu toată puterea, strigând din nou:

— Predă-te!… Dar predă-te o dată, mii de tunete!…

— Nu! țipă scoțianul, deși sângele îi curge șiroaie. Nu! Niciodată!

Văzându-și fiul doborât, colonelul se repede, cu sabia ridicată, în ajutorul lui. E gata-gata să-i despice capul lui Casse-Cou, care îi lovește fiul cu furie. Dar micul Paul Potter veghează asupra prietenului său. Mai prudent, foarte calm mai ales, copilul, al cărui sânge rece e uluitor, și-a păstrat Mauserul complet încărcat. Recunoscându-l pe colonel, scoate un strigăt, ochește și trage. Însă, în clipa când a apăsat pe trăgaci, soldatul care nu încetase a cânta din cimpoi marșul scoțienilor din Gordon se aruncă fulgerător în fața șefului său, să-l salveze de la moarte. Era un băiat frumos, de șaptesprezece ani, cu fața roză – un copil și el, ca mai toți eroii acestei drame înspăimântătoare. Glontele îl lovește chiar deasupra inimii, îi străbate corpul, iese prin spate și-l rănește pe colonel în plin piept. Bietul muzicant scapă din mâini cimpoiul, își duce mâna la rană și geme cu un glas de muribund:

— Oh, măicuță!… Biata mea măicuță!… Am știut eu că azi am să mor…

În același tip, colonelul de Richmond desface brațele, face doi pași înapoi, scoate un strigăt surd și se prăbușește pe spate, spunând:

— Patrick! Copilul meu… mult iubit… adio!

Orbit de sângele ce-i șiroia pe față, pe jumătate sufocat, tânărul își zărește, ca printr-un nor roșu, tatăl căzând. Cu o forțare disperată, se smulge din mâinile lui Casse-Cou, se ridică într-un genunchi și-l vede pe micul Paul ce ținea în mâini pușca încă fumegândă.

— Mi-ai ucis tatăl… Fii blestemat!

— Și el mi l-a ucis pe-al meu! îi răspunde cu exaltare sălbatică tânărul bur.

Dar Patrick nu mai aude. Valul de sânge se îngroașă, îl înăbușe și tânărul se rostogolește leșinat la picioarele lui Casse-Cou.

Furia șefului Puștimii se risipește pe loc. În acest dușman învins nu mai vede acum decât un nenorocit grav rănit, pe care îl compătimește. Strigă brancardierii, care sosesc în fugă la chemarea lui.

În timp ce ei îl așază încetișor pe targă și-i dau primele ajutoare, nefericitul cântăreț din cimpoi geme plângând și curând intră în agonie. Cu o voce din ce în ce mai slabă, își cheamă mama și, cu degetele aproape răcite, scoate din buzunar o scrisoare încă deschisă, i-o întinde lui Paul și îngână:

— Pentru sărmana mea mamă… Să faceți așa ca să primească scrisoarea… vă rog…

— Ți-o jur – zise tânărul bur, ai cărui ochi se umplură de lacrimi.

— Mulțumesc! murmură muribundul.

Din pieptul lui străpuns dintr-o parte în alta țâșnesc două dâre de sânge; o spumă purpurie îi pătează buzele, iar ochii îi devin sticloși; în timp ce un spasm îl scutură din cap până în picioare, bolborosește încă o dată:

— Scrisoarea… mama!…

Apoi trupu-i înțepenește, își strânge pumnii și moare.

•

Lupta se termină cu zdrobirea regimentului de highlanderi din Gordon, ale cărui rămășițe băteau în retragere. Burii, cu acea atitudine umanitară care le stă în fire, se și ocupau de răniți.

Casse-Cou turnă câteva picături de rachiu între buzele lui Patrick. Acesta se mișcă puțin, deschise ochii și-și recunoscu adversarul, care acum îl privea cu o milă nesfârșită. Tânărul scoțian îi luă mâna și-i șopti cu o voce înceată ca o adiere:

— Tatăl meu…

— Da… Mă duc să văd… Aveți încredere în mine.

Plecă în fugă și îl găsi pe colonel în mijlocul unui morman de cadavre. Îl scoase de acolo, constatând că încă mai respiră. Chemă îndată alți brancardieri și se întoarse să-i anunțe tânărului sublocotenent că tatăl său trăiește și că nu este pierdută orice speranță.

Un plâns cu suspine îl făcu să întoarcă însă brusc capul. Îngenuncheat lângă cadavrul cimpoierului, Paul citea scrisoarea scrisă de acesta mamei sale.

— Ia-o!… Să vezi numai – zise el, întinzându-i această scrisoare… Oh!… Este îngrozitor!…

Casse-Cou citi, la rândul său, cu jumătate de glas, cu un nod în gât, cu ochii umezi:

În fața orașului Ladysmith, 23 noiembrie 1899

Acum nu era rândul matale să-ți scriu, micuța mea măicuță, ci lui tata trebuia să-i scriu. Dar cum să-ți spun, a fost ceva mai presus de voința mea, am simțit nevoia să-ți trimit o ultimă scrisoare. Nu știu nici eu ce am: sunt bine, sănătos, mă simt perfect. Numai că astă-noapte am avut un vis… Am o presimțire că mâine voi cădea ucis și asta îmi apasă pieptul ca o povară și-mi strânge inima, de mă înăbuș!… Adineaori am ieșit afară la aer: e o noapte atât de frumoasă! Am privit cerul, care e foarte albastru și foarte senin, cu o stea mare, strălucitoare, în mijloc. Mă gândeam, scumpa mea măicuță, că ea te vede și pe mata, și ce mult doresc și eu să te revăd!…

Și-apoi, dacă ai ști… Ieri, într-o tranșee, un om din compania mea a căzut chiar lângă mine. Nu murise; o schijă de obuz îl lovise în burtă. Vai! Dar ce poate fi mai groaznic! I se risipiseră intestinele pe jos!…

Plângea cu hohote și-l implora pe medic să-l ucidă, căci suferea prea mult, iar doctorul nu s-a putut stăpâni să nu spună că războiul e un lucru blestemat.

De aceea, vezi mata, măicuță scumpă, n-aș vrea să fiu ucis în felul acesta, fiindcă știu că asta te-ar mâhni prea mult, dacă ai afla-o. Aș dori să mor repede și să nu sufăr prea mult.

Dar, poți fi liniștită, orice s-ar întâmpla, îmi voi face datoria cu curaj, fără să dau niciodată îndărăt. Și, dacă sunt îndurerat că te părăsesc, sunt mulțumit oricum la gândul că-mi dau viața pentru Regină și pentru gloria Angliei.

Adio, scumpă și mică măicuță, te îmbrățișez din toată inima,

Jemmy

— Așadar, eu l-am ucis! plângea cu suspine tânărul bur. Oh! E îngrozitor!... Asta îmi frânge inima... Și totuși, o voce în mine îmi spune că nu mi-am făcut decât datoria.

— Da, Paul, ți-ai făcut pe deplin datoria! îi răspunse Jean Grandier, privind în depărtare trupele engleze, care se retrăgeau în grabă.

Armata Reginei era învinsă. Ea pierduse două mii de oameni și douăsprezece tunuri. Politicienii fără rușine, oamenii aceia nesățioși care împinseseră țara la război trebuie să fi fost mulțumiți.

Tumultului bătăliei îi urmă acum o liniște de moarte.

Învinși și de data aceasta, englezii se reîntorceau în dezordine în orașul Ladysmith, care se făcuse nevăzut acolo, spre nord-est, în mijlocul ceții.

Burii se adăpostiră în dosul întăriturilor, într-adevăr formidabile, ridicate de ei, cu o artă desăvârșită, în jurul orașului asediat. Era acolo un fel de tabără fortificată, în fața căreia, departe, vegheau santinelele din avanposturi, în timp ce grupuri de oameni se mișcau în toate părțile. Se reparau în grabă stricăciunile din timpul acelei zile, caii erau potcoviți, armele lustruite, erau cârpite hainele sfâșiate, se pansau sumar rănile și se aștepta, cu un calm plin de curaj, o nouă încăierare.

În spatele unei ridicături de teren, care le apăra mai mult sau mai puțin de obuze, stăteau aliniate patru corturi mari, în vârful cărora flutura câte un steag alb cu cruce roșie. Era ambulanța bură. Fiecare dintre ele cuprindea cam o sută de răniți transvaalieni sau englezi – aceștia din urmă, de două ori mai numeroși. Întinși pe pământ, culcați pe brancarde sau în mici paturi de campanie, se priveau între ei fără ură și păreau acum apropiați datorită suferinței comune. Stăteau amestecați unii cu alții, ca frații: buri bărboși până la ochi și carabinieri atletici ai Reginei, băiețași cu tenul roz sau munteni aspri din Scoția, care refuzaseră să îmbrace uniforma kaki – toți palizi, crispați, sângerânzi, înăbușindu-și curajoși un vaiet sau un geamăt, stăpânindu-și durerea dintr-un fel de amor propriu național.

Capitolul al VI-lea

Ambulanța bură – Răni moderne – Doctorul Tromp – Glonte umanitar – Un original – Mereu aceiași oameni se aruncă în calea morții – Vindecări uluitoare – Urmări ale proiectilelor – Eroi necunoscuți – Împușcătură în noapte

În mijlocul acestor suferințe, câteva femei umblă discrete, iuți, pline de zel și milă, aducând căni cu supă întăritoare, comprese, vase cu apă fenicată. Sunt soții, mame sau surori de-ale luptătorilor, care și-au părăsit fermele spre a-și urma bărbații în război și al căror devotament demn de admirat le face să-i îngrijească chiar și pe aceia care le amenințau existența și libertatea.

Este așteptat doctorul.

În clipa aceea, năvălește ca o furtună Jean Grandier sau, dacă preferați, căpitanul Casse-Cou, urmat de nedespărțitul său Fanfan. Foarte mândru, foarte fericit mai ales că a putut părăsi ambulanța, micul parizian umblă de colo-colo șchiopătând, șontâc-șontâc, devenit infirmier voluntar până în clipa când i se va da voie să-și reia activitatea aspră de cercetaș.

Privirea lui Casse-Cou se îndreaptă spre două paturi, așezate unul lângă altul, în mijlocul cortului în care intrase în acel moment. Pe unul dintre paturi stă culcat tânărul sublocotenent al scoțienilor din Gordon; pe celălalt zace, parcă în agonie, tatăl său, colonelul. Alb ca cearșaful, cu respirația grea și șuierătoare, ducele de Richmond ține în mâna sa pe aceea a fiului, care-l privește disperat.

Casse-Cou se apropie în grabă, se descoperă și spune tânărului:

— Am întârziat puțin… iertați-mă… Chiar acum am ieșit din gardă și am venit într-un suflet. Cum vă simțiți?

— Nu prea rău… Mai degrabă bine… mulțumesc. Dar bietul meu tată… priviți…

— I se va extrage glontele îndată… Doctorul mi-a promis că se va ocupa de el neîntârziat…

— V-ați gândit la noi… Sunteți un adversar demn și leal. Vă mulțumesc încă o dată, din toată inima…

— Eh! Să lăsăm asta! Și dumneavoastră ați fi făcut la fel în locul meu…

— Dar ghicesc, după accentul dumneavoastră, că sunteți francez…

— Da.

— Sunt de două ori fericit de această simpatie pe care mi-o arătați. Nici nu vă puteți închipui câtă dragoste le purtăm noi francezilor… În niște împrejurări groaznice, disperate, niște francezi ne-au salvat de la moarte, pe tatăl meu, pe sora mea și pe mine…

— Doctorul! îl întrerupse brusc Casse-Cou, foarte mișcat de această destăinuire a adversarului său din ajun.

În vârstă de vreo patruzeci de ani, înalt de statură, vioi, viguros, cu o frunte mare, cu privirea calmă și hotărâtă, cu gura strânsă, umbrită de o mustață subțire, blondă, cu carabina și cartușiera în bandulieră, noul venit seamănă mult mai puțin a tămăduitor decât a șef de partizani. Nici galoane, nici brasardă, niciun fel de semn distinctiv. Olandez din Dordrecht, atotștiutor ca o enciclopedie, chirurg excepțional, doctorul Tromp a alergat ca voluntar din metropolă până aci, chiar de la primele împușcături. Acum este în primul rând un soldat care, îndeplinindu-și vitejește datoria de patriot, folosește din toată inima, când se ivește ocazia, cunoștințele lui medicale vaste, cu adevărat fără pereche. Bun, uman, devotat, el n-are decât un singur defect, acela de a fi un vorbăreț incorijibil. De altfel, să fie chiar un defect? Deși vorbește foarte mult, în orice ocazie, fără întrerupere, spune lucruri atât de interesante, încât este ascultat întotdeauna cu dragă inimă de cei din jur.

Își lasă deoparte echipamentul de război, apoi scoate instrumentele profesionale dintr-o geantă de pânză, pe care o poartă întotdeauna sub cartușieră, și le așază repede pe o masă portativă.

Saluturi afectuoase îl întâmpină din toate părțile; infirmierele se grăbesc să-l ajute. Una îi aduce un castron în care este muiat un burete, alta aprinde o lampă mare, cu spirt. Bunul doctor

surâde, mulțumește, răspunde la binețile ce i se adresează și își spală mâinile zicând:

— Soluție de sublimat… excelent antiseptic… Acum sunt al dumitale, Casse-Cou… Bun! Să-mi șterg fața cu buretele.

Apoi își flambează instrumentele la flacăra alcoolului și înaintează în direcția unde se află colonelul scoțienilor. Răniții de lângă ușă protestează.

— Puțină răbdare, dragii mei prieteni… Lăsați-mă să-l operez mai întâi pe acest domn, care este, după câte se pare, în agonie…

Excelentul doctor are și un fel al lui de a înfățișa lucrurile. Ajutat de Casse-Cou și de Fanfan, îl așază pe rănit pe pat, taie tunica elegantă a colonelului până la piele, și exclamă:

— Tii! Ce superbă rană!… Ah, milord!… Sunt tot atât de bucuros să pansez această rană, ca și când eu însumi aș fi făcut-o!… Este admirabilă! Cea de a treia coastă din dreapta este găurită cu atâta precizie, ca la tirul unde se câștigă obiecte… Nicio plesnitură, nicio țandără sărită… nimic, decât o găurică de diametrul glontelui. Traiectoria în linie dreaptă străbate plămânul… Desigur că a ieșit prin partea cealaltă… Nu? … Atunci ce s-a-ntâmplat cu glontele? Ah!… Ce curios!… S-a instalat chiar în mijlocul omoplatului, în care s-a înfipt mai mult de două treimi… Am să-l scot de acolo… Vă rog să răbdați, milord… E mai puțin dureros decât extragerea unei măsele… Un!… Doi!… Iată-l…

Un horcăit surd îi scapă rănitului, care strânge mâna fiului său gata s-o frângă. Brusc, o șuviță de sânge țâșnește din plagă și, în același timp, se aude un ușor zgomot ca de respirație.

— Perfect, reluă chirurgul. Plămânul este acum liber… Respirați, domnule colonel… Hai, respirați adânc, cât puteți de adânc.

Ofițerul scoate un oftat lung și, subit, ochii nu-i mai sunt așa sticloși, iar pomeții capătă o ușoară roșeață.

— Vă simțiți mai bine, nu-i așa?

— Da, mai bine… cu mult mai bine!

— Eram sigur… Ei, Casse-Cou, ce zici de asta? Puțintică răbdare, copiii mei…

Vorbea pe rând, când în engleză, când în franceză, când în olandeză, făcând totuși mai multă treabă decât zgomot, și adăugă:

— În trei săptămâni, veți fi pe picioare, milord… Vedeți dumneavoastră, acest glonte Mauser e o drăgălășenie de proiectil… și curat ca gospodinele din țara mea… Marea lui viteză – șase sute patruzeci de metri pe secundă – îl face aseptic… El străbate țesuturile organice asemenea unui ac, fără să le sfâșie, nu ca o grosolană schijă de obuz, care smulge și sfărâmă totul… Hotărât lucru, glontele Mauser e un glonte foarte cumsecade… *a gentlemanly bullet*[18]…

Fără să-și întrerupă o secundă măcar potopul acesta de cuvinte, neobositul vorbăreț aplică pe orificiul pe care intrase glontele și pe cel prin care ieșise un tampon gros de vată hidrofilă, îmbibată cu o soluție de sublimat, acoperi cu o compresă, legă totul cu câteva fâșii, pe care le înfășură de jur împrejur, și sfârși zicând:

— Iată, am terminat. Ca regim alimentar: supă de zarzavat, lapte, ouă crude, whisky îndoit cu apă… Peste opt zile, grătar după dorință… și vă garantez că, după cât de solid sunteți clădit, domnule colonel, nu veți avea nici măcar o oră de febră…

Și, fără se aștepte vreun cuvânt de mulțumire, bizarul personaj pleacă, strigând:

— Altul la rând… Ei! Casse-Cou, Fanfan, veniți la mine!

În timp ce sublocotenentul, zăpăcit de această avalanșă de cuvinte și fericit de înlănțuirea cu adevărat minunată a evenimentelor, își strânge în brațe tatăl cu dragoste, doctorul și ajutoarele lui improvizate își urmează vizita. La fiecare pas, noi și noi răni, una mai extraordinară decât alta, în aparență – dintre cele mai grave. O întreagă fantezie a balisticii și a chirurgiei moderne.

Un soldat dintr-un regiment irlandez, socotit mort cu patru zile în urmă într-o încăierare de avanposturi, primise un glonte care-i intrase prin partea de sus a craniului. Glontele traversase creierul de sus în jos, apoi cerul gurii, limba și ieșise puțin deasupra maxilarului inferior. În aceeași încăierare, un alt irlandez primise în partea stângă a capului un glonte, care-i traversase creierul dintr-o parte în alta. Doctorul, arătând cu mândrie cele două răni[19], comentă:

---

[18] „Un proiectil nobil” (în limba engleză, în text). (N. tr.).

[19] Aceste două cazuri, ca și multe altele, nu mai puțin uluitoare, sunt citate de sir Mac Cornak, ilustrul chirurg englez. (N. a.).

— Ei, flăcăilor, ce spuneți de asta? Odinioară, cu vechile arme, capetele acestor doi bravi băieți ar fi explodat ca un bostan. Dar distinsul, deliciosul, adorabilul, umanitarul și filantropicul glonțișor Mauser a știut să se strecoare cu subtilitate prin oase și prin pulpa cerebrală, fără alt inconvenient decât o incapacitate momentană de muncă la răniții mei.

— Uimitor! exclamă Fanfan, care nu-și putea crede ochilor și rămase cu gura căscată.

— Uluitor! întări și Casse-Cou.

— În cincisprezece zile vor fi tot atât de zdraveni ca dumneavoastră și ca mine.

— Fără vreo urmare neplăcută?

— Chiar și fără migrene!… Mă tem numai ca unul dintre ei să nu rămână cu un ușor strabism.

— Cum s-ar zice, sașiu.

— Sașiu, da… un pic, atâta tot!

— Atunci, nici nu mai merită să faci război dacă morții învie și cei uciși se bat cu o forță și mai mare.

— Dimpotrivă! Deoarece în civilizația noastră stupidă războiul este un flagel de care bruta din oameni nu s-a putut elibera, trebuie să facem tot ce e posibil ca el să devină cât mai puțin ucigător. În definitiv, care trebuie să fie țelul unui război? Acela – după umila mea părere – de a scoate din luptă, dar nu de a ucide, un cât mai mare număr posibil de beligeranți. Deci este inutil să-i masacrezi, ca altădată, pe toți, pentru ca să fii victorios. Este de ajuns să-l împiedici, pentru o perioadă de timp, pe inamic de a se bate, să-l oprești micșorându-i numărul soldaților…

— Da, astfel încât butada[20] proverbială a unuia dintre generalii noștri nu va mai părea o fantezie de om ursuz: „Mereu aceiași oameni se aruncă-n calea morții.”

— Ah, iată ceva și mai grozav! exclamă chirurgul, examinând un soldat scoțian.

— Ce anume, domnule doctor?

Omul trăgea din pipă cu gravitate și nu părea că se simte prea rău. Avea la gât o rană făcută de glontele „umanitar”. Proiectilul îi intrase pe sub clavicula stângă în clipa când gordonezul se culcase la pământ, în așteptarea atacului.

[20] Butadă = vorbă de spirit; ironie. (N. red.).

Doctorul căută orificiul de ieșire și, până la urmă, îl descoperi puțin mai sus de șoldul drept, la doi centimetri de osul iliac.

— Priviți – exclamă el entuziasmat –, glontele a perforat plămânii, abdomenul, intestinul, bazinul și, în cele din urmă, osul iliac în așa fel, încât acest brav muntean a fost străbătut de sus în jos, dintr-o parte în cealaltă. Nu am nimic de făcut aici!

— Atunci este pierdut? întreabă cu tristețe Casse-Cou.

— Dimpotrivă, se va însănătoși cu siguranță, și asta fără cea mai mică intervenție chirurgicală, care, în cazul de față, i-ar fi absolut dăunătoare. Repaus la pat, supă de legume, ouă crude, whisky îndoit cu apă și o pipă bună, când îți va face plăcere… Continuă, băiete! Altul la rând.

Acest „altul” avea ficatul străpuns dintr-o parte în cealaltă. Nici aici nu trebuia făcut ceva. Adică niciun fel de intervenție. Repaus, igienă, hrană ușoară la început.

Plagă la rinichi: același tratament. Plagă la stomac: mereu același tratament.

Și doctorul adăugă, invariabil:

— Totul merge bine… Vindecare rapidă și sigură.

Ajuns lângă un grup de buri culcați pe saltele, murmură cu tristețe:

— Ah! Drace!… iată că aici chiar că nu se mai poate face nimic.

Erau cinci, sfâșiați, însângerați, mutilați, îndurând fără vaiet suferințe înfiorătoare. Un obuz englezesc de calibru mare căzuse în mijlocul lor și, explodând, omorâse și rănise zece oameni. Cei de aici erau singurii supraviețuitori, dar în ce hal, Dumnezeule mare! Mușchii zdrobiți, oasele sfărâmate, vasele de sânge smulse, un fel de ciulama oribilă de carne, de țăndări de oase, de haine și de sânge închegat, încât Casse-Cou și Fanfan simțiră că li se face rău.

Era pentru prima oară când doctorul nu mai găsea niciun cuvânt de spus și, cu toată stăpânirea lui profesională, lăsă să se vadă o puternică emoție. Și singur, fără alte ajutoare decât acești doi tineri plini de bunăvoință, dar gata să leșine și ei de oroare și de milă, începu să lucreze. Și ce muncă teribilă! Trebuia să amputeze, să resecționeze, să prindă ligamentele, să scotocească cu degetele prin carnea vie pentru a căuta părticelele de metal sau arterele căscate… Aici nu mai avea de-a face cu plăgile mici, fără pericol, curățele, produse de

gloanțele Mauser, ci cu traumatisme pe mari întinderi, a căror vindecare este cu atât mai lentă și mai dificilă, cu cât complicațiile survin aproape în chip fatal. Și apoi, în aceste cazuri se produc două șocuri succesive asupra organismului: cel al rănii și șocul operatoriu, care șubrezesc pacientul și-i slăbesc rezistența, cel mai puternic aliat al chirurgiei. În sfârșit, mai sunt și aceste puternice hemoragii, care îl golesc de sânge pe nenorocitul rănit și care sunt un alt factor agravant al stării lui.

Cât de lungi și de dureroase au fost aceste operații, pe care energicii buri le suportară fără să crâcnească, cu eroismul lor obișnuit, deși erau făcute fără cloroform!

Apoi doctorul Tromp reveni lângă tânărul sublocotenent englez, care-și aștepta rândul cu răbdare. Avea clavicula stângă pe jumătate sfărâmată de lovitura cu patul puștii dată în ajun de Casse-Cou. Nu se mai putea folosi de braț. În plus, în partea de sus a pieptului, avea o tăietură adâncă, făcută de vârful sabiei rupte în timpul luptei, pe care șeful cercetașilor o folosise ca pe o armă de temut.

Doctorul dezinfectă cu minuțiozitate plăgile, acoperi rănile cu un pansament, pentru a le feri de microbii patogeni, și, după ce termină această muncă obositoare, se duse să-și ia din nou cartușiera și carabina. Iată-l acum gata să facă iar, cu micul glonte umanitar, răni filantropice, în fața cărora să se extazieze în momentul când le va vindeca.

•

Chiar de la prima lor întâlnire, deși aceasta fusese cât se poate de brutală, Casse-Cou și sublocotenentul de highlanderi simțiseră o vie simpatie unul pentru celălalt. Tineri amândoi, aproape copii, viteji și cinstiți, atât cât e posibil să fii în timpul unei lupte, fuseseră adversari deopotrivă de înzestrați; iar sufletul lor cavaleresc nu vroia să știe de amoruri proprii rănite, de răzbunări josnice sau de rivalități de neam. Din curajul lor atât de asemănător, s-a născut o stimă reciprocă nemărturisită, astfel încât ei nu s-au mai considerat unul englez și celălalt franco-bur, n-a mai existat nici învingător, nici învins, ci doar doi tineri de treabă, deveniți prieteni buni.

Trecuse aproape o săptămână. În fiecare zi, atâta timp cât îi îngăduiau exigențele serviciului său, Casse-Cou venea și se așeza la căpătâiul rănitului, care-l întâmpina întotdeauna cu un surâs și cu o sinceră strângere de mână.

Tânărului englez îi mergea din ce în ce mai bine; ca și tatălui său, de altfel, deși la el vindecarea era mai lentă decât o afirmase prea optimistul doctor.

Casse-Cou le aducea vești, le făcea rost de mici bunătăți și petrecea alături de ei câteva ore plăcute, de afectuoasă intimitate.

Patrick îi povestea despre aventurile sale, iar Jean îi istorisea isprăvile prin care trecuse în *Infernul de gheață*, aventuri deloc banale și de o parte, și de cealaltă. Toate acestea, spre marea indignare a tânărului Paul Potter, al cărui suflet simplu și aspru nu putea accepta această afecțiune. Pentru micul bur, ura împotriva cotropitorilor era tot atât de vie ca în prima zi, devenind și mai mare atunci când aceștia erau vinovați și de moartea tatălui său. Nimic nu-l emoționa, nici nu-l înduioșa. El pășea pe o cale dreaptă, clocindu-și răzbunarea, și nu regreta decât un singur lucru: că glontele care-l ucisese pe cimpoier nu-l omorâse, în același timp, și pe colonel. Iată de ce, acum, el îi arăta șefului său, prietenului său, o oarecare răceală și părea să pună la cale împotriva ducelui de Richmond un plan de cruntă răzbunare, ca pieile-roșii.

În schimb, cei doi ofițeri scoțieni, tatăl și fiul, nu puteau să priceapă cu niciun preț cum de fusese posibil ca Jean Grandier, instruit, de familie bună, extrem de bogat, să se pasioneze până într-atât pentru cauza independenței republicilor sud-africane.

Patrick avu chiar o explicație cu el în acest sens, într-o zi, și, cu franchețea lui obișnuită, îi zise lui Jean Grandier, fără nicio altă introducere:

— Dumneavoastră urâți, deci, Anglia?

— Nu! Este o mare națiune, pe care o admir, dar care în prezent comite un abuz de putere și numai pentru acest motiv lupt împotriva ei.

— Să nu ne jucăm cu vorbele. Republicile sud-africane, care se află chiar în mijlocul sferei de influență engleză, sunt considerate de noi ca făcând parte în mod virtual din domeniile Coroanei.

— Ei, drace!… Aici nu mai suntem de acord.

— Și la fel și cu Bechuanaland-ul, Rhoesia, Regiunea Lacurilor, Sudanul egiptean și alte teritorii care sunt anexate imperiului nostru colonial sau pe cale de a fi anexate… Burii nu sunt decât tot niște sălbatici analfabeți în cea mai mare parte, ignorând

marea mișcare contemporană. Nu sunt decât niște țărani abrutizați, nespălați la propriu și la figurat și care nu concep nimic altceva în afară de industria lor păstorească, care zădărnicește oricare alta… Da, da, ți-o repet, niște simpli sălbatici sau, mai degrabă, albi reîntorși la starea de sălbăticie primitivă și care pentru noi, englezii, nu sunt mai presus de pieile-roșii, arabii nomazi sau popoarele de păstori ale Asiei Centrale.

Casse-Cou roși, se îngălbeni, fiind gata să izbucnească și să-și verse ciuda o dată pentru totdeauna. Totuși se stăpâni, luând lucrurile oarecum în glumă, și-i răspunse pe un ton de bună dispoziție:

— Ei, dragul meu, niște sălbatici albi care se folosesc de electricitate, au tipografii, își construiesc căi ferate, care fabrică material de război, iată ceva ce nu e deloc banal. Pariez că n-ar face o figură prea urâtă nici în Europa și nici chiar în Irlanda dumneavoastră… Cât despre șeful acestor așa-ziși sălbatici, președintele Krüger, prințul de Bismark, care se pricepea la oameni, îl socotea superior lui Sitting-Bull, sachemul[21] actualilor Siouxi[22] din America.

— Krüger!… Un ciot, un tip grotesc, mai urât și mai ridicol decât ar putea să-l reprezinte oricare dintre caricaturiștii noștri…

— Burii sunt de părere că este cel mai frumos om din cele două republici, așa cum și dumneavoastră glumiți, fără îndoială, că regina Victoria este cea mai frumoasă femeie din tot Regatul-Unit. În ceea ce mă privește, împărtășesc întru totul și părerea englezilor, și pe aceea a burilor: acest bărbat bătrân și această doamnă în vârstă sunt frumoși ca niște semizei… atât doar că frumusețea lor este diferită.

Această ripostă inteligentă le fu servită cu atâta finețe, încât tatăl și fiul, uimiți, nu putură să-i dea niciun răspuns.

După o tăcere stânjenitoare, colonelul reluă grav:

— Vorbe, numai vorbe, tinere prieten, nimic altceva decât vorbe. Războiul este un lucru teribil și trebuie să-l faci cu duritate, fără milă, în chip necruțător. Fiul meu are dreptate: burii sunt niște rebeli și niște sălbatici; trebuie, prin urmare, să-i

---

[21] Sachem = conducătorul sfatului tribului la populațiile băștinașe din America de Nord. (N. tr.).

[22] Sioux = populație băștinașă din nordul Americii. (N. tr.).

tratăm ca pe niște rebeli și ca pe niște sălbatici, exterminându-i. Noi n-am venit aici să facem apel la sentimentalisme. Luptăm pentru însăși existența Imperiului britanic și noi vom avea ultimul cuvânt, chiar de ar trebui, pentru a ne asigura victoria, să sacrificăm două sute de mii de oameni și două sute de milioane de livre[23].

Pentru a doua oară, Casse-Cou își stăpâni indignarea și durerea. Înțelese că o prăpastie îl desparte de acest gentleman, care își dăduse pe față orgoliosu-i suflet avid, egoist și crud. El bâlbâi, cu o voce întretăiată și cu lacrimi în ochi:

— Oh, milord, nu vorbiți așa, vă implor! Acești patrioți, pe care dumneavoastră socotiți că trebuie să-i exterminați, sunt buni și umani cu prizonierii. Ei vă îngrijesc cu devotament chiar și pe dumneavoastră personal, care l-ați pedepsit într-un chip atât de nemilos pe fermierul David Potter…

— Ceea ce am făcut ca președinte al Curții Marțiale aș face-o mâine din nou, dacă aș fi liber și sănătos.

— Cum? Ați ordona, fără prea multe formalități, execuția unui patriot, a unui soț, a unui tată care-și apără viața și libertatea?

— Da! Fără pic de ezitare, pentru a mă supune ordinelor categorice ale Maiestății Sale Regina, care dorește cucerirea și anexarea definitivă a acestor două republici.

La aceste cuvinte, Casse-Cou se ridică, gata să izbucnească. Un strigăt ascuțit, urmat de un blestem, îi tăie vorba.

— Câine! Nu vei mai asasina pe nimeni de acum încolo!

Vocea care rostise această amenințare tremura de furie. Era o voce tânără, pe care șeful cercetașilor crezu că o recunoaște și care venea de afară. Cineva ascultase acolo, foarte aproape, în spatele peretelui subțire de pânză, scuturat de o ușoară adiere.

Casse-Cou ieși fără a mai spune un cuvânt, nu numai din curiozitatea de a vedea cine e afară, ci mai ales pentru a pune capăt acestei conversații odioase.

— Cel puțin să nu ne porți pică, dragă prietene! îi strigă Patrick. Toate acestea nu se referă la dumneata, în niciun caz, și fii încredințat că te bucuri de toată stima noastră. Cât despre amenințare, noi nu ne temem de ea, căci executarea ei v-ar aduce represalii îngrozitoare.

Dar Casse-Cou, cu urechile vâjâind și cu ochii injectați, abia de-l auzi. Ocoli mașinal vastul pătrat alcătuit de pânza cortului

---

[23] Livră = veche monedă franceză. (N. tr.).

ce adăpostea ambulanța, dar nu văzu pe nimeni. Misteriosul personaj care ascultase dispăruse fără urmă. Totuși Casse-Cou, obișnuit să cerceteze totul cu atenție, observă pe albeața pânzei de cort o pată neagră, ca o mâzgălitură de cărbune. Pata, pe care n-o observase până atunci, era poate mai veche, dar ceea ce constată în clipa aceasta era prezența ei în dreptul patului ducelui de Richmond și al fiului său. Nu dădu nicio importanță acestui amănunt, esențial pentru securitatea locotenent-colonelului scoțienilor din Gordon, pe care n-avea să-l mai vadă vreodată.

O dată cu sosirea nopții, Casse-Cou începu garda, care avea să țină până a doua zi în zori. Printre cei zece „puști” care urmau să-l însoțească trebuia să fie și Paul Potter. Dar, pentru întâia oară, tânărul bur, atât de scrupulos în respectarea disciplinei, lipsea de la postul său.

Să tot fi fost orele zece seara. Domnea o liniște deplină și de o parte, și de cealaltă. Luna, pe jumătate ascunsă în nori, arunca doar o lumină slabă. O umbră tăcută părăsi denivelările de teren ce apărau ambulanța bură și se strecură înspre cortul în care se odihneau colonelul și fiul său. Umbra aparținea unui om cu mișcări repezi și precise, care mergea desculț, pentru a evita, fără îndoială, cel mai mic zgomot. Acesta purta o pușcă în bandulieră. Ajuns în apropierea cortului, el privi în jur, să vadă dacă nu se apropie cineva, apoi se opri în fața petei negre zărite de Casse-Cou cu câteva ore mai devreme. Scoase din buzunar un cuțit și, cu infinite precauții, fără grabă, tăie, fir cu fir, țesătura groasă a cortului. După ce făcu o deschizătură suficientă pentru a-și strecura mâna prin ea, se aplecă, privi și, la lumina lămpilor care ardeau permanent aici, cercetă interiorul. Exact în fața lui se afla un pat. Pe el, un tartan[24] scoțian, din acelea purtate de toți highlanderii și care face parte din ținuta lor, servind de pătură.

Un tremur rapid îl scutură pe vizitatorul nocturn când recunoscu figura bărbătească a colonelului, care dormea profund. Capul lui gol, pe care nimic nu-l apăra, se afla la numai treizeci de centimetri de pânza cortului. Fără cea mai mică ezitare, fără cel mai mic tremur, necunoscutul își trecu țeava puștii prin deschizătură, o lipi de craniul colonelului și, hotărât,

---

[24] Tartan = țesătură specială, folosită în Scoția. (N. tr.).

apăsă pe trăgaci. O detunătură violentă răsună, însoțită de o flacără puternică și de un fum gros.

Un tumult nemaipomenit se produse în întreaga ambulanță: răniții se agitau, scoteau țipete, iar infirmierele, venite în grabă, îl găsiră pe sublocotenentul scoțian pradă unei teribile crize de nervi, alături de cadavrul tatălui său, care zăcea în patul lui, cu capul sfărâmat.

Capitolul al VII-lea

Exces de vigilență – Casse-Cou cercetează prea de-aproape – Prizonieri – La englezi – Notorietate supărătoare – Scrisul rămâne – Doi judecători de la Curtea Marțială – Ce înțeleg englezii prin expresia „a înțepa porcul” – Tratament barbar – Generalul – Dușman generos – Rupeți rândurile!

În timp ce colonelul duce de Richmond se sfârșea atât de tragic, Casse-Cou se afla de gardă tocmai la cealaltă extremitate, în punctele unde se găseau cele mai avansate posturi de pază.

Foarte viteji, dar ciudat de apatici, burii nu știau să se păzească de dușmani. De altfel, în această armată, în care totul se făcea ca la tata acasă, nu exista niciun fel de disciplină; comenzile abia dacă se executau, iar santinelele erau departe de a avea, ca la noi, sentimentul uriașei lor responsabilități.

Poate nu veți crede, dar cei tineri sau chiar copiii erau aceia care îndeplineau cel mai conștiincios aceste corvezi atât de importante. Niciodată vigilența lor nu scădea, încât șefii nu erau liniștiți decât atunci când Puștimea făcea de gardă noaptea. Or, în această seară, Casse-Cou, care sta veșnic la pândă, de parcă ar fi fost un adevărat mohican, crezu că zărește, în acea zonă neutră care desparte cele două cordoane de santinele inamice, niște siluete cenușii care înaintau încet. Luna tocmai se ascunsese în nori în acel moment. Abia de se zărea la doi pași, dar tânărul căpitan al Puștimii voia să știe ce se întâmplă. Cel mai bun mijloc era să se ducă acolo, să vadă despre ce e vorba. Mijloc fără greș, desigur, dar periculos, căci riști să te pomenești rănit de vreun glonte, atât din partea burilor, cât și din cea a englezilor.

Îi alese, ca să-l însoțească, pe Fignolet-marinarul, pe Joris burul, pe Pietro italianul, pe Gaetano portughezul și pe Manache

arabul. Toți șase abandonară puștile, care i-ar fi încurcat, și păstrară în raniță doar revolverul.

Iată-i plecați, târându-se, reținându-și respirația, evitând cele mai mici obstacole cu o îndemânare de feline. Străbătură în felul acesta vreo trei sute cincizeci până la patru sute de metri, când Casse-Cou, care înainta primul, observă cu precizie, la douăzeci de pași în fața lui, una dintre acele forme cenușii ce părea că se îndreaptă spre el. Nu mai era nicio îndoială: mogâldeața se apropia târându-se pe pământ, producând un zgomot ușor, dar perceptibil.

Tânărul șef al Puștimii trebuia, dacă ar fi fost un om prudent, să se întoarcă în linia santinelelor sale și să dea alarma. Un cercetaș nu trebuie să se bată niciodată. Dar încearcă să-i vorbești de prudență unui băiețandru care, în fiecare zi, ba chiar de două ori pe zi, pare să scornească orice pentru ca să-și justifice bătăioasa și glorioasa lui poreclă! Primul lui gând a fost acesta: „Este un cercetaș englez... Am să-l prind în doi timpi și trei mișcări și am să-l aduc prizonier la ai noștri.” Apoi se ridică și, din câteva salturi uriașe, se aruncă asupra formei cenușii și o strânse în brațe cu forță. Dar ce stupoare! Degetele sale crispate nu întâlniră decât aerul sau mai degrabă niște cârpe moi, o țesătură grosolană de lână, probabil o pătură. Apoi simți imediat o oarecare rezistență. Pătura, legată la un capăt cu o sfoară, era trasă de mâini nevăzute... Ea îi scăpă, rămânând nemișcată. Înțelegând atunci imprudența comisă, Casse-Cou murmură:

— M-au tras pe sfoară!

Dar, vai! Nu numai lui i se jucase acest renghi, ci și tovarășilor lui, care-l urmaseră și care, ca și dânsul, în loc de dușmani ce se târau spre liniile bure, capturaseră zdrențe.

De ce oare acest șiretlic bizar? Pur și simplu, ca să-i atragă în cursă, să-i facă prizonieri și-apoi să atace santinelele bure, adormite cu pipa între dinți.

Totul s-a petrecut în câteva secunde. Două plutoane de englezi, îmbrăcate în kaki și destul de vizibile, îi înconjurară de îndată pe căpitanul Puștimii și pe tovarășii lui. Tinerii fură prinși și imobilizați mai înainte chiar de a putea scoate un strigăt.

O voce batjocoritoare spuse în engleză:

— Mucoșii ăștia blegi au mușcat din nadă.

Casse-Cou, pe jumătate sugrumat, scoase un strigăt de furie.

— Și niciun cuvânt – adăugă vocea – sau sunteți morți! Înainte! Și fără zgomot, camarazi!

Casse-Cou înțelese primejdia ce-i pândea pe buri. Trebuia să-i prevină cu orice preț, să dea alarma, chiar cu riscul propriei vieți. Și, precum odinioară cavalerul d'Assas[25], el nu ezită nicio clipă. Cu o sforțare puternică, se smulse din mâna omului care-l strângea de gât și strigă cu o voce răsunătoare:

— Alarmă!… Alarmă!… Englezii!

Omul ridică sabia asupra lui, ca să-i despice țeasta.

Casse-Cou evită șocul lamei, își scoase revolverul și trase în soldatul inamic, care se prăbuși ca trăsnit. Apoi, socotindu-se pierdut, adăugă batjocoritor totuși:

— V-am ratat surpriza!… V-am dejucat planul, englezilor! Asta va fi ultima ispravă a lui Casse-Cou!

Și vru să-și descarce din nou revolverul, ca să-și vândă scump viața, să moară făcând noi victime. Dar fu apucat strâns din toate părțile, în timp ce loviturile cădeau puternice și dese ca grindina atât asupra lui, cât și asupra celorlalți camarazi.

Avea să fie linșat. Dar numele de Casse-Cou, pe care-l rostise cu atâta mândrie, fusese auzit. Cineva strigă din răsputeri:

— Nu-l omorâți!… Ăsta e Breack-Neck[26]… Câștigă două sute de livre cine îl va aduce viu!

Mai fericit decât eroul din Clostercamp, el scăpă cu viață, constatând că și gestul de a se sacrifica dând alarma nu fusese zadarnic. Acolo, în partea burilor, strigătele lui fuseseră auzite, ca și împușcătura. A fost dată alarma, astfel că tranșeele se umplură într-o clipă, împușcăturile porniră să pârâie din toate părțile, tunurile cele mari urlară bubuind și atacul de noapte fu respins.

Casse-Cou însă, vai! Era prizonier, împreună cu „puștii" lui, dintre care doi lipseau la apel: bietul arab Manache și tânărul italian Pietro. Numai Breack-Neck rămăsese fără răni, ceilalți fiind transportați ca niște cadavre.

---

[25] Căpitanul regimentului francez Auvergne, cavalerul d'Assas, a rămas celebru pentru o faptă de arme săvârșită în ajunul bătăliei de la Clostercamp (1760). În noaptea de 15 octombrie, el intră în pădurea vecină taberei franceze, pentru a o cerceta. Deodată se vede înconjurat de inamici, care-l amenințară cu moartea dacă va scoate un singur cuvânt. Neținând seama decât de datoria sa, cavalerul d'Assas strigă, avertizându-și astfel regimentul, și este omorât pe loc. (N. tr.).

[26] Traducerea în limba engleză a poreclei „Casse-Cou", date șefului cercetașilor. (N. red.).

Au fost duși în tranșeele engleze și, din felul în care numele lui era repetat până la refuz, după bucuria manifestată de inamic, căpitanul Puștimii își dădu seama că-și câștigase aici o notorietate pe cât de onorabilă, pe atât de periculoasă. Ajunși la o cazemată blindată cu șine de cale ferată, au fost aruncați claie peste grămadă și închiși fără măcar să li se dea un codru de pâine sau o cană cu apă.

Pradă setei arzătoare, sărmanii băieți răniți, horcăind, pierzând sânge, îndurară o noapte îngrozitoare. Casse-Cou îi mângâia cum putea și, în întunericul în care se zbăteau, încerca, în zadar de altfel, să-i panseze.

În sfârșit, se făcu ziuă. Situația lor avea, desigur, să se schimbe.

Casse-Cou fu scos primul din cazemată și condus în fața unui ofițer. Era un căpitan din infanteria călare, după cum o indica aspectul dolmanului[27] său de stofă kaki, ai cărui epoleți aveau brodate două stele de aur. Ofițerul îl măsură ironic pe Casse-Cou când acesta i-a fost adus încadrat de patru soldați cu baionete în vârful puștii, țepeni ca niște drept-credincioși și țanțoși ca niște adevărați englezi. După ce îl cercetă astfel un timp, căpitanul îi zise fără altă introducere:

— Este adevărat că dumneata ești acel francez cunoscut sub numele de Casse-Cou și comanzi un corp internațional de tineri voluntari?

— Da! Eu sunt acela! răspunse cu mândrie Jean Grandier, privindu-l drept în față pe interlocutor.

Ofițerul surâse și mai ironic încă, își descheie dolmanul, scoase din buzunarul dinăuntru un mic portofel și luă din el o hârtie îndoită în patru. Cu o încetineală batjocoritoare, el despături hârtia, o puse sub ochii lui Casse-Cou și îi zise:

— În acest caz, tot dumneata ești și autorul acestei farse.

Casse-Cou recunoscu una dintre scrisorile pe care le trimisese mai demult celor cinci membri ai Curții Marțiale, după moartea lui David Potter. În această scrisoare, el le reamintea că burul îi condamnase la moarte pe judecătorii săi și, deoarece tânărul își luase angajamentul de a fi executorul testamentar al prietenului său, jura că-i va face să piară pe toți cinci. Casse-Cou roși la auzul cuvântului „farsă”, pe care-l simți ca o palmă, și ripostă:

— Farsa va fi jucată atunci când dumneata vei fi mort.

[27] Dolman = haină ofițerească scurtă, îmblănită și împodobită cu șireturi. (N. red.).

Ofițerul adăugă:

— Sunt căpitanul Russell, comandantul companiei a 2-a de infanterie călare din regimentul 7. Vezi, deci, că, pentru un condamnat la moarte, arăt destul de zdravăn.

— Vom trăi și vom vedea! replică fără să se tulbure Puștiul.

— Ești cam lăudăros, bietul meu francez! Haida-de, nu-ți este îngăduit să-ți baţi joc de oameni în felul acesta... Pe cuvântul meu, mai degrabă aș avea poftă să pun să fii biciuit decât să mă supăr pe dumneata.

— Nu puteți biciui un om pe al cărui cap ați pus un premiu de două sute de livre... cu toate că el valorează infinit mai mult... De altfel, sunt ostaș și am dreptul de a fi tratat ca un ostaș... V-am omorât destui oameni pentru asta.

Ofițerul păli ușor, își mușcă mustața și, pe un ton grav de data aceasta, întrebă cu o voce șuierătoare ca o cravașă:

— Am nevoie de informații și ai să mi le dai. Gândește-te că te pot forța să vorbești.

— Întrebați!

— Câți buri se află în fața noastră?

— Destui ca să vă fi bătut acum opt zile, cu toate că ați fost zece contra unu.

Căpitanul păli și mai tare și întrebă din nou:

— Câte puști Mauser aveți?

— Mauser?... Nu știu!... Cât despre Lee-Metforduri[28], am luat peste o mie de la soldații dumneavoastră.

— În sfârșit, ce s-a întâmplat cu ducele de Richmond și cu fiul său?

— Am dat dispoziție personal ca acești doi gentlemeni grav răniți să fie transportați la ambulanța bură... Acum ei sunt în afară de orice pericol...

— Atâta mi-e de ajuns. N-ai vrut să răspunzi la primele două întrebări ale mele, așa că te voi încredința maiorului Colville de la compania a 3-a de lăncieri.

Acest nume îl făcu să tresară pe tânăr. Colville! Da, încă unul dintre ucigașii lui David Potter. Îl privi fix, plin de ură pe acest englez uscat, lung, irascibil, cu aerul lui trufaș și crud, promițându-și să nu-i uite niciodată trăsăturile, dacă ar mai reuși vreodată să scape din acest viespar.

[28] Era marca puștilor englezilor, după cum Mauser era marca puștilor folosite de buri. (N. tr.).

— Scumpul meu Colville – zise, ridicându-se, căpitanul Russell –, ți-l prezint pe mister Breack-Neck, știi cine, viitorul nostru călău.

— Ah! exclamă disprețuitor maiorul. Băiețașul acesta e cel care a îndrăznit să scrie ofițerilor Maiestății Sale scrisoarea aia prostească și insultătoare? Ei bine, ne vom distra!

— *Good bye*! șopti pentru sine căpitanul Russell. Dacă însuși Colville vorbește de distracție, nu mi-aș dori să fiu în pielea acestui tânăr fanfaron.

Maiorul își duse la buze cravașa, al cărui mâner se termina cu un fluier. Un sunet strident țâșni și făcu să vină alergând un sergent de lăncieri[29]. Maiorul îi spuse flegmatic:

— Maxwell, ia-l pe băiatul ăsta și, împreună cu tovarășii tăi, distrează-te „înțepând porcul”.

Pigsticking-ul era un joc fioros, bine cunoscut lăncierilor englezi, care obișnuiau să-l joace pe pielea prizonierilor lor de altă rasă, drept represalii. Însă, de când e lumea, niciodată un alb nu servise ca victimă pentru acest divertisment inuman. Sărmanul Casse-Cou avea să inaugureze seria în care vor fi incluși ulterior numeroși buri.

La strigătul de „Veniți la *Pigsticking*!”, repetat din om în om, vreo douăzeci de lăncieri apucară lăncile și se aruncară pe cai. Pe Casse-Cou îl așezară cu fața înspre câmpie, în timp ce sergentul Maxwell se depărta împreună cu plutonul. Pentru ca jocul să dureze mai mult, maiorul Colville se adresă unui infanterist, arătându-l pe Casse-Cou:

— Dați-i un sac.

Soldatul, mai puțin crud decât șeful său, îi spuse tânărului, dându-i o raniță:

— Servește-te de ea ca de un scut… Să nu-ți fie teamă și caută să parezi loviturile!

Grupuri-grupuri de militari din toate armele așteptau curioși desfășurarea acestui spectacol, a cărui cruzime sfida orice comparație. Numele de Casse-Cou circula printre ei, fără ură de altfel, ba mai curând cu un soi de compătimire amestecată cu stimă.

— Breack-Neck!… Ăsta e Breack-Neck!… Bietul băiat!

— Priviți!… Nu-i este frică!… E viteaz.

---

[29] În toată armata engleză, subofițerii poartă unica denumire de sergenți-majori, sergenți și caporali, atât în infanterie, cât și la cavalerie și artilerie. (N. a.).

— Pariezi, Russell? întrebă maiorul Colville. Pun la bătaie zece livre că acest caraghios va fugi ca o vulpe și că prima lovitură îl va înțepa… ceva mai jos de spate…

— Pariez! zise râzând ofițerul de infanterie călare.

Plutonul se afla la două sute de metri.

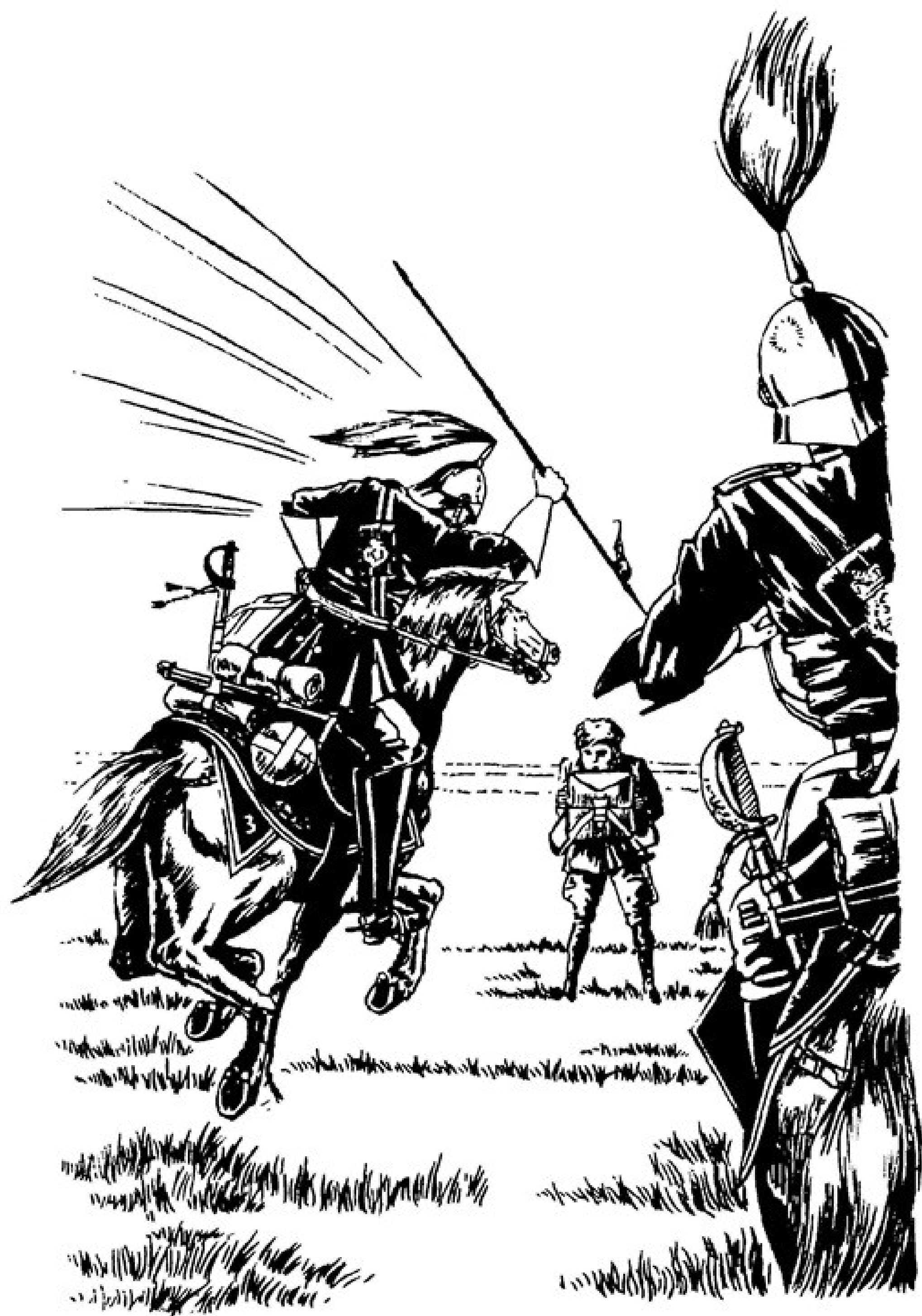
— Pregătiți lăncile! strigă cu o voce răsunătoare sergentul. Atacați!

Plutonul se repezi într-un galop dezlănțuit.

Casse-Cou vedea năvălind asupra lui o trombă de oameni și de cai, cu țepii zbârliți ai sulițelor și fulgerări de oțel. Apucă ranița, o puse în fața pieptului, se înțepeni pe picioarele ușor arcuite și așteptă izbitura.

Și izbitura a fost, într-adevăr, cumplită. Bietul Casse-Cou se simți literalmente săltat de la pământ, apoi răsturnat și azvârlit de două sau de trei ori peste cap. Umărul stâng îi era rupt, mâna dreaptă îi sângera abundent. Totuși ranița parase, amortizase loviturile îndreptate împotriva pieptului său.

Lăncierii strigau „Uraaa!”, în timp ce caii trecură ca fulgerul, fără măcar să-l atingă.

— Ai pierdut, Colville! exclamă căpitanul Russell. Caraghiosul ăsta are ținută!

— Vedem noi! răspunse cu o răceală plină de ură maiorul.

Casse-Cou, distrus, abia mai respirând, se ridică în picioare cu mare greutate și luă de jos ranița pe jumătate sfâșiată. Voia să lupte până la capăt și timpul era scurt.

Plutonul se și regrupase după o rapidă întoarcere pe loc. Acum sergentul repetă comanda:

— Pregătiți lăncile!… Atacați!…

Compătimirii manifestate la început îi urmă acum o curiozitate bolnavă. Sângele curgând șiroaie îi întărâta pe cei care aveau porniri mai animalice.

Casse-Cou se înțepeni convulsiv pe picioare și răcni:

— Lașilor!… Lașilor!… Lașilor!

Pentru a doua oară, el se rostogoli zvârlit la pământ de izbitura îngrozitoare, căreia nu-i putuse rezista, împotriva oricărei presupuneri, ranița îl mai apărase, totuși, și de data aceasta. Lăncierii, de altfel, își făceau un punct de glorie în a izbi numai în scutul improvizat. Orice lovitură dată în afara scutului nu conta sau mai degrabă conta numai pentru victimă.

Bietul copil părea acum aproape zdrobit. Era tot numai răni. Hainele îi atârnau sfâșiate și abia mai fu în stare să se ridice. Picioarele, moi, i se clătinau și nu mai izbuteau să-l mai țină. Ochii, injectați, nu mai vedeau. Urechile îi vâjâiau și el n-a mai fost capabil să audă „uralele” ironice care țâșneau din gurile englezilor. Mâinile-i nu mai aveau putere să țină ranița care-l apărase până atunci. Simțea că totul s-a sfârșit, că va pieri masacrat de aceste brute nemiloase și că nimic nu-l mai putea salva. Atunci se înțepeni convulsiv pe picioare, încrucișă brațele pe piept și, cu capul sus, ținu piept vitejește plutonului de lăncieri. Cu un suprem „adio” spus vieții, care se arătase atât de frumoasă pentru el, trimise un ultim gând surorii sale și patriei mult iubite, pe care nu avea să le mai revadă și așteptă moartea. La comanda: „Atacați!”, lansată pentru a treia oară de sergent, el răspunse printr-un strigăt puternic:

— Trăiască Franța!… Trăiască libertatea!…

Lăncierii aplecați pe gâtul cailor străbătuseră jumătatea distanței. Câteva secunde încă și îngrozitoarea crimă avea să devină un fapt împlinit. Când, deodată, un călăreț sări într-o parte în așa fel, încât se plasă între pluton și victimă. Unul dintre

acei minunați călăreți care par a întruchipa legenda centaurului[30]. Ridică cravașa și strigă cu o voce răsunătoare aceste două cuvinte, care dominară zgomotul șarjei și tumultul gloatei:

— *Hold*!… Stop!…

Recunoscând un general, lăncierii își opriră brusc caii, care se cabraseră gata să-i răstoarne. Generalul opri și el tot atât de brusc galopul calului său la patru pași de prizonier. În picioare în scări, cu fața roșie de indignare, domina cu un cap plutonul descumpănit. Apoi adăugă, scandând silabele, care izbeau ca niște palme:

— Sunteți niște mizerabili!… Niște lași, care dezonorați uniforma engleză. Numele ofițerului care a autorizat această infamie! Răspunde, sergent!…

— Maiorul Colville – răspunse cu greutate Maxwell.

— Anunță-l că vreau să-i vorbesc aici… imediat!

Casse-Cou își lăsă brațele în jos. Apoi îl salută militărește, cu mâna sângerândă, pe general. Acesta își duse degetele înmănușate la viziera căștii și, văzând că are în fața sa un copil, îl întrebă cu o voce care se îmblânzi instinctiv:

— Cine ești dumneata?

— Un francez în serviciul armatei bure – răspunse cu demnitate și respect prizonierul.

— Numele dumitale.

— Jean Grandier, supranumit Casse-Cou, căpitanul cercetașilor.

— Ah! Dumneata ești faimosul Breack-Neck?… Te felicit, ești un viteaz!

— Domnule general… un astfel de elogiu… de la dumneavoastră… Sunt tulburat și foarte mândru de prețuirea dumneavoastră.

— Și atât de tânăr… Într-adevăr! Te-aș pune în libertate din toată inima… dacă ai fi oricare altul, nimic de zis. Dar dumneata ești un luptător prea vajnic și ne-ai făcut destul de mult rău. Te păstrez ca prizonier de război și vei fi tratat cu respectul ce se cuvine curajului dumitale.

Casse-Cou, sfârșit, aproape sufocat, nemaiputându-se ține pe picioare, bâlbâi cu mare greutate o mulțumire plină de

[30] Centaurul este, în mitologia greacă, o ființă imaginară, cu trup de cal și bust de om. (N. red.).

recunoștință și emoție. Apoi se făcu alb și se prăbuși la pământ, fără cunoștință.

— Transportați-l imediat la spital pe acest tânăr – spuse generalul. Ordon să fie îngrijit cu cea mai mare atenție… Voi controla personal… Ați înțeles? Aha! Iată-te, maior Colville! Vei face carceră severă timp de cincisprezece zile pentru maltratarea unui prizonier de război. Iar subofițerul care a comandat *Pigsticking*-ul va fi degradat simplu lăncier. Oamenii plutonului vor fi puși, timp de cincisprezece zile, numai la gărzile din tabără. Rupeți rândurile! Marș!

Capitolul al VIII-lea

În vagon – Pe un crucișător – În rada orașului Simon’s Town – Evadare – Urmărit de rechini – Scara ce duce la fortificații – Un halat, un șorț alb și un coș cu provizii – Fugă originală – Vila și englezoaica – Fată la toate

Rănile lui Casse-Cou erau numeroase, dar ușoare. După cincisprezece zile de spitalizare erau aproape vindecate. În timpul acestor două săptămâni, el a fost obiectul unor îngrijiri deosebite, care i-au favorizat grabnica însănătoșire.

Ordinele date de generalul care-l salvase au fost executate întocmai și Casse-Cou, vindecat acum, îi păstra o vie recunoștință acestui om inimos. Astăzi, căpitanul Puștimii era prizonier de război. El împărțea soarta celor trei sute de buri luați prizonieri de la începutul asediului și a căror prezență la Ladysmith îl încurca destul de mult pe comandant.

Într-adevăr, în ciuda extremei vigilențe cu care erau supravegheați, burii evadau cu orice risc. Și, dacă pentru cei mai mulți dintre ei fuga se termina cu o moarte tragică, aceia care scăpau erau de temut, căci puteau furniza din belșug asediatorilor buri informații de importanță capitală. În afară de aceasta, hrănirea lor micșora rația luptătorilor cu aceeași cantitate și, dacă, așa cum era de prevăzut, asediul avea să se prelungească, acest fapt putea diminua într-o anumită măsură puterea de rezistență a englezilor. Pentru aceste motive, comandantul suprem hotărî ca toți prizonierii valizi să fie evacuați mai întâi la Natal[31], iar, de acolo, la Colonia Capului.

Atunci, încercuirea nu era atât de riguroasă, încât trenurile să nu poată străbate totuși, din timp în timp, până la Durban[32]. Colenso, singurul punct cu adevărat periculos, deși bombardat

---

[31] Una dintre provinciile Uniunii Sud-Africane de atunci, aflată pe coasta de sud-est a Africii. (N. tr.).

[32] Port în provincia Natal. (N. tr.).

de tunurile burilor, se mai afla în stăpânirea englezilor, iar podul de peste Tugela rămăsese încă în stare să suporte trecerea convoaielor ușoare. De la Ladysmith la Durban erau vreo două sute de kilometri.

Bieții prizonieri fură îmbarcați în vreo zece vagoane de vite, li se dădu un număr suficient de soldați, ca să-i escorteze, și-apoi la drum!

Socotiseră o zi pentru această călătorie. Au fost necesare însă două zile întregi, din cauza stării jalnice a căii ferate. Două zile fără pâine, fără apă, înghesuiți ca sardelele și fără să poată coborî un moment măcar! Înțelegeți dumneavoastră, dragi cititori, ce înseamnă asta! Vă va fi, deci, ușor să vă închipuiți în ce hal se aflau acești nenorociți, morți de oboseală, urlând de foame și de sete și bălăcindu-se ca niște animale în propriile murdării. Iar englezii, comod instalați în vagoanele lor blindate, râdeau, beau, mâncau și cântau.

În felul acesta arăta viața, în acel moment, pentru două categorii de oameni, izolate de monstrul care este războiul.

La Durban, autoritățile procedară la o curățire în mare a prizonierilor și a materialelor. Adică îndreptară asupra vagoanelor furtunurile din docuri și toți beneficiară de o mare cantitate de apă.

Uzi până la piele, orbiți de puternicele jeturi de apă, care cădeau asupra lor în trombe, burii se zbăteau, se agitau, se bălăceau în atitudini dureroase, de câini înecați. Dar igiena înainte de toate!

Și acum, uscați-vă cum veți putea. Iată și de mâncare: cratițe imense, în care se vedea o masă compactă de orez, numai pe jumătate fiert și complet alterat. Un amestec îngrozitor, pe care prizonierii erau nevoiți să-l devoreze cu mâinile, din lipsă de linguri, și cu o lăcomie care dezvăluia pe deplin suferințele lor.

— Prost început – mormăi Casse-Cou. Profesiunea de prizonier nu mi se potrivește deloc și cu siguranță că nu voi zăbovi prea mult timp pe aici.

Fuga, pentru moment, era mai imposibilă ca oricând. Prizonierii, abia sosiți, fuseseră legați cu frânghii doi câte doi, în șir indian, și aceleași frânghii legau în plus perechea nr. 1 de perechea nr. 2 și așa până la ultimul, astfel încât întregul convoi să fie încătușat. Englezii erau oameni practici!

Găsiră de cuviință apoi să le spună acestor bieți nenorociți că aveau să fie suiți pe un vapor de război ancorat în mijlocul radei. Și pe loc fură conduși la *whaff*[33], unde îi așteptau niște șlepuri care transportau de obicei mărfuri.

Populația civilă venise în fugă ca să-i vadă trecând și se înșiruise de-a lungul drumului. Oh! Ce penibilă era această defilare a învinșilor prin fața mulțimii ostile, ironice, a cărei cruzime anonimă nu cruța nimic și care arunca în mod laș insulte unor viteji, ale căror nenorociri ar fi trebuit să le fie sfinte!

Apoi începu iar înghesuiala pe șlep, sub soarele arzător, care le încingea creierii și care făcea să iasă aburi din îmbrăcămintea lor udă, de păreau niște cazane în clocot. Tristul convoi sosi în cele din urmă la vaporul *Caledonia*, aflat sub presiune. În sfârșit! De acum încolo vor putea să se odihnească puțin, să se întindă pe undeva, să fie și ei altceva decât un colet omenesc pradă insomniei, îmbulzelii, foamei, setei, durerii, insultelor… Eroare! O numerotare, un apel și o nouă înghesuire în bateria vaporului, fără aer, fără lumină, dar cu tunuri ce abia se deslușesc îndreptate asupra grămezii de oameni. Apoi câteva urlete de sirenă, zăngănit de lanțuri, zbârnâit de elice și, curând, acea dublă mișcare de tangaj și ruliu, premergătoare răului de mare.

Caledonia a pornit în larg. Acum alunecă aproape cu o viteză de rechin pe valurile agitate ale Oceanului Indian, în timp ce, pe vas, sărmanii buri, acești oameni legați de pământ din tată-n fiu, care n-au văzut niciodată marea, plâng în hohote ca niște copii. Pentru aceste ființe simple, plecarea însemna smulgerea de pe pământul natal, un „adio” spus patriei, exilul în țări de unde nu se mai întoarce nimeni.

Caledonia înaintează mereu, fără încetare, plutind înconjurat de fum, tăind valurile, străbătând milele…

Ținta călătoriei este Simon’s Town, un port fortificat la opt leghe spre sud de Capetown. De la Durban la Simon’s Town sunt o sută patruzeci de kilometri. O călătorie de patruzeci și opt de ore, și mai cumplită decât cea făcută cu trenul.

Ajunși în radă, prizonierii sunt repartizați pe patru pontoane ancorate la trei mile de coastă. Și atât de mult urâta *Caledonie* o porni din nou în direcția Durbanului.

---

[33] „Chei” (în limba engleză, în text). (N. tr.).

Casse-Cou și alți șaizeci de prizonieri sunt închiși pe *Terror.* Un adevărat iad, acest vas-închisoare, cu un nume atât de potrivit, de altfel. Închipuiți-vă o închisoare ca un spital, dar un spital fără infirmieri, fără medicamente, fără doctor!... O cușcă infectă, pe care sunt înghesuiți, claie peste grămadă, două sute cincizeci de nenorociți plini de răni sângerânde, roși de viermi, înnebuniți din cauza îngrozitoarei călduri și reduși la *rația de întreținere* – o expresie foarte potrivită, găsită de englezi, pentru a desemna rația de alimente a prizonierului redusă exact la atât cât să nu moară de foame. Nu de alta, dar era economic. Și, în afară de asta, oamenii, slăbiți dinadins prin înfometare, nu mai aveau putere să evadeze. Iar, dacă mureau ca muștele, cu atât mai rău pentru ei. Funeraliile nu erau lungi. Se deschidea o trapă și cadavrul era aruncat în golful care forfotea de rechini. Cu atât mai bine pentru rechini, ziceau englezii!

Nu trecuseră decât douăzeci și patru de ore și Casse-Cou nu mai putea îndura. Flămând, brutalizat, plin tot de păduchi, văzându-i pe amărâții săi tovarăși slăbiți, semănând mai curând a fantome, se hotărî să termine cu toate acestea. Chiar de va pieri înecat, împușcat, mâncat de rechini, orice mai degrabă decât această moarte lentă, care le-a fost rezervată nenorociților prizonieri.

Aici, printre ei, își regăsi câțiva camarazi, muribunzi de altfel, și le împărtăși proiectul său. Era atât de primejdios, încât aceștia nu îndrăzniră să-l aprobe.

Terror era ancorat în mijlocul radei, care avea cam șase mile lățime. Coasta se afla deci la trei mile cel puțin. Un bun înotător putea ajunge la mal, în ciuda rechinilor, a santinelelor, a ambarcațiilor mereu pregătite să-i vâneze pe fugari, dar Simon's Town – port militar, arsenal, șantier de construcții – era aproape inabordabil dinspre mare, căci și cele mai ascunse colțișoare erau supravegheate zi și noapte. Dar ce-are a face! Casse-Cou era de neclintit în hotărârea sa. În noaptea următoare avea să-și încerce norocul.

I se procură o frânghie, furată în vederea evadării de către acești nenorociți, cărora le lipsise hotărârea atunci, la început, când mai avuseseră încă destulă vigoare.

... Noaptea sosi. Pe vapor, în bateria transformată în dormitor, e întuneric beznă, cu toate că sunt aprinse două felinare de luptă, a căror flacără stă gata să se stingă în aerul greu.

Casse-Cou își scoate hainele și le leagă pe spate, făcute pachet, cu o curea: pantalonii, vesta, cămașa de lână, pălăria. Încălțăminte nu are.

Cablul, legat de unul dintre tunurile din față, atârnă până la nivelul mării. Întunericul este de nepătruns. Liniștiți dinspre partea prizonierilor, pe care îi știau fără vlagă, situație la care se adaugă și prezența rechinilor, teribilii lor temniceri moțăiau.

Casse-Cou își ia rămas bun de la cei care-l înconjoară și care-l invidiază pentru forța și curajul său. Apoi trece cu îndrăzneală prin sabord[34], apucă strâns cablul și e gata să alunece în jos.

— *Who goes there*[35]?... strigă deasupra capului său paznicul de pe puntea din față, căruia i s-a părut că aude zgomot.

Cea mai elementară prudență i-ar fi dictat lui Casse-Cou să se reîntoarcă în dormitor și să aștepte câteva minute. Ei, aș! Își dă drumul să alunece cu atâta repeziciune, încât i se jupoaie rău pielea de pe mâini. Totuși, nu scoate niciun țipăt, niciun geamăt, niciun suspin.

Clipocitul produs de cufundarea lui în apă i se pare santinelei un joc între rechini și își reia paza somnolentă. Apa este călduță, dar foarte sărată și-i arde fugarului mâinile – care sunt o carne vie –, de parc-ar fi vitriol. „Asta va dezinfecta rănile” – se gândește el, afundându-se cu acel sânge rece nemaipomenit, care niciodată și în nicio împrejurare nu-l părăsea. Înotă între două valuri, dădu de vreo douăzeci de ori din mâini, se ridică la suprafață, respiră, apoi iar se scufundă.

Brrr!... Lungi dâre fosforescente au și început să-i taie calea, să se încrucișeze deasupra lui, dedesubtul lui, peste tot. Rechinii! Nu prea mari, nici prea iuți, dar numeroși și de o lăcomie feroce!

I s-a spus să se agite, să dea repede din picioare, să se afunde în clipa când vreun rechin se va întoarce cu burta în sus, ca să-l înhațe. Și bietul de el se agită, dă din picioare cât poate, dar e o beznă atât de adâncă, încât nu poate recunoaște prezența hienelor mării decât după fosforescența lor. Din timp în timp, atingerea vreunei aripioare sau un trosnet de falcă îl face să se cutremure. Hait, încă o primejdie învinsă!... O falsă alarmă... uf, a scăpat și de data asta!

---

[34] Sabord = deschizătură pătrată în peretele vasului, pentru gura tunului sau pentru aerisire. (N. tr.).

[35] „Cine-i acolo?” (în limba engleză, în text). (N. tr.).

Trei mile înot, ăsta nu-i lucru de glumă pentru un băiat de șaptesprezece ani și jumătate, abia vindecat de răni, obosit frânt de două călătorii de câte patruzeci și opt de ore, înghesuit în vagonul de vite în primul drum și apoi sufocat aproape în bateria unui crucișător! Cu atât mai greu, cu cât n-a mâncat aproape nimic și are pe urmele lui o întreagă haită de rechini. În afară de asta, apa mării, udându-i mereu carnea vie din palme, îi produce niște dureri îngrozitoare.

Și totuși, bravul nostru Casse-Cou înaintează mereu, vitejește. Suflă greu, e mort de oboseală, iar valurile îl dau uneori peste cap din cauza pachetului de haine pe care-l duce în spate, precum melcul cochilia.

Haide, Casse-Cou, fii tare! Mai ai de luptat numai o singură oră… Fii tare, pe toți dracii! Luminile orașului se apropie. Ce-a fost mai greu a trecut. Ei! Căpitanul Puștimii e un mare împielițat! Curajul și energia lui sporesc pe măsura greutăților și a pericolelor. Din nenorocire însă, trebuie să facă permanent acele mișcări dezordonate, pentru a îndepărta rechinii care se îndârjesc să-l urmărească. Și aceste mișcări convulsive, salvatoare îi sleiesc forțele. Eh! Nu așa, Casse-Cou! Iată, s-a dat peste cap și a înghițit o cantitate cam mare de apă sărată. Asta nu e sănătos! Dar, fără să-și piardă cumpătul, își coordonează mișcările, își reglează ritmul și avansează iarăși.

Hait! Iar a venit peste cap! Și din nou a înghițit o cantitate mare de apă sărată!… Asta îl face să tușească. Apa îi astupă căile respiratorii… Picioarele i se îngreuiază…

— Mă voi îneca oare? murmură viteazul băiat. Păcat! Dar mai bine asta decât temnița de pe ponton!

Bum! Un bubuit de tun răsună pe deasupra valurilor, în același timp, luminile vapoarelor din radă, ca și cele din port se aprind. Imense fascicole luminoase sunt aruncate și plimbate întruna pe apă… Toate lunetele sunt ațintite asupra valurilor… E lumină pe apă ca-n plină zi. Să fie oare sfârșitul? Să fi fost oare zadarnic tot acest eroism? Nu, nu e sfârșitul!

În momentul în care se crede pierdut, Casse-Cou simte ceva solid sub picioare. Ochii lui, acoperiți ca de o ceață, disting vag o masă întunecoasă dedesubtul fascicolului de lumină, care mătură mijlocul radei. Sunt niște stânci ieșite la suprafața apei. Uf! Și el urcă pe stâncă mort de oboseală, se trântește și se ascunde sub un strat gros de alge și de mușchi. Un somn de

plumb pune stăpânire pe el și Casse-Cou adoarme în bubuitul tunului și sub razele luminoase care îi încununează triumful.

Se trezi când se făcuse ziuă de-a binelea, mai puțin obosit decât ar fi îndrăznit să spere, bine ascuns sub învelișul de plante marine, dar sfâșiat de o foame cumplită. În jurul lui, o liniște și un calm care-l uimesc, îndepărtează încet pătura vegetală moale, privește în jur și își dă seama că a poposit chiar sub fundațiile fortului din Simon’s Town. Se află exact lângă zid și atât de aproape, încât este imposibil să fie văzut de la fereastră sau de pe creneluri. Dar cum să-și potolească foamea asta de lup, care îi mușcă din stomac și face să-i bolborosească intestinele?

Din fericire, aici scoicile sunt mai mult decât abundente. Neputând să le desfacă, le sparge lovindu-le cu o piatră în vuietul violent al valurilor ce se izbesc de zid și care acoperă orice alt zgomot. Mănâncă pe săturate, cu o lăcomie nepotolită. Acest prânz atât de original durează până pe la orele zece, adică aproape o jumătate de zi, ceea ce nu este de mirare pentru pofta consumatorului și pentru cât de gustos este conținutul scoicilor, de altfel dificil de sfărâmat pentru a le putea consuma.

Sătul de-a binelea, tânărul se culcă din nou sub adăpostul protector al vegetației acvatice. O, numai trei ore! O mică siestă sănătoasă. Apoi, dată fiind singurătatea absolută care-l înconjoară, prinde curaj încet-încet, își îmbracă hainele muiate, ca să fie gata pentru orice, cercetează împrejurimile și-și întipărește bine în minte topografia locului, ca să poată s-o șteargă de îndată ce se va înnopta.

Cufundat până la umeri într-o gaură care se căsca sub fundațiile fortăreței, tânărul descoperi o scăriță tăiată drept în stâncă și care urca până la o portiță aflată în zidul fortificației.

… În momentul când începu să se întunece, își zise: „Ce-ar fi dacă aș urca acolo, sus?”

Proiectul părea nebunesc, dar adeseori tocmai lucrurile cele mai absurde reușesc. Băiatul urcă încetișor, cu hotărâre, ajunse la portiță și constată cu uimire și bucurie că aceasta nu era încuiată. Aflat pe mica platformă din fața portiței, care avea o deschizătură îngustă ca o ferăstruie, auzi un zgomot de farfurii. Era probabil bucătăria unei popote sau a unei cantine.

Privind prin ferăstruie, vede că în cameră nu era nimeni și că aceasta comunica, printr-o ușă întredeschisă, cu o altă cameră, din care venea clinchetul de pahare și de farfurii. Pe pervazul ferestrei, se afla un coș înalt, cilindric, cu despărțituri suprapuse, asemenea acelora de care se servesc ostașii ca să ducă hrana camarazilor lor aflați în gardă. Alături de coșul plin cu mâncăruri, un halat cenușiu și un șorț alb – îmbrăcămintea vreunei femei de serviciu, pusă acolo de proprietara ei până la începerea lucrului.

O idee lipsită de logică, dar genială aproape, trecu prin capul lui Casse-Cou. În mai puțin timp decât mi-a trebuit ca s-o scriu, Casse-Cou apucă repede halatul, îl îmbrăcă peste hainele lui bărbătești, se încinse cu șorțul, legându-l la spate, luă coșul cu provizii și, plin de curaj, împinse ușa. Se pomeni într-un culoar îngust, neacoperit, și o porni de-a lungul lui, până ajunse pe o terasă păzită de o santinelă care făcea de gardă, însă trecu repede, lăsând nasul în jos, în timp ce soldatul îi spuse cu glas scăzut:

— Ce repede fugi astă-seară, domnișoară Maud!

Cu tenul lui fraged, cu obrajii bucălați și trăsăturile mai mult feminine, Jean a putut, în semiîntuneric, să-l înșele pe soldat.

Acum merge drept înainte, evitând clădirile; străbătu o curte mare, zări o poartă, ajunse pe podul de lanțuri ce se putea ridica și trecu prin fața altei santinele, care-i strigă:

— *Good night, miss Maud*[36]!

Iată-l în drum, cu inima bătându-i tare și nevenindu-i să creadă că e liber, devenit acea domnișoară Maud, bine cunoscută de toată garnizoana. Dacă n-ar fi mâinile, ale căror palme erau carne vie și care îl făceau să sufere îngrozitor, ar fi putut spune că totul i-a mers după pofta inimii. Era deghizat excelent și, drept provizii de drum, avea mâncarea de seară a unui escadron englez.

Își continuă drumul la întâmplare, neștiind încotro merge, grăbit să părăsească zona și clădirile militare. Iată-l străbătând stradă largă, mărginită de case din ce în ce mai depărtate una de alta. Fără îndoială, un cartier mărginaș. Se auzi un huruit de vagoane și fluierături de locomotive. Probabil că pe aproape era o gară. Casse-Cou mergea întruna, plin de încredere datorită

[36] „Noapte bună, domnișoară Maud!” (în limba engleză, în text). (N. tr.).

coșului său, din care ieșeau arome de mâncare ce-i gâdilau plăcut nările.

„Ce-ar fi să iau masa de seară?” se gândi el. „E mult de când am mâncat scoicile și mi-e o foame de lup.”

Se afla în apropierea unei căsuțe rustice, izolate, împrejmuite de un gărduleț scund, din sârmă, de-a lungul căruia creșteau ierburi înalte și frumos mirositoare.

Se lăsase noaptea. Pe cer răsărise luna. Aerul era călduț. Cât de plăcut e să trăiești, mai ales pentru un evadat care a scăpat în chip atât de fericit din îngrozitoarea temniță de pe pontoane!

Casse-Cou se așeză pe iarbă, deschise coșul, scoase din el o pâine ispititoare, unt, tot atât de îmbietor, o friptură de vacă fragedă și mustoasă, o jumătate de pui, brânză, două sticle de bere și altele, mai precis deserturi variate, dovedind gustul rafinat al soldaților Maiestății Sale Regina.

Înghiți cu îmbucături mari tot ce era solid, apoi bău, găsind prima sticlă delicioasă, iar pe a doua, divină. Mâncă și bău pe săturate, apoi, cu stomacul bine pus la punct, adormi ca omul cu conștiința împăcată.

În zorii zilei următoare, niște lătrături furioase îl deșteptară din somn. Îl înveseli grozav îmbrăcămintea lui femeiască, muiată de rouă. Căscă, se întinse și văzu un câine mare, danez, care, de cealaltă parte a grilajului, îi arăta niște colți vrăjmași, îngrijorători.

O ușă se deschise la parter și în cadrul ei apăru o doamnă în vârstă. Înaltă, slabă, cu păr cărunt și nas lung, încălecat de ochelari, cu dinți pătrați, mâini și picioare de dimensiuni remarcabile – o adevărată englezoaică!

Casse-Cou se ridică imediat, văzând-o pe bătrâna doamnă venind spre el, și-și zise: „Să ne ținem bine!”

— Cine ești dumneata și ce faci aici, copila mea? întrebă englezoaica, după ce liniști câinele cu un cuvânt și o mângâiere.

Casse-Cou făcu o scurtă plecăciune stânjenită, lăsă ochii în jos, luă un aer modest, care-l prindea de minune, și răspunse cu o voce blândă și subțirică:

— Sunt o biată femeie de serviciu izgonită de stăpânii săi.

— Și din ce cauză te-au izgonit?

— Am avut nenorocirea, pe când umpleam o lampă, să vărs gazul… Petrolul a luat foc… de era cât pe ce să ia foc casa…

Vedeți… mi-am ars îngrozitor mâinile stingând focul. Priviți, doamnă, la bietele mele mâini…

— Este îngrozitor, într-adevăr…

— Deși rănită la mâini, am fost dată afară fără un ban, fără lenjerie, aproape fără îmbrăcăminte.

— Este foarte supărător, într-adevăr… Dar – adăugă ea cu neîncredere – ce prost vorbești englezește…

— Doamnă, asta să nu vă mire… Sunt canadiană de origine franceză… Noi nu vorbim englezește în familiile noastre… Mă numesc Jeanne Duchâteau și m-am născut la Saint-Boniface, lângă Winniperg… în Canada…

— Ei bine, copila mea, vrei să intri în serviciu la mine?

— O, doamnă, cu cea mai vie recunoștință!

Și iată cum ilustrul Breack-Neck, viteazul căpitan Casse-Cou a devenit fată la toate în casa unei bătrâne doamne din Simon’s Town. Ceea ce dovedește, încă o dată, că multe i se pot întâmpla în viață unui om.

Capitolul al IX-lea

O femeie de serviciu model – Nerăbdare –
O telegramă – Trebuie să plece – Trenul-ambulanță –
În drum spre Kimberley – Ce se poate vedea
din tren – Călătorie dificilă – Mort! *– Biata mamă –*
Evadare – Între două focuri – Boneta albă
a lui Casse-Cou – Marșul Pustimii

Neavând de ales, forțat de vremuri și de împrejurări, Casse-Cou acceptă deci această situație, atât de modestă, pe care i-o oferea bătrâna doamnă. Era chiar puțintel uimit de ușurința cu care fusese luat drept fată și, undeva, în sufletul lui, chiar jignit de acest fapt. Gândiți-vă numai: un căpitan de cercetași!… Eroul asediului de la Ladysmith!… Prizonier de război evadat!… Dar evenimentele se desfășurau cu atâta repeziciune, încât el nici nu mai avea răgazul să se gândească prea mult la ele.

Băgându-l în casă, bătrâna doamnă adăugă:

— Am să-ți dau o livră pe lună… ne-am înțeles?

— Câștigam o livră și jumătate la fostul meu stăpân – răspunse cu îndrăzneală falsa Jeanne Duchâteau. Dar doamna e atât de bună cu mine, încât mă voi mulțumi numai cu o livră.

— Foarte bine. Îmbrăcămintea dumitale este curată, merge pentru început… Am să-ți dau ceva rufărie, încălțăminte și o bonetă; să știi că țin la bonetă! O, dar ce păr scurt ai!

— Am suferit de insolație și a trebuit să mi-l tai, ca să mi se poată pune comprese cu gheață pe cap. Aveam un păr lung… și fin, de un blond atât de frumos! Am fost tare mâhnită când l-am tăiat.

— Ajunge!… Nu cumva ești cochetă?… Asta nu mi-ar plăcea.

— Cochetă? Eu?… O, nu, doamnă!… Nu port nici măcar corset.

— Cu atât mai bine. O fată de condiția ta trebuie să fie simplă, muncitoare, econoamă, devotată stăpânilor săi…

— Sper să dovedesc doamnei că am toate aceste calități.

— Bine! Iată bucătăria, pregătește-mi ceaiul.

Această operație era un joc pentru Casse-Cou, care acolo, la Klondike, știuse să deprindă talente culinare apreciate de cei din jur.

Un prim succes pe lângă bătrâna doamnă: ceaiul a fost excelent, pâinea prăjită exact cât trebuia, jambonul tăiat în felii foarte subțiri, ca o dantelă, iar laptele praf preparat exact cu cantitatea de apă trebuitoare.

Așezarea bonetei peste părul nițel lunguț pentru un bărbat și ușor încrețit fu un nou succes. Singur în fața unei oglinzi, Casse-Cou studie o mină cât mai modestă, învăță să plece ochii și să nu-și strâmbe prin gesturi prea bruște umila lui bonetă de femeie.

Nimic de zis, deghizarea era foarte reușită și tânărul luptător pentru independența transvaaliană nu putea fi recunoscut sub înfățișarea aceasta de fată înaltă, trupeșă, cu mișcări stângace, vorbind foarte puțin, timidă și făcând cu dragă inimă orice muncă. O perlă între fetele de acest fel.

O, voi, eroi ai dramaticelor aventuri din *Infernul de gheață*, Léon Fortin, Paul Redon, Lestang, Duchâteau, Marthe Grandier, Jeanne Duchâteau – cea adevărată –, Toby numărul 2, Ursul-Cenușiu, de ce nu vă este dat oare să-l vedeți pe Jean, cel care ucidea urșii grizzly, pe învingătorul bandiților *Stelei Polare*, în exercitarea plină de haz a îndatoririlor sale de servitoare!

Și tu, vitează Puștime, ori bravi buri care-l plângeți pe Casse-Cou al vostru, cel mai viteaz și cel mai cutezător dintre toți, cum de nu-l puteți vedea cu bonețica lui albă înnodată sub bărbie, cu șorțul înfășurat pe șolduri, cu fusta până la călcâie, făcând scrimă în fața cuptorului, alergând când sună soneria și răspunzând cu o voce subțirică: „Da, *missis*[37]!… Nu, *missis*!…”

Ei, drace! Este ușor de închipuit râsul nebunesc ce v-ar cuprinde pe toți în fața acestei mascarade, care urmă, cu lipsa de logică în care se desfășoară evenimentele, dramaticei sale existențe militare.

Împrejurarea totuși n-avea nimic vesel pentru falsa Jeanne Duchâteau. Zilele se scurgeau în prozaismul acestei situații absurde, periculoase în orice moment și pe care cel mai mic incident o putea face disperată.

[37] „Doamnă, coniță” (în limba engleză, în text). (N. red.).

Într-adevăr, ar fi fost de ajuns o manevră greșită, un gest, un timbru masculin de voce, pentru a fi dezvăluit adevărul, pe care alți ochi mai puțin miopi decât cei ai doamnei Adams de mult l-ar fi descoperit. Și ce groaznic ar fi fost atunci totul pentru Casse-Cou!

Din fericire, bătrâna doamnă, mereu tăcută, preocupată, adesea tristă, trăia într-o singurătate absolută. Proviziile îi erau aduse la domiciliu de către furnizori și unica ocupație a acestei pustnice era aceea de a citi cu minuțiozitate, în jurnalele locale, descrierea operațiunilor militare.

În acest timp, Casse-Cou începea să-și piardă răbdarea și să suporte tot mai greu, pe zi ce trecea, inconvenientele acestei situații idioate, care i se părea fără ieșire. Ar fi vrut să părăsească Simon’s Town-ul, să se întoarcă acolo, pe câmpul de luptă, de unde îi soseau frânturi de vești despre victoriile repurtate de prietenii săi, burii. Dar cum să fugă fără bani, fără îmbrăcăminte, fără mijloace, cum să străbată toată Colonia Capului, cum să scape de toate bănuielile care-l însoțeau pe orice străin, cum să riște în fiecare moment să fie înhățat de poliție?!

Ei, și atunci, ce, să rămână femeie de serviciu la doamna Adams?… Mai bine moartea!… Da, de o sută de ori mai bine moartea!

În cea de a șaisprezecea zi, ajunsese într-o astfel de stare, încât era gata să facă cine știe ce gest nebunesc, când salvarea îi veni sub înfățișarea unui telegrafist. O telegramă pentru stăpâna lui, care o deschise cu înfrigurare, o citi și căzu pe jumătate leșinată pe un șezlong, bâlbâind:

— Fiul meu!… Sărmanul meu fiu!… O, Doamne, apără-ne!

Falsa servitoare o susținu, îi dădu îngrijiri și o întrebă înduioșată:

— Doamnă!… Oh, doamnă, ce aveți?

— Fiul meu… căpitan de artilerie… rănit grav… în fața orașului Kimberley, asediat de blestemații aceia de buri.

Adams!… Căpitan de artilerie!… Numele, gradul, arma i-l aminteau lui Casse-Cou pe unul dintre cei cinci judecători care fuseseră călăii lui David Potter. Chiar el să fie? Dar nu avu răgazul să se gândească mai mult. Bătrâna englezoaică, plină de curaj, se ridică și exclamă:

— Trebuie să plec acolo!... Să-i dau mângâierile mele, îngrijirile mele de mamă... da, trebuie să plec... neîntârziat, Jeanne!... Te simți oare în stare să mă însoțești?

Casse-Cou a fost ca orbit de fericire la gândul că se va putea reîntoarce fără riscuri, fără cheltuială, în cea mai mare grabă posibilă, acolo unde era teatrul războiului. Răspunse, deci, fără ezitare:

— Da, doamnă!

— Îți mulțumesc! Ești o copilă vitează. Nu luăm bagaje... Fiecare doar câte o mică valiză... Să plecăm... Oh!... Să plecăm degrabă!

Bătrâna îngrămădi la iuțeală câteva obiecte de primă necesitate în două genți de voiaj, își umplu buzunarele cu aur și bilete de bancă, își încuie casa, dădu cheia unor vecini, rugându-i să aibă grijă de câine, și alergă spre gară.

De la Simon's Town sau, mai degrabă, de la Capetown la Kimberley erau, în linie dreaptă, vreo nouă sute de kilometri. Cu trenul, distanța era cam de vreo mie și o sută de kilometri, adică egală cu aceea de la Paris la Nissa. În ceea ce privește mijloacele de transport și rapiditatea deplasării, acestea nu se mai asemănau. Dacă expresele nu făceau decât optsprezece ore de la Paris la Nissa, trenurile cele mai rapide nu ajungeau, în vremuri normale, de la orașul Capetown la Kimberley în mai puțin de treizeci de ore. Iar, în timp de război, nici nu se mai putea ști câte ore făceau. Și încă trebuia să te socotești foarte fericit dacă puteai pleca, în cazul în care nu erai nici ofițer, nici soldat, nici chirurg, nici reporter. Așa s-a întâmplat și cu doamna Adams și femeia ei de serviciu.

Convoiuri întregi de trenuri înțesate cu soldați, supraîncărcate cu material, trosnind sub greutatea tunurilor și a lăzilor cu obuze, părăseau în fiecare moment gara și o porneau încetișor înspre nord, cu gâfâieli de locomotive, fluierături asurzitoare, cu trosnituri de tablă îndoită și un zgomot infernal de metal lovit.

În zadar sărmana bătrână alerga în urma funcționarilor, întreba, implora, împărțea aur cu amândouă mâinile. Transporturile pentru front înghițeau totul. Nu mai rămânea loc nici pentru un șoarece în această îngrămădire de mașini de ucis și de carne de tun. Doamna Adams era disperată și plângea cu hohote la gândul că nu putea alerga acolo unde totul le lipsea

tristelor victime ale războiului, când iată, zări un căpitan-chirurg, care se opri și o salută cu respect. Ea îl recunoscu și exclamă:

— Doctore Douglas!… Oh!… Dacă ați ști…

— Doamnă Adams!… Dumneavoastră aici!… Ați părăsit Anglia!…

— Da, ca să-mi însoțesc fiul… pe scumpul meu Dick… prietenul dumneavoastră, doctore Douglas. Ei bine, află că a fost grav rănit în apropierea orașului Kimberley și mi se interzice mie, mama lui, să merg la el… Sunt refuzată peste tot!… Nu se găsește un loc pentru o mamă care vrea să fie lângă singurul ei fiu muribund. Oh! Războiul e ceva îngrozitor…

— Dar vă iau eu, doamnă Adams! Sunt șeful trenului-ambulanță numărul 2, care pleacă peste zece minute spre Maggersfontein, și pot să ordon să se facă un loc pentru mama celui mai bun prieten al meu.

— Fii binecuvântat, doctore!

Timpul e scurt, zorul mare, lumea se împinge peste tot, un tumult înnebunitor umple gara și îl scutește pe chirurgul englez de a răspunde. El oferă bătrânei doamne brațul; falsa Jeanne, încărcată cu cele două genți, merge în urma lor și acest trio, străbătând mulțimea, se îndreaptă spre o linie secundară, unde duduie sub presiune ambulanța.

Trenul este format dintr-o bucătărie, o farmacie și douăsprezece vagoane spațioase, cu soldați stând claie peste grămadă; pe uși, câte o cruce roșie.

Doi chirurgi își așteaptă șeful; mai sunt patru surori infirmiere și douăzeci și patru de infirmieri. Acesta e tot materialul și tot personalul.

Doctorul Douglas, doamna Adams și servitoarea ei iau loc într-unul dintre vagoane, apoi locomotiva fluieră, trenul o ia din loc și pornește, cu o mișcare lină, pe singura cale rămasă liberă.

În afară de cazul vreunui accident, ambulanța nu se va mai opri decât pentru a lua apă și a schimba locomotiva. Are, cum e și firesc, dreptul de a trece înaintea tuturor trenurilor, care îi lasă întotdeauna cale liberă. Iat-o plecată cu o viteză îmbucurătoare, străbătând munți, câmpii și văi și depășind convoaie, care merg unele după altele, fără întrerupere. Și Casse-Cou, în care se redeșteaptă ostașul, nu mai poate ține minte numărul garniturilor, care sunt atât de multe, încât îl uluiesc și, în primul rând, îl îngrijorează. Ce viață intensă, ce

mișcare continuă pe această panglică dublă de fier, pe care aleargă, fără încetare, fără oprire, escadroane, baterii, state-majore, garnituri întregi de armament, regimente, magazii, furaje, o armată, două armate, care invadează în mare grabă republicile sud-africane.

Era uluitor și înspăimântător în același timp! Întreaga Anglie părea să fie aici! Era Imperiul britanic, care-și arunca contingentele sale coloniale în asaltul asupra Orange-ului și a Transvaal-ului.

Canadieni, africani, australieni, birmani, hinduși, amestecați cu nenumărați soldați ai metropolei, cântau așa cum se face atunci când pleci să te bați, pentru a te ameți, și tăceau de îndată ce vedeau trenul cu cruce roșie, care îi făcea să întrevadă și un colț al realității.

„Sărmanii buri!” gândea cu tristețe Casse-Cou, văzând acest entuziasm, această forță numerică și voința fermă de a triumfa, sacrificând până la ultima livră, lăsând să fie omorâți până la ultimul lor om! Și asta încă nu era tot! Pentru a asigura securitatea acestor soldați în marș, o altă armată păzea interminabila cale ferată. Peste tot posturi eșalonate, peste tot tranșee și redute ce apărau viaductele și podurile, tunelurile și stațiile, formând o fortificație de necucerit.

— Sunt prea mulți! murmură îndurerat șeful Puștimii, ieșind brusc din visarea lui la auzul vocii doamnei Adams.

— Jeanne, du-te la bucătărie să-ți iei ceaiul și să mi-l aduci și mie!

Jeanne!... Adevărat... era încă mica fată angajată la o bătrână englezoaică.

Înăuntrul ambulanței, viața se organizase ca pe un vapor. Personalul bea, mânca, dormea fără să coboare și Casse-Cou trebuia să îndeplinească, pentru stăpâna sa, toate serviciile cerute de aceasta. Îndatoririle lui erau ușoare de altfel. Doamna Adams nu era prea exigentă și aici aveai totul la îndemână. Cufundată în durerea ei, mistuită de teamă și de nerăbdare, ea păstra ore întregi o tăcere desăvârșită, găsind că trenul-ambulanță nu merge destul de repede și întrebându-se în fiecare minut: „Voi sosi oare la vreme?”

În acest timp, trenul alerga cu o viteză uimitoare. Douăzeci și cinci de mile pe oră: mai mult de patruzeci și cinci de kilometri! Nu era oare o viteză formidabilă în asemenea împrejurări?

Străbătuse astfel mai mult de opt sute de kilometri și sosise la De Aar-Junction fără să fi pierdut o oră măcar. De aici însă nu a mai mers după orar. Înainta cum putea, la noroc, căci se apropia de teatrul luptelor. Liniile engleze, adică armata de rezervă, se aflau la Maggersfontein, pe fluviul Modder, la două sute cincizeci de kilometri. Și totuși, încă de pe acum întâlniră una dintre acele aglomerații nebunești care par a se opune oricărei treceri.

Ambulanța dă înapoi, fluieră, înaintează, pufăie puternic, schimbă linia, înaintează zece kilometri, dă înapoi doi, pornește din nou, câștigă iar cinci kilometri și, datorită răbdării și-a îndemânării mecanicilor, sfârșește prin a ajunge la fluviul Orange. Aici reușește să străbată podul cu precauțiuni nemaipomenite, apoi își continuă drumul. Dar aceste înaintări și retrageri devin din ce în ce mai enervante. S-ar zice că este o broască țestoasă gigantică forțându-se să bată un record de încetineală.

La Belmont, oprire de trei ore. Căile ferate secundare construite de geniști sunt înțesate de vagoane blocate. S-a făcut un gol între două convoaie. Ambulanța se și strecoară pe acolo și, cu încetineala unei roabe împinse de un invalid, se târăște până la Graspan. O nouă oprire, de data aceasta de patru ore!

Fluierături, scrâșnet de frâne, jeturi de aburi, opriri bruște, mers de cârtiță, zgomote din ce în ce mai puternice de fierărie, gări arse și distruse de obuze, zvâcniri ale trenului pe șinele reparate în grabă, să înnebunești, nu alta!

Totuși, trenul înaintează mereu.

Iată și fluviul Modder, al cărui nume a devenit celebru. Își poartă, între două maluri abrupte, mâlul roșiatic: sânge amestecat cu huma de aceeași culoare a câmpurilor. Podul, distrus de buri, a fost reparat. Un pod făcut în grabă, la întâmplare. Ambulanța, hodoronca-tronca, trece peste traverse.

Tabăra de la Maggersfontein se află la optsprezece kilometri spre nord-est.

Doctorul Douglas îi întrebă pe toți, se duce mereu după vești. Bătrâna mamă, abătută, cu inima strânsă, nu mai poate articula niciun sunet. Casse-Cou, atent la toate, caută un mijloc practic ca s-o ștergă englezește.

— Ați auzit vorbindu-se despre căpitanul Adams? le strigă doctorul unor ofițeri care se întorceau șchiopătând.

— Nu!

— Căpitan de artilerie… bateria a 4-a.

— Bateria a 4-a a suferit mari pierderi și nu știm ce s-a-ntâmplat cu comandantul ei.

Puțin mai departe, din nou întrebări ce rămân fără răspuns. Doamna Adams plânge cu hohote, în gura mare, disperată. Biata femeie vede acum cealaltă față a gloriei militare, acel chip îngrozitor, plămădit din sângele fiilor și din lacrimile mamelor!

Câțiva soldați escortează un eșalon de prizonieri buri, înghesuiți în vagoane. Soldații englezi cântă cuplete ironice la adresa domnului Chamberlain[38] și a milordului Salisbury[39]. Au făcut un mic refren, foarte liber, în care alternează nostim rima: *Ceamb'len*… *Ceamb'len Geoe* și *Solzbery*… *Solzbery marches*!

Alții zbiară în gura mare celebra *Rule Britania*[40], care alternează cu *God save the Queen*[41]. Ei mănâncă din cuvinte, scuipă silabele și trimit ca pe niște gloanțe epitetele de *glorios* și *victorios* în obrazul prizonierilor, care înalță din umeri.

Aceste cântece îi fac rău doamnei Adams, al cărei entuziasm războinic, altădată atât de fervent, a dispărut cu totul pe parcursul acestui drum dureros.

La Maggersfontein, iată tabăra în care se revarsă, pe drumuri organizate în formă de evantai, marea arteră ce vine de la Capetown.

— Adams!… Unde se află căpitanul Adams?… Bateria a 4-a? întreabă mereu doctorul Douglas.

Un sergent răspunde, în sfârșit:

— Știu eu! Căpitanul Adams are pieptul străpuns de un glonte… Se află la ambulanța divizionară de la *Oliphant's Fontein.*

— Mulțumesc!… În ce stare?

— Disperată… netransportabil… Poate că a și murit până acum.

— Sst!… mai încet… E mama lui!

---

[38] Joseph Chamberlain (1836-1914) – om de stat englez, unul dintre inițiatorii mișcării de cucerire imperialistă a coloniilor. (N. tr.).

[39] Robert Cecil, marchiz de Salisbury (1830-1903) – om de stat englez, prim-ministru al Angliei între anii 1886 și 1902, care a dus o susținută politică colonialistă de cucerire a noi teritorii de către Imperiul britanic. (N. tr.).

[40] „Stăpânește lumea, Britanie!” (în limba engleză, în text) – primul vers dintr-un cântec englezesc din perioada de expansiune colonialistă. (N. tr.).

[41] Imnul regal englez. (N. tr.).

Dar nenorocita femeie a auzit. Scoate un țipăt sfâșietor, în timp ce-și frânge mâinile cu disperare.

— Nu! Fiul meu nu este mort… Richard al meu mult iubit!… Nu!… Nu mi l-au ucis… Nu se poate! Doctore… te implor… condu-mă repede la el… Dumneata îl vei vindeca… știința dumitale va face un miracol… Ai să mi-l redai, să-l redai dragostei mele de mamă!…

— Sunt la dispoziția dumneavoastră, doamnă, răspunde trist Douglas. Numai să fac rost de o trăsură și plecăm.

Vehiculul a fost găsit îndată. Este o trăsură de ambulanță, condusă de un însoțitor de convoaie, pe care un confrate serviabil i-o pune la dispoziție lui Douglas.

Oliphant’s Fontein se află la trei leghe. Au de mers o oră întreagă pe drum. Doctorul, doamna Adams și femeia ei de serviciu ajung acolo fără vreo dificultate. Iată ambulanța divizionară, având deasupra un catarg în vârful căreia flutură drapelul alb cu crucea roșie.

— Aici e! murmură doamna Adams, gata să leșine.

Sprijinindu-se de brațul doctorului, pătrunde în cort, în timp ce Casse-Cou, ținând încă gențile, rămâne la intrare.

Avanposturile bure sunt colo, înspre nord-est, la doi kilometri, poate și mai aproape. Ce ispită! Lângă ambulanță, un superb cal ofițeresc tropăie, cu hățurile lui de piele prinse de un par. Această porțiune de teren, rezervată răniților, este aproape pustie. Tentația devine din ce în ce mai puternică.

Un țipăt sfâșietor răsună în ambulanță. Doamna Adams s-a oprit în fața unui pat chiar în momentul când infirmierul de gardă acoperea cu cearșaful fața unui rănit care murise în clipa aceea. Cadavrul, tot atât de alb ca și pânza care-l acoperea, fu recunoscut de nefericita mamă. Era acela al fiului ei, pe care războiul dezlănțuit de speculanții englezi i-l răpise. Cu o voce care nu mai avea nimic omenesc, ea îl strigă pe nume și se prăbuși ca trăsnită:

— Richard!…

— Biata mamă, murmură doctorul.

Un confrate intră chiar în acel moment în cort. Douglas îi povestește pe scurt cele întâmplate, în timp ce infirmierul o culcă pe o brancardă pe doamna Adams, leșinată.

— Căpitanul Adams era prietenul meu cel mai bun… Cum a murit?

— Un glonte enorm, care nu este un proiectil de război, l-a străpuns dintr-o parte în alta. S-ar zice că e un glonte de la vreuna dintre acele vechi puști olandeze numite Roër... rana nu se mai putea vindeca.

Țipete și zgomotul unui galop furios întrerup conversația...

Profitând de neatenția generală, Casse-Cou se apropiase de cal, desfăcuse hățurile și, dintr-o săritură, cu toate că fusta îl încurca, sărise în șa. Calul pursânge, ațâțat de o palmă puternică și sub imboldul călcâielor care i se dădeau pe ascuns de sub rochie, o porni într-un galop ca fulgerul.

Primii care o văd pe această femeie pe un cal ce părea a-și fi luat vânt nu prea înțeleg despre ce e vorba, mai ales că ea urlă cu o voce în falset:

— Opriți-l!... Opriți-l!... Sunt servitoarea... servitoarea doamnei Adams. Opriți-l!... Vă implor, opriți-l!...

Dar nimănui nu-i trece prin gând să încerce așa ceva și toți râd mai ales de spaima și strâmbăturile ciudatei și caraghioasei amazoane. Agățată de coama calului, care sare la fiecare mișcare, amenințată în orice moment de primejdia de a fi zvârlită la pământ, falsa servitoare urlă și mai tare, dar, între timp, conduce cu o îndemânare măiastră calul, care, ațâțat, fuge cât poate, câștigând teren.

Spectatorii așteaptă, dar în zadar, răsturnarea amazoanei, care pare de neevitat și de care se bucură, în avans, șugubeții. Calul, de altfel, trece ca o trombă și e gata să depășească ultimele linii, căci fuge atât de repede, încât într-un minut a și străbătut opt sute de metri!

Casse-Cou răgușește strigând mereu:

— Opriți-l... Sunt servitoarea... servitoarea... dar opriți-l odată...

Și așa trece prin apropierea unui grup de călăreți. Unul dintre ei o examinează cu sânge rece și zice:

— Această femeie călărește ca un clovn de circ... Suntem trași pe sfoară... E un spion... Înainte... să-l prindem!... Înainte!...

Toți dau pinteni cailor și se reped în urmărirea lui Casse-Cou. Răsună câteva focuri de revolver trase în timpul acestui furios galop, dar prost țintite. Gloanțele șuieră pe la urechile fugarului, care se culcă pe cal și bombăne:

— Drace!... Se-ncurcă treaba.

Curând ajunge în fața tranșeelor din avanposturi, în care sunt îngrămădiți soldați scoțieni. Doi dintre ei încrucișează baionetele în fața calului. Cu o forță și o îndemânare nemaipomenite, Casse-Cou îndeamnă calul și, dintr-o săritură, îl face să treacă peste tranșee, peste baionete, peste oameni, peste toate.

— Foc! strigă ofițerului care comandă în acea tranșee.

O sută de focuri de pușcă răspund comenzii. Dar, ca întotdeauna în asemenea cazuri, trăgătorii s-au grăbit și niciunul n-a țintit cum trebuie.

Burii, din partea lor, răspund și ei acestor împușcături și iată-l pe bietul nostru Casse-Cou între două focuri. Se teme mai mult de prietenii săi buri decât de dușmanii englezi. Cum să le facă semn că este de-al lor și cum să oprească aceste împușcături, pe care îndemânarea burilor le pot face să devină mortale? N-are batista albă. Dar, o idee… boneta lui de servitoare. O smulge de pe cap, o apucă de unul dintre șireturi și o flutură cât poate cu brațul, în semn de pace.

Emblema păcii face să înceteze focul. Era și timpul. Casse-Cou se află numai la trei sute de metri de primele tranșee transvaaliene, iar calul, lovit drept în mijlocul pieptului, abia mai poate înainta, se clatină și e gata să se prăbușească. Fugarul sare la pământ, își smulge rochia și rămâne îmbrăcat cu o cămașă de lână și cu pantalonii suflecați până la genunchi; păstrează doar boneta, singura urmă a răposatului său costum femeiesc, pe care o răsucește ca pe o praștie. Și, în fuga mare, ajunge la tranșeea în care mâini prietene, dar foarte ferme îl înșfacă de îndată.

— Cine ești tu? îi strigă un uriaș cu o barbă până sub ochi, scuturându-l cât poate de tare.

— Sunt Casse-Cou, șeful cercetașilor.

— Minți!… Cunoști parola?

— Deșteptule! Crezi că mi-o puteau da englezii?! Dar, dacă nu știu parola, știu în schimb marșul Puștimii.

Și, cu o voce puternică, intonă cântecul vesel, care răsună până departe și îi făcu să zâmbească pe gravii buri:

Fiin'că pe-omul mamei noi
Trebui să-l numim papà,
Să vă spun, să știți și voi,
Într-o zi, cum mă-nhăța

Și, mânându-mă în josul marii noastre mahalale,
Câteva cuvinte-mi zise, ce mă-ntoarseră pe dos:

În același timp, o voce tânără, batjocoritoare și stridentă, se înălță de după o ridicătură de teren și-i răspunse de departe:

— *Pentru tine nu-i nimica de halit... Na cinci parale,*
Șterge-o iute, ia-o-n jos!...
Înainte,
Fanfan la Tulipe!
Mii de draci și-o pipă!
Înainte!

În clipa aceea, cinci sau șase oameni părăsesc tranșeele și se apropie în goană, cât îi țin picioarele, ca o furtună. Cel care aleargă în frunte privește la fugar și strigă:

— Casse-Cou!... Șeful nostru... înviat!... Ce noroc! apoi i se aruncă în brațe și încep amândoi să plângă cu hohote.

— Fanfan!... Scumpul meu Fanfan!... Chiar tu ești! îi răspunde șeful Puștimii, uluit.

— Da, chiar eu! Tu ești!... Suntem iar împreună!... Să nu mă iei în seamă, șefule, că plâng... ăăă... ca un bou, regăsindu-te... asta mă înăbușe... bucuria... de a te ști în viață!

— Dar, scumpul meu Fanfan, cum de te afli aci, lângă Kimberley, când eu te-am lăsat la asediul orașului Ladysmith?

— Am să-ți povestesc asta mai târziu... nu-i timp acum. Dar iată-i și pe ceilalți ai noștri, care aleargă, ca și mine, la auzul cântecului Puștimii... Jean-Pierre, Jean-Louis, Jean-pur-și-simplu, cu burii Karel, Elias, Joris, Manus, Hugo, Joachem...

— Dar pe mine, ce, mă uitați?! exclamă un altul, care se aruncă la pieptul tânărului căpitan, ca și Fanfan.

— Paul Potter!... Scumpul meu Paul – îi răspunse Casse-Cou, foarte mișcat.

— Și de-ai ști ce isprăvi am făcut în lipsa ta! Adaugă copilul burului împușcat, făcând să sune de pământ patul unei carabine cu trăgaci hexagonal, de calibru mare – o armă venerabilă, de mare precizie și având o bătaie extraordinară. Era anticul și înspăimântătorul Roër al bătrânilor vânători buri.

— Ei bine – reluă Casse-Cou, adresându-se burilor mirați – sunt sau nu prietenul vostru? E adevărat sau nu că sunt șeful Puștimii?

— Da, ești… cu adevărat… da, e adevărat!

— Ei, atunci să mi se dea în grabă o pușcă și o cartușieră. Trebuie să luptăm mai mult decât oricând pentru independența celor două republici și să știți că avem de îndeplinit o misiune îngrozitor de grea!

PARTEA A DOUA

LUPTĂ DE URIAȘI

Capitolul I

O nouă bătălie – Toți în kaki – Ce este kakiul? –
Din nou scoțienii – Roërul lui Paul Potter –
Eșarfele albe – Cea de a douăsprezecea eșarfă – Fără frică
sau mustrare – Moartea unui viteaz – Fugă în dezordine –
Rugăminți zadarnice – Un imn de slavă – Profeție

Cele două armate se află acum față în față lângă orașul Kimberley. Englezii și burii se vor încăiera din nou. Lordul Methuen vrea să elibereze orașul asediat atât de aproape de către Cronjé, iar acesta se pregătește să-și apere cu toate forțele pozițiile. Militarii de profesie, ca și soldații improvizați primesc ultimele dispoziții. În aer plutește acea liniște adâncă din ajunul marilor măceluri…

Bine ascunși în dosul unor stânci, folosind orice denivelare a terenului, movilele, tranșeele de adăpost, burii, fiind din principiu împotriva ofensivei, stăteau în apărare și așteptau cu răceală, urmărind din ochi mișcările asediaților. Pentru întâia oară, voluntarii erau oarecum descumpăniți. Li se părea că le-a fost schimbat inamicul obișnuit. Nu se mai zăreau nici căștile albe, nici penajul, nici uniformele strălucitoare sau din piei de bivol, nici alămurile sau metalul sclipitor, nici tinichelele militare, nici alb, nici negru, nimic. Valuri de culoare nedefinită se mișcau în linii terne, șterse, aproape invizibile. Ce să însemne asta oare?

Fanfan, lungit lângă Casse-Cou, rezumă pitoresc această bizară schimbare survenită în armata engleză:

— S-ar zice că a plouat cu melasă peste „ingliși”. Nu găsești, șefule? ia spune…

Casse-Cou începu să râdă și-i răspunse parizianului:

— Englezii au primit ținuta kaki.

— Ce înseamnă ținuta kaki?… Hai, spune-mi și mie, te rog, dacă știi, până nu începem să le tragem o scărmăneală bună.

— Este foarte simplu: ca să scape cât mai mult posibil de ochii atât de bine deschiși ai prietenilor noștri buri, englezii au adoptat, pentru noul lor echipament, o nuanță care seamănă, în același timp, și cu rugina, și cu tutunul din Spania. Această culoare ștearsă, un maron-deschis, se confundă foarte bine cu pământul, astfel că armatele pot fi aproape invizibile de la distanțe mari și mijlocii. Și aceasta, cu atât mai mult cu cât pălăriile, caschetele, vestele, pantalonii, curelele, ranițele, tecile săbiilor sau ale baionetelor, păturile, cutiile lunetelor, bidoanele, ghetrele[42] și cartușierele, totul, absolut totul are, în mod uniform, culoarea kaki. Nu mai avem în fața noastră decât mase de aceeași nuanță și nimic strălucitor care să oprească privirea.

— Bună descoperire! Dar dacă s-a ajuns la asta, de ce nu s-au mânjit și mâinile, și căpățânile acestor domni „ingliși”? Ce mascaradă, împărate…

— Ce, Fanfan, tu crezi că e de glumă? Până să ajung aici, am auzit vorbindu-se în trenul ambulanței că își vopsesc în kaki până și caii albi, și pe cei suri…

— De ce nu și câinii regimentelor? Așadar, numitul kaki a devenit culoarea națională… Bine că se termină în *ki* cuvântul… și totuși, va trebui să nu greșești vocala…

Într-adevăr, de câteva zile, kakiul bântuia întreaga Anglie. Bineînțeles, moda și-a însușit prima acest kaki. Femeile se îmbrăcau în kaki; panglicile, perdelele, lenjeria, portmoneele, punguțele de tutun, batistele, totul a devenit kaki. Și unele jurnale au fost tipărite pe hârtie kaki, ajungând până la zece ediții! Unii oameni le purtau ca pe niște drapele și ațâțau astfel entuziasmul mulțimilor. Cerșetorii îmbrăcați în zdrențe kaki au făcut afaceri de aur…

Apoi a început să apară o literatură aparte: tot kaki era și această literatură, care exalta până la demență șovinismul britanic, împingea până la ridicol această mare națiune engleză, susținând că cei două sute cincizeci de mii de soldați ai ei – bătuți, batjocoriți de către douăzeci și cinci de mii de țărani buri – erau primii soldați din lume!

Kakiul devenise, de asemenea, și culoarea guvernului. Și avea să fie și aceea a guvernului următor, căci și alegerile tot kaki vor fi!…

---

[42] Ghetră = învelitoare de postav, de fetru etc. Care acoperea glezna și partea de deasupra încălțămintei bărbătești. (N. red.).

Casa de York a avut drept emblemă un trandafir alb, Casa de Lancaster, un trandafir roșu. Domnul Chamberlain avea kakiul… Făcea fiecare ce putea pentru Marea Anglie!

Totuși, debutul noii culori naționale la asediul orașului Kimberley nu a fost tocmai glorios.

Atacul general avea să înceapă curând și pregătirile erau deosebit de impresionante. Acolo, la marginea orizontului, tunurile engleze – vopsite și ele în kaki, atât tunul, cât și țeava – aruncau obuze cu lidită. Din partea burilor, nicio ripostă. Tunurile Creusot, Maxim sau Tom-Lunganul, toate tăceau. Nici măcar un foc de pușcă!

Deodată, câteva voci grave intonară un imn tărăgănat, dar maiestuos. Încetul cu încetul, vocile se înmulțiră, cântecul se răspândi și cuprinse mase tot mai largi, încât ecoul lui ajungea departe, până înspre liniile engleze. Era un vechi imn hughenot[43], o arzătoare invocare către Dumnezeul armatelor.

Burii se ridicară în picioare. Cu capul gol, ținându-și pălăria în mâna dreaptă, cu stânga strângând pușca, fiecare dintre ei cânta, împreună cu ceilalți, imnul străbunilor și, neținând seama de grindina de obuze, scandau plini de curaj arzătoarele cuvinte de dragoste și de nădejde.

Dinspre englezi răsună un cântec grav, lent și aproape religios. Era imnul regal, imnul închinat Reginei, care, de când începuse criza kaki, făcuse să răgușească toate corzile vocale și să sângereze toate laringele Regatului Unit. Astfel înălțat, în semn de răspuns dat burilor de către cei cincisprezece mii de oameni ai lordului Methuen, *God save the Queen* avu un efect puternic și, într-o oarecare măsură, impresionant. Silabele banale deveniră amenințătoare în gurile soldaților kaki, într-atât erau de sacadate, de scrâșnite și de urlate.

În liniște, burii își puseră din nou pălăriile pe cap și se cuibăriră în locurile lor de luptă. Momentul solemn sosise, ciocnirea avea să se producă.

Cu disprețul său trufaș de mare senior și de militar așa cum scrie la carte, lordul Methuen atacă poziția frontal. Bătrânele lui trupe solide și obișnuite cu bătăliile vor scoate repede din pozițiile lor toată această adunătură de țărani grosolani, această gloată înarmată, dar fără disciplină, fără instrucție militară, fără comandament – își zicea el.

— *Forward*!… *March on*![44]…

Cu un gest tragic, ofițerii își ridică săbiile și repetă ordinul de mărșăluire înainte. Trompetele sună atacul, cimpoierii duc la gură cimpoaiele și cântă marșurile scoțiene. Căci și astăzi, mai mult ca oricând, în prima linie se afla tot infanteria scoțiană. Dar aceștia să fie oare highlanderii cei atât de țanțoși și de mândri de uniforma lor atât de pitorească? Ce s-a întâmplat cu mica lor tunică roșie? Dar cu kiltul, acea frumoasă fustiță în pătrate multicolore? Unde sunt ciorapii întorși, ghetrele albe, pantofii cu

---

[43] Hughenot = care aparține adepților curentului protestant calvin din Franța (secolele XVI-XVIII). (N. red.).

[44] „Înainte!… Marș!” (în limba engleză, în text). (N. tr.).

cataramă? Toate acestea s-au transformat astăzi în kaki. Mândrul muntean nu mai este acum decât un infanterist oarecare, cu vestă, pantaloni și ghetre de culoare maron-deschis. Pledul lui strălucitor nu mai este decât o pătură de culoarea bălegarului și singura urmă a acestei ținute, de care el se arăta atât de mândru, este punga mare de piele, garnisită cu blană, pe care o poartă pe burtă, ca o desagă de cerșit pentru orbi. Dar, cum nu haina îl face pe om, tot astfel nici tunica roșie și kiltul nu sunt cele care-l fac soldat pe cel din Gordon. Căci, și în uniforma sa kaki, soldatul scoțian a rămas același cutezător highlander.

Precedată de șiruri de trăgători, brigada înaintează la pas, ca la paradă.

Artileria a ocupat poziții pe cele două aripi și trimite asupra burilor în așteptare o grindină de obuze și o ploaie de șrapnele[45]. Aceștia din urmă răspund și ei, nu fără succes, și tunurile, cu servanți foarte buni, fac ravagii serioase în rândurile englezilor. Tom-Lunganul își aruncă din timp în timp obuzul lui îngrozitor și asurzește cu detunătura-i formidabilă pe toți cei care se află în vecinătate.

Casse-Cou, ținând luneta lipită de ochi, urmărește, ca să spunem așa, traiectoria proiectilului și, vesel când vede că acesta dă peste cap un tun inamic cu servanți, cu cai cu tot, exclamă:

— Lovit în plin! Bravo, domnule Léon, bravo!

Domnul Léon era un francez aflat în serviciul republicilor sud-africane. Unul dintre aceia care, împreună cu Galopaud, Grunsbourg, contele de Villebois-Mareuil și atâția alții, au alergat acolo să-și ofere viața pentru cauza sfântă a libertății. Inginer foarte priceput, domnul Léon se transformase în artilerist. El era acela care conducea și manevra uneltele morții, le așeza în locurile potrivite, le apăra, verifica fixarea precisă a țevilor de tun pentru tir și, așa cum atât de bine spusese Casse-Cou, lovea din plin. Devenise foarte repede un artilerist extraordinar și englezii, cărora le produsese pagube enorme, îl blestemau din toată inima.

Brigada scoțiană înaintează mereu. Trăgătorii dintr-o parte și din cealaltă se pun pe treabă.

[45] Șrapnel = proiectil de artilerie încărcat cu gloanțe, cu focos reglabil, care explodează într-un punct voit de pe traiectorie. (N. red.).

Puștimea formează un mic grup nemișcat, dar vorbăreț – cel puțin cei de origine străină, căci tinerii buri sunt taciturni și stau închiși în acel mutism caracteristic națiunii lor.

Paul Potter își încarcă pușca. Este o întreagă muncă: trebuie să torni mai întâi praful de pușcă în țeavă, apoi să vâri înăuntru glontele, împingându-l cu un bețigaș care are un ghemotoc rotund de cârpă unsă la capăt, după aceea să pui în vârful țevii o capsulă de aramă... Această operație îi ia cam o jumătate de minut în total, în care timp Mauserele

pot trage vreo douăsprezece focuri. Dar, cu antica lui pușcă cu piston, tânărul bur urmărește mai mult calitatea decât cantitatea împușcăturilor sale.

— Așa!… Acum e gata – zice el cu răceală. Iată cu ce vom servi încă o eșarfă albă.

Ca semn distinctiv al funcției lor, toți ofițerii englezi, de la generalisim și până la sublocotenent, purtau o eșarfă de mătase albă. Ministerul de război hotărâse să o suprime, fiind prea bătătoare la ochi. Dar corpul ofițeresc protestase în masă și obținuse autorizația de a păstra acest însemn, cu tot pericolul la care se expunea cel care îl purta sau poate că tocmai de aceea.

Înțelegeți deci semnificația groaznică a acestor cuvinte în gura tânărului bur: „A servi o eșarfă albă!”

— Nu i-ai doborî tot atât de sigur cu bunul tău Mauser? îl întrebă Casse-Cou.

— Nu-mi mai vorbi de armele voastre moderne – îi răspunse cu un fel de mânie plină de ură Paul Potter. Astea nu ucid!… Amintește-ți de ambulanța de la Ladysmith… glontele umanitar… Glontele bătrânului meu Roër olandez nu este umanitar… Orice om pe care l-a atins este un om mort. Uite!… Mai bine privește… Îl vezi pe ofițerul acela din stânga?… Acela care își ridică sabia?…

Sunt până acolo vreo cinci sute de metri și totuși vederea tânărului are o asemenea ascuțime, încât poate distinge toate detaliile. El ridică încetișor țeava puștii sale antice, ochește timp de trei secunde și trage.

Casse-Cou privește prin lunetă.

Detunătura răsună violent, însoțită de un fum gros. Casse-Cou vede cum ofițerul, cu un gest convulsiv, își duce mâna la piept, se oprește, apoi cade cât e de lung cu fața în jos.

— Este înfiorător! exclamă șeful Puștimii.

Paul scoate un cuțit din buzunar, face o crestătură pe patul Roërului său, apoi ridică cocoșul, suflă pe țeavă și din nou, metodic, fără grabă, ca un vânător ce masacrează un stol întreg de potârnichi, începe manevra încărcării armei sale. Pulberea turnată cu un corn de bou, glonțul scos din ranița de piele, bucățica de cârpă unsă, capsula… cât de încet se succed toate acestea în ochii lui Casse-Cou, care trage întruna, cu înverșunare!

— Acesta este al doisprezecelea de când mama mi-a adus pușca asta bătrână a sărmanului meu tată.

— Al doisprezecea ce?

— Ofițer… Numărul unsprezece era căpitanul de artilerie…

— Adams!… Bateria a 4-a… Tu? Tu l-ai ucis?

— Da! Ne tot sfida… Cei mai buni ochitori nu reușiseră să-l țintească… L-am doborât de pe cal…

— Așadar, tu nici nu știi… Era unul dintre cei cinci… care au fost călăii tatălui tău.

Băiatul scoate un fel de urlet de bucurie.

— Aha! El era… banditul!… Îți mulțumesc, Casse-Cou!… Niciodată n-ai să știi cât bine mi-ai făcut… Și tu, tată, fii răzbunat… Oh! Da, răzbunat în chip necruțător!

Atacați de un foc de iad, fără încetare, decimați cu cruzime de burii invizibili, vitejii soldați scoțieni ezită. Rândurile lor rărite au mișcarea unor valuri.

— Strângeți!… Strângeți rândurile! strigă întruna ofițerii…

Ei strâng rândurile, dar nu mai înaintează. Valul de oameni este spart de uraganul de proiectile. Câteva minute încă și se vor retrage chiar, în derută.

Generalul care comandă atacul vede pericolul. Este un vechi ostaș viteaz și bun, iubit de toată brigada scoțiană, pe care el o cunoaște om cu om. Se numește Wauchope și și-a desfășurat întreaga sa carieră militară la highlanderii din Gordon. El e singurul care și-a păstrat uniforma strălucitoare, refuzând categoric uniforma kaki.

Când lordul Methuen i-a ordonat în ajun să atace frontal și în coloane strânse pozițiile burilor, el i-a atras atenția, cu mult respect, că o asemenea însărcinare era mai presus de forțele omenești. Dar, ca și Buller la Ladysmith, Methuen se încăpățânase. Îi subaprecia pe buri și tenacitatea lor de stâncă. Credea în victorie și o voia cu orice preț, oricâte sacrificii i-ar fi cerut ea.

Wauchope nu mai avea deci altceva de făcut decât să îndeplinească ordinul sau să predea sabia. Să predea sabia?!… Asta nu! Niciodată! Să îndeplinească ordinul?… Dar asta însemna moartea! Ei bine, fie!… Va muri! Cu stoicismul unui cetățean roman, el luă ultimele hotărâri, îi scrise soției o mișcătoare scrisoare de adio și, fără frică sau ezitare, porni în fruntea brigăzii la asalt. Dar tristele lui prevederi se realizau.

Poziția era de necucerit printr-un atac frontal. Haideți! Încă o sforțare! Ultima, pentru a fi salvată onoarea măcar!

El învârte sabia și strigă cu o voce răsunătoare:

— Înainte, soldați!… Înainte!… Pentru Regină!

Entuziasmați, scoțienii se reped la asalt. Împușcăturile devin cu adevărat înspăimântătoare. Tot atât de calm, de parc-ar fi la paradă, bătrânul general strigă mereu cu vocea lui ca o trâmbiță:

— Înainte, vitejii mei!… Înainte!… Pentru Regină!

Este complet descoperit, servind drept țintă celor mai buni trăgători, dar se pare că vreun talisman îl apără de gloanțe. Casca îi este găurită, uniforma sfâșiată, oamenii cad în jurul lui ca spicele cosite… Acum se află în bătaia puștilor Puștimii, care trag în el fără încetare, golindu-și rezerva de cartușe din magaziile Mauserelor, și totuși nu-l pot atinge!

Paul Potter îl țintește cu minuțiozitate, cu faimosul lui sânge rece, și trage. Detunătura bătrânei puști acoperă pocniturile seci ale armelor cu repetiție. Cu acel gest tragic al oamenilor loviți în piept, generalul Wauchope își duce convulsiv mâna la inimă, se clatină, se răstoarnă pe spate, alunecă pe crupa calului și cade lovit de moarte.

— Ah! Încă unul! vociferează tânărul bur cu urletul lui de piele-roșie. Cu ăsta fac treisprezece.

Și, cu acel groaznic calm al eroului lui Cooper, face cu cuțitul o nouă crestătură pe patul puștii sale.

Văzându-și generalul lovit de moarte, scoțienii ezită. Ei nu dau înapoi încă, dar nici nu mai înaintează. Pentru a doua oară se produce acea ezitare care provoacă un fel de mișcare în valuri a frontului. Apoi împușcăturile continuă mai necruțătoare și mai ucigătoare decât oricând. Rândurile se răresc din nou, secerate de gloanțe. Unii uciși, alții răniți… Zace pe jos o treime dintre oamenii care formau efectivul!…

Cineva comandă:

— În retragere!

E sfârșitul!…

Englezii, bătuți încă o dată, se retrag în dezordine, talmeș-balmeș, cu o grabă care seamănă a panică.

Ah, cât de ușor ar fi de transformat în dezastru această înfrângere și a-i transforma în prizonieri pe cei zece mii de oameni dezorientați. Pentru asta ar trebui să se pornească

ofensiva, dar burii nu vor să-și părăsească întăriturile. Ofițerii străini îl imploră pe Cronjé să atace, la rândul lui. El refuză însă categoric. Aceștia îi arată armata engleză în debandadă, fără punct de raliere, demoralizată. Ar fi de ajuns să comande pentru ca două mii dintre oamenii lui călare să opereze în galop o mișcare de încercuire, ca să taie retragerea trupelor Reginei, dar Cronjé înalță din umeri cu dispreț și nu răspunde.

Minutele prielnice se scurg, se va înnopta... În curând nu se va mai putea face nimic. Străinii insistă, furioși de această încăpățânare stupidă, care zădărnicește o astfel de victorie.

— Dar nu vedeți oare – îi strigă un maior austriac – că, dacă acum capturați corpul de armată a lui Methuen, veți putea intra în Kimberley fără să mai fie nevoie să trageți un singur foc măcar?

Pentru a doua oară, Cronjé ridică din umeri și, fără măcar să se obosească să explice pentru care motiv, bun sau rău, refuză să acționeze, întoarce pur și simplu spatele acestor oameni viteji, care și-au părăsit familia, serviciul, pentru a veni să lupte alături de el! Apoi, adresându-se burilor care-l înconjoară, le spune:

— Să ne rugăm lui Dumnezeu și să-i mulțumim că ne-a dăruit victoria.

Și începe să intoneze un imn de slavă.

— Nu e nimic de făcut cu un astfel de om! murmură cu tristețe colonelul de Villebois-Mareuil. El nu cunoaște tactica modernă a războiului și, cu reputația lui recunoscută, cu încrederea oarbă pe care o inspiră, va fi geniul rău al țării sale.

Cuvinte cu adevărat profetice și care, mai curând de două luni, din nefericire, aveau să se adeverească.

Capitolul al II-lea

Legiune sacrificată – Atac de noapte – Tom-Lunganul deteriorat – Trenul blindat – Cronjé comandă, Casse-Cou se supune – Înainte, Puștime! – Dinamita – Cale ferată minată – Consemnul lui Fanfan – Casse-Cou pe pod – Irlandezul – În prăpastie

Într-adevăr, burii, până atunci prea puțin cunoscuți în Europa, aveau calități deosebite. Sobrietate, putere de a îndura orice greutăți, dezinteresare, vitejie, patriotism – toate aceste virtuți, pe care le posedau în cel mai înalt grad, au provocat admirația lumii întregi, fiind stimați chiar și de inamicii lor. Se putea afirma, deci, fără să fim acuzați că exagerăm, că acest popor făcea onoare omenirii!

Exista totuși un sentiment pe care, după cât se pare, ei nu-l încercau decât într-un fel foarte moderat, și anume acela al încrederii. Chiar de la început, ei i-au primit cu neîncredere pe străinii care veneau să le aducă, o dată cu sângele și viața lor, o experiență necontestată a treburilor războiului. Aceștia nu erau niște aventurieri, ci eminenți ofițeri francezi, austrieci, germani, ruși, care în țările de unde veneau erau foarte apreciați pentru strălucitele lor capacități.

Ei bine, cu toate acestea, ei au fost mult timp ținuți departe, în posturi neînsemnate, și, dacă s-au impus totuși, aceasta s-a datorat numeroaselor servicii aduse. Dar n-au fost de la început apreciați la justa lor valoare, nu li s-au pretins serviciile pe care le-ar fi putut onora, părerea lor nu era luată întotdeauna în seamă.

Toți cei care au luptat în Transvaal și au scăpat cu viață au fost în unanimitate de aceeași părere asupra acestui punct și reflecțiile lor referitoare la acest subiect dovedeau o amară decepție.

Tocmai din cauza acestei neîncrederi de care aminteam, burii i-au cam folosit pe acești străini la treburi mărunte. Toate

corvezile lor le erau date, de muncile grele tot ei răspundeau, ceea ce, totuși, nu le displăcea acestor oameni cutezători, pentru că trebuiau să se bată ca turbații și să îndeplinească sarcini dintre acelea care, în aparență, păreau imposibil de realizat și care azi țin de legendă.

Totuși, nu ni s-a părut de prisos să menționăm aici starea sufletească a burilor, ai căror prieteni sinceri suntem, ale căror virtuți le apreciem, fără însă a le ascunde defectele. Acest detaliu, care are totuși o oarecare importanță istorică, este cu atât mai la locul lui cu cât Casse-Cou, viteazul nostru Casse-Cou, va avea curând un nou prilej de a se remarca.

În timpul nopții care a urmat acestei sângeroase înfrângeri a armatei engleze, burii, zdrobiți de oboseală, dormeau pe acele șiruri de *kopjes* – movile – pe care le apăraseră cu atâta vitejie. Santinelele abia de puteau să-și scuture somnolența care le cuprindea, iar trăgătorii postați în depărtare, dincolo de avanposturi, în fundul acelor *rifles-pits*[46], stăteau amorțiți, cu ochii pe jumătate închiși, cu pipa între dinți.

Deodată, acolo, înspre sud, câteva fulgere lungi brăzdează întunericul și niște sforăituri stridente rup straturile de aer; izbucnesc detunături, obuze cad chiar în mijlocul burilor, împrăștiind schije în toate părțile. Stupoare, zăpăceală, chemare la arme, formarea înceată și dificilă a unităților de luptă, pe scurt, toată seria de incidente ce rezultă dintr-un atac de noapte, care nu se lăsase prin nimic prevăzut.

Tunurile bure bubuie și răspund pe toată linia, trăgând calculat asupra locurilor de unde țâșneau luminile. Dar mai mult zgomot decât treabă, firește. Cel puțin dinspre partea transvaaliană. În partea engleză, însă, se pare că tirul a fost reglat cu foarte mare atenție, căci are – cu tot întunericul beznă – o precizie înspăimântătoare. În foarte scurt timp, două tunuri de pe poziție sunt scoase din uz de obuzele cu lidită ale englezilor, nemaiputând fi folosite. Dar lucrul cel mai grav și care pentru moment provoacă disperare în rândurile burilor este pierderea tunului lor cel mare, Creusot. Se aud strigăte de mânie și de spaimă:

— Tom-Lunganul a fost distrus!... Tom-Lunganul a fost distrus! Dragul nostru Tom!

— Canaliile!... Criminalii!... Hoții de englezi!...

---

[46] „Tranșee pentru carabinieri” (în limba engleză, în text). (N. tr.).

Cel mai bun tun al burilor, acela care prin calibrul și bătaia lui depășea cu mult tunurile artileriei inamice, a primit o grea lovitură, ce i-a produs o spărtură.

Proiectilul englezilor, pornit nu se știe de unde, a căzut cu o precizie diabolică drept pe buza țevii, adică pe porțiunea care termină piesa în partea ei anterioară și, bineînțeles, a explodat. Doar puțin a lipsit să nu-l lovească chiar în plin!

Efectul a fost teribil. Buza țevii s-a îndoit în punctul de contact, metalul fiind strivit ca de o lovitură de ciocan pneumatic! Iar căldura degajată de această izbitură formidabilă a fost atât de mare, încât vârful țevii lui Tom-Lunganul devenise de un roșu închis! Gura țevii nu mai avea acum forma ei circulară și nici calibrul obișnuit. Tunul lui Creusot, dat peste cap de altfel cu afet cu tot, era de aici încolo scos din uz!

Blesteme izbucneau mai mult decât oricând. Nici nu mai erau luate în seamă gemetele răniților, horcăiturile muribunzilor.

— Tom-Lunganul!… Dragul, bietul nostru Tom-Lunganul!

Se părea că, o dată cu el, englezii răniseră chiar sufletul apărării burilor. Veniseră toți în jurul lui, de parcă ar fi fost un generalisim rănit de moarte, iar Léon, viteazul inginer francez, îl pipăia și-l asculta, cu urechea lipită de el și cu un aer deznădăjduit.

— O! Am să-l vindec!… Da, am să-l vindec – zise el arătând pumnul englezilor, care trăgeau întruna dinspre fluviul Modder.

Cronjé era singur în cortul său. Aplecat asupra unei hărți mari, studia la lumina lumânărilor cele mai mici denivelări de teren.

A fost informat despre dezastru.

— Dar – zise el cu acel calm prodigios care nu-l părăsea niciodată – dumneavoastră nu bănuiți de unde vin aceste lovituri?

— Nu, domnule general… nu era nicio baterie englezească în partea aceea.

— Ei bine, au instalat una în cinci minute!

— Nu înțeleg – răspunse aghiotantul.

— Da, bateria pe care o poartă trenul lor blindat.

— Aveți dreptate… Blestematul acela de tren blindat.

— Îl aduc încetișor, îl opresc într-un punct stabilit mai dinainte, matematic… Tunurile de la marină, care ne bombardează în acest moment, sunt instalate pe platformele lui și cu unghiul de tragere gata pregătit… și vedeți rezultatul.

— Ce e de făcut, domnule general?

— Ar trebui capturată o dată pentru totdeauna această fortăreață pe roate… Și pentru asta, trebuie să aruncăm în aer calea ferată în urma ei… Ceva mai mult chiar: să aruncăm în aer din nou și podul de peste Modder.

— Imediat, deci?

— Da, dar abia mi-ajung oamenii ca să păstrez poziția, în caz de o nouă ofensivă… ofensivă aproape sigură, căci trenul ne atacă numai ca să facă diversiune… Inamicul ne crede cu mult mai numeroși… Ah! Dacă aș avea zece mii de luptători!…

— Dar e de ajuns o lovitură îndrăzneață… câțiva oameni hotărâți.

— Și de unde să-i iei?

— Puștimea… șeful lor, Casse-Cou…

— Niște copii!

— Viteji ca leii și isteți ca maimuțele.

Generalul bur se gândi un moment, apoi adăugă:

— Bine! Adu-mi-l aici pe Casse-Cou.

Aghiotantul ieși și reveni după cinci minute, urmat de francez. Cu un aer sigur, cu o ținută respectuoasă și demnă, Casse-Cou luă poziția militară în fața celebrului șef al burilor. Cronjé își aținti asupra lui ochii limpezi, cu reflexe de metal, și-i spuse scurt:

— De câți oameni dispuneți?

— De patruzeci, domnule general.

— Siguri?

— Ca și mine însumi.

— Știți să întrebuințați dinamita?

Gândindu-se la isprăvile sale de la Klondike, unde dinamita se folosea zilnic, Casse-Cou răspunse plin de încredere:

— Da, domnule general, și încă de mult.

— Ei bine, am să vă însărcinez să duceți la îndeplinire ceva foarte greu… aproape imposibil.

— Greu? E ca și făcut! Imposibil? Ori îl vom îndeplini, ori vom muri.

— Principalul este să nu vă lăsați omorâți și să reușiți.

— Așa vom face, domnule general.

— Nu vă pot promite nici grade, nici demnități, nici recompense.

— Domnule general, noi nu ne vindem serviciile. Suntem ostași ai independenței transvaaliene. Vă rugăm să ne tratați ca pe niște bărbați… ca pe niște ostași care își fac datoria…

— Chiar asta și fac! Plecați cât mai repede să tăiați calea ferată în spatele trenului blindat și să aruncați în aer podul. Hai, du-te, băiatul meu, și justifică din nou glorioasa ta poreclă.

Casse-Cou salută, ieși, o luă la goană prin ploaia de împușcături, își adună oamenii, apoi ordonă să fie înșeuați caii, împărți fiecărui „puști” câte cinci cartușe de dinamită, cu șiret Bickford și cu fitiluri, dând comanda:

— Înainte!

Totul a durat doar zece minute.

Micul corp expediționar numără exact patruzeci și unu de oameni. Neavând altă lumină decât aceea a stelelor și a fulgerelor produse de tunurile ce trag, străbătând drumuri groaznice, printre stânci și prin mlaștini, ei galopează grăbiți, cu riscul de a-și rupe gâturile. Dar vitejii ponei buri au picioare atât de sigure și de puternice, slujite și de un instinct nemaipomenit, încât nu se înregistrează nicio cădere, nici măcar un pas greșit, într-un sfert de oră au străbătut patru kilometri. Iată-i, nu departe de calea ferată. La cinci sau șase sute de metri se află malul fluviului Modder. Configurația terenului le este atât de cunoscută – doar au străbătut atât de des, ca cercetași, toate aceste puncte –, încât recunosc, cu tot întunericul, cele mai ascunse colțuri. Descalecă cu toții. Nu schimbă niciun cuvânt între ei. Se simte că pe aici mișună englezii.

Zece „puști” rămân pe loc, să păzească toți caii. Ceilalți își iau cartușele de dinamită și o pornesc pe jos, conduși de Casse-Cou. Merg cu precauții infinite, se târăsc, se strecoară în patru labe, se opresc, se înghesuie după vreo stâncă, în vreun tufiș sau într-o tufă mare de ierburi, apoi o pornesc din nou, ca niște adevărate piei-roșii. Iată și calea ferată, cu cele două linii paralele ce strălucesc la lumina stelelor.

De la o mie cinci sute de metri, colo, în față, trenul blindat trage mereu, asurzindu-i cu zgomotul tunurilor lui. Umbre circulă printre linii, santinele așezate la distanță de o sută cincizeci, două sute de metri veghează, doi câte doi.

Cu o repeziciune uimitoare și cu un sânge rece nemaipomenit, vitejii băieți scormonesc, fac găuri în pământ cu degetele pe sub traverse, pe sub șine. Casse-Cou ia cartușele, le

pune fitilul și cordonul și le așază, ajutat de Fanfan, în aceste găuri, apoi le acoperă cu un pumn de pământ. Cu această înțeleaptă diviziune a muncii, operațiunea nu durează mai mult de cât timp ne-a trebuit ca s-o descriem. Dar orice mișcare imprudentă, cea mai mică izbitură în oțelul șinelor și totul ar sări în aer. Să te cutremuri de groază, nu alta! Pe de altă parte, este un adevărat miracol că santinelele nu i-au descoperit încă. Este drept că băieții lucrează lungiți pe burtă, perpendicular pe șină, lipiți de traversele de care nu pot fi deosebiți prin bezna din jur.

Slavă Domnului! Toate cartușele au fost puse la locul lor. Sunt vreo sută, cântărind fiecare câte o sută de grame.

Zece kilograme de dinamită! Asta va produce o explozie de toată frumusețea.

— În retragere! comandă Casse-Cou cu o voce abia șoptită, ca o adiere.

Puștimea face câțiva pași înapoi și se lipește de pământ.

— Rămâi aci, Fanfan – continuă Casse-Cou. Știi cu precizie unde se află capetele fitilurilor de aprins?

— Da – răspunde micul parizian.

— Eu alerg la pod... Îmi trebuie un sfert de oră ca să ajung și să pun explozibilul. Când vei auzi explozia, aprinde aici și fugi...

— Da, șefule!

— Dacă după un sfert de oră n-auzi nimic, aprinde totuși aici... înseamnă că am murit... Atunci îi vei spune tu lui Cronjé că am făcut tot ce-am putut.

— Înțeles! Vezi, fă-ți datoria... dar să nu te prăpădești cumva! Asta mi-ar zgudui prea tare inima – îi șoptește Fanfan.

— Tăcere și ascultă-mi ordinul. Adunarea acolo unde sunt caii, după ce totul va fi aruncat în aer.

Le face cunoscut consemnul și celorlalți „puști”, apoi iute, de parcă ar fi umblat cu bucăți de lemn, îngrămădește în două traiste cele o sută de cartușe ce i-au mai rămas. O traistă în dreapta, alta în stânga, câte cinci kilograme de fiecare parte, apoi părăsește calea ferată, schimbă brusc direcția și merge direct la pod. Ajunge acolo în șase minute și îl găsește păzit. Înconjoară în liniște lucrările de apărare, executate în grabă de englezi, și ajunge la surpările produse de precedenta explozie. Fusese și el printre cei care aruncaseră în aer podul întâia oară și își amintea foarte bine configurația locurilor.

Curajosul băiat se cățără de-a lungul unei arcade destinate să susțină pământul și ajunge sus, pe pod. Podul este descoperit. E format din două rânduri de bârne, peste care sunt puse traversele. Pe traverse, șinele. În stânga este un mic trotuar, pe care abia de pot merge doi oameni unul lângă altul.

Casse-Cou o pornește vitejește pe acest trotuar, sigur de sine, încrezător în ingeniozitatea și în norocul lui și se îndreaptă spre primul stâlp, pe care vrea să-l nimicească. Dar nici nu face cincisprezece pași, că o voce aspră îi aruncă acel „Cine e acolo?” englezesc.

— *Who goes there*?

Recunoaște accentul irlandez și, cu îndrăzneală, joacă totul pe o carte. Începe să râdă și zice cu jumătate de voce:

— Tu ești, Paddy?… Fără prostii, camarade.

Paddy este numele general al irlandezilor, așa cum John Bull este al englezilor sau Jonathan, al yankeilor.

— Tu ești, Tommy? Răspunde cu neîncredere santinela. Haide, înaintează, și mâinile sus!

— Nu striga așa tare! Am trecut pe aici… Sunt încărcat cu provizii și cu sticle cu whisky, na, gustă!…

Irlandezii sunt tot atât de bețivi pe cât de viteji. Și asta nu e puțin spus…

La cuvântul *whisky,* Paddy scoate baioneta, sprijină pușca de parapet și înaintează spre băiatul acela grozav, care-i gâdilă atât de plăcut cel mai mic dintre toate păcatele lui. Abia de se pot zări unul pe celălalt, dar Casse-Cou a destupat bidonul său plin de whisky și Paddy miroase, cu nări lacome, licoarea divină. Bidonul trece din mâna falsului Tommy în aceea a irlandezului, care-l lipește de buze și înghite cu gura plină, dându-l pe gât fără să respire măcar…

În timp ce el se delectează astfel și sărbătorește din belșug acest dar nesperat, Casse-Cou se strecoară între parapet și băutor, îi pune piedică acestuia din urmă și, în același timp, îl împinge cu toată puterea între două traverse. Înainte ca acela să fi putut scoate un strigăt măcar, fără să fi avut timpul să ia bidonul de la gură, nenorocitul dispare ca o umbră și cade drept în fluviu, scufundându-se cu un pluf! sinistru.

— Biet nenorocit! murmură Casse-Cou. În sfârșit, nu se moare numai dintr-o cădere în apă…

Dar reflecțiile se opresc aici. Timpul e scurt. Minutele valorează cât orele. Stâlpul este lângă el. Casse-Cou se strecoară curajos sub traverse, cu riscul de a cădea după irlandez în mijlocul apelor, care lovesc pilonul cu un zgomot surd.

Punctele de sprijin îi lipsesc. Se agață cum poate, cu picioarele și cu o mână, păstrând cu mare greutate mâna dreaptă liberă; reușește să scoată, pe rând, cele două traiste pline cu cartușe și să le așeze sub scândurile podului. Ca să se poată folosi de amândouă mâinile, își încrucișează picioarele în jurul unei traverse și rămâne suspendat, cu capul în jos.

Deodată aude pași grei în depărtare, care fac să se clatine trotuarul de lemn al podului. Niște oameni aleargă în pași sacadați, făcând zgomot cu pintenii de fier ai cizmelor. Jos, irlandezul, care nu s-a înecat, răcnește de parcă l-ar jupui cineva de viu și dă alarma.

„Sunt pierdut!” se gândește Casse-Cou.

Nu mai are timp să pună fitilul la cartușe. Dar unul singur e de ajuns ca să le facă să explodeze pe toate. Reușește totuși să apuce un cartuș și să-i lege fitilul de capătul de șiret Bickford. Acum trebuie să-i dea foc. Șiretul va arde mocnit, desigur, timp de două minute.

Mereu agățat cu capul în jos, cu creierul congestionat, de parcă ar vrea să-i plesnească, cu urechile vâjâindu-i, cu ochii arzându-i în cap, abia mai are puterea să ia un chibrit și să-l aprindă. Oamenii care vin în fugă văd această flăcăruie în mijlocul beznei, cât și silueta care o ține în mână. Sunt vreo șase la număr.

— Foc!

Șase focuri de armă izbucnesc cu un zgomot asurzitor.

Casse-Cou apropie chibritul aprins de cordonul Bickford și, pentru a-i activa arderea, suflă asupra lui. Meșa pâlpâie… pâlpâie… Gloanțele șuieră pe la urechile lui Casse-Cou, sfărâmă traversele, sar peste șine… Jos – fluviul, sub picioarele lui – douăzeci de livre[47] de dinamită, deasupra lui – focurile de pușcă ale plutonului! Dar el nu ezită nici măcar o clipă. Desfăcându-și picioarele care strângeau traversa, se lasă să cadă cu capul în jos în mijlocul fluviului Modder. Pluf! ca și irlandezul mai înainte. În aceeași clipă, răsună o explozie înspăimântătoare.

---

[47] Echivalentul a 10 kilograme. (N. tr.).

Capitolul al III-lea

Bateria pe roate – Două explozii – Fanfan, om de război – Isprăvile vitejești ale lui Casse-Cou – Irlandez înecat – Voluntar în frigare – Cucerirea unei pălării marcate C.I.V. – Din nou marșul Puștimii – Englezi luați prizonieri – Trădarea comisă de un căpitan – Moartea tragică a unui alt membru al Curții Marțiale

Ca instrument de război, trenurile blindate nu sunt o invenție recentă. Apărătorii Parisului își amintesc de aceste mașini grele care circulau prin 1870-1871 pe liniile de est și pe acelea ale Orleans-ului, până la zona neutră cuprinsă între avanposturile inamice. Mergeau încoace și încolo, aruncau obuze, făceau mult zgomot și erau subiect de comentarii pentru opinia publică. De fapt, ele erau primejdioase la mânuit și aduceau prea puține servicii. Și asta se înțelege de la sine, deoarece, neavând decât o mișcare de du-te-vino, mereu aceeași, trecând invariabil prin același loc, nu aveau decât o rază de acțiune foarte limitată, fără să posede mobilitatea unei baterii sau invulnerabilitatea unor fortificații cu cazemate!

S-a încercat utilizarea lor, dar fără mai mult succes, la asediul Plevnei și în timpul războiului cubanez.

Englezii s-au arătat partizanii acestor trenuri în mai multe împrejurări, și anume atunci când le foloseau împotriva africanilor, cărora acestea le inspirau o teroare superstițioasă. Acum se serveau din nou de trenuri, acolo, în Africa australă, cu tot riscul și pericolele la care erau expuse. Risc permanent și pericole variate, căci este de ajuns cel mai mic incident, ca să imobilizeze pe șine, ca pe un munte de fier, bateria pe roate.

Prima și cea mai importantă condiție este aceea că trebuie păzită cu atenție calea ferată, ca să-i fie asigurată bateriei retragerea. În afară de asta, pentru cazurile când ar surveni ceva neprevăzut, trebuie eșalonate, în apropierea liniei, trupe foarte mobile, care să poată veni cu eficacitate în ajutorul

trenului, căci altminteri, redus la propriile resurse, este incapabil de a se apăra mult timp.

Când a început asediul orașului Kimberley, englezii nu au uitau să ia toate aceste înțelepte precauții. Dar ieșirile trenului înmulțindu-se și burii neatacându-l, comandamentul deveni încetul cu încetul neglijent și nu mai primi decât un număr de soldați cu totul insuficient. Iar bombardamentele dirijate de aici deveniră din ce în ce mai îndrăznețe, atât de siguri erau că nu vor fi atacați.

Trenul acesta, care se plimba acum prin fața frontului de lângă malul Modder-ului, se compunea din trei *trucks*[48]-uri, purtând trei încăperi din plăci de oțel solid înșurubate și legate între ele prin grinzi tot de oțel. Acestea formau un fel de bloc de metal de nepătruns pentru gloanțe sau șrapnele. Aici stăteau luptătorii – vreo șaizeci de oameni. Fiecare asemenea încăpere avea două rânduri de deschizături suprapuse. Cele de jos, pentru trăgătorii care stau jos, iar cele de sus, pentru trăgătorii care stau în picioare.

Tunul era postat la coada trenului și putea trage în evantai cu toată ușurința. Locomotiva, foarte puternică, era complet îmbrăcată în oțel în așa fel, încât nu lăsa să treacă în afară decât extremitatea hornului. Restul, inclusiv locul mecanismului, era absolut invulnerabil.

Întreaga aparatură, chiar și tunul, era vopsită în kaki, bineînțeles.

Dar de ce oare dezlănțuiseră ei acest atac de noapte, pe care nimic nu părea a-l justifica, mai ales după înfrângerea suferită în cursul serii de către trupele Reginei? Pentru că atât de mare era dezordinea acelor nenorociți care fugeau înnebuniți, în debandadă, ca o turmă fugărită, încât lordul Methuen – temându-se tocmai de acea urmărire cerută cu insistență de ofițerii europeni lui Cronjé și refuzată de generalul bur – ordonă să fie trimis trenul, ca în felul acesta să se producă o diversiune. Urmărirea de care vorbeam era atât de logică în cadrul tacticii de război, încât generalul englez folosea orice mijloc, oricât de absurd, pentru a o împiedica sau a o întârzia. Ah! Să fi știut el că burii dorm în tabăra lor după ce cântaseră imnul acela de slavă lui Dumnezeu!

---

[48] „Vagoane” (în limba engleză, în text). (N. tr.).

În acest timp, Fanfan, crispat de teamă, aștepta, lungit între șine, explozia podului. Casse-Cou spusese: „Un sfert de oră”. Noaptea, în asemenea momente, minutele sunt tare lungi. Micul parizian, enervat, cu inima bătându-i mai să-i spargă pieptul, își zicea că sfertul de oră a trecut. I se părea, de asemenea, că acolo, în direcția trenului, tirul slăbește. Dacă bateria pe roate își va opri focul și va da înapoi?!

Puștiul aude un zgomot surd, ca un fel de huruit foarte lent, care se repercutează în șine și în traverse. Haide! E timpul să aprindă fitilul.

Crac! Un chibrit. Fitilul Bickford, pșșșșș!... arde sfârâind.

Cu o săritură de broască, Fanfan țâșnește dintre linii, își regăsește camarazii acolo unde i-a lăsat și le aruncă o comandă care n-are nimic milităresc în ea:

— S-o tulim de aci!

Băieții se dau înapoi cu vreo două sute de metri. Huruitul trenului se apropie tot mai tare. Fanfan se teme că a așteptat prea mult și nu se simte bine deloc.

Bu-um!... acolo, în direcția fluviului...

O detunătură înfricoșătoare, însoțită de o lumină imensă.

— Bravo, Casse-Cou... bravo!

Bu-um!... aci, aproape de tot, pe linie, unde pare că se deschide un crater.

Pământul se cutremură, rămășițele țâșnesc din toate părțile, o flacără orbitoare se înalță. Cele două explozii s-au succedat la un interval de cincisprezece secunde. Podul e sigur că a sărit în aer. Aici calea ferată e distrusă. Șinele, rupte, stau răsucite, traversele pulverizate, pământul prăbușit – un dezastru de proporții!

Trenul blindat se oprește brusc la trei sute de metri. S-a făcut! Retragerea i-a fost tăiată.

Câțiva oameni sar pe linie și aleargă înspre locul unde a explodat mina. Santinelele se apropie, călăreții sosesc în galop. Se formează un grup. Se aud strigăte, înjurături, blesteme, în timp ce Puștimea, stând pe loc nemișcată, nu mai poate de bucurie, fiecare simțind parcă o dublă porție de fericire.

În grupul englez, compus din vreo treizeci de oameni, strălucește o lumină. Probabil aceea a unui felinar, pe care l-au aprins în acest moment.

Fanfan, în șoaptă, dă un ordin celor mai buni țintași și comandă cu jumătate de voce:

— Foc!… În grămadă!

Ordinele lui Fanfan sunt din ce în ce mai puțin cazone, dar Puștimea le execută militărește și asta este de ajuns. Puștile Mauser scot pocniturile lor seci. O grindină de gloanțe acoperă, străpunge și dislocă adunarea. Unii cad, alții o rup la fugă înspăimântați; se aud țipete de durere și de groază.

— Merge bine – murmură Fanfan. Trageți în ei! Cu curaj! Cu curaj!… Dacă măcar bietul meu Casse-Cou ar fi aci! Dumnezeule mare, ce i s-o fi întâmplat? Fără să vreau, mă gândesc cu teamă, totuși, la el!

Și chiar avea de ce! Situația căpitanului Puștimii era într-adevăr îngrozitoare. Tocmai își dăduse drumul, părăsind punctul său de sprijin – o traversă a podului de cale ferată –, lăsându-se să cadă cu capul înainte în fluviul Modder. Și, vorba unui tinichigiu care căzuse de sus, de pe acoperiș: „Căderea nu este chiar atât de neplăcută pe cât s-ar crede, dar sosirea nu prea are haz întotdeauna!” Fluviul era adânc. Casse-Cou străbătu ca o ghiulea stratul lichid. Adâncimea apei amortiză însă căderea.

În aceeași clipă răsună explozia, care a fost însoțită de un uragan de sfărâmături. Dacă mai întârzia o clipă, Casse-Cou ar fi fost sfârtecat de explozie. Iar, dacă n-ar fi fost în apă, l-ar fi ucis loviturile bucăților rupte ale podului care țâșneau în toate părțile ca niște proiectile. Steaua lui cea bună voise însă ca, în acest moment, să fie apărat ca de o saltea de apa ce măsura patru metri adâncime.

Înotând prin râul vijelios, aproape sufocat, ieși la suprafață ca să respire, bătând apa la întâmplare, de parcă s-ar fi bălăcit. Din acea clipă, steaua lui cea bună avu o eclipsă. Ajuns lângă grinda înfiptă oblic în albia fluviului și vrând să se agațe de ea, ca să respire puțin, simți o mână puternică care-l apucă și înjurături celtice îi umplură urechile.

— Arrah!… Arrah!… L-am prins… Păgânul… Falsul frate… Asasinul… Incendiatorul… Bedarah!… Chiar el e, fiul iadului…

Casse-Cou îl recunoscu pe irlandezul pe care el, cu atâta politețe, îl expediase în fluviu de sus, de pe pod.

— Arrah!… L-am prins… auziți?… Veniți… ajutați unui bun creștin să-l captureze pe acest…

Dar ultima parte a frazei se topi în aceste trei silabe:

— Glu!… Glu!… Glu!

Casse-Cou își înnodă cele zece degete de la mâini în jurul gâtului acestui vorbăreț incomod, care ar fi trebuit să fie mulțumit că scăpase cu viață prima dată. Amândoi se duseră drept la fund și fură rostogoliți de curent. Dar mâinile lui Casse-Cou erau ca un căluș aprig. După o plonjare de o durată care părea interminabilă, numai un singur corp apăru la suprafață: acela al lui Casse-Cou. Irlandezul, sugrumat de tânărul atlet, dispăruse pentru totdeauna!…

Viteazul băiat trase în piept – cu ce frenezie! – o gură serioasă de aer și căută să-și dea seama despre cele ce se întâmplaseră sus. Podul era distrus, cu pilonii prăbușiți. Despre asta nu mai era nicio îndoială. Sus, oamenii alergau de colo-colo cu lumini și se opreau toți în același loc, invariabil. Nimeni nu mai putea trece de acel punct, nici măcar cu piciorul.

Casse-Cou auzea înjurăturile englezilor, blestemele violente, ordinele pe care fiecare le da și nimeni nu le executa. Apoi această frază, care-l încântă, ajunse până la el cu claritate:

— Ce dezastru! Aici avem de lucru opt zile în șir.

„În sfârșit – își zice Casse-Cou –, totul e în ordine, mi-am îndeplinit misiunea. Cronjé va fi mulțumit și francezii, de asemenea. Acum trebuie să ajung la Fanfan. Dar mai întâi, să ies din fluviu.”

Începu să înoate încetișor de-a lungul malurilor abrupte, căutând un punct pe unde să poată ieși. Găsind un fel de tăietură în mijlocul stâncilor prăbușite, se cățără ajutându-se cu putere de mâini și, asemenea unui zeu marin, șiroind tot de apă, se ghemui fără zgomot pe o piatră. Prudent, ca un adevărat mohican, ascultă cu atenție: era numai ochi și urechi și părea a mirosi o primejdie pe aproape.

De acolo, de sus, de pe calea ferată, zgomotul împușcăturilor ajunse clar până la el. Recunoscu pocnetele Mauserelor și-și zise vesel: „Ăsta e Fanfan! Desigur că mina a făcut explozie în timp ce mă descotoroseam, pe fundul fluviului, de dobitocul ăla de irlandez. Hai acum înapoi la Puștime.”

Cu precauții infinite, cu gesturi mlădioase de felină și o îndemânare de acrobat, se ridică până în vârful crăpăturii din stâncă și se opri în clipa când, ajuns acolo, trebuia să urce deasupra. Căutând cu ochii la nivelul solului, examină atent împrejurimile. Calmul acela din jur, relativ de altfel, nu-l liniștea

decât pe jumătate. Un tremur scurt îl scutură din cap până în picioare. La cinci pași de el, sprijinit de pușcă, un soldat englez sta în picioare chiar cu fața spre despicătura din stâncă. Silueta omului se desena clar pe cerul senin și Casse-Cou putu distinge chiar și ce avea pe cap: o pălărie de pâslă, întoarsă „gen mușchetar”, așa cum purtau voluntarii din infanterie.

Să coboare din nou pe stâncile care se clătinau, să ajungă iarăși în albia fluviului și să înoate în el, căutând un alt punct pentru a ieși la mal – așa ceva era imposibil de realizat. Trebuia să înainteze cu orice preț, în ciuda omului acesta, a baionetei lui, în ciuda alarmei pe care cu siguranță că o va da, trebuia să treacă, chiar de-ar fi făcut imposibilul. Rezumând situația și fără să se emoționeze prea tare, Casse-Cou își zise în sinea lui: „O să am de furcă! Și încă de furcă zdravăn de tot, cu siguranță. Luptă scurtă, dar grea.”

Puțină chibzuială înainte de toate pentru a acționa cu acea prudență care la Casse-Cou se împletea cu o vitejie neobișnuită. Își aminti că-i văzuse în Colonia Capului, pe când era femeie de serviciu, pe acești infanteriști proaspăt debarcați din Anglia. Îmbrăcați în kaki din cap până în picioare, îmbibați de imperialismul cel mai gălăgios, deveniseră soldați ca să se distreze, pozând în eroi gătiți cu pălăria lor mare de pâslă, pe a cărei aripă stângă ridicată erau aceste trei litere: C.I.V. (*City Imperial Volunteers*[49]). Și Casse-Cou își zise din nou: „Voi trece!”

Se ghemui, oțelindu-și mușchii, își înțepeni bine picioarele pe stâncă și se pregăti să sară.

Un, doi!… S-a făcut!

Voluntarul, văzând un om care țâșnește din pământ ca un diavol dintr-o cutie cu surprize, face un pas înapoi, pune baioneta în gardă și strigă:

— *Hold*!… Stop!

Se știe, desigur, cât de prost își țin echilibrul soldații recruți atunci când instructorul le strigă:

— Cu baioneta la atac!

Țin mâna dreaptă prea sus, piciorul stâng prea lungit, cel drept nu îndeajuns de îndoit, astfel încât „bobocul”, în loc să fie solid ca un bloc, stă într-un echilibru instabil. E de ajuns cel mai mic brânci, ca să-l răstorni la pământ. Ceea ce și fac cu plăcere

---

[49] „Voluntari din Capitala imperiului” (în limba engleză, în text). (N. tr.).

instructorii mai glumeți. Aceștia apucă baioneta de lamă, apoi împing puțin și, cu multă ușurință, îl doboară pe recrut.

Casse-Cou, recunoscând în soldat un voluntar, a fost pe loc străbătut de acest gând: „Tu, vere, probabil că stai în echilibru ca pe picioroange… sau ca pe o pereche de vătraie.” Și întâmplarea îi confirmă această bănuială, cu adevărat uimitoare pentru un băiat atât de tânăr.

Dar, drace! Puștiul nostru nu-și pierde timpul. Fără să-i pese nici cât de-un cui de această baionetă, care urma să-l străpungă ca pe un pui la frigare, făcu un al doilea salt, și mai agil încă decât primul, dacă se poate spune astfel, apoi apucă țeava puștii și împinse cu vigoare, dar știi, colea, din toate puterile sale. Nici măcar nu era nevoie de atâta putere.

Voluntarul, plin de dorința de a acționa, foarte viteaz de altminteri, ținea arma ca un pompier din sat. Izbitura îl răsturnă cu picioarele în aer și pușca rămase în mâinile lui Casse-Cou. Dar soldatul începu să zbiere în așa hal, de parcă ar fi fost ars de viu, încât avea să atragă, desigur atenția santinelei apropiate.

Pe legea mea, la primejdii mari, metode capitale! Cu o lovitură de baionetă în plin piept, Casse-Cou îl pironi pe voluntar la pământ. Apoi, luându-i pălăria, și-o puse pe cap și o luă la fugă cât îl țineau picioarele. Era și timpul, de altfel. Chemarea defunctului voluntar fusese auzită. Micul post de gardă sosi în fugă, astfel că oamenii care-l alcătuiau găsiră cadavrul și izbucniră într-un val de blesteme. Așa e în război, se înjură mult!

Casse-Cou o rupse la fugă înspre punctul de unde se auzeau detunăturile de Mausere și de Lee-Metforduri. Apărătorii trenului blindat și Puștimea se împușcau unii pe alții cu nădejde, dar fără prea mari pierderi, de altminteri. Micul post, la rândul său, trăgea și el, dar la întâmplare, împușcăturile deveniră generale, fără prea mare efect.

Dar o nouă primejdie îl amenință acum pe Casse-Cou: cizmele lui cu pinteni fac gălăgie pe pietriș. Puștimea aude zgomotul pe care îl face fugind și crede că e vreunul dintre inamici. Câțiva dintre ei, plini de zel, încetează de a mai ciurui plăcile de blindaj și trag în direcția din care vine larma acestei curse furioase. Gloanțele șuieră pe la urechile lui Casse-Cou, care bombăne:

— Dobitocii ăștia sunt capabili să-mi găurească pielea. Dacă Paul, cu Roërul lui, se apucă să mă ia la ochi…!

Din prudență, se culcă la pământ, căutând un mijloc sigur și lipsit de primejdie prin care să-și anunțe prezența. „Ce prost sunt! își zise el râzând. Marșul Puștimii!… Drace! Numai cu asta voi reuși!” Și, fără să mai întârzie, începu să fluiere ca o mierlă cântecul lui Fanfan la Tulipe:

Fiindcă pe-omul mamei noi
Trebuie să-l numim papà...

Ritmata melodie țâșnește în beznă și izbește urechile băieților. Cel dintâi o aude Fanfan, care exclamă foarte vesel:

— Nu poate fi nicio eroare, ăsta e Casse-Cou al nostru. Și comandă pe loc: Ei! Voi, ceilalți, jos flintoacele!…

Casse-Cou l-a auzit. Dar, mereu prudent, continuă să fluiere fără să se miște. Vocea lui Fanfan reia vorba:

— Tu ești, șefule… n-ai frică… Te-am auzit… Hai încoa’, să le facem felul.

Fanfan vrea să spună să se adune cu toții, dar el nu este prea organizat și nici prea atent la vorbele sale, știind că e și așa înțeles.

Casse-Cou se ridică și înaintează cu pași elastici. La zece metri în fața plutonului îl găsește pe Fanfan, care-i întinde mâna și-i spune fericit:

— Iată-te, în sfârșit, șefule!... Ai „aranjat” totul cum ai vrut?

— Da, bravul meu Fanfan, iată-mă-s... Totul s-a executat conform planului. Am aruncat în aer podul, am înecat un irlandez, am străpuns un voluntar, mi-am pierdut pălăria, dar am găsit alta în loc și, în plus, sunt ud leoarcă.

— Ești formidabil! Iar eu, aci, conform ordinului tău, am distrus calea ferată și am izolat trenul. Am făcut o ispravă grozavă, dar asta nu e decât un început și treaba ar trebui terminată.

— Pentru așa ceva avem nevoie de oameni... de întăriri serioase.

— Exploziile au fost cu siguranță auzite și ar fi trebuit să ni se trimită ajutoare.

— Va trebui să te repezi tu, Fanfan, până acolo, să-l înștiințezi pe Cronjé și să-i ceri câteva sute de oameni.

— Mă duc – răspunse Fanfan.

Face câțiva pași și se oprește la auzul zgomotului făcut de o trupă în marș. Se aud voci prietenoase. Burii!... Ei sunt, burii, care, sosiți din tabără în galop, și-au lăsat caii în siguranță, ca și Puștimea, nu departe de acolo. Sunt cam vreo trei sute și aduc un tun ușor de oțel, cu obuze cu melinită. Cronjé îi trimisese pentru orice eventualitate și, iată, soseau tocmai la momentul potrivit.

În timp ce Puștimea trage focuri de hărțuială, pentru a-i da de lucru inamicului, burii încep să sape pământul, înarmați cu târnăcoape și cazmale cu coadă scurtă, săpară o tranșee-adăpost, apoi o a doua, mai spațioasă, pentru tun. Tot restul nopții a fost folosit în acest scop, lucrarea executându-se cu o repeziciune de neînchipuit.

În zori, burii și englezii își examinară pozițiile. Ele nu erau deloc strălucite pentru englezi, care au văzut cu uimire, în fața trenului lor blindat, o fortificație plină de puști. Și, în timp ce ei

priveau această tranșee, tunul, a cărui țeava era ascunsă cu dibăcie sub ramuri, a fost îndreptat perfid asupra piesei celei mari a trenului blindat. Apoi, fără să strige „păzea!”, tunul bur îi trimise colegului său englez, în loc de „bună ziua”, un frumos proiectil de nouă milimetri și jumătate. Peretele lateral a fost găurit ca la tir și obuzul, plin cu această substanță diabolică, numită melinită, explodă drept pe turela stângă a tunului englez. Izbitura, formidabilă, dislocă puternicul afet de oțel, strică mecanismul de ochire, îngrămădi piesa într-un colț, o răsuci, scoțând-o cu totul din uz, și mutilă îngrozitor cinci oameni.

Bietul Tom-Lunganul era răzbunat.

Un strigăt de furie și de uimire le scăpă englezilor, care ripostară cu o salvă – inutilă de altfel – din Lee-Metforturile lor. Tunul răspunse printr-un nou obuz, care sparse blindajul, îi zdrobi pe combatanți și-i îngrozi pe supraviețuitori. Dar, viteji și îndrăzneți până la nebunie, englezii mai trimiseră o slavă. Pentru a treia oară, tunul burilor bubui.

— Se vor sătura înaintea noastră! mormăi șeful tunului, un vechi artilerist german adus de maiorul Albrecht.

Și așa se și întâmplă. În mijlocul norului care acoperea vagonul din mijloc, o batistă albă flutură în vârful unei baionete. Englezii cereau să parlamenteze. Se opri focul și șeful burilor trimiși de Cronjé, un fermier numit Wouters, ridică și el deasupra tranșeei o batistă albă.

Un tânăr ofițer sări cu agilitate din tren și înaintă până la jumătatea drumului spre tranșee. Wouters își părăsi adăpostul și se apropie de solul inamic.

— Vrem să capitulăm – zise englezul, după un salut trufaș. Care vă sunt condițiile?

— Condițiile noastre? răspunse liniștit burul. Noi nu avem condiții de pus… Veți fi prizonieri de război… nici mai mult, nici mai puțin… Veți părăsi trenul blindat, lăsând în el toate armele, și veți veni până la douăzeci de pași de prima noastră tranșee, pentru ca de acolo să fiți conduși în tabăra noastră.

— Oamenii noștri își pot păstra efectele pe ei?

— Vă temeți oare – răspunse glumind Wouters – că noi am vrea să-i facem să meargă complet goi?

— Mă refer la ranițe – rectifică ofițerul, cu un ton ursuz.

— Fie, dar după percheziționarea lor.

— Suntem trei ofițeri și vrem să ne păstrăm săbiile.

— Asta o veți aranja cu Cronjé. Eu sunt însărcinat numai să vă preiau. Și acum, aveți cinci minute… Dacă, în aceste cinci minute, nu vă aflați colea, înșiruiți, fără arme, noi reîncepem focul!

Englezii înțeleg că orice rezistență, precum și obținerea unei amânări sunt imposibile. Trebuie să se predea. Părăsesc fortăreața mobilă și vin, sub conducerea ofițerilor, în fața tranșeei.

Burii ies înarmați și-i privesc curioși, dar cu respect, pe prizonieri. Aceștia au o ținută corectă și cei mai mulți dintre ei par fericiți de acest deznodământ, care-i pune la adăpost de primejdiile războiului.

Wouters, mereu prudent, le strigă:

— *Hands up*! Sus mâinile!

Toți se supun acestui ordin, în afară de ofițerul cel mai mare în grad, un căpitan.

Wouters, însoțit de Casse-Cou și de vreo treizeci de oameni, buri și Puștime amestecați, înaintează pentru a se asigura că ranițele nu conțin arme ascunse. În momentul când Wouters trece prin fața căpitanului, acesta scoate revolverul din tocul de la spate și trage drept în nenorocitul bur, strigând:

— Canalii! Pe toți aș vrea să vă ucid, pe toți!

Wouters, cu craniul sfărâmat, cade ca o masă inertă.

Burii scot țipete de furie în fața acestei mârșave trădări.

Iute ca gândul, Casse-Cou își ridică pușca și zboară creierii ucigașului. Cadavrul lui cade peste acela al victimei sale.

O clipă, cele două trupe inamice sunt stăpânite de o uluire de nedescris. Dar execuția imediată a mizerabilului căpitan nu le este de ajuns burilor, a căror furie nu mai cunoaște margini. Toți, adolescenți și adulți, vor să-i facă pe ceilalți să plătească această crimă infamă a unuia singur dintre ei.

— La moarte cu englezii!… La moarte!… La moarte!…

Prizonierii vor fi masacrați fără ezitare. Casse-Cou, căruia îi revenea acum comanda, se cutremură la gândul unuia dintre acele masacre pe care istoria le înregistrează și care rămân ca o pată pentru cei care le-au comis sau nu le-au împiedicat. Puștile se vor descărca singure!…

Cu riscul chiar de a fi el însuși prima victimă a prietenilor săi, pe care indignarea i-a înnebunit, se aruncă în fața Mauserelor întinse asupra englezilor și strigă:

— Jos armele!… Vă ordon, prieteni, jos armele!…

Burii protestează, țipă, gesticulează, dar nu trag niciun foc de armă. Victoria este pe jumătate câștigată… Casse-Cou le vorbește din nou, cu vocea lui răsunătoare și atât de convingătoare:

— Sunteți niște oameni drepți, luptați pentru o cauză sfântă, libertatea! În numele acestei dreptăți… în numele acestei libertăți pe care veți ști cu siguranță s-o cuceriți, nu-i faceți răspunzători pe acești prizonieri de o crimă pe care nu ei au comis-o!

— Este adevărat!… Are dreptate!… murmurară câteva voci.

Cei mai greu de convins tac, nemaiîndrăznind să strige totuși: „La moarte”, și, în liniște, dar cu regret, pun arma la picior. Prizonierii sunt salvați. Atunci, locotenentul englez înaintează spre Casse-Cou, îl salută militărește și-i zice:

— Domnule, sunteți un inamic generos și un adevărat gentleman. În numele meu personal și al acestor bravi soldați, care, ca și mine, condamnă actul mârșav al căpitanului Herden, vă mulțumesc.

— Herden?… Cel care comanda compania întâi de carabinieri scoțieni?

— Îl cunoașteți?

— Chiar el este?

— Da.

— La rândul meu, domnule, vă mulțumesc.

În timpul acestei scurte discuții, burii percheziționaseră ranițele prizonierilor, asigurându-se că ele nu conțineau arme ascunse. Acum prizonierii vor fi duși în tabără. Onoarea de a-i escorta îi revine Puștimii. Și englezii pornesc încadrați de acești adolescenți, dintre care cel mai în vârstă n-are optsprezece ani și cel mai mic, cincisprezece. Atunci Casse-Cou, aplecându-se la urechea micului său prieten, Paul Potter, îi spuse în șoaptă:

— Ofițerul acesta englez căruia i-am zburat creierii… ei bine! auzi tu? E căpitanul Herden, unul dintre cei cinci membri al Curții Marțiale… unul dintre asasinii tatălui tău.

Capitolul al IV-lea

Tabăra burilor – Casse-Cou la general – În misiune – Bicicletele Unchiului Paul – Casse-Cou și Fanfan, ostași cicliști – Trecerea Modder-ului – Lăncieri englezi – Urmărirea – Triumfala săritură peste cap a unor cicliști

Întoarcerea Puștimii în tabăra lui Cronjé a fost triumfală. Indiferența proverbială a burilor se topi de data aceasta și ei le făcură destoinicilor viteji o primire entuziastă. În afară de aceasta, îi luară în primire pe prizonieri cu bunătatea lor obișnuită, se ocupară de nevoile lor cu o atenție care i-a mișcat profund pe aceștia din urmă. Cum oare?! Pe oamenii aceștia atât de generoși și de ospitalieri îi înfățișau gazetele engleze ca pe niște mârlani greoi la minte, ca pe niște albi sălbatici, cu puțin superiori sălbaticilor cu pielea neagră din Africa australă? Într-adevăr, prizonierii englezi, saturați de propagandă, erau grozav de uimiți.

Fericit de o asemenea victorie, care transformase în fiare vechi înfricoșătorul tren blindat, Cronjé a vrut să-l vadă pe acela căruia i se datora izbânda și-i trimise ordin lui Casse-Cou să vină imediat la el.

Căpitanul Puștimii, ducându-se în cortul generalului, găsi acolo o numeroasă asistență. Șefi cu renume, rude, prieteni, simpli voluntari vorbeau și fumau, de la egal la egal. Nicio ierarhie, nicio etichetă, nicio morgă. Toți frați, ostași, toți buri, a căror ținută militară se compunea dintr-o cartușieră și o pușcă. La vederea lui Casse-Cou, Cronjé se ridică, îi întinse mâna și i se adresă:

— Tânărul meu prieten, ești un viteaz și, în numele armatei bure, îți mulțumesc!

Iar Casse-Cou, cu ochii umezi, cu inima bătându-i gata să-i spargă pieptul, bâlbâi:

— Domnule general… spuneați că nu aveți de dat nici grade… nici decorații… Onoarea ce mi-o faceți astăzi… cuvintele acestea

valorează de o sută de ori mai mult decât un galon pe mânecă… decât o panglică pe haină!…

Și burii prezenți îi aplaudară din toată inima pe bătrânul general și pe tânărul Puști.

•

După această întâmplare, vreo douăsprezece zile se scurseră într-o liniște relativă, fără alte fapte importante decât incidentele zilnice, care sunt atât de obișnuite într-un asediu.

În acest răstimp, evenimentele luau amploare în alte regiuni ale Orange-ului și Transvaal-ului. Burii erau victorioși peste tot, dar succesele lor repetate rămâneau sterile. Ladysmith se apăra cu energie, Mafeking nu se preda, iar Cronjé nu reușea, cu mica lui armată, să sfărâme rezistența de la Kimberley. Cei mai importanți dintre șefii buri plănuiau să dea o mare lovitură, să combine o acțiune generală și să încerce o victorie decisivă înainte de sosirea lordului Roberts, eroul de la Kandahar, numit generalisim al forțelor engleze în Africa australă. Într-un cuvânt, se simțea că se vor petrece evenimente grave.

Într-o dimineață, Casse-Cou, sculat din zorii zilei, se uita pentru a douăzecea oară poate la priveliștea pitorească ce i-o oferea tabăra burilor. Acest tablou plin de culoare și de neprevăzut a fost magistral înfățișat de un francez ilustru, care a fost un ostaș viteaz și o inimă nobilă, colonelul de Villebois-Mareuil, căzut acolo sub gloanțele englezilor.

Îngăduiți-mi, scumpe cititor, să-l dezvălui ochilor dumneavoastră și să vă fac să gustați neasemuita savoare a acestor rânduri, pe care nu o poate da decât faptul trăit.

„… Cu corturile lui în formă de ceainic sau asemănătoare bonetelor de polițiști, cu bucătăriile lui în plin câmp, cu tocanele lui de vită cu legume, *laager*-ul bur ar da iluzia unei tabere algeriene, de n-ar avea enormele vagoane înșirate în linie sau în careu și mulțimea de animale ce se întorc de la păscut, înțărcuite chiar pe linia frontului, și acea liniște, acel calm al bărbaților buri care contrastează cu vioiciunea zgomotoasă a ostașului francez. La ei nu există trompete care să dea semnalele, serviciul se preia de către mici grupe succesive, de la apusul soarelui până la sfârșitul nopții. Cortul generalului sau al comandantului servesc drept club pentru oricine vrea să-l folosească. Nu există aici nici pedepse, nici recompense, nici

scandaluri, nici constrângeri de niciun fel: totul se face liber consimțit la orele hotărâte, ca o datorie de conștiință.

Aceste tabere ale burilor au serviciu telegrafic și poștal ca și armatele noastre moderne, proiectoare electrice, ambulanțe perfecționate... Dar ele rămân interesante mai ales prin starea de spirit care domnește înăuntrul lor. Aici plutește un înalt suflu religios, care reduce totul la Dumnezeu, atât soarta Transvaal-ului, cât și apărarea libertății și a drepturilor unui popor asuprit. Când feliciți un general pentru victoria obținută, el îți răspunde convins: „Dumnezeu ne-a îngăduit!”

Oricine i-a văzut cum, seară de seară, în grupe, unii călare, alții pe jos, se duc să-și ia postul de noapte în primire, punctuali, oricum ar fi vremea, se înclină cu respect în fața acestei forțe superioare care transformă existențele lor atât de libere și le supune exigențelor unei discipline de război. Se duc adesea sub o ploaie biciuitoare, arcuindu-și spinarea în hainele lor prea strâmte. Ploaia e uneori torențială, noaptea se lasă, dar ei merg cu stoicism la datorie. Și în fiecare noapte, până în zori, ghemuiți de-a lungul unei pante sau înotând în noroi, sau stând în iarba plină de apă, veghează sau se odihnesc sub cerul austral, într-o neîncetată dăruire pentru patria transvaaliană.

Oricine i-a văzut luptând, prudenți și cu ochii la pândă, mânuind cu repeziciune pușca ucigașă, dibaci în a se deplasa grabnic, atât de vioi, că par a se înmulți, neclintiți și totuși plini de bunătate, încetând focul de îndată ce acesta și-a făcut efectul, refuzând să-i urmărească pe inamici de cum au obținut retragerea lor – acela înțelege, văzându-i atât de gravi și de stăpâni pe forțele lor, că sunt cu adevărat niște ființe deosebite acești buri extraordinari, siguri de ochii lor, ca și de nervii lor, de hotărârea și de puterea de-a îndura greutăți de tot felul, că sunt niște soldați, desigur, dar dintr-o spiță de mult dispărută...

Casse-Cou vedea și el toate aceste lucruri, se ducea, venea, privea, admira și critica, de asemenea, și apoi, fericit că trăia în această atmosferă de luptă, se felicita încă o dată că s-a aruncat în această tragică încleștare, în care se hotăra existența unui popor.

Întâmplarea sau poate o presimțire îl conduse pe tânăr în dimineața aceea spre cortul generalului. Intră cu ușurință imediat și-l găsi pe Cronjé singur, scriind. Generalul își întrerupse lucrul, îi surâse amical și-i zise:

— Bună dimineața, Casse-Cou.

— Bună dimineața, domnule general.

— Tocmai voiam să trimit să te cheme, căci am nevoie de dumneata.

— Cu atât mai bine, domnule general, căci, iată, sunt aproape cincisprezece zile de când duc o viață de adevărat trântor.

— Te plictisești?

— Da, căci de la acțiunea legată de podul de peste Modder n-am mai avut prilejul să mă reped în englezi.

— Îți dau eu acum un prilej.

— Cu atât mai bine! Ah! Dacă aș avea măcar compania mea de „puști”, azi împrăștiată, redusă doar la treizeci de oameni…

— O vei putea reconstitui la întoarcere.

— Deci voi pleca?

— Da, te trimit în misiune… Foarte departe… tocmai în fața orașului Ladysmith… să-i duci lui Joubert documente confidențiale de cea mai mare importanță… Telegraful nu e sigur… Spionii englezi se strecoară peste tot… Am fi trădați. Poșta este prea înceată. Trebuie să mergi mai repede decât poșta, să mergi fără să te oprești, să străbați în viteză drumurile, calea ferată, stațiile, să alergi fără întrerupere ziua și noaptea, nebunește, să zbori, nu alta, să scapi de capcane sau de atacuri, să îi depistezi pe spioni, să renunți la somn, să înfrunți oboseala și să ajungi în cel mai scurt timp posibil… să ajungi la el negreșit, să ajungi cu orice preț!… M-am gândit la dumneata, pentru că m-am convins că ai toate calitățile necesare: curaj, rezistență, inițiativă, cât și dibăcie. Știi să folosești în favoarea ta orice împrejurare și mai ales ești descurcăreț, cum se spune atât de adevărat în Franța.

— Sunt la ordinele dumneavoastră, domnule general. Când trebuie să plec?

— Într-o jumătate de oră.

— Singur?

— Poate că ar fi mai bine să pleci singur. Dar, pentru că s-ar putea să fii omorât pe drum, vei alege pe cineva, de care ești foarte sigur, ca să te însoțească și să îndeplinească el misiunea dumitale, dacă dumneata ai cădea răpus, sau să distrugă documentele, dacă ai fi prins sau rănit.

— Atunci îl voi lua cu mine pe Fanfan, locotenentul meu.

— Fie și Fanfan. Și acum, să hotărâm: în afară de incidente grave pe drum, itinerarul pe care trebuie să-l urmezi va fi de aci până la Ladysmith, în linie dreaptă, trei sute de mile.

„Cam vreo cinci sute șaizeci de kilometri” – își zise Casse-Cou.

— Să zicem trei sute cincizeci de mile cu ocolurile pe care va trebui să le faci. De aci până la Bloemfontein, mergi pe șosea: optzeci de mile. La Bloemfontein, iei trenul până la Winburg, tot optzeci de mile. De la Winburg, vei merge pe șoseaua ce duce la Bethléem: optzeci și cinci de mile. De la Bethléem, iei din nou trenul până la avanposturile bure din fața orașului Ladysmith: cam vreo nouăzeci de mile. Dacă Winburg-ul este înconjurat de englezi – și vei ști aceasta la Smaldeel-Junction –, te vei urca în tren până la Kronstadt și vei ajunge la Bethléem trecând prin Lindley. Vezi că evit pe cât pot să te trimit cu trenul. Cel mai simplu ar fi, într-adevăr, ca, o dată ajuns la Bloemfontein, să te deplasezi la Pretoria și de acolo să cobori la Ladysmith. Dar asta ar însemna să întârzii pe drum cel puțin opt zile, poate chiar și mai mult. Căile noastre ferate sunt aglomerate cu materiale și trenurile merg mult mai încet decât niște cai buni. Tocmai ca să-ți dau posibilitatea să nu pierzi prea mult timp, îți trasez sarcina să mergi pe șosea.

— Dar, domnule general, unde și cum vom găsi cai la coborârea din tren?

— Dar nu veți merge călare! Și, fiindcă veni vorba, dragul meu Casse-Cou, știi să mergi pe bicicletă?

— Da, domnule general – răspunse Casse-Cou, foarte bucuros la gândul acestui raid original.

— Foarte bine!

— Bicicleta este sportul meu favorit și, fără să mă laud, sunt o adevărată forță în ciclism.

— Îmi închipuiam eu. Luând atunci de pe masă un plic gros, pecetluit, legat cu sfoară și lăcuit pe ambele fețe, Cronjé adăugă: Iată hârtiile pentru Joubert… Plicul este impermeabil… Coase-l în căptușeala tunicii dumitale… îl vei înmâna generalului în persoană. Iată, de asemenea, un bilet de liberă trecere, care vă va da dreptul de a cere ajutor și apărare pe teritoriul celor două republici. Vă veți duce amândoi la magazin; veți găsi acolo un tip de biciclete pe care, cu spiritul său de prevedere, Unchiul Paul ni le-a trimis aici o dată cu materialul de război. Și acum,

copilul meu, plecați amândoi cât mai repede. Drum bun! Fie ca Dumnezeu să vă apere și să vă aducă îndărăt!

Casse-Cou, omul care nu se mira niciodată de nimic, alergă imediat la cortul lui, unde îl găsi pe Fanfan, și întrebă fără altă introducere:

— Ia spune, dom'le Fanfan, ești un ciclist grozav?

Cu accentul lui delicios din strada Greneta, Fanfan răspunse cu un aer superior și convins:

— Te cred! mai e vorbă?… Am fost antrenor, și încă un antrenor a-ntâia, mă-nțelegi?

— Atunci hai să-ți alegi o bicicletă și să mergem la hoinărit.

— La război… și pe bicicletă?! Ei, drace! Cu arme și bagaje, nu?

— Niciun bagaj!… Două pături, două puști, doisprezece biscuiți și o sută de cartușe.

Casse-Cou îl luă cu el pe Fanfan la magazin. Acolo se aflau cam vreo sută de biciclete noi-nouțe.

Ca bun patriot ce era, Casse-Cou căută mărcile franțuzești și găsi tocmai ce-i trebuia: două biciclete model militar, solide și ușoare, stabile, cu rulmenți perfecți. O picătură de ulei la osii și la pedale, verificarea șuruburilor și a frânei, întoarcerea la cort. Păturile făcute sul sunt trecute pe după gât, de la dreapta la stânga. Puștile, de la stânga la dreapta, ținute de curele. Cartușele cu cartușiera lor și biscuiții sunt puși sub patul puștii. În zece minute, iată-i gata echipați!

Fanfan ar vrea grozav să plece chiar din tabără pe bicicletă. Dar drumurile pe aici sunt ca și inexistente și pantele au o înclinație de douăzeci și cinci de grade. Sunt nevoiți deci să meargă pe jos, ținând bicicletele de ghidon. Au trecut de avanposturi. Iată câmpia pustie, plină de capcane și primejdii.

— Ia spune, șefule, ce-ar fi să facem câteva tururi de pedală, atât cât să ne dezmorțim picioarele și să vedem cum merg astea?

Aprobat! Și iată-i pe cei doi prieteni sus, pe biciclete. Merg direct spre est. Nu sunt drumuri, dar pământul gol al veldtului, drept și solid, este excelent. Bicicletele par să meargă singure! Fanfan găsește totuși că nu o fac destul de iute.

— Șefule, zău așa, doișpe pe oră e pentru pompieri sau pentru zidari. Aș ambala-o la douăzeci sau douăzeci și cinci pe oră.

— Ca să cazi în vreo gaură, să sari peste vreo piatră sau să fii azvârlit peste cap din cauza vreunei rădăcini de pom? Domnule Fanfan, vei merge cu doisprezece și chiar cu mai puțin, ordin! Ești un soldat ciclist, și nu un ciclist oarecare!

— Înțeles, șefule, dar, rogu-te, încotro mergem noi așa?

— Trebuie să ieșim în șoseaua ce duce spre Jacobsdal, care merge de la nord la sud... Cale de douăzeci de minute.

Cei doi prieteni pedalează timp de un sfert de oră bun și ajung la o șosea lată, bătătorită de șirurile nesfârșite de care cu boi. Șanțurile laterale, cu noroi, sunt foarte adânci, dar drumul boilor este excelent. Pe el, bicicletele aleargă de minune.

Fanfan, foarte vesel, turuie ca o stăncuță și se declară cel mai fericit ciclist de pe cele două emisfere. Casse-Cou ridică din când în când capul și cercetează, nu fără îngrijorare, orizontul. Până în prezent, nimic suspect. Cursa continuă în viteză de-a lungul a șapte-opt kilometri; apoi, brusc, drumul coboară și se pierde într-o apă.

— Ăsta e Modder-ul – rostește Casse-Cou, fără să se emoționeze. Întâlnire prevăzută... Aici este un vad, să-l trecem.

Curajoși, cei doi cicliști intră în apă, după ce și-au luat în spate bicicletele. Curentul este repede chiar de la mal. Trebuie să te ții tare, altfel poți fi smuls și zvârlit în voia valurilor. Apa li se urcă până la mijloc, până la subsuori, până la gât!

— Ne-ar fi trebuit niște picioroange – fu de părere Fanfan, care întindea cu disperare brațele cât mai sus, să ferească bicicleta.

Cartușele, păturile, puștile, totul s-a udat. În afară de biscuiți, legați cu prudență de cele două ghidoane. Cartușele rezistă la apă, restul se va usca.

Fluviul, din fericire, are apele scăzute. Dacă ar fi avut nivelul obișnuit, cei doi camarazi ar fi avut de luptat cu greutăți de neînvins, poate.

În sfârșit, au trecut apa. Casse-Cou și Fanfan se scutură, urcă pe jos panta scurtă ce taie malul și încalecă din nou bicicletele.

Încă nu e opt dimineața. Dar acolo e vară. Un soare cald strălucește pe cer chiar cam prea puternic. Fanfan scoate din geanta lui un biscuit și-l ronțăie cu poftă.

— Cam slabă gustare – mormăie el cu gura plină. Aș fi înghițit grozav o legumă, orice, fără alegere...

— Vom lua masa de prânz la Jacobsdal – răspunde scurt Casse-Cou.

— Șefule, nici nu mănânci și nici nu spui nimic. De obicei, nu prea ți-s dinții încleștați și nici atât de liniștită limba în gură.

— Mă tem de vreo întâlnire neplăcută.

— Și-o fi departe, oare, Jacobsdal-ul ăsta?

— Trei leghe.

— Numai o oră… Drumul e perfect… Să pedalăm puțin, vrei?

— Să pedalăm!

Goniră astfel timp de o jumătate de oră. Deodată, Jean Grandier, care mergea în față, zări la dreapta un grup de călăreți, cinci sau șase la număr, cam la vreo doi kilometri. Aceștia o luară la trap, cu intenția destul de clară de a tăia calea celor doi cicliști.

— Fanfan, dă-i bătaie cu douăzeci sau chiar cu douăzeci și cinci pe oră. Uite călăreți!… Trebuie că sunt lăncieri.

— La stânga, nu-i așa? Îi văd!

— Nu, la dreapta.

— Atunci înseamnă că sunt două plutoane… da, de lăncieri.

— Nicio teamă și să pedalăm în viteză! Dă-i bătaie!… Dă-i bătaie!…

Cei doi prieteni se apleacă pe ghidoanele lor și, în curând, mergeau cu o viteză de tren expres. Lăncierii, de asemenea, galopează furtunos și cu armele întinse, străduindu-se să taie perpendicular șoseaua, înainte de sosirea celor doi cicliști.

Lupta este scurtă și acerbă. Aici nu mai este vorba de una dintre acele întreceri inofensive de pe drumuri sau de pe pistă, care pun în joc numai punga și mai degrabă amorul propriu al concurenților. Aici drumul e mai mult decât prost, stricat și, în unele locuri, chiar impracticabil. Ici și colo răsar denivelări în teren, ascunse în chip înșelător sub un strat gros de praf roșu, sau pietre, pe care nu le vezi decât atunci când treci peste ele zgâlțâit, și cursa aceasta disperată are drept miză, o dată cu viața celor doi tineri, poate chiar soarta unei armate întregi!

— Oh! Vom ajunge – tună Casse-Cou, cu mușchii întinși mai să-i plesnească, cu ochii ațintiți asupra drumului, ocolind obstacolele, pe care mâinile sale crispate pe ghidon le evită din instinct.

Lăncierii se apropie. Acum încep să se audă strigătele lor. Lui Casse-Cou i se pare chiar că distinge un cuvânt care face să-i

clocotească sângele: *Pigsticking*! *Pigsticking*! Să înțepăm porcul!… Să înțepăm porcul!

— Of! Și să nu poți împușca brutele astea feroce!

Fanfan, care urmărește cu privirile plutonul din stânga, exclamă:

— Nu-i de șagă!… S-au despărțit… Trecem!

Dar plutonul din dreapta sosește ca fulgerul. Drumul este puțin mai bun, însă cicliștii încep să gâfâie.

Piiiuuu!… Piiiuuu!… Cinci sau șase gloanțe șuieră pe la urechile lor. Plutonul de stânga, depășit, trage focuri de armă. Nu atât pentru a-i împușca, cât mai mult ca să-i sperie, să-i facă să-și piardă sângele rece, determinându-i astfel să cadă. Dar vitejia îndelung încercată a lui Casse-Cou și a lui Fanfan nu are astfel de slăbiciuni. Ba își bat chiar joc nițeluș de muzica gloanțelor!

Iată un grup de clădiri în depărtare. Pâlcuri de pomi mari apar în jur. Nu mai e până acolo decât cam jumătate de leghe. Trebuie să fie Jacobsdal-ul. O jumătate de leghe!… Cinci minute încă de viteză îndrăcită și orașul ar putea fi salvarea lor.

Plutonul din stânga se apropie din spate, cel din dreapta se află doar la o sută cincizeci de metri.

— Curaj, Fanfan! Curaj!… strigă Casse-Cou.

— Dă-i bătaie!… Dă-i bătaie!… îl îndeamnă ștrengarul.

Un urlet de furie le scapă englezilor. Destoinicii băieți le-au trecut chiar pe sub nas.

Caii, goniți nebunește, năvălesc pe șosea, dar nu pot fi opriți decât cincizeci de metri mai departe. Fără să mai întârzie, călăreții își răsucesc caii în loc și se întorc pe șosea, mai îndârjiți în urmărirea fugarilor.

Grupul de case ce formează Jacobsdal-ul se apropie văzând cu ochii. Din nenorocire, drumul din jurul orășelului este gloduros, plin de gropi, frământat de turme. Casse-Cou și Fanfan pierd din nou avansul câștigat. Brusc, bicicleta primului nimerește într-o groapă plină cu praf și derapează. Casse-Cou, aflat în plină cursă, este aruncat peste cap și cade cât este de lung la șase pași de acolo, drept în mijlocul șanțului. Fanfan dă peste bicicleta căzută în mijlocul drumului, se încurcă în ea, este zvârlit pe deasupra propriului ghidon și vine frățește, cu o săritură spectaculoasă, să se lungească alături de Casse-Cou, mormăind:

— Mii de bombe!… Tii, ce mai bușitură, împărate!

Capitolul al V-lea

Luptă disperată – Masacru de oameni și de cai –
Regele țintașilor – Unde Casse-Cou repurtează victoria,
iar Fanfan pierde o bucățică din vârful urechii –
Ultimul supraviețuitor – O amintire maiorului Colville –
La Jacobsdal – Povestea cu un hangiu care a furat
și a fost pedepsit – La drum!

În șanț, e acum un talmeș-balmeș pitoresc de brațe, puști, picioare, săculețe, iar mai departe, două pălării care au zburat hăt, încolo, și o încâlceală de biciclete.

Fanfan se ridică primul, cu o agilitate de maimuță, și bombăne:

— Niciun cucui! De altfel, eu sunt ca de cauciuc.

Casse-Cou se ridică cu greu într-un genunchi, trage mult aer în piept și își trece mâna peste frunte:

— Capul meu a încasat-o… Am văzut treizeci și șase de milioane de stele verzi, albastre și de toate culorile, ce mai!

— N-ai nimic deșurubat, șefule? întreabă cu o afectuoasă îngrijorare băiatul.

— Basta! La vârsta noastră oare o piruetă ca asta poate fi primejdioasă?!

Lăncierii se apropie în viteză. Sunt cam o duzină și cred că vor lămuri repede lucrurile cu acești doi „puști”, care par scoși din luptă.

Casse-Cou face un apel energic la vigoarea și la tot sângele său rece. Cu toate că nu vrea s-o arate, este pe jumătate năucit de lovitură, totuși vrea să se apere, să lupte, să-și îndeplinească misiunea și această voință de fier triumfă asupra oricărei slăbiciuni. Apucă în grabă pușca și ochește lăncierii care sosesc, culcați pe gâturile cailor, cu sulițele înainte.

— Să nu tragi – îi zice el lui Fanfan.

Trebuie să amintim cititorilor că Jean Grandier, pe când se afla la Klondike, devenise un extraordinar țintaș grație lecțiilor canadianului Duchâteau.

Lăncierii atacă deodată câte patru.

Patru focuri de armă răsună una după alta atât de repede, încât produc aproape efectul unei stofe sfâșiate: prrra! Cei patru oameni din rândul întâi, loviți în cap, cad greoi, cu țeasta zdrobită. Instinctiv, caii celor din rândul al doilea sar în lături, pentru a nu-i călca în picioare, dar caii din rândul întâi își continuă galopul chiar și după căderea călăreților lor. Unul dintre ei merge drept prin mijlocul drumului. Se apropie ca un bolid și va sfărâma atât bicicletele, cât și pe cei doi „puști”.

Un al cincilea foc de armă răsună. Calul e cafeniu-roșcat și are în frunte o stea albă. Glonțul ajunge, cu o precizie înmărmuritoare, exact în mijlocul stelei și face să zboare în țăndări cutia craniană a animalului, care cade ca o masă inertă la douăzeci de pași de biciclete.

— Drace! Că bine i-ai mai trimis-o! murmură Fanfan, de altminteri la fel de calm ca și șeful său.

Toate acestea n-au durat nici zece secunde.

Englezii scot urlete și înjurături sau proferează amenințări care-i lasă atât de indiferenți pe „puști”, de parcă n-ar fi fost decât croncănit de ciori. Lăncierii, părăsind drumul, nu mai atacă din față, dar revin pe cele două laturi, formând un unghi ascuțit, al cărui vârf țintește în cei doi băieți.

Cu o perfectă stăpânire de sine, Casse-Cou îl vizează pe primul călăreț din dreapta, apoi pe primul din stânga și trage ca un vânător care încearcă o lovitură dublă asupra prepelițelor.

Loviți la cap, cei doi oameni cad trăsniți, fără un țipăt, fără un gest.

Șase oameni și un cal din șapte focuri de pușcă este ceva înspăimântător! Dar Casse-Cou a reușit performanțe și mai deosebite decât aceasta la Klondike, pe când omora, în timpul nopții polare, lupii mari arctici și nu avea drept țintă vizibilă decât fosforescența ochilor lor! Admirabilul țintaș îi întinde lui Fanfan arma lui golită de cartușe și-i zice:

— Pușca ta!

Micul parizian îi dă iute pușca lui, gata încărcată, cu rezerva plină, și Casse-Cou are un suspin de ușurare când simte în mâini arma credincioasă, gata de tras.

Englezii au un moment de nehotărâre destul de justificată. Ei atacau doi cicliști suspecți și-și promiteau o partidă distractivă de-a „înțepatul porcului”. Și iată că s-au lovit de doi îndrăzneți, care, într-o clipită, le-au doborât șase oameni și le devastează plutonul. Atacul lor a dat greș. În zadar cei doi mai apropiați încearcă să-i străpungă în trecere, cu două lovituri de lance date pe la spate, pe Casse-Cou și pe Fanfan. Lăncile lor prea scurte nu-și ating ținta și acești călăreți, duși de galopul cailor lor, trec ca un uragan.

Fanfan, fericit, le dă cu tifla și le strigă:

— Și mai duceți-vă naibii cu mânecile voastre ca mătura! Sunt bune de strâns nuci sau pentru cules mere!

— Nu te crede victorios prea devreme – îl previne Casse-Cou.

— Doar nu i-o împinge împielițatul să se-ntoarcă?

— De asta să nu te îndoiești! Îi urăsc din toată inima, dar nu pot să nu le recunosc vitejia.

— Și atunci tu crezi că-n prezent nu le este de ajuns cât i-ai scărmănat?

— Nu! Și dovada… La pământ, Fanfan!

Jean Grandier îl trântește la pământ cu o mână pe camaradul său, îl lungește în șanțul plin de noroi și se azvârle lângă el. Era și timpul! Șase focuri de carabină izbucnesc deodată și gloanțele fac să zboare praful și pietricelele în jurul băieților.

— Eh! pufni Fanfan. Ăștia trag ca niște cizme… Aproape tot atât de prost ca mine.

Văzând că atacul nu le reușise, lăncierii, ajunși la trei sute de metri, și-au oprit caii, au descălecat și, adăpostindu-se după ei, ripostează cu focuri de carabină.

O astfel de manevră poate fi însă foarte imprudentă când este vorba despre un țintaș de talia lui Casse-Cou. Imensul șanț cu noroi săpat de carele burilor formează un adăpost tot atât de sigur ca și o tranșee. Fără să țină seama de grindina de gloanțe pe care englezii o trimit asupra lor, Casse-Cou țintește cu atenție un cal în spatele urechii, apoi trage. La izbitura glonțului, animalul se ridică pe picioarele dindărăt și, înainte de a cădea mort, îl descoperă pe omul care se aruncase în spatele lui. Al doilea glonte urmează la o secundă după primul. Lăncierul, atins în frunte, cade ca o masă inertă.

— Nu mai sunt decât cinci! vociferează Fanfan. Apoi imediat: Aie!… Îs atins!

Fanfan s-a ridicat puțin și un glonte englez i-a retezat partea de jos a urechii drepte.

— Nu te sinchisi, șefule, e o nimica toată…

— Ei haide, cu atât mai bine și-apoi să terminăm o dată cu ăștia!

Împușcăturile trase de lăncieri încetează. Au risipit cu nesocotință cartușele. În timp ce-și încarcă din nou armele, alandala, cât pot de iute, scotocind prin ranițe, Casse-Cou, cu o viteză fulgerătoare, trage în cai. Niciunul nu cade imediat, dar se zbat, se cabrează, fug și îi descoperă complet pe călăreți.

Unul dintre cei cinci lăncieri îndoaie genunchiul și ochește. Dar, mai înainte ca să fi putut trage cu pușca, un glonte primit în piept îl trântește pe spate.

— Nu mai sunt decât patru! zice Fanfan, încântat, ținându-se de urechea care sângerează abundent.

Un fel de teroare superstițioasă pune stăpânire, încetul cu încetul, pe ultimii supraviețuitori ai acestei drame, care n-a durat în totul mai mult de zece minute. Ah! Dacă ar avea caii, cum s-ar mai grăbi să bată în retragere! Dar nefericitele animale sunt ori moarte, ori în agonie. Masacrul cailor a fost și mai grozav decât al oamenilor.

Englezii se culcă și ei la pământ. Dar acolo nu există nici cea mai mică denivelare, nici măcar o stâncă, doar câteva ierburi. Pe când cei doi „puști”, deși sunt în inferioritate numerică, au cel puțin de partea lor o poziție care-i face absolut invizibili.

— Haide! zice pentru a doua oară Casse-Cou. S-o sfârșim o dată cu ei! N-avem timp de pierdut și suntem abia la început. Mii de trăsnete!… Blestemații ăștia de lăncieri… Aș ucide un regiment întreg!

Căpitanul Puștimii a învățat de la buri cum să vezi fără a fi văzut, atunci când stai la pândă, cum să schimbi locul fără să se vadă că te miști, cum să induci în eroare un dușman care te așteaptă întotdeauna să vii din față. El își completează rezerva de gloanțe în pușcă, îi șoptește câteva cuvinte lui Fanfan și începe să se târască prin șanț. Ajuns la cincizeci de pași de camaradul său, șuieră ușurel printre dinți. Fanfan își pune pălăria în vârful puștii și, depărtând arma cu brațul întins, ținând-o de patul ei, face să apară încetișor pălăria deasupra bălțoacelor.

Cu naivitate, englezii cad în cursă și încep să tragă focuri de armă în nenorocita de pălărie. Casse-Cou zărește atunci clar de tot capetele lor deasupra ierburilor și atât îi este de ajuns. Poc! … Pac!… Două gloanțe bine țintite. Poc!… Pac!… Alte două gloanțe trimise dedesubtul liniei cafenii pe care o formează spinările îmbrăcate în kaki.

Întâi e liniște. Apoi, după un moment, țipete de groază și un bărbat, unul singur, care se ridică înnebunit și fâlfâie o batistă albă.

— Morți! Toți sunt morți!… Da, i-ați omorât pe toți… Mă predau… prizonier…

— Ia te uită! Ăsta de unde a mai ieșit? mormăie cu răceală Casse-Cou, ridicându-se. Se pare că ultimul meu glonte și-a greșit ținta. Ei, Fanfan, în picioare! A noastră-i victoria!

Lăncierul se apropie ca rătăcit, clătinându-se, cu ochi ca de nebun.

— Sus mâinile, băiete! îi strigă cu asprime Casse-Cou.

El își ridică brațele tremurând și bâlbâie:

— Oh! Nu doresc să opun rezistență… Nici să trag pe furiș… Nu!… Nu cer decât… să mă lăsați… să trăiesc.

— Bine, bine, te las – îi răspunde Casse-Cou, dar, mereu prudent, ține totuși pușca îndreptată asupra lui. Apoi îi vine o idee: Ce număr are regimentul vostru? îl întrebă el pe prizonier, care tremură, clănțăne din dinți.

— Lăncieri, numărul trei – răspunde omul cu mare greutate.

— Atunci îl cunoști pe maiorul Colville?

— Da, îl cunosc… Comandă ca secund regimentul de la Ladysmith… Escadronul meu a fost detașat să facă recunoașteri la Kimberley.

— Ei bine, îți redau libertatea, dar cu o condiție.

— Mulțumesc!… Spuneți… și voi face tot ce îmi veți cere.

— Mă cheamă Casse-Cou – Break-Neck –, căpitanul Puștimii. Eu singur am aruncat în aer podul de peste Modder…

— Oh! Vă cunosc bine din auzite!

— Ai văzut ce am făcut adineaori din plutonul vostru… Am ucis unsprezece oameni din doisprezece și v-am ucis toți caii…

— Da, este înspăimântător… sunteți un om nemaipomenit…

— Nu ți-am spus toate acestea ca să mă laud, ci pentru ca să i le repeți maiorului Colville. Și vei adăuga: „Omul pe care dumneata l-ai condamnat să fie victima jocului stupid și barbar numit *Pigsticking* a jurat să te ucidă și te va ucide; orice-ai face, nu-i vei scăpa!” Și acum pleacă, ești liber!

Din obișnuință și din disciplină, omul salută milităreşte, mulțumi încă o dată și plecă încet, clătinându-se de parcă ar fi fost beat sau pradă unui coșmar.

— Și multe salutări pe acolo, pe la voi, dom’le! adăugă cu gravitate Fanfan.

— Acum hai să vedem ce e cu bicicletele noastre.

Bicicleta are, în aparență, un organism extrem de delicat. În realitate, este de o soliditate de necrezut. Tuburile acelea emailate, subțiri, îndoite, roțile din fire de oțel, fine ca picioarele păianjenilor, s-ar crede că, sub o greutate mijlocie sau la o lovitură ușoară, vor fi total dezarticulate. Ca să încheiem, precizăm că suportă și poate duce, fără să se îndoaie, bărbați care cântăresc o sută de kilograme și chiar mai mult, și rezistă la izbituri câteodată formidabile. Tot astfel s-a întâmplat și cu cele două biciclete model militar, alese de cei doi „puști”. Băieții

le-au examinat cu atenție și, constatând că nici măcar o spiță nu era îndoită, se pregătiră să le încalece. În clipa aceea, Fanfan se opri cu un picior pe pedală și, privind grămada aceea îngrozitoare de cadavre de oameni și de cai, zise cu tristețe:

— Cât timp tragi cu pușca și îți aperi pielea, nu bagi de seamă… sfidezi cu îndrăzneală moartea… și bătălia parcă îți toarnă foc în sânge. Dar, după ce s-a sfârșit totul, când nu mai ești în primejdie și vezi o grămadă de cadavre, care, chiar acum cinci minute, erau băieți vioi, plini de viață, nu te poți opri să nu spui: oricum, murdar lucru e războiul!

Casse-Cou îi răspunse atunci gânditor:

— Războiul pentru independență e un lucru sfânt!… Am fost atacați, ne-am apărat, deși nu eram decât doi contra doisprezece. Nu am remușcări și nici măcar regrete…

— Asta așa e! Știu și eu prea bine… E preferabil să-l ucizi tu pe diavol, decât să te ucidă el pe tine și-mi place mai mult să fiu aci, în picioare, decât culcat acolo, și încă pentru totdeauna, ca ei… Dar nu mă poți face să-mi schimb părerea: oricum, murdar lucru e războiul!

— Haidem! Să mergem să mâncăm, până una alta.

Cei doi camarazi își încălecară bicicletele și, după zece minute, își făcură intrarea în Jacobsdal. Acesta era un orășel sau un târg mai mare, în care predominau mulatrii. Populația era transvaaliană numai cu numele și de fapt destul de puțin reprezentativă și ca reputație, și ca activitate. Aici se adunaseră epavele din Kimberley, unde lumea nu era prea severă în materie de moralitate.

Casse-Cou și Fanfan intrară la un telal[50], de magazinul căruia era anexat un fel de birt. Cerură să li se servească masa: ouă, doi heringi afumați, ceapă crudă, mere din varietatea „reinette”, o sticlă de bere englezească și pâine, deși aceasta era mai mult decât proastă.

Fanfan, grozav de flămând, își uită emoțiile, uită de ororile războiului, umflă niște nări ca de căpcăun ce-a adulmecat carne proaspătă, apucă heringii și zise cu gravitate:

— Heringii afumați sunt prietenii omului, ca și șopârla.

Zicând acestea, le tăie capetele, îi despică în lungime și îi întinse pe farfurie; în continuare, curăță cepele, apoi merele, tăie ceapa mărunt și merele felii, amestecă toate acestea, le

[50] Telal = negustor de haine vechi. (N. red.).

înmuie cu ulei turnat peste ele din belșug, adăugând oțet, și începu să înghită cu poftă acest amestec. Apoi adăugă cu gura plină:

— Halește din asta, șefule, ș-ai să vezi, e grozavă!

Casse-Cou n-are însă încredere în acest soi de mâncare. El își potoli foamea cu ouă. Prăjite însă în unt rânced, acestea erau de-a dreptul grețoase.

Într-un sfert de oră, prânzul fu terminat.

— Cât face? îl întrebă Casse-Cou pe hangiu.

— Doisprezece florini.

— Douăzeci și cinci de franci și patru parale – zise grav căpitanul Puștimii. Suntem tratați ca prieteni.

Apoi scoase din buzunar un maldăr de bilete de bancă, dădu unul hangiului și-l văzu pălind așa cum pălesc mulatrii, adică devenind de culoare cenușie. Observă și privirea neînchipuit de hrăpăreață pe care ochii aceia negri o aruncară pachetului de bilete de bancă, de care parcă nu se mai puteau dezlipi, și trase niște concluzii, pregătindu-se să-și continue călătoria.

Hangiul, ca și când și-ar fi dat seama de enormitatea notei sale, le oferi o ceașcă de ceai. Casse-Cou refuză. Celălalt insistă atâta, încât cei doi acceptară totuși. Hangiul ieși, dădu ordine și dispăru. După zece minute, nevasta lui le aduse o băutură aromată. Casse-Cou puse zahăr, gustă, constată că avea un gust bizar și-i zise lui Fanfan:

— Nu bea! A pus ceva în ceai… S-o ștergem și să fim cu ochii în patru. Vom fi atacați.

— Iarăși! Of, dar asta începe să mă plictisească!

Săriră pe biciclete, pe care nu le părăsiseră din ochi în tot acest timp, și o porniră pe drumul ce ducea la Bloemfontein.

Nu era decât zece și jumătate. Avuseseră ceea ce se poate numi o dimineață plină. Distanța parcursă: vreo douăzeci și cinci de kilometri. Drumul era bun. Totuși ei mergeau încet.

— De ce pedalăm ca ăia de o sută de kilograme? întrebă Fanfan.

— Pentru că pe aci, nu prea departe, a fost pusă la cale o viclenie împotriva noastră, ca să ne fure.

La o mie cinci sute de metri, drumul trecea printr-o pădurice spinoasă. Locul clasic pentru o capcană. Pădurea n-avea mai mult de cinci sute de metri lățime. În mijloc, Casse-Cou zări ceva

care bara drumul. Probabil vreo cracă groasă, care să-i oblige să coboare de pe biciclete.

— Aici suntem așteptați – îi spuse el lui Fanfan.

— De cine?

— De hoțul nostru de hangiu, care a dat fuga până aci călare pe un ponei, în timp ce nevastă-sa ne pregătea ceaiul care trebuia să ne adoarmă.

— Crezi oare?

— Da, ne pândește colo, ca să ne împuște când vom trece și să mă despoaie de banii pe care am fost destul de idiot ca să-l las să-i vadă.

— Cum să facem?

— Stai aici, fără să miști! Am să-i joc o festă de-ale mele, ca să-l satur pentru mult timp de pofta de a mai încerca.

Casse-Cou își scoase pătura, geanta și nu păstră decât pușca. Apoi făcu un ocol și se îndreptă înspre pădure prin partea opusă drumului. Intră în ea fără să ezite și constată cu bucurie că arborii erau destul de depărtați unii de alții, ca să se poată circula printre ei fără prea multă dificultate.

Ajuns cam pe la mijlocul pădurii, se orientă și, fără cel mai mic zgomot, reveni perpendicular pe linia drumului, spre punctul unde se afla craca cea groasă și mare.

Odinioară, la Klondike, reușise să-și dezvolte capacitatea cu adevărat extraordinară de a se orienta din instinct, fără ghid, fără busolă, numai după cercetarea atentă a locurilor, numai după câteva puncte de reper. Și de data aceasta, minunata sa însușire îl ajută din plin. Procedând rapid și, mai ales, în cea mai desăvârșită liniște, în mai puțin de un sfert de oră se află numai la cincizeci de pași de drum. Privi atent în jurul lui, dar nu văzu decât ramuri și frunze; se târî pe coate și genunchi, se opri, ascultă, porni din nou, căută, ca un copoi după vânat. Un suspin de ușurare îl scăpă deodată fără voie. Atâta forță, atâta îndemânare și răbdare vor fi, în sfârșit, răsplătite. La douăzeci de pași de el zări o formă omenească lipită de un trunchi gros de acacia. În fața lui, țeava unei puști sprijinite de o cracă și îndreptate înspre drum.

Tânărul simți o vie satisfacție văzând că toate presupunerile lui fuseseră, așadar, întemeiate. Acum ce va face oare? Va trimite un glonț în țeasta mizerabilului care cu siguranță că nu era la prima lui lovitură de acest fel? Dar iarăși să ucidă?… Din

nou să ucidă? Mereu să ucidă? Și totuși ei trebuiau să treacă… Vom trece! Și gândul unui renghi bun făcu să înflorească un zâmbet pe buzele lui Casse-Cou. Ridică încetișor pușca și ochi cu atenție drept în încărcătorul puștii pe care hoțul o ținea mereu îndreptată spre drum. Apoi apăsă încetișor pe trăgaci. Un urlet de groază și de durere urmă zgomotului detunăturii. Din câteva sărituri, Casse-Cou sosi la locul capcanei și o văzu pe canalia de hangiu cu fața plină de sânge, cu ochiul învinețit și mâinile înțepenite, jupuite, iar la picioarele lui, țeava puștii despărțită de patul ei, sfărâmat. Glonțul Mauser lovise pușca hoțului drept în punctul unde se afla încărcătura. Izbitura sfărâmase totul, făcând să zboare în bucăți lemnul și fierul, retezând în același timp și degetul care era pe trăgaci. Un foc de pușcă tras cu o extraordinară precizie, de care Casse-Cou a fost, pe drept cuvânt, mândru.

Mulatrul îl recunoscu pe tânărul ciclist cu teancul de bilete de bancă și, crezând că i-a sosit ceasul din urmă, se aruncă la picioarele lui, îl rugă, îl imploră să nu-l omoare.

— Așadar, canalie, voiai să mă omori!

— Nu, excelență, voiam numai să vă sperii.

— Ca să mă jefuiești!

— Of! Vai! Trebuie să trăim și vremurile sunt atât de grele!

— Bine! Șterge-o dinaintea mea… și fără o vorbă!

Casse-Cou scoase apoi un fluierat strident, care-l făcu pe Fanfan să vină în fugă, încărcat cu ambele echipamente și ducând de ghidon amândouă bicicletele.

— Ei bine, aveam sau nu dreptate? îl recunoști pe acest candidat la spânzurătoare?

— Și care, în plus, vinde heringii cu zece franci bucata!

Iată-i acum pe toți trei în mijlocul drumului.

— Dă la o parte craca asta, pe care tu ai pus-o acolo, ca să ne faci să coborâm și să ne împuști în voie, nu-i așa?

— Dar excelență, nici nu-mi mai simt mâinile înțepenite… Sunt rănit la ochi de o țandără de lemn… am un deget retezat…

Casse-Cou îi dădu o lovitură strașnică de picior în locul unde spatele se modifică, făcând o curbă, și adăugă:

— Grăbește-te!

Celălalt nu mai scoase un cuvânt. Curăță drumul, își zgârie mâinile în țepii crăcii și, învins, privi umil la cei doi dârzi tovarăși cum își încălecau bicicletele. După câteva secunde, ei pedalau

în viteză pe poteca denumită cu îngăduință drum, care ducea la Bloemfontein.

Capitolul al VI-lea

Goană nebună – În tren – Tren dinamitat –
Sforțări disperate – Sub ploaia de gloanțe – Casse-Cou
în fața lui Joubert – Plămân perforat – Doctorul Tromp –
Un negru care nu e negru – Lovituri de cravașă –
Șiretenia lui Fanfan

Drumul – ca să numim astfel porțiunea de teren pe unde treceau mereu atelajele – drumul era drept, dar prost. Nu se sinchisise nimeni să-l repare. Nici măcar trasat în linie dreaptă, taluzat, pietruit, nici șanțuri pe de lături, nici cantonieri.

Ce grămezi de pietre sparte
Să arunce pe sub roate.

Nu, nimic din toate acestea. Ca să mergi de la o așezare omenească, mică sau mare, la o alta, trebuia s-o apuci drept înainte cu carul cu boi puternici urmând alte care; cu timpul, se formau niște șanțuri pline de noroi. Acestea purtau numele de drum.

Căruțele circulau în voie, pietonii se mulțumeau numai cu atât și, la nevoie, și cicliștii. Dovada era că tânărul Casse-Cou și Fanfan străbătură fără oprire cei patruzeci și șase de kilometri care separau Jacobsdal-ul de Emmaus. Demn de menționat este faptul că l-au făcut în mai puțin de patru ore. Pe unul dintre drumurile din Seine-en-Marne, acest record ar fi fost considerat mult prea modest. Dar pe marele drum al Orange-ului era o adevărată performanță.

În afară de aceștia, e bine să notăm și cei șaptesprezece kilometri de la tabăra lui Cronjé până la Jacobsdal, să reamintim trecerea Modder-ului, lupta cu lăncierii, incidentul cu hangiul și vom putea recunoaște că cei doi „puști” nu erau niște molâi.

Coborâră de pe biciclete, ca să traverseze Emmaus-ul, un mic târg cu nume biblic, în care nu se mai aflau decât femei, copii și servitori cafri[51]. Toți bărbații erau la război.

Casse-Cou ar fi vrut să plece mai departe, fără să se mai oprească până la Petrusburg, un alt târg situat la douăzeci și patru de kilometri de acolo, dar Fanfan îl opri și-i spuse:

— Heringul cu mere din soiul „reinette" și cu ceapă crudă mi-a aprins un foc în trup. Mi-e o sete de mi s-a uscat și gâtul, și limba. Șefule, plătește-mi o bărdacă de bere, de lapte, de poșircă sau de apă, dar, te implor, adapă-l pe bietul tău Fanfan.

Casse-Cou începu să râdă și intră într-o casă. Pe jumătate în englezește, pe jumătate într-o olandeză fantezistă, el ceru niște lapte. Apoi, amintindu-și de biletul de liberă trecere a lui Cronjé, i-l arătă tinerei femei cu care stătea de vorbă. Imediat, primirea mai degrabă bănuitoare de până atunci se schimbă. Ea le zâmbi celor doi „puști", le strânse mâna, îi invită să se odihnească pe pat, în timp ce avea să le pregătească o masă serioasă, într-un cuvânt, voia să răstoarne toată casa în onoarea lor.

— Lapte!... Nimic altceva decât niște lapte.

Li se aduse lapte în oale, în căldări, în hârdaie, cât să adapi o companie întreagă.

Fanfan bău până când simți că e gata să plesnească. Casse-Cou, mai moderat și amândoi, cu toate insistențele gazdei, încălecară din nou pe biciclete și porniră iar la drum.

De la Emmaus la Petrusburg, niciun incident. Ospitalitate generoasă, frățească, într-o familie de buri. Cei doi „puști" dorm buștean, ca drept-credincioșii, dar, ca niște adevărați ostași, se trezesc în zori, mănâncă și pleacă.

De la Petrusburg la Bloemfontein, optzeci și patru de kilometri. La jumătatea drumului, trecerea prin vad a unui afluent al Modder-ului, Kaal-ul. O simplă baie. Această etapă, mai mult decât serioasă, a fost străbătură în opt ore, cu trei popasuri de câte o jumătate de oră. Ajunși la Bloemfontein la orele patru, se duseră drept la gară, fără să dea atenție orașului. Această mică și primitoare capitală era, de altfel, un oraș oarecare, cu zece mii de locuitori, dintre care numai jumătate erau albi, cu monumente prea noi, prea pretențioase și străzi imense, în care casele păreau a se pierde. Biletul de liberă

[51] Cafri = populație de rasă neagră din sudul Africii. (N. red.).

trecere a lui Cronjé le deschise aci toate ușile, prilejuindu-le noi dovezi de bunăvoință din partea tuturor.

Mai întâi, aflară că nu exista tren pentru Winburg. Toate mergeau sau veneau direct de la Pretoria. Deci trebuiau să străbată cu bicicletele drumul până la Kronstadt, iar de aici, la Bethléem. De altfel, ăsta nu era cel mai mare inconvenient. Drumul de la Winburg la Bethléem era cel mai rău din tot Orange-ul. De la Bloemfontein la Kronstadt erau o sută douăzeci de mile, adică două sute douăzeci de kilometri. Trenurile nu mergeau cu o viteză mai mare de douăzeci și cinci de kilometri pe oră. Adeseori nu depășeau nici măcar cifra de cincisprezece sau șaisprezece. Așa că, făcând un calcul serios, cei doi prieteni socotiră că vor străbate drumul în vreo cincisprezece ore. Erau încântați. Gândiți-vă numai, să călătorești în timp ce dormi!

— Doar nu suntem boi! zise cu gravitate Fanfan.

La orele șase, un tren de marfă plecă spre Pretoria. Cei doi trimiși ai lui Cronjé, ale căror picioare începuseră să se împleticească de oboseală, primiră două locuri bune. Mai primiră fiecare câte două grămezi de paie, cu care își aranjară câte un culcuș, de care aproape se dezobișnuiseră, veghează la îmbarcarea bicicletelor, se instalară în paie și adormiră buștean, fără să se întoarcă de pe o parte pe alta. În acest timp, trenul mergea încetișor, se oprea, iar pornea, fluiera și uite-așa, ore în șir…

Noaptea trecu, veni ziua, iar cei doi, care dormeau fără vise, sfârșiră totuși prin a se trezi. Mâncară și băură, și iar adormiră, așteptând ca niște filosofi scurgerea vremii. Trecu și ziua aceea. Sau aproape. Trenul mergea din ce în ce mai puțin. Și în Transvaal, și în Orange era o îmbulzeală nemaipomenită.

Kronstadt!… În sfârșit! Trecuseră douăzeci și patru de ore de când plecaseră. Înțepeniți aproape, fură fericiți să o pornească din nou pe marele drum al carelor cu boi. După coborârea din tren, parcurseră treizeci de kilometri. Apoi noaptea le întrerupse călătoria. Masa de seară: un biscuit și un măr. Culcarea pe malul unui afluent al Valseli-ului, el însuși un afluent al Vaal-ului. Deșteptarea în zori. Gustarea de dimineață: un măr și un biscuit. La drum spre Bethléem! O sută de kilometri. Îi vor face. Masă bună și popas la Lindley.

La orele șase, cei doi „puști”, frânți, plini de nădușeală și de praful acela ocru, sosiră la Bethléem. Cronjé putea fi mândru de trimișii lui!

— Repede, la gară!

Îndopați din belșug cu alimente solide și lichide, au fost suiți în trenul care pleca peste o oră, unde li se așternură saltele din paie. Bine hrăniți și cu setea potolită, adormiră în huruitul trenului, ca niște oameni siguri că și-au făcut datoria.

De la Bethléem până la punctul terminus, mai jos de Ladysmith, unde se opreau toate trenurile bure, mai erau vreo optzeci de mile. Cam o sută patruzeci și opt de kilometri. Trenul mergea ceva mai repede decât cel de pe linia cealaltă. Șeful gării afirma că la orele trei dimineața vor depăși trecătoarea de la Van Rennen și că se vor afla în apropierea avanposturilor republicane.

Trenul înainta încrezător când o detunătură formidabilă răsună în noapte, urmată imediat de o puternică zguduitură care opri cu brutalitate trenul în plin mers.

Casse-Cou și Fanfan, zăpăciți și loviți, se ridicară clătinându-se. Se crăpa de ziuă. Fanfan scoase înjurătura lui favorită:

— Mii de bombe!...

Și încă o bombă strașnică, într-adevăr, pusă de englezi cu o îndrăzneală și o dibăcie de-a dreptul diabolice.

— Am fost dinamitați! strigă Casse-Cou furios. Ăsta e răspunsul păstorului către păstoriță, nu-i așa, Fanfan?

Trecătorile de la Van Rennen fuseseră de mult depășite! Convoiul se afla între Besters și Walkers Heck, mult în spatele liniilor de ocupație, într-un punct absolut pustiu, departe de orice ajutor.

Vagoanele erau îmbrăcate pe dinafară în plăci de oțel, prea subțiri însă pentru a face un blindaj solid, prin care să nu treacă gloanțele. Dar și așa cum era, acest blindaj putea oferi totuși o apărare eficace. Vagoanele aveau drept escortă vreo cincizeci de oameni hotărâți, gata să-și vândă scump viața. În capul trenului, burii avuseseră înțeleapta prevedere de a pune un vagon gol, apoi tenderul[52] plin cu cărbuni. Vagonul, sfărâmat de explozie, fusese dat peste cap și aruncat în josul terasamentului înalt de patru metri. Tenderul căzuse pe o parte și blocase

[52] Tender = vehicul de cale ferată, cuplat direct de o locomotivă cu abur, servind la depozitarea combustibilului și a apei necesare funcționării locomotivei. (N. red.).

drumul. Locomotiva părea intactă, dar îi era imposibil să înainteze. Cel de-al treilea vagon rămăsese în picioare, dar roțile de pe una dintre părți îi săriseră dincolo de șine și se afundaseră până la osii în pământ. Deci, imposibil, de asemenea, de dat înapoi.

Situația era cu atât mai periculoasă, cu cât englezii, pitiți pe ambele laturi, începură să tragă salve în ei cu violență. Burii, ripostară, în timp ce mecanicul se vârî sub locomotivă, să cerceteze avariile șinelor. Rezultatul: două șine smulse, răsucite. Puteau fi înlocuite. Se găseau destule în vagonul din coadă. Dificultatea cea mare era aceea de a scoate tenderul de pe calea ferată.

În timp ce focuri de armă se schimbau de pe o parte și de alta, o echipă se apucă să desfacă din buloane șinele răsucite. O alta încerca să împingă de pe șine cel de-al treilea vagon, săpând pe sub roțile lui înfipte în pământ.

Toate aceste operații complicate durară mult și, între timp, începuse să curgă cam mult sânge. Doi oameni fuseseră grav răniți. Au vrut să-i panseze, dar ei au refuzat orice îngrijire.

— Nu!… Nu!… Salvați materialul… De noi o să vă ocupați mai târziu.

Și, în acest răstimp, Casse-Cou și Fanfan, mai ales primul, simțeau cum îi cuprinde o furie de nedescris.

După o jumătate de oră de sforțări, deși doi oameni fuseseră răniți, șinele din fața locomotivei au fost înlocuite. Dacă măcar ar putea da îndărăt și, cu viteză, să încerce o lovitură de berbec asupra tenderului, ca să-l zvârle de pe linie!

Prin forța împrejurărilor, împușcăturile din partea burilor se răriseră. Aproape toată lumea era ocupată cu lucrările de salvare.

Englezii au prins curaj. Călăreții veniră, jucându-și caii, până la o împușcătură de revolver de linie.

— Din nou lăncieri! bodogănea Casse-Cou, care, numai la vederea uniformei lor, se și înfurie peste măsură.

Erau cam vreo sută. Două treimi dintre ei descălecară și deschiseră focul asupra lucrătorilor. Aceștia părăsiră lucrul și reluară puștile. O adevărată bătălie se dezlănțui în jurul trenului părăsit.

Pentru întâia oară în viața lui, Casse-Cou era prudent și nu-și risca pielea. Nu avea dreptul să se lase omorât, nici măcar rănit

înainte de a fi remis lui Joubert mesajul lui Cronjé! Trăgea cu pușca fără să iasă din vagon, făcând totuși treabă bună.

Englezii se îndârjiră însă și pierdură oameni. O oarecare dezordine se iscă printre ei. Dar le sosiră întăriri. Câțiva cai galopau nebunește, cu hățurile fluturând în vânt, cu scările atârnânde. Unul se încurcă în hățuri, se rostogoli peste cap și se întinse la cincizeci de pași de tren.

O idee îi fulgeră atunci prin minte lui Casse-Cou.

— Dar ce?… Un’ te duci, șefule?

Îi azvârli lui Fanfan din fugă:

— O să fim capturați… Descurcă-te cum poți… Cât despre mine, eu trebuie să încerc imposibilul…

O strângere de mână.

— Adio!

Dar Casse-Cou nu-l mai aude. Uitând acum de orice prudență, cu gândul numai la datorie, el sare din vagon și aleargă spre calul căzut. Englezii trag asupra lui din toate părțile. Fără să-i pese de grindina de gloanțe, cu un sânge rece și un curaj care smulg burilor strigăte de entuziasm, el scoate piciorul calului din frâul în care era încurcat. Animalul se ridică brusc. Casse-Cou îi sare în spate, îi dă cu furie călcâie în burtă și-l face să pornească într-un galop nebunesc, gonindu-l spre Ladysmith. Vreo douăzeci de împușcături de carabină răsună în urma lui. Gloanțele șuieră din toate părțile. Casse-Cou face o săritură cu calul, se apleacă, se ridică din nou în șa, scoate un țipăt de sfidare sau poate de durere și-și continuă drumul pe pantele stâncoase printre care șerpuiește râul Klipe înainte de a ajunge la Surprise-Hill.

— Casse-Cou!… Ura pentru Casse-Cou! strigă Fanfan, grozav de mândru de această nouă vitejie a șefului său.

— Ura pentru Casse-Cou! strigă, la rândul lor, burii entuziasmați.

— Ei, ș-acum – reluă Fanfan –, cred că vom fi prinși cu siguranță dacă nu ne vin ajutoare, și încă repede. Dacă ar mai fi măcar un căluț… I-aș face onoarea, vezi bine, de a mă salva pe spatele lui… Dar altul nu mai e… Trebuie să combin un alt plan.

Un strigăt de bucurie se aude în rândurile burilor. Vagonul deraiat a fost dat peste cap. Calea este liberă acum în spate, cel puțin pe o bucată din parcurs. Mecanicul dă locomotiva îndărăt, ca s-o agațe de celelalte vagoane. Apoi o mână cu putere

înainte, asupra tenderului, cu riscul de a o strica. Prima izbitură îl urnește din loc, a doua îl dă mai într-o parte, iar a treia îl înlătură de tot de pe șine. Atâta curaj și îndemânare sunt, în sfârșit, răsplătite. Șinele înlocuite s-au comportat bine, trenul trece peste ele – iată-l, s-a dus. E adevărat că au suferit pierderi grele, dar materialul va fi totuși salvat. Mecanicul dă drumul complet la aburi, trenul ia viteză, dar curând se izbește de o stâncă enormă, pusă pe linie. O nouă zguduitură, mai violentă decât prima, o oprire brutală și locomotiva, distrusă, aruncă prin toate părțile torente de aburi.

— De data asta – strigă Fanfan – ne-au înghesuit și ne-au afumat. Dar fiin'că nu-mi plac corăbiile-închisori, am să-mi pun în aplicare planul!

Și, în timp ce englezii dezlănțuie din nou o grindină de gloanțe asupra trenului distrus, Fanfan se strecoară cu vioiciune înspre locomotivă.

În tot acest timp, Casse-Cou alerga întruna pe solidul cal englez spre avanposturile bure. Calul era zdravăn, dar bietul călăreț părea foarte bolnav. Într-adevăr, sărmanul Casse-Cou respira acum cu mare greutate. O sudoare rece îi acoperea fruntea și obrajii săi roz, de adolescent, păleau din ce în ce mai tare… Avea nevoie de toată energia lui de fier ca să nu alunece din șa și ca să îndure zguduiturile care, la fiecare mișcare a animalului, îi provocau dureri îngrozitoare.

— Voi ajunge oare? murmura el cu o voce devenită aproape un horcăit, care părea că-i sfâșie gâtul. Trebuie!… Vreau!…

Și iar da călcâie calului, acum alb de spumă, și se agăța cu mâna de coama lui, ca să nu cadă.

— Mă înăbuș!… Și ce sete! Oh, aș da toată viața ce mi-a mai rămas de trăit pentru un pahar cu apă.

O clipă, ia mâna de pe coama calului, apucă batista, strecurând-o sub haină, și-și tamponează pieptul, apăsând ușurel.

Înaintează mereu și i se pare că zărește tranșeele burilor. O duzină de mici fulgere galbene răsar de pe creste și gloanțele îi șuieră pe la urechi. Murmură, cu un surâs dureros:

— Da… cu gloanțe… E singurul fel în care se primesc astăzi… oamenii între ei…

Scoate batista de la piept și o flutură în semn de pace. Țesătura albă e acoperită cu sânge. Focul încetează. Câțiva

oameni sar afară din tranșee și vin în fugă spre călăreț. Casse-Cou își adună ultimele puteri, pentru a se putea ține în șa drept și mândru, dar este palid ca un muribund. Calul se oprește, apucat de dârlogi din ambele părți.

— Cine ești dumneata?… De unde vii?… Ce vești aduci?…

— Sunt Casse-Cou! Aduc un mesaj din partea generalului Cronjé pentru generalul Joubert. Acolo… sunt în luptă… Trenul care m-a adus… va fi capturat…

Burii îi văd paloarea, slăbiciunea, sângele care se întinde – o pată mare, mustoasă și cafenie pe tunică.

— Sunteți rănit… să vă ajutăm.

— Conduceți-mă la Joubert!…

— Se află la Nicholson's Neck… foarte aproape.

Asta însemna la un kilometru.

Un grup de călăreți îl înconjoară pe Puști și-l escortează.

— Suntem garda dumneavoastră de onoare, dragă camarade – i se adresează stegarul cavaleriștilor, care l-a recunoscut.

— Aș avea nevoie mai degrabă de o infirmieră! îi răspunde Casse-Cou, bravând totuși, deși figura lui lividă era înspăimântătoare.

Curând ajung în fața unui cort spațios, în vârful căruia flutură un steag. Laturile ridicate ale cortului lasă să se vadă o asistență numeroasă.

— Aici este, am ajuns – i se adresează stegarul.

Casse-Cou mai găsește un rest de vigoare pentru a coborî de pe cal. Cu corpul drept, rigid, el înaintează spre general, scoțând din tunică mesajul lui Cronjé, al cărui plic este roșu de sânge. Îl prezintă lui Joubert cu mâna stângă, face cu dreapta salutul militar și, fără un cuvânt, fără un țipăt, ca și când acest suprem efort l-ar fi nimicit, cade greu cât e de lung.

— Duceți acest băiat viteaz la ambulanță – vorbi Joubert cu o voce emoționată – și aveți grijă de el ca de mine însumi.

Puștiul e întins în grabă pe o brancardă și, cu o infinită grijă, mâini prietenoase îl conduc la ambulanța învecinată.

După o jumătate de oră, Casse-Cou se trezește din leșin. Recunoaște îndată barba mare, binoclul, surâsul blând și vocea zumzăitoare a prietenului său, doctorul Tromp.

— Ei da, eu sunt, dragul meu Casse-Cou… Tromp, tămăduitorul de meserie… Tromp[53]… care înșală moartea, cum

[53] Joc de cuvinte: *tromper,* în limba franceză, înseamnă „a înșela". (N. tr.).

atât de bine spuneai! O s-o mai înșel încă o dată cu dumneata și sunt mândru de asta.

— E ceva grav?… Am să pot să mă bat curând?…

— Grav!… Ai fost atins serios… Un plămân găurit în partea de sus… un glonte Lee-Metford, nu-i așa?… A intrat prin spate și a ieșit prin piept. Foarte umanitar, dumneata o știi prea bine, foarte umanitar glontele acesta englezesc… Mă întreb însă cum ai făcut ca să ajungi până aici, în ciuda acestui umanitarism kaki. Ei! Ești un flăcău zdravăn… eroul zilei… Nu se vorbește decât de dumneata, și pe drept cuvânt!

— Așadar, bunul meu doctor, răspunzi de mine.

— Da! Dar nu mai vorbi, nu te mai preocupa de nimic… Dacă e posibil, încearcă să trăiești ca un animal, nici măcar să nu gândești… și vindecarea va decurge de la sine.

— O ultimă întrebare… Trenul dinamitat… acolo… ce vești?

— Trenul, pierdut!… Oamenii, luați prizonieri sau omorâți.

— Bietul Fanfan! suspină Casse-Cou.

După un pansament executat cu îndemânarea-i obișnuită, doctorul Tromp îi prescrie rănitului o poțiune calmantă și acesta cade curând într-un somn de plumb.

Orele se scurg, apoi vine noaptea, rece și ea. Casse-Cou a dormit bine. Îl deșteaptă zgomot de ceartă.

— Piei d-aici, negru murdar, harap afurisit!

— Nu, nu plec!… Vreau să-l văd…

— A, asta vrei!… Ei, na, ține!… Cafru păduchios!

Și câteva lovituri de cravașă date cu putere șfichiuiră umerii acestui negru, al cărui limbaj pare cel puțin straniu pentru un indigen.

— Văleu!… Văleu!… Văleu!… Trântor blestemat!… Când îți spun că e numai o mască și că nu-s negru de-adevăratelea… Și-ai să vezi că el o să mă audă, dacă nu e mort!…

Și negrul cântă, în ciuda loviturilor de cravașă care parcă băteau măsura:

Fiin'că pe omul mamei noi
Trebuie să-l numim papà...

— Fanfan!… E Fanfan! exclamă Casse-Cou fericit.

Falsul negru, auzind vocea prietenă, îi pune o neașteptată piedică meșteră infirmierului, care voia să-l oprească a intra, năvălește ca o furtună în ambulanță și se aruncă înspre patul din care rănitul îi întinde brațele.

Casse-Cou zărește un omuleț înspăimântător, negru din cap până-n picioare, rostogolind niște ochi albi, șiroind de păcură și mirosind a ulei de locomotivă. Un hohot de râs îl scutură din cap până în picioare, în timp ce Fanfan exclamă:

— Un rănit care râde este pe jumătate vindecat! Șefule, eu sunt… Nu te îmbrățișez… Sunt fericit… N-ai murit… Și eu sunt liber… Mă duc să mă curăț bine… După aia stăm de vorbă.

— Nu! Spune-mi acuma… numai cum de ai reușit să scapi!

— Ei, să fie!… Mi-am spus doar: „Descurcă-te cum poți”… Ceea ce am și făcut. Când au venit lăncierii să ne înhațe, m-am strecurat până la cărbuni și m-am rostogolit peste ei, frecându-mă bine cu praful lor de la tălpi până la rădăcina părului. După asta, am fabricat acest frumos negru, cu ulei și cu păcură… Și iată-mă de un brun murdar… foarte bun ca nuanță… dovada o ai sub ochi!… Inglișii m-au luat drept cafru și m-au numit *boy*[54]! Și cum ei socotesc dezgustător să fii cafru și *boy*… mi-au tras câteva vârfuri de cizmă, zicându-mi: „Marș de-aci, scârbă!…” Nu le-am dat timp să repete invitația, ci am luat-o la galop și-am sosit în tabără. Dar aici mi-au făcut mizerii, apoi mi-au spus că ai murit… Am vrut să văd… am văzut… Ești în viață… Îs mulțumit… Nicio vorbă… Merg să mă frec cu săpun… și mă întorc să te îngrijesc ca un frate!

[54] „Băiat” (în limba engleză, în text); aici, nume dat în batjocură negrilor. (N. red.).

Capitolul al VII-lea

Vindecare – Casse-Cou vrea să reintre în foc – După cincisprezece zile – Bătălia de la Spion-Kopje – Louis Botha – Ofensiva burilor – Împușcături îngrozitoare – Prizonieri – Moartea generalului Wood – Durerea lui Casse-Cou – Ultime dorințe – Patrick Lennox – Reîntoarcerea în fața orașului Kimberley

Conform simpaticei denumiri date de doctorul Tromp micului glonte modern, acesta a fost și de această dată umanitar. Grație îngrijirilor atente ale priceputului doctor, devotamentului lui Fanfan, precum și robustei construcții și puternicei voințe de a trăi a lui Casse-Cou, tânărul se vindecă într-un timp record, cu o rapiditate nemaipomenită.

Exista însă și asepsia[55].

— Vezi dumneata, dragul meu – îi repeta doctorul pacientului său –, nu există o chirurgie bună fără asepsie. Ai fost atins serios!… Acum vreo douăzeci de ani, ai fi murit în două-trei zile, cu siguranță. În ziua de azi, nu se mai moare așa… Aș fi vrut să-ți demonstrez aceasta chiar dac-ai fi avut perforați amândoi plămânii, ficatul, ba chiar și stomacul…

— Îți mulțumesc, doctore, ești foarte bun – îi răspunse cu seriozitate Casse-Cou. Am să încerc să-ți fac această plăcere data viitoare și am să aranjez astfel, încât să viu la dumneata ciuruit ca o lingură de spumă.

— Ei, atunci vei vedea! Nu va fi mai lungă durata vindecării, nici mai dificilă și nici mai dureroasă.

— Am să aștept, deci, ocazia următoare.

Asta se întâmpla exact după opt zile. Fanfan, spălat cu conștiinciozitate, săpunit, albit, nu-și părăsea deloc prietenul, decât ca să circule prin tabără, după vești.

---

[55] Asepsia = metode terapeutice de înlăturare a microbilor. (N. tr.).

Se mai dădeau încă lupte în jurul orașului Ladysmith, răniții se întorceau cu grămada la posturile lor de luptă, în timp ce Casse-Cou număra orele.

La sfârșitul celei de a doua săptămâni, el mergea perfect, devora totul cu o foame de căpcăun și voia să se reîntoarcă pe front. Doctorul Tromp îi ceru să mai aștepte șapte sau opt zile. După ce se scurseră și cele opt zile, Casse-Cou avea parcă foc în sânge și suspina cu gândul la bătălii.

Și iată că o încleștare serioasă avu loc. Îngrozitoare! Locul unde s-a dat lupta: Spion-Kopje. A rămas celebră mai ales prin ofensiva pornită vitejește de buri.

O *kopje* este o colină mai mult sau mai puțin înaltă, căreia fortificațiile de campanie, tranșeele, bucățile de stânci doborâte îi dau o oarecare importanță strategică. Spion-Kopje domina valea râului Venter, un afluent de pe stânga al Tugelei, și se compunea, înspre englezi, din trei pinteni sau, mai degrabă, din trei limbi de pământ care dominau o prăpastie. Era o poziție căreia englezii îi exagerau, desigur, importanța, în timp ce burii nu i-o cunoșteau îndeajuns, poate pentru că era dominată în parte și de alte înălțimi, aflate tot în stăpânirea lor. Oricare va fi fost cauza, ei o păzeau prost. Atât de prost, încât, într-o noapte, englezii îi izgoniră pe cei o sută cincizeci de oameni care o ocupau, se instalară în locul lor și-și trâmbițară victoria în lumea întreagă! Socoteau că acum dețineau cheia ce le va deschide porțile orașului Ladysmith.

Telegraful a adus imediat în Europa știrea, amplificată, mărită, exagerată peste orice limite de presă și celebrată în Anglia prin una dintre acele manifestări uriașe de entuziasm care fac de râsul omenirii un mare popor. De fapt, fusese doar un atac simplu și rapid, o luptă de avanposturi, dar care, așa cum se întâmplă adesea, dăduse naștere la o bătălie serioasă. A doua zi, englezii trebuiră să mai taie coada vulpii.

Joubert înțelese greșeala făcută, simți efectul ei moral și dădu ordin lui Louis Botha să recucerească Spion-Kopje cu orice sacrificii. Acest general tânăr, de treizeci și cinci de ani, se bătea de patru zile, cu succes, în jurul lui Colenso. Era un om de acțiune, comandant foarte priceput, concepând iute un plan, executându-l bine – un ostaș de mare valoare.

Trupele engleze din fața lui se aflau sub comanda generalului Warren.

Casse-Cou se găsea din ajun în tabăra lui Botha. Ceruse generalului Joubert, drept unică recompensă, favoarea de a intra printre primii în foc. Bătrânul general îi dădu o călduroasă recomandație pentru aghiotantul său, Botha, și, amintindu-și de originea franceză a Puștiului, Joubert îi spuse, pe când îi strângea mâna:

— Când te văd atât de viteaz și de devotat cauzei noastre, sunt cu atât mai mândru de sângele francez care-mi curge în vine.

Botha îl primi cu foarte multă căldură pe viteazul mesager al lui Cronjé și-i încredință un detașament de avangardă, care trebuia să acționeze în noaptea următoare. Detașamentul acesta cuprindea trei sute cincizeci de buri, aleși dintre cei mai viguroși, cei mai iuți, selecționați din toate corpurile de armată prezente. Era elita acestei armate! Numai Casse-Cou și Fanfan reprezentau Puștimea, acum împrăștiată în cele patru vânturi.

Era vorba, pur și simplu, să escaladeze în timpul nopții unul dintre cei trei pinteni de la Spion-Kopje și să cadă în zori asupra primei tranșee engleze. O lovitură plină de curaj, care avea să reușească datorită îndrăznelii ei, dar cu ce preț! De altfel, nu era unul dintre ei care să nu știe că erau cu toții sacrificați, și totuși mergeau cu mult curaj la asaltul colinei.

Puștii plecară la miezul nopții, își lăsară caii pe prima terasă și începură escaladarea. Poziția era îngrozitoare. Sub picioarele lor – prăpastia. Deasupra capului lor – tranșeele englezilor, cu focurile lor razante; iar deasupra și înspre stânga – bateriile de artilerie britanice. Cățărându-se cu mâinile și cu picioarele, evitând cel mai mic foșnet, lipiți una cu stânca, ținându-și răsuflarea, se ridicau încet, fără greș, cu o îndemânare de feline. Erau susținuți de cinci sute de oameni, masați în josul celui de al doilea pinten, și de alți cinci sute, rămași la poalele celui de al treilea.

Casse-Cou și Fanfan se găseau în fruntea primului grup. Ei cunoșteau foarte bine poziția, pe care o studiaseră cu amănunțime încă de pe vremea când Puștimea îndeplinea misiuni de recunoaștere.

Această escaladare primejdioasă și îngrozitor de obositoare dură trei ore și jumătate! În zori, soldații englezi aflați ca santinele în posturile înaintate dădură alarma. Burii, gâfâind, frânți de oboseală, se ghemuiră, ca să respire, la adăpostul unei

denivelări de teren, înainte de a se arunca asupra tranșeei din fața lor. Căci caracteristica acestei operațiuni era atacul, și încă cel mai greu dintre toate, atacul de noapte. Fără comenzi, fără țipete, fără gesturi dramatice. Cu baioneta la armă, cu încărcătorul plin – și doar un fluierat. Acesta însemna: înainte!

Ah! Ce luptători viteji! Ce elan de nestăvilit! Ce furie la acești oameni atât de reci de obicei, viteji, fără îndoială, dar al căror temperament nu admitea manifestările pur exterioare ale eroismului omenesc. Și se mai pretindea că ei se rezumau la acel curaj rece, care consta în a rezista ca niște blocuri de granit, în a se lăsa masacrați pe poziții, neclintiți ca stânca, fără să se retragă! Curaj mai rar decât celălalt, mai greu, cel puțin din punctul nostru de vedere, decât asaltul nebunesc asupra obstacolului, asupra vârfurilor de baionete și a puștilor care scuipă flăcări și plumb.

Ei bine, ne-am înșelat în această privință. Burul poseda toate felurile de vitejie, alături de un dispreț total față de moarte. Dacă era nevoie să se lase ucis apărând o poziție sau atacând-o, putea fi, după împrejurări, omul cu sânge rece care descumpănește adversarul sau cel ce atacă furios.

Între ei și prima tranșee, în care foiau englezii, se întindea un spațiu descoperit. Cu toate că educația lor militară nu-i familiarizase cu acest mod de luptă, burii se repeziră totuși strigând:

— Trăiască libertatea!

Cuvinte magice, cu silabe răsunătoare, țâșnind din inimă pe buzele lor și care se terminară într-un horcăit! Fură primiți cu o îngrozitoare rafală de Lee-Metforduri. Tunurile bubuiau din toate părțile, făcând să cadă în trombe obuzele cu lidită și șrapnelele. Jumătate din efectiv căzu secerat de proiectile. Răniții, muribunzii își foloseau ultimele forțe, își sacrificau ultimul strop de viață ca să riposteze. Oameni în agonie, pe care moartea avea să-i doboare definitiv, își mai ridicau o dată pușca cu un gest greoi, convulsiv, trăgeau și cădeau din nou, de data aceasta morți, după ce șoptiseră sacadat:

— Tră-ias-că liber-ta-tea!

Așa cum bine spunea într-o zi, vorbind despre ruși, unul dintre cei mai iluștri generali ai noștri: pentru fiecare dintre ei trebuie, spre a-i scoate din luptă, câte două focuri de armă – unul ca să-l dobori și altul ca să-l omori!…

Totuși parcă era o oarecare șovăire în această linie de atac, distrusă în cea mai mare parte.

Casse-Cou și Fanfan se găseau în prima linie, și unul, și celălalt fără nicio zgârietură. Războiul oferă în fiecare minut astfel de exemple de noroc.

— Înainte!... Înainte!... Astea nu ucid – strigă Casse-Cou, repezindu-se înainte.

— Înainte! urlă noul Gavroche, lipit de umărul prietenului său.

Atunci, ultimele două detașamente bure escaladează ceilalți doi pinteni ai colinei, intră în scenă și se reped pe platou. În același timp, tunurile lui Botha – Krupp, Maxim și Creusot – varsă asupra tranșeelor englezilor groaznicele lor proiectile de oțel.

Trăgătorii din Dublin, care apără întăritura cea mai înaintată, sunt, la rândul lor, crud decimați. Curând, nu mai pot păstra această poziție. Din cinci sute de oameni, trei sute sunt morți sau grav răniți. Iată-i încercuiți din toate părțile. Nu mai au încotro, trebuie să se predea. Un căpitan, care are umărul stâng sfărâmat, înfige o batistă albă în vârful sabiei sale și o flutură.

— *Hands up*! Sus mâinile! strigă Casse-Cou, Fanfan și primii buri care sar în tranșee.

Englezii aruncă armele la pământ, ridică mâinile și se predau cu grămada. În grabă, sunt trecuți în spate și expediați la rezerve.

Acest prim succes, scump plătit de buri, este indiscutabil. Dar el nu este decât un început. Trebuie cucerit și restul.

Generalul Wood sosește curând cu două regimente de infanterie. Trupe de elită. Ele se aruncă în lupta la baionetă, conduși de viteazul general, care merge la atac în fruntea coloanei.

Casse-Cou îl ochește. Va trage și-l va ucide... Dar, cu un gest convulsiv, el lasă jos pușca și se cutremură. L-a recunoscut pe acel general care, odinioară, l-a smuls din mâinile scoțienilor, din supliciul grotesc și crud al jocului de *Pigsticking*! Un inamic, desigur, dar cel mai leal, cel mai nobil dintre toți! Și tânărul francez îi păstrase din acel moment o recunoștință plină de duioșie. Se gândi că-l vor ucide. Ar fi vrut să-l salveze, să împiedice gloanțele să-l atingă și speră pentru o clipă să-l facă prizonier, ca să-l apere de orice primejdie prezentă sau viitoare,

ca să-i dovedească recunoștința lui și să-l onoreze așa precum o merita.

Salve de împușcături groaznice taie brusc atacul englezilor. Burii, adăpostiți acum, ascunși în spatele celor mai mici denivelări de teren, țintesc fiecare în câte un inamic. La rândul lor, englezii sunt ca secerați. Cad cu sutele sub gloanțele acestor trăgători ce nu dau greș niciodată. Un geamăt prelung, lugubru, ca un bocet funebru, domină pentru un moment rafalele sacadate ale focurilor de arme.

Englezii dau îndărăt, cu toate rugămințile, amenințările, ba chiar și loviturile pe care le împart în jur ofițerii lor.

Generalul Wood a căzut printre primii. Casse-Cou se repede spre locul unde acesta zace la pământ, îl găsește în mijlocul morților și al răniților care s-au îngrămădit într-un morman tragic și dureros, îl scoate, îl vede cât e de palid, de însângerat, abia respirând, și exclamă:

— Domnule general!… Nu eu v-am rănit!… Oh! Nu, nu eu v-am împușcat… v-o jur!

Îi deschide tunica, dă la o parte cămașa și vede de fiecare parte a pieptului o gaură mică, rotundă, vânătă, din care se preling picături de sânge. Fanfan, care și-a urmat prietenul, îl ajută să îl așeze încetișor pe rănit, sprijinindu-l cu spatele de doi saci suprapuși. Se vede imediat că rănile sunt mortale. De altfel, generalul nu pare să-și facă iluzii despre starea sa.

— Domnule general – reluă Casse-Cou –, vă vom transporta în spatele frontului, la ambulanță… vă vom îngriji… vă vom salva!

Rănitul, care de câteva momente pare să facă o sforțare de memorie, sfârșește prin a recunoaște această figură tânără și leală, pe care se reflectă o expresie de nemărginită durere. Buzele lui decolorate lasă să scape aceste cuvinte, murmurate cu o voce înceată ca o adiere:

— Breack-Neck!

— Da, domnule general, eu sunt, disperat de a vă vedea astfel. Dar vă vom salva…

— Îți mulțumesc… dar nu mai e nimic de făcut… mor… Te rog, un serviciu… Acolo, în buzunarul dinăuntru al tunicii mele… un portofel… Scrisorile conțin ultimele mele dorințe… după bătălie… Îl vei da unui ofițer englez… pentru familia mea… Să duceți corpul meu… alături de tovarășii mei de arme… Mi-o promiteți?

— V-o jur… domnule general…

— Dă-mi mâna… Îți mulțumesc… Adio! Și, cu o voce puternică, în care își pune tot sufletul, exclamă: Dumnezeu s-o apere pe Regină și să mă primească la El cu îndurare!

Privirea i se stinge brusc, un val de sânge și de spumă îi umple gura, din care iese un suspin adânc, și moare.

… Acum rezervele bure sosesc în goană din toate părțile și iau parte la luptă. Englezii, decimați, dau îndărăt, pas cu pas, spre confluența râurilor Venter și Tugela.

În curând va fi ora două după-amiază. Când și când se mai aud salve. Ici-colo, unele grupuri se mai împușcă reciproc. Bubuiturile de tun se răresc din ce în ce. Ultimele spasme după o luptă îndârjită. Spion-Kopje este reluat, burii sunt biruitori. Bătălia a luat sfârșit. Republicanii intonează un imn de slavă și de mulțumire, și Joubert, felicitat de cei din jur, se descoperă și răspunde cu simplitate:

— Dumnezeu ne-a îngăduit-o.

De ambele părți, pierderile sunt grele. Pe câmpul de luptă zac mai mult de o mie cinci sute de morți sau răniți grav.

Generalul Warren cere un armistițiu și, conform obiceiului, neschimbat în asemenea cazuri, Joubert îl acordă cu generozitate. Un altul, în locul său, l-ar fi refuzat cu siguranță, pentru a face și mai decisivă această victorie. Așa vor proceda, vai! în curând englezii, și încă în condiții cu mult mai grele. Vom vedea cum ei îi vor nimici sub focul ucigător a o sută de tunuri pe generoșii lor inamici, măcelărindu-i pe luptătorii extenuați, muritori de foame, răniți, și necruțând nici femeile, nici copiii, refuzându-le un armistițiu!

De altfel, epoca marilor succese ale burilor, de care n-au știut sau n-au vrut să profite, se va încheia definitiv pentru ei, cei care vor avea în curând de luptat împotriva unei strategii noi, slujite de forțe zdrobitor de numeroase. Și atunci va fi sfârșitul. Dar chiar dacă ei vor pieri sub ochii indiferenți ai Europei egoiste, totuși, așa cum atât de adevărat a spus-o Krüger, ei vor fi uimit lumea și își vor fi salvat onoarea!

După ce condițiile armistițiului au fost stabilite, Casse-Cou se grăbi să execute ultimele dorințe ale generalului Wood. El rechiziționă o brancardă, culcă pe ea cadavrul acestuia și îi ceru lui Botha un pluton înarmat drept escortă, pentru a-i da ultimele onoruri. Șeful lui Casse-Cou îi aprobă această dorință și tânărul

plecă însoțit de douăzeci de oameni, un trompetist, precum și de cei ce duceau brancarda.

Trecură prin zona neutră, în care buri și englezi laolaltă, liniștiți acum, îndeplineau corvezile funebre, fiecare adunându-și morții și răniții. Și unii, și alții se ridicau la trecerea cortegiului și salutau.

Ajuns la liniile englezești, Casse-Cou făcu un semn trompetistului, care anunță sosirea escortei. Imediat, un grup ieși din tranșee și înaintă spre buri. Un tânăr ofițer pășea în frunte. Casse-Cou îl recunoscu și spuse uluit:

— Patrick Lennox!… Dumneata aci! Acum ești locotenent… ce bucurie…

— Casse-Cou!… Sunt fericit să te revăd…

— Și liber!…

— Da, am evadat… după moartea tatălui meu… asasinat lângă mine, în ambulanța bură…

— Cum?… Asasinat?… El!… Cine a putut să comită o asemenea infamie nedemnă de orice om de onoare și pe care, prin mine, o condamnă toți burii?…

— Desigur, dumneata ești un inamic leal și-ți strâng mâna cu o simpatie pe care nimic și nimeni n-o va putea umbri.

— Aveți toată prietenia mea, locotenente.

Cei doi tineri schimbară o afectuoasă strângere de mână și Casse-Cou adăugă:

— Am onoarea să vă încredințez rămășițele pământești ale generalului Wood, mort pe câmpul de luptă. Iată, de asemenea, hârtiile sale pentru familie. Acest brav ostaș, care și-a dat sfârșitul în brațele mele, mi-a încredințat această dureroasă misiune de a-l readuce printre ai săi și de a avea grijă să ajungă acest portofel la familia sa…

Ofițerul scoțian scoate sabia și comandă:

— Pre-zen-ta-ați… arm'!

Casse-Cou adăugă imediat și el:

— Pre-zen-ta-ați… arm'!

Plutonul burilor și cel al englezilor, așezate în dreapta și în stânga brancardei, execută în același timp salutul solemn și Patrick zice cu o voce emoționată:

— În numele corpului ofițeresc al Maiestății Sale Regina… În numele familiei generalului, îți mulțumesc, camarade! Și acum,

adio! Fie să poți să-ți revezi curând frumoasa Franță și să-i regăsești pe cei care-ți sunt dragi…

— Adio! Îți urez să scapi de pericolele războiului și dumneata, și să-ți revezi în curând patria!

A doua zi, Joubert trimise după Casse-Cou și, cum îl văzu în fața lui, îi zise:

— Ai fost un mesager isteț, credincios și viteaz. Te trimit îndărăt la Cronjé, cu hârtii tot atât de importante ca și acelea pe care mi le-ai adus din partea lui.

— La ordinele dumneavoastră, domnule general.

— Vei pleca peste două ore, cu trenul. Vei trece prin Pretoria, vei merge până la Bloemfontein și de acolo îți vei procura cai, ca să poți ajunge în cea mai mare grabă în tabăra de la Maggersfontein.

— Da, domnule general.

— La revedere și mult noroc. Sau mă înșel eu, sau veți avea parte în scurt timp de o bătălie foarte grea.

Capitolul al VIII-lea

Bătrânul Bobs – Presimțirile lui Joubert – Orbirea lui Cronjé – Mișcarea de învăluire – Încercuiți – Tabăra de la Wolverskraal – Bombardament îngrozitor – Rezistență eroică – Capitulare – 4 000 de prizonieri – Căpitanul Junot – Doi prieteni – Fuga

Vechea și fatala strategie adoptată de Methuen, White, Buller și Warren își trăise traiul. Guvernul englez și-a înțeles greșelile din trecut și, cu prețul oricăror sacrificii în oameni sau în bani, voia să le repare. Mareșalul Roberts sosise în Africa australă de o lună, cu locotenentul său, lordul Kitchener. De atunci lucraseră fără întrerupere la reorganizarea armatei, la refacerea planurilor de operațiuni.

Acum, neobosita activitate, elocința desăvârșită, marele prestigiu al lordului Roberts restabiliseră moralul trupelor. Entuziasmați de prezența bătrânului lor „Bobs", soldații englezi credeau în victorie.

Astăzi, mai mult decât oricând, aveau de partea lor superioritatea numerică. Numărul înfricoșător, de care se va zdrobi eroismul burilor. Armata engleză fusese triplată. În fiecare zi soseau transporturi înțesate de oameni, cai, provizii și materiale. Era mai numeroasă acum decât toți locuitorii celor două republici la un loc, împreună cu femeile și copiii lor! Anglia număra treizeci de milioane de locuitori, iar minusculii ei inamici, numai două sute de mii. Armata sa era acum de două sute douăzeci de mii de oameni, iar burii n-au avut niciodată în luptă mai mult de treizeci de mii de oameni! Armata engleză se îngroșa pe zi ce trecea cu aceia trimiși neîncetat de metropolă, în timp ce armata bură, izolată, fără vreo legătură directă cu restul lumii, pierdea mereu atât soldați, cât și material de război. În sfârșit, pentru a încerca să învingă această eroică armată de luptători, puternica Anglie a trebuit să facă apel la toate resursele ei și să arunce asupra burilor efective cum

niciodată nu i-a putut opune lui Napoleon! După toate acestea, dacă va obține victoria, nu va avea de ce să fie mândră de o cucerire smulsă cu un asemenea preț!

Lordul Roberts începu, deci, operațiunile în condițiile cele mai favorabile, cu o nouă armată, destul de numeroasă pentru a invada cele două republici, fără să aibă nevoie să retragă trupele aflate pe pozițiile pe care Methuen și Buller, blocați, se luptau cum puteau, fiind, în general, bătuți. Bătrânul mareșal hotărî să dea lovitura cea mare la Kimberley. Toate forțele lui se găseau acum strânse în fața lui Cronjé, care avea de suportat primul șoc. Și acesta avea să fie formidabil!

Pe lângă marile sale virtuți civice, Cronjé era dotat cu calități militare deosebite. Dar avea și o încăpățânare fără seamăn și încăpățânarea aceasta, de care totul se sfărâma, chiar și evidența, avea să-l ducă la dezastru.

Scrisoarea lui Joubert adusă de Casse-Cou cuprindea, în afară de documente importante, și câteva sfaturi referitoare la situația de fapt.

„Ferește-te de bătrânul «Bobs» ca de diavol – îi scria Joubert. Se spune că a venit cu o tactică nouă. Este un strateg foarte dibaci. Își calculează orice mișcare și evită atacurile de front. Mă tem să nu pornească împotriva noastră o mare luptă de învăluire, mișcări de încercuire pe care le va putea opera grație numărului nemaipomenit de mare de soldați pe care îi are…”

Dar Cronjé, privind cu mândrie fortificațiile cu adevărat formidabile ridicate de buri lângă orașul Kimberley, pe frontul lordului Methuen, își zise cu jumătate de glas:

— Astfel adăpostit, nu mă tem de nimic și de nimeni! Nici chiar de mișcarea de încercuire care-l obsedează pe Joubert. Roberts este un general, englez ca și ceilalți… Nu va cuteza!

Cronjé se înșela în amândouă privințele. Bobs, ajuns soldat printr-o întâmplare și ridicat până la cel mai înalt grad numai datorită meritelor sale, nu era un general englez ca alții. Și el a cutezat! Și asta a făcut-o încetișor, fără zgomot, fără ciocniri, fără lovituri.

Sub ordinele colonelului de Villebois-Mareuil, Casse-Cou își reluase greaua misiune de cercetaș și o îndeplinea cu toată inteligența și zelul său obișnuit. Recrutase vreo douăzeci de tineri viteji și descurcăreți, ca și el, printre care și pe Paul Potter. Fanfan îi servea ca locotenent. Cu îndrăzneală, dar și cu o

prudență nemaipomenită, făceau, pe tot frontul lui Cronjé, deplasări lungi și reveneau de fiecare dată cu o bogată recoltă de informații.

La 14 februarie, Casse-Cou sosi în goană să anunțe colonelului său că trupele engleze au ocupat Koffyfontein-ul. Vestea era îngrijorătoare. Villebois-Mareuil hotărî să o controleze el însuși. Plecă singur și reveni foarte îngrijorat. Casse-Cou nu se înșelase. Colonelul îi dădu de știre imediat lui Cronjé. Acesta din urmă acceptă evidența, dar zise că nu e cazul să se neliniștească din această pricină.

Cu privirea sa ageră, ce nu da greș, Villebois-Mareuil, crescut la școala marilor războaie, presimți mișcarea de încercuire. Mai îngrijorat decât oricând, plecă în cercetare din nou a doua zi la Koffyfontein, însoțit de un ofițer austriac, contele Sternberg. Acolo se dădeau lupte. Tunul bubuia. Un englez rănit afirmă că lordul Kitchener înainta cu cincisprezece mii de oameni! Cei doi ofițeri văzură defilând numeroase regimente. Reîntorși la Maggersfontein, îl informară urgent pe Cronjé. Acesta îi primi cu răceală, ridică din umeri și le răspunse:.

— Nici gând! Vă înșelați!… Nu este… nu poate fi o mișcare de încercuire! Nicio forță, oricât de importantă, n-ar cuteza să încerce o operațiune atât de riscantă.

Mai trecură încă douăzeci și patru de ore. În zori, colonelul de Villebois-Mareuil, luând cu el opt oameni, plecă în direcția Jacobsdal. La jumătatea drumului, el descoperi prezența armatei engleze, ale cărei regimente se întindeau cât vedeai cu ochii. Se reîntoarse cu toată viteza și-l găsi pe Cronjé stând liniștit în tranșee. Burii, nepăsători, dormeau sforăind lângă vagoanele lor. Colonelul dădu alarma. Ceilalți râseră de el.

— Dar inamicul e colea!… E numeros ca frunza și ca iarba!… O să fiți luați prizonieri!

Ceilalți râseră cu mai mare poftă și își reluară somnul adânc și bun. El încercă să-i deschidă ochii lui Cronjé, îl interpelă și-i arătă pericolul care se va abate formidabil asupra micii sale armate, îl imploră să bată în retragere, apoi adăugă cu o emoție care-i contracta figura nobilă și făcea să-i tremure vocea:

— Cronjé, îți asumi o responsabilitate extraordinară… Salvarea independenței se află în mâinile dumitale… Ai să fii încercuit și luat prizonier… Ascultă-mă… te rog din suflet… Nu sunt un începător… Pericolul este înfricoșător. Încă o dată te

rog… ordonă retragerea… sacrifică trenul regimentar, care, oricum, tot e definitiv pierdut… dar salvează-ți cei patru mii de oameni pe care-i ai sub comanda dumitale… Mai este timp…

Cronjé îl ascultă cu răceală, cu acea răbdare resemnată pe care o arăți copiilor răsfățați și îi răspunse cu aceste cuvinte devenite istorice:

— Știu mai bine decât dumneata ce am de făcut! Comandam, ca șef, pe vremea când dumneata nu erai încă născut!

— Dar, în sfârșit, vino să vezi cu ochii dumitale armata engleză, a cărei mișcare de învăluire este pe jumătate terminată.

Cronjé ridică din umeri și-i întoarse spatele.

Ziua de 16 februarie trecu în această stare de apatie criminală cauzată de stupiditatea și prea marea încăpățânare a unui singur om.

Pe 17, cercetașii colonelului de Villebois-Mareuil plecară din nou în recunoaștere în cursul după-amiezii. El însuși se afla în fruntea plutonului. Coloane imense de trupe engleze se desfășurau cât vezi cu ochii, numeroase ca frunza și ca iarba.

Contele de Sternberg s-a dus și el în recunoaștere, dar în direcția opusă. Intendentul militar bur Arnoldi îl însoțea, după ce-i zisese bombănind:

— Tare aș fi bucuros să zăresc măcar unul singur dintre acei faimoși englezi care te obsedează în imaginația dumitale.

— Ei bine! Îi vezi acum? îi răspunse ofițerul austriac, arătându-i cu un gest tragic masele de oameni, cai și tunuri care acopereau orizontul.

Arnoldi păli, dădu pinteni calului și se întoarse distrus în tabăra de la Maggersfontein. Ajunse strigând înnebunit:

— La arme!… La arme!… Vin englezii!

— Acum e prea târziu! zise cu tristețe contele de Sternberg, care-l însoțea.

— Da, e prea târziu! adăugă ca un ecou dezolat și colonelul Villebois-Mareuil, care sosise și el într-un galop furtunos.

Cronjé își văzu, în sfârșit, greșeala și-și dădu seama și de consecințele groaznice ale orbirii sale.

Trebuie să recunoaștem însă și meritul pe care-l avea luptătorul întreprinzător din el, care se deștepta pe loc în caz de primejdie.

Acum ordonă retragerea. Dar se produse o panică de nedescris. Gândiți-vă că trenul regimentar se compunea din patru mii de boi, dintr-un număr foarte mare de căruțe, ca să nu-i mai punem la socoteală și pe cei patru mii de cai ai luptătorilor!

Boii fură înjugați la întâmplare, căruțele, încărcate cu o grabă nebună. Trebuiau scoase tunurile din poziție, instalate pe roți, trebuia căutată o cale de retragere și trimiși cercetași în recunoaștere, pentru a se ști precis unde se afla inamicul! Și se pierduseră patru zile și patru nopți! Iar Cronjé, neputându-se hotărî să-și părăsească întreg trenul regimentar, nu voia să facă uz de uimitoarea mobilitate a oamenilor săi, ca să-i salveze!

… Era ora două noaptea. Tabăra de la Maggersfontein a fost evacuată. În noapte, călăreții și însoțitorii convoiului, căruțele și animalele de călărie, femeile și copiii merg îngroziți, amestecați, abătuți în mijlocul plesniturilor de bice, al scârțâitului de osii, însoțite de mugete de boi, tropăit de cai și de vaiete omenești! O retragere? Nu, o derută! Merg întruna cu toții, toată noaptea și toată ziua. La căderea nopții, animalele convoiului sunt epuizate. Nu mai pot înainta.

Cronjé e silit să se oprească acolo unde se află. Mica sa armată ocupă cotul unei văi numit Wolverskraal, pe fluviul Modder, între Kudusrand și Paardeberg. Acum este încercuit din toate părțile. Incapabil de a trece de acest cerc de fier care-l înconjoară, nu mai are decât o singură speranță de salvare: aceea de a fi ajutat de către celelalte armate bure. Dar, până la sosirea acelora, va trebui să reziste. Va putea oare?…

Își fortifică în cea mai mare grabă poziția. Femeile au fost puse la adăpost într-un colț stâncos, aflat în fundul adânciturii săpate de Modder. Căruțele sunt așezate pe pantă, iar animalele, pe care le este imposibil să le apere, sunt legate pe malul fluviului.

Toată ziua de 19 este folosită pentru săparea unui sistem cât mai practic de tranșee. Ele nu se deschid spre suprafața solului decât printr-un șanț îngust de douăzeci și cinci de centimetri, dar se lărgesc înspre fund, unde ating lățimea de un metru. Aceste tranșee au adesea forma unui T și nu se poate pătrunde în ele decât prin una dintre extremități. Aici, în acest loc, armata lui Cronjé, îngropată în pământ, înghesuită, dispărută, va îndura

cel mai groaznic bombardament al bătăliilor moderne, așteptând în zadar un ajutor care nu sosește!

Cronjé, neavând artilerie de campanie și neputând monta piesele lui mari de artilerie grea, n-a fost capabil să răspundă acestui uragan de fier care s-a dezlănțuit în ziua de 19 asupra taberei sale! Oamenii, nepărăsind deloc tranșeele, n-au avut prea mult de suferit. Dar cele o sută cincizeci de tunuri englezești, dintre care jumătate de calibru mare, își aleseră drept țintă a bombardamentului lor mai întâi căruțele, apoi animalele. După două ore numai, căruțele distruse, incendiate de obuze, formau un rug uriaș. Apoi începu îngrozitoarea măcelărire a animalelor, un abator în care în curând trei mii de boi, cu burțile spintecate, zdrobiți, sfârtecați, își arătau scheletele însângerate, intestinele ciopârțite. Și asta dură și a doua, și a treia zi.

Din cauza căldurii mari, carnea animalelor a început să se descompună, iar în cadavrele lor, să foiască viermii. O insuportabilă duhoare de putreziciune a umplut tabăra, făcând aerul irespirabil. În afară de aceasta, tranșeele ocupate de cei patru mii de oameni au fost transformate în haznale infecte. De nimic nu au fost cruțați acești bravi oameni, asupra cărora s-a abătut fără întrerupere, timp de trei zile și trei nopți, uraganul de proiectile. Bolnavi, vomitând de scârbă, din cauza mirosului răspândit de cadavrele animalelor de deasupra, bălăcindu-se fără voie în propriile murdării, asfixiați de norii verzi de lidită, mutilați de obuze și șrapnele, ei rezistau totuși și nu voiau să capituleze.

Apa râului, infectată de carnea putrezită, devenise otrăvitoare. Femeile și copiii mureau pe capete.

În cea de a patra zi, Cronjé ceru un armistițiu ca să-și îngroape morții. Lordul Roberts *i-l refuză categoric*!

— Nu! Niciun armistițiu. Capitularea fără condiții.

— Nu voi capitula – răspunse cu demnitate Cronjé. Faceți cu noi ce vreți!

Și bătrânul Bobs, de neclintit ca un drug de fier, ordonă să reînceapă focul. Din nou, cele o sută cincizeci de tunuri englezești bubuie fără întrerupere. Alte cadavre se adună, mărind grămada de mai înainte… Este un infern de zgomot, flăcări și de putreziciuni.

Sărmanii buri!

Și această situație a ținut trei zile după refuzul armistițiului! O săptămână întreagă de asemenea supliciu este o glorie pentru cei ce l-au îndurat, dar și o mare rușine pentru cei care l-au impus unor soldați, unor patrioți, unor adversari leali!

Din zi în zi, din oră în oră, încercuirea se strânge mai tare. Tranșeele, așezate la început la opt sute de metri, sunt retrase, pe rând, la cinci sute, apoi la optzeci de metri! Acum oamenii se împușcă unii pe alții de aproape. Highlanderii din Gordon și voluntarii canadieni pot schimba frânturi de conversații cu burii.

În toate părțile nu se vorbește decât de capitulare. Și, într-adevăr, nu este posibil de luat o altă hotărâre.

La orele șapte dimineața, drapelul alb fu arborat, focul încetă și Cronjé, călare, veni să se predea lordului Roberts.

Bătrânul Bobs, la vederea inamicului său învins, se descoperi și-i spuse, strângându-i mâna:

— Domnule, te-ai apărat cu vitejie.

Un elogiu care era și discursul funebru al primei înfrângeri republicane.

Ultimele împușcături fuseseră trase de Casse-Cou, Fanfan și de Paul Potter. Hazardul luptei îi așezase în fața canadienilor, printre care mulți erau de origine franceză. După ce încetară a se mai împușca unii pe alții, soldații începură să vorbească între ei. Apoi imediat s-au luat măsuri în vederea dezarmării.

Casse-Cou și Fanfan își sfărâmară puștile Mauser, iar, când îi veni rândul să predea bătrânul lui Roër, Paul Potter dispăruse. Se reîntoarse după un sfert de oră și-i spuse încet lui Casse-Cou:

— L-am ascuns… O să-mi mai fie de folos, ca să distrug încă mulți englezi…

Compania franceză din Canada procedă la primirea armelor. Burii defilau triști, flancați în dreapta și în stânga de uriașii îmbrăcați în kaki. Ei voiau să reacționeze împotriva acestei stări de dezolare, destul de scuzabile după o săptămână întreagă de torturi. Încercau să-și stăpânească această durere, care le strângea inimile atât de viteze. Dar, predându-și arma credincioasă, pe care nu o lăsaseră din mâini mai bine de cinci luni, li se părea că se sfărâmă între mâinile lor chiar instrumentul care trebuia să le apere independența și, în același timp, însuși simbolul libertății lor. Un hohot de plâns, abia stăpânit, le sfâșia pieptul și urca spre buzele lor, lacrimi fierbinți le împânzeau privirile.

Ah! Ca să puteți înțelege mai bine starea lor sufletească, ar trebui să îndurați, după rușinea unei înfrângeri nemeritate, toată oroarea capitulării, să simțiți că nu mai sunteți soldați, apoi durerea aceasta atroce de a-ți vedea patria, patria iubită, călcată de bocancii învingătorului!

Atitudinea generală a englezilor era corectă, ba chiar respectuoasă. Aceea a canadienilor era plină de compătimire aproape frățească.

Un uriaș cu ochi albaștri și o mustață lungă, blond-roșcată, comanda compania. Vorbea prost englezește, amestecând cuvinte franțuzești, ce aduceau ceva din parfumul patriei.

— Nu vă chinuiți sufletele, *my boys,* ăsta e hazardul războiului... Sunteți niște viteji cum n-am mai cunoscut... Eu suntem ăi mai tari, pentru că suntem cei mai numeroși... Unul contra zece, vedeți voi! Poți oare să mai faci ceva?

Împărțea strângeri puternice de mână în dreapta și în stânga și se silea, din toată inima lui de om de ispravă, să îndulcească această amară nenorocire.

Uriașul îl zări pe Casse-Cou, care înainta drept și mândru, însoțit de inseparabilul său Fanfan și de Paul. Vorbele i se opriră în gât. Apoi scoase un strigăt răgușit, se repezi înspre șeful Puștimii, îl ridică în sus ca pe un copil, îl strânse, mai să-l înăbușe la pieptul lui, și exclamă cu o voce gâtuită:

— Este chiar el!... Domnul Jean Grandier... Jean al nostru... Scumpul nostru, micuțul nostru Jean!...

Casse-Cou, uluit că se auzea astfel strigat, ridicat deodată între cer și pământ, îl privi pe căpitanul canadian cu o uimire lesne de înțeles. Imediat, un țipăt de bucurie, o exclamație emoționantă îi scăpă:

— Junot!... François Junot!... Dumneata aci, bravul meu camarad, scumpul meu prieten! Ce întâlnire grozavă... și plăcută, în același timp!

Într-adevăr, grozavă! Căci ea punea față în față doi eroi din *Infernul de gheață,* pe Jean Grandier și pe domnul agent al poliției oficiale din Klondike, François Junot, care, împreună cu Toby numărul 2, îi salvase pe căutătorii de aur zidiți de bandiții *Stelei Polare* în Peștera Ursului Cenușiu.

— Încă un hazard al războiului – continuă canadianul, ai cărui ochi se umeziseră regăsindu-și acest prieten scump, care fusese și binefăcătorul său.

Bunul uriaș, din simplu soldat al poliției, devenise căpitan de voluntari, dar nu era îngâmfat deloc din această pricină.

— Ei, băieți – zise el către subalternii lui –, acest tânăr frumușel este un francez din țara mamă… un ștrengar cu trei rânduri de peri, cu toate că la bărbie și deasupra buzelor n-are niciunul… A doborât zeci de lupi mari, grizzly și briganzi în două labe, încă și mai feroci…

— Un francez din Franța – își dădu cu părerea, grav, un sergent – e ca și cum s-ar zice un frate.

— Da, un frate! Repetară, care mai de care, toți oamenii companiei.

I se aduseră ovații, iar mâinile lor se întindeau spre el, strângându-le pe ale lui, mai să i le sfărâme.

— Și, după toate acestea – reluă căpitanul –, ești prizonierul meu.

— Vai, așa e! Împreună cu prietenul meu, Fanfan, un parizian.

— Fanfan, iată-l!

— Și cu Paul, celălalt prieten al meu.

— Și Paul, de asemenea. Fiindcă sunt amândoi prietenii dumitale, sunt și ai noștri. Ah! Vă asigur că niciodată nu vor exista prizonieri atât de bine tratați. Și-apoi… am o idee.

După ce se termină dezarmarea învinșilor, când liniștea care urmează catastrofelor și marilor dureri a fost deplin restabilită, burii, găzduiți acum de englezi, regăsiră puțin calm și o oarecare bunăstare materială. Au putut să mănânce și ei, în sfârșit, să-și panseze rănile, să se curețe și să doarmă, mai ales să doarmă, căci erau doborâți de osteneală și de nesomn.

Pe de altă parte, armata engleză era în mare petrecere, în tabără domnea o bucurie nebunească și aceste patruzeci de mii de oameni se veseleau gălăgios, fără pic de jenă că putuseră face prizonieri patru mii! În Anglia, cu prea multă ușurință se punea eticheta de glorie militară pe orice fel de izbândă.

Casse-Cou, Fanfan și Paul rămăseseră cu canadienii, care își aveau tabăra chiar pe malul fluviului Modder. Șeful Puștimii, rugat de căpitanul Junot să-și povestească aventurile, le istorisise cu vervă și izbutise să-i entuziasmeze pe canadieni peste măsură. Băuseră bine, mâncaseră și mai bine și, mai ales, vorbiseră mult de tot. Era aproape ora unu noaptea și sforăituri puternice începuseră să se audă din toate părțile, în corturile canadiene. François Junot rămase treaz împreună cu cei trei

tineri. El se aplecă la urechea lui Casse-Cou și, cu o voce șoptită ca o adiere, îi zise:

— Pe malul fluviului se află trei ponei buri, gata înșeuați, având și provizii… Am să intru în cortul meu… După ce voi adormi, vă strecurați până la acești cai, îi mânați încetișor, făcându-i să coboare în apă și, ținându-i de dârlogi, veți înota până la celălalt mal. Acolo veți fi liberi. Plângeați după libertatea pierdută. Eu vă redau această libertate, eu, prietenul dumitale.

— Dar, bunul meu François – răspunse Casse-Cou, a cărui inimă bătea mai să-i spargă pieptul –, riști să fii împușcat!

— Nicio primejdie… și-apoi puțin îmi pasă… Eu, vezi tu… sunt canadian, adică englez prin cucerire, dar am rămas francez, drace, cu sângele și cu sufletul! De acord?

— Da!

— Cu atât mai bine! Dacă santinelele vă văd, vor întoarce capul; dacă li se va ordona să tragă asupra voastră, ei nu vă vor nimeri, iar, dacă vor fi trimiși să vă urmărească, vor merge încet, pe jos… Și acum adio, dragul și bunul meu prieten!

— François!… Bunul meu François! Ce inimă nobilă ai!

— Sst, nicio vorbă… O strângere de mână călduroasă și înainte, voi, francezilor din Franța!

După o îmbrățișare puternică, Junot se strecură în cortul său și cei trei tineri se îndreptară spre cai.

Conform sfatului lui Junot, ei luară caii, îi coborâră în fluviu, intrând și ei încetișor și, ținându-i de căpăstru, merseră în josul apei, duși de curentul ei.

Capitolul al IX-lea

*Salvare dificilă – În valuri – Unul mai puțin –
Un cal pentru doi călăreți – La Petrusburg –
Englezii – Lovituri ratate – Căpitanul Russell –
Luptă zadarnică – Casse-Cou va fi spânzurat –
Cel pe care nu-l mai așteptau – Un altul spânzurat în loc –
În drum spre Bloemfontein*

Zgomotul ușor produs de cei trei tineri și de caii lor le semnală prezența. Așa cum îi prevenise căpitanul Junot, se trase asupra lor, dar fără să fie nimeriți. Totuși gloanțele izbesc apa, producând acele sunete caracteristice, destul de puțin liniștitoare, astfel că fugarii au din când în când motive de îngrijorare.

Curentul este puternic, fluviul lat, noaptea întunecoasă. Toate condițiile, ca să facă destul de periculoasă trecerea de pe un mal pe celălalt. Drept în mijlocul fluviului Modder, un vârtej îi prinde pe bieții „puști” în mijlocul lui, îi învârtește, îi scutură și-i rostogolește ca pe niște epave fără viață și fără direcție. Asta durează câteva minute. Poate mai puțin. În asemenea cazuri, timpul pare foarte lung. Jean simte că se îneacă. Se cramponează instinctiv de căpăstrul calului său, care este prins și el în această mișcare circulară și care, în plus, bate disperat apa cu copitele din față.

Fără să știe cum a ieșit din acest greu impas, Casse-Cou, pe jumătate asfixiat, se pomenește în apropierea malului opus, simte ceva solid sub picioare și își regăsește echilibrul. Îi mai trebuie un minut până să-și adune gândurile, să se frece la ochii plini de apă și să încerce să străpungă cu privirea prin tenebre.

O formă neagră plutește, se duce la fund, apoi din nou plutește.

— Tu ești, Fanfan? întrebă el încet.

— Glu!… Glu!… Glu!…

— Fanfan! Sunt aci… curaj!

— Aici! Hapciu!...
— Fanfan!... Eu sunt!
— Iată-mă-s prezent, șefule!...
— Hei! Paul!... Tu ești?... Paul!
Până acum, Casse-Cou n-a simțit nicio îngrijorare în privința sorții tânărului bur. Copil al acestui ținut, Paul, și mai oțelit din această aspră campanie, are toată experiența și toată vigoarea unui bărbat împlinit. Dar acum, absența lui îi inspiră o vie neliniște. Cu riscul de a fi auzit de pe celălalt mal, el îl strigă pe Paul din ce în ce mai tare. Nimic! Niciun răspuns, nici cel mai mic zgomot.
Fanfan și șeful lui urcă spre mal, conducând și poneiul într-acolo, apoi Casse-Cou îl întreabă pe Fanfan:
— Dar calul tău?
— În vârtej!
— Ce păcat!
— Dar Paul?... Sărmanul meu Paul!
Îl strigă din nou, cât poate de tare, iar Fanfan începe să fluiere marșul Puștimii. Aceeași lugubră liniște, întretăiată doar de pocnitura unui Lee-Metford sau a unui blestem englezesc, dar niciun semn din partea tânărului bur. Cu riscul de a fi descoperiți și prinși, Casse-Cou și Fanfan urcă și coboară de mai multe ori de-a lungul malului; mai întârzie încă o întreagă jumătate de oră și văd cu o dureroasă strângere de inimă că așteptarea lor este zadarnică. Nu mai poate fi nicio îndoială: nefericitul lor prieten a pierit în valurile Modder-ului.
Sărmanul Paul! Încă o victimă a acestui îngrozitor război!... Încă un apărător pierdut pentru cauza sfântă a libertății!
Cei doi supraviețuitori nu schimbă între ei niciun cuvânt. Nici n-ar putea articula vreunul. Plânsul îi înăbușă. Casse-Cou se orientează după lumina stelelor și se urcă în șa. Fanfan sare în spatele lui, pe crupă și poneiul, stimulat de o lovitură de pinten, pleacă în galop în direcția sud-est.
Casse-Cou speră să nimerească drumul ce duce de la Jacobsdal la Bloemfontein, singurul care mai poate fi liber și la o oarecare depărtare de trupele englezești, care închid cercul din jurul Wolverskraal-ului.
Călutul aleargă cât poate de iute de-a lungul câmpiei. Cei doi prieteni, uzi până la piele, tremură, de le clănțănesc dinții. Casse-Cou constată cu bucurie prezența unei carabine agățate

pe oblâncul șeii. În cazul unei întâlniri primejdioase, vor putea cel puțin să se apere.

A trecut o oră. Singurătatea nu este totală. În mai multe rânduri, fugarii aud galop de cai. Câteodată, chiar țipete îndepărtate și focuri de pușcă. Poate că sunt englezii, care mărșăluiesc în depărtare pentru a cerceta locurile, în vederea unei înaintări rapide, poate că sunt evadați din tabăra lui Cronjé.

De altfel, cu instinctul lui admirabil de animal pe jumătate sălbatic, poneiul bur, căruia Casse-Cou i-a lăsat frâul liber, știe să evite orice întâlnire.

Iată, în sfârșit, și drumul. Încă o jumătate de oră de galop. Se ivesc zorile. Un grup de case. Casse-Cou recunoaște Emmaus-ul și-i spune lui Fanfan:

— Îți mai amintești de trecerea noastră pe aci, acum mai puțin de două luni, pe biciclete?

— Nenorocire! Și ce mai fugeam, după masacrarea lăncierilor!

— Dar de orgia ta cu lapte?

— Ce-aș mai trage și acum, din toată inima, o înghițitură zdravănă!

— Hai să-ncercăm!

Se opresc în fața unei case. Nicio ființă omenească, niciun muget de animal. Nimeni! Fermele fuseseră prădate, unele chiar incendiate. Vitele, luate de inamic. Oamenii fugiseră. Peste tot pustiu, dezastru, locuri devastate…

— Să mergem până la Petrusburg. E lucru naibii dacă englezii au ajuns până aici!

În noroiul drumului se văd numeroase urme proaspete de cai. Casse-Cou observă, în mijlocul urmelor mai mici, lăsate de poneii burilor, urmele mai late, mai accentuate, ale copitelor cailor mari, englezești.

— Inamicul a trecut pe aici, să fim cu ochii în patru! zice el, apucând carabina.

Cu toată povara lui dublă, viteazul lor căluț își reia galopul susținut.

De la Emmaus la Petrusburg sunt zece mile – optsprezece kilometri și jumătate; poneiul străbate această distanță într-o oră și trei sferturi. Până la primele case, mai sunt doar trei sute de metri. Cei doi „puști” se și cred salvați. Sunt frânți de oboseală și morți de foame. Călușul lor începe să-și târască picioarele de oboseală și să sufle greu.

— Să ne oprim pentru câteva ore de odihnă – zice Fanfan.

— Cred că e cel mai bun lucru pe care îl avem de făcut – își dă cu părerea și Casse-Cou.

Blestem! Chiar în momentul când voiau să descalece, un pluton de cinci oameni iese dintr-o fermă, îi zărește și se repede asupra lor. Sunt englezii, drace! Mult prea ușor de recunoscut de la prima vedere.

Casse-Cou nu are nici măcar timp să dea pinteni calului epuizat, s-o ia la galop. Ceilalți sosesc ca trăsnetul.

— Nu sunt decât cinci – zice Casse-Cou scrâșnind din dinți –, am să-i dobor în plină cursă.

Ochește, stă drept, înțepenit în scări, și trage. În locul detunăturii seci a Mauserului nu se aude decât un țac! Jalnic. Cartușul a ratat lovitura. Al doilea foc. Țac!... A ratat a doua oară! La fel și al treilea. Avariate, udate sau umflate, cartușele nu ies.

— O, mii de tunete! Răcnește Casse-Cou. E pentru prima oară... Suntem pierduți.

Apucă de țeavă arma inutilă și dă cu ea o lovitură groaznică în capul primului călăreț care se repede asupra lui. Un soldat din infanteria călare. Patul armei îl lovește în frunte și zboară în țăndări, dar l-a ucis pe nenorocit, care cade ca o masă inertă.

În același timp, calul englezului, izbindu-l cu pieptul pe bietul ponei, îl dă peste cap. Casse-Cou este azvârlit la zece pași de această izbitură. Fanfan, care s-a lăsat să alunece în jos cu agilitatea lui de maimuță, e în picioare, fără o rană, dar fără arme.

Ceilalți patru englezi sar de pe cai fără să se ocupe de camaradul lor căzut la pământ cu capul sfărâmat, se reped asupra lui Casse-Cou, îl apucă cu brutalitate și-i răsucesc mâinile. El se scutură, lovește, mușcă, zgârie, sfâșie și cade. Este legat fedeleș, ca un criminal, în timp ce Fanfan bravează până la demență și, nevrând să-și părăsească prietenul, îi lovește cu piciorul pe învingători. Este prins și el și i se leagă mâinile, la fel ca și șefului său.

Casse-Cou, roșu de furie, cu spume la gură, gâfâind, strigă cu voce întretăiată, care cu greu poate fi auzită:

— Sunteți mai puternici... m-ați prins... dar oamenii de onoare nu mă vor condamna pentru că am luptat până la capăt... Dacă sunteți oameni bravi, tratați-mă ca pe un ostaș prizonier...

Desfaceți aceste frânghii… care… vă dezonorează mai mult… decât pe mine… Nu voi încerca… să fug… vă dau… cuvântul meu de onoare…

Sunt doi simpli soldați, un subofițer și un căpitan.

Numai ofițerul le poate porunci. Dar, auzind glasul lui Casse-Cou, el are o tresărire repede stăpânită, buzele se subțiază într-un surâs plin de răutate, în timp ce zice cu o voce sarcastică:

— Breack-Neck, băiatul meu, nu te căutam… Te recunosc însă și, pentru liniștea mea, te voi ucide!

— Căpitanul Russell – șoptește Casse-Cou, pălind, cu toate că era un viteaz încercat.

— Regimentul 7 de infanterie călare, compania a 2-a – răspunde englezul rânjind. Și unul dintre membrii acelei Curți Marțiale pe care dumneata o urmărești răzbunător.

— Dintre care trei au și murit – îl întrerupse Casse-Cou bravând.

— Da, știu. Singurul supraviețuitor dintre lăncierii pe care i-ai omorât la Jacobsdal i-a transmis maiorului Colville amenințarea pe care i-ai trimis-o și prietenul meu, Colville, mi-a comunicat mesajul dumitale. Altădată puteam să râdem de fanfaronadele dumitale… dar azi, situația a devenit serioasă și văd că ai fi capabil să-ți ții făgăduiala. Prin urmare, ne-am hotărât, maiorul Colville și cu mine, să te suprimăm la prima ocazie. Azi te am la mână… nu-mi vei mai scăpa. Dar, deoarece mie nu-mi place să vărs sânge omenesc, te vom spânzura.

— Să mă spânzurați! strigă Casse-Cou, făcând o sforțare supraomenească de a scăpa din strânsoare.

— Sus și scurt, cu o frânghie de furaj, de o cracă a acestui frumos arbore de cauciuc – zise el, indicând un arbore care umbrea fațada casei uneia dintre micile ferme ce compuneau Petrusburg-ul.

— Bandiților!… Oh! Văd că n-am omorât destui…

— Condamnaților la moarte totul le este permis.

— Condamnat la moarte… asasinat, vreți să spuneți… Acesta vă este obiceiul, criminalilor! Asasini cu forme juridice sau asasini… pur și simplu… Vă place să ucideți fără riscuri… lașilor… călăilor!…

— Să terminăm odată! îi răspunse brusc căpitanul, furios la vederea oamenilor lui care lăsară capul în jos în fața acestei acuzații dure, dar îndreptățite a prizonierului.

— Dați-mi frânghia care leagă furajul! i se adresă englezul unuia dintre ei.

Omul desfăcu frânghia și i-o prezentă.

— Fă un nod bun, care să se strângă cu ușurință.

Soldatul ezită în fața acestei cerințe, care nu era demnă de un soldat.

— Ascultă de ordin, ei!... îl bruftui ofițerul, ridicând cravașa. Așa, acum trece-l pe după gâtul condamnatului...

Soldatul, rușinat, cu mâna tremurătoare, îndeplinea infama îndeletnicire sub privirea atentă a șefului său, care stătea gata să-l cravașeze dacă n-ar fi ascultat de ordinul ce i se dăduse.

Femeile și copiii care nu fugiseră, atrași de zgomot, ieșiră tremurând din case. Pregătirile supliciului îi făceau pe toți să se cutremure. Copiii scoteau țipete ascuțite. Femeile plângeau și implorau iertarea.

În acest timp, un călăreț a apărut într-un galop furios din fundul câmpiei. O speranță nebunească făcu să bată tot mai tare inima lui Casse-Cou. Poate că-i venea un ajutor trimis de burii fugari.

Vai! Dar nu era așa! Acest călăreț, îmbrăcat de altfel în kaki, părăsi drumul la trei sute de metri de ei, o luă de-a curmezișul, prin dosul fermelor Petrusburg-ului, și dispăru. Era, fără îndoială, vreo ștafetă a englezilor.

Orice speranță a pierit. Casse-Cou înțelese că este pierdut și că va trebui să moară în felul de acesta, infam. Soldații îl duc sub arborele de cauciuc mai mult pe sus.

Fanfan, distrus, se înjosește să-l roage și să-l implore pe banditul galonat să-i cruțe prietenul. O lovitură de cravașă îi brăzdează fața. El continuă să-l roage totuși, cu toată durerea îngrozitoare provocată de lovitură, cu toată rușinea, nemaiținând seama de nimic.

— Ei, ia spânzurați-l și pe el! urlă căpitanul.

Femeile încep din nou să-l implore să-i ierte, se agață de el și insistă cu lacrimi care ar înduioșa și un tigru.

— Grațiați-l, domnule ofițer.. Iertați-l! Priviți-l numai, nu e decât un copil!... Trebuie să-l cruțați!... Este un prizonier de război... iertați-l... Bărbații noștri sunt buni și umani cu prizonierii... Fiți ca ei... Nu-l spânzurați!

— Tăcere, gâștelor! Se răstește ofițerul în kaki, repezindu-se asupra lor și cravașându-le cu toată puterea, la întâmplare.

Casse-Cou n-a mai scos niciun cuvânt, n-a mai făcut nicio mișcare. Se forțează să rămână nepăsător, ca unul dintre acei prizonieri torturați de sălbaticii pe care nimic nu-i poate înduioșa.

Viața e frumoasă totuși! Bogat, frumos, puternic, căutând primejdiile, iubind faptele nobile și mari, el se află la acea vârstă când poți să privești în viitor, să duci la capăt acele proiecte grandioase pe care ți le inspiră dorința de a te devota celor slabi, dezmoșteniților vieții, acelora care suferă! Ah! Visul a fost tare scurt! Și prea dur, de asemenea, sacrificiul făcut de el pentru independența burilor! Iată că trebuie să moară! Mai privește pentru ultima oară soarele, care a răsărit încet la orizont, într-un colorit parcă de glorificare; privește stepa imensă, peste care ondulează, cât vezi cu ochii, valul de ierburi ale pășunilor, apoi cerul de un albastru intens... Și scoate un lung suspin... Își revede, într-unul dintre aceste momente tragice, cu iuțeala gândului, întreaga viață, atât de scurtă și totuși atât de plină de fapte frumoase, și, cu o voce joasă, mângâietoare, murmură:

— Adio, Fanfan!

La ordinul căpitanului Russell, subofițerul, mai supus acum, mai maleabil, consimte să îndeplinească oficiul de călău. El apucă de capătul frânghiei opus aceluia cu nodul și, pentru ca să o poată trece pe deasupra crengii celei mari a arborelui de cauciuc, se urcă în picioare pe șa. Întinde cele două brațe deasupra capului său, reușește să treacă frânghia pe deasupra și sare repede, ținând de capătul ei.

— *Hoist*! comandă ofițerul călău.

Atât subofițerul, cât și soldatul se îndoaie și vor să tragă de frânghie. În aceeași clipă însă, când totul părea pierdut, când cea mai mare infamie era gata să fie comisă, țeava unei puști apare deasupra zidului împrejmuitor care se afla în fața grupului compus din Casse-Cou, asasinii săi și Fanfan. Două focuri de armă răsunară aproape în același timp. Cei doi oameni care țineau de frânghie se prăbușesc, fără un țipăt, cu craniul sfărâmat.

Casse-Cou și Fanfan recunosc detunătura, familiară lor, a Mauserului.

— Lovitură dublă – murmură Fanfan, care se simte ca renăscut.

Furios de această sângeroasă ripostă și temându-se să nu-i scape victima, căpitanul Russell își scoate revolverul și vrea să-i zboare creierii lui Casse-Cou. În momentul când ridică arma, un al treilea foc de pușcă răsună. Mâna care ținea revolverul cade sfărâmată de glonț, care a făcut țăndări și patul revolverului. Căpitanul scoate un țipăt de furie și de durere și își agită mâna mutilată, gata de altfel să leșine de durere. În același timp, o formă omenească apare pe creasta zidului și sare cu ușurință pe pământ. Este un tânăr, aproape un copil, purtând costumul de sublocotenent al armatei engleze. Strânge în mână o pușcă și, aruncând o privire de ură nemaipomenită căpitanului, exclamă:

— Bandiților! Am sosit la timp.

Două exclamații țâșnesc de pe buzele lui Casse-Cou și ale lui Fanfan, care, cu toată deghizarea, își recunosc prietenul credincios, pe care-l crezuseră mort:

— Paul Potter!…

Cel de-al patrulea soldat din infanteria călare, care schița deja salutul militar, crezând că are în fața lui un superior, înțelege greșeala. El ridică pușca să-l doboare pe tânărul bur. Dar Paul, cu o viteză fulgerătoare, îi descarcă, din apropiere, arma drept în piept și-l întinde la pământ, mort pe loc.

A rămas în picioare numai căpitanul Russell, care urlă și scrâșnește din dinți, dar pe care rana primită îl face incapabil de a fugi sau de a le rezista.

— Paul! E Paul al nostru!… reluă Casse-Cou, neputându-și crede ochilor.

— Da!… Eu!… Vai!… Cât sunt de fericit!

Ținându-și pușca cu o mână și cu cealaltă cuțitul, atent la cele mai mici gesturi ale căpitanului, el taie legăturile prietenilor săi și exclamă:

— Tu, banditule, tu, asasinule, vei fi spânzurat!

— Da, spânzurat! repetă Fanfan. Chiar eu îi voi trece funia după gât.

Iar Casse-Cou adăugă vesel, dar neiertător:

— Chiar așa: legea talionului! Din călău, iată-te devenit victimă… Așa este hazardul războiului, cum zice François Junot.

Cu gravitate, Casse-Cou scoate de sub bărbia sa nodul făcut, i-l dă lui Fanfan și spune:

— Hai, du-te!

Căpitanul, văzându-se pierdut, încearcă să se opună. Fanfan, cu o dibăcie nemaipomenită, îi pune o piedică strașnică, îi bagă capul în nodul frânghiei, îl ține solid la pământ și-i întinde celălalt capăt lui Paul. Acesta, cu o agilitate de veveriță, se cocoață pe trunchiul arborelui de cauciuc, trece frânghia pe după cracă, se lasă să alunece în jos și îi zice lui Casse-Cou:

— Adu un cal.

Ca niște animale admirabil dresate, caii nu s-au mișcat din loc la detunăturile puștii. Casse-Cou îl apropie pe unul dintre ei de arbore, iar Paul leagă extremitatea liberă a frânghiei de șa și dă cu putere o lovitură de picior în burta calului. Acesta se cabrează și o ia la galop, întinzând, gata s-o rupă, frânghia de cânepă care strânge gâtul călăului.

Mișcarea este atât de violentă, încât corpul mizerabilului este ridicat în aer până la craca de sus. Se aude un zgomot groaznic de oase rupte… Calul se oprește, se cabrează și pornește din nou, rupând de data aceasta frânghia, ca și cum ar fi o sforicică. Căpitanul, cu șira spinării sfărâmată, cu fața hidos convulsionată, cade ca o cârpă. Nu mai este decât un cadavru!

— Iar tu, tată, fii încă o dată răzbunat! exclamă Paul cu o exaltare sălbatică.

Cei trei prieteni, în sfârșit singuri, se îmbrățișară puternic.

Întrebările se îngrămădesc pe buzele lui Casse-Cou și ale lui Fanfan. Salvați prin intervenția cu adevărat extraordinară a lui Paul, ei sunt foarte curioși. Puțin vorbăreț din fire, tânărul bur le face, în câteva cuvinte, un scurt istoric al întâmplărilor.

— Rostogolit de valurile Modder-ului, m-am smuls din apă cum am putut. Îmi pierdusem calul, dar îmi salvasem carabina și vă credeam morți pe amândoi… Un englez îmi taie drumul… Eu îi înfig baioneta în piept. Atunci mi-a venit ideea să împrumut de la el uniforma… Zis și făcut, în doi timpi și trei mișcări… Astfel am și putut circula fără riscuri de-a curmezișul focurilor de bivuac. Pun mâna pe un cal și galopez pe drumul ce duce la Bloemfontein. Se făcea ziuă. Dar uniforma kaki s-a nimerit să fie uniformă de ofițer și mi-a servit de bilet de liberă trecere. Drace! Bine că nu s-au uitat prea de aproape! Fără să bănuiesc ceva, galopam în urma voastră… Când m-am apropiat de Petrusburg, v-am recunoscut, dar erați în mijlocul englezilor și am văzut că nu era bine de voi. Părăsesc drumul, ocolesc casele și intru într-o curte, prin dos. Pentru voi, treburile mergeau din ce în ce mai

rău… Ajung la peretele acesta și abia de am timp să ochesc și să-i dobor pe aceia care voiau să te facă să urci, dragul meu Casse-Cou. Iată!… Asta-i tot! Iar acum, dacă mă credeți, s-o luăm la picior spre Bloemfontein… Iată cai odihniți…

— Fiecare pe câte un cal englezesc – observă Fanfan –, apoi nu va fi monoton deloc.

— Da – încheie Casse-Cou –, să plecăm! Cercetașii englezi nu pot fi prea departe și trebuie să ne răzbunăm crunt.

— Da, crunt! strigară cei doi „puști”.

PARTEA A TREIA

RĂZBOIUL CU DINAMITĂ

Capitolul I

Înghițirea barolongilor de către Republica Orange – Cele trei văcărițe – Capul lui Casse-Cou prețuit pentru 25 000 de franci și acela al maiorului Colville, pentru o para – Dezastru – Dispariția a unsprezece lăncieri – Apariția a trei cumetre

Taba-N'chou, în limba barolongilor, înseamnă Muntele Negru. Muntele dăduse numele său unui oraș indigen pitoresc, clădit pe creasta sa. Orașul, locuit de negri amestecați cu un număr oarecare de albi, avea cam vreo șapte mii de locuitori. El era capitala micii republici a barolongilor.

Vecinătatea acestui minuscul stat negru, cuprins în teritoriul său, nu lăsa tihnă Republicii Orange. Și, natural, conducătorii marii republici căutară un pretext ca să o anexeze pe cea mică. Acest pretext a fost găsit în dușmănia mai mult sau mai puțin dovedită, mai mult sau mai puțin de temut pe care o arătau Orange-ului fiii răposatului Maroka, fostul șef al barolongilor.

Într-o bună zi a anului 1884, în virtutea unui simplu decret al președintelui, republica barolongilor fu alipită la Orange și li se făcu cunoscută noilor cetățeni obligația de a respecta legile și obiceiurile țării. Barolongii, prea slabi pentru a lupta, temându-se de pedepse, au preferat să părăsească pământul secular al neamului lor. Ei au emigrat în Basutoland, o posesiune engleză legată de Colonia Capului.

Oare nu se poate stabili o dureroasă asemănare între această brutală anexare a unui popor mic, fără apărare, înfăptuită de Republica Orange, și faptul că ea însăși era acum amenințată de a fi cucerită de către puternica Anglie, cucerire care, cu toate neîncetatele sacrificii, va fi în chip fatal definitivă?! Orange a înghițit mica republică a barolongilor, Anglia înghițea acum micile republici Orange și Transvaal. Nu era oare aici o repetare a acelei legi crude potrivit căreia cei mici și slabi cădeau pradă lăcomiei celor mai mari și mai puternici?

Dar să lăsăm filosofia și să trecem la fapte!

Astăzi, Taba-N'chou, părăsită de vechii ei locuitori, nu mai este decât o îngrămădire redusă ca suprafață de colibe indigene și de ferme locuite de albi. Au rămas aici – ca niște construcții ciclopice – doar imensele rezervoare de apă de ploaie, care alimentau odinioară populația întreagă, cât și nenumăratele ei cirezi de vite. Așezate în general la intrarea unei văi, pe câmpie sau între două coline, aceste rezervoare, clădite din piatră cimentată cu argilă, foarte solid construite, nu aveau decât trei laturi, bineînțeles. Cea de a patra rămânea liberă, pentru a permite strângerea apei ce se scurgea de pe câmpie în anotimpul ploilor.

Închipuiți-vă, într-un cuvânt, bălțile din satele din Beauce și Gatinais, unde apa este greu de găsit și unde se adapă cirezile. Cu deosebirea, totuși, că rezervoarele bure erau imense, pentru a se împiedica într-o oarecare măsură evaporarea apei din cauza soarelui puternic. Cele de la Taba-N'chou erau niște adevărate lacuri, întotdeauna pline cu o apă excelentă, și acest fapt făcuse din micul oraș al Muntelui Negru un fel de punct strategic.

Rezervoarele erau situate între Bloemfontein și Ladybrand, cam la vreo șaptezeci de kilometri atât de primul oraș, cât și de cel de al doilea, și importanța lor era atât de mare, încât englezii le-au ocupat înainte de intrarea lor în capitala Orange-ului.

Se știe că, prin capitularea lui Cronjé, s-a realizat imediata eliberare a orașelor Kimberley și Ladysmith. Astfel încât lordul Roberts, liber acum în mișcări, putea să opereze în voie marea sa concentrare de trupe cu care voia să invadeze Orange-ul atât pe la est, cât și pe la vest.

Burii fuseseră nevoiți să se retragă atât de grabnic, încât nu mai avuseseră timp să arunce în aer rezervoarele pe care acum englezii le păzeau cu o strășnicie care împiedicase până în prezent cele mai îndrăznețe încercări de a le distruge. Santinelele, așezate astfel încât să se audă una pe alta, patrulau fără încetare și îi împiedicau pe indivizii cu o înfățișare cât de cât suspectă să se apropie de zidurile groase, în dosul cărora sclipea în soare imensa rezervă de apă.

Aici se aflau două escadroane de lăncieri, două batalioane de infanterie călare, o baterie de artilerie; pe scurt, o forță cu adevărat impunătoare, fără să mai punem la socoteală

regimentele care unele veneau, altele plecau, făceau popas, se aprovizionau cu apă și apoi porneau mai departe.

Oamenilor de pe la fermele învecinate li s-a dat totuși voie să-și adape aici vitele. Nu din bunătate, ci cu un scop foarte precis. În aceste ferme se aflau cam vreo cinci-șase sute de vaci cu lapte. Boii cei mari, de jug, erau puși să tragă trenurile regimentare. Dar vacile dădeau un unt excelent și un lapte fără seamăn de bun, care le plăceau tare mult lăncierilor, tunarilor, infanteriștilor călare, fără să mai punem la socoteală și trupele aflate în trecere.

De altfel, vacile acestea mai formau și o foarte serioasă rezervă de carne, în caz de foamete. Iată deci pentru ce vacile și femeile care le mânau aveau acces la rezervoare.

Toți bărbații și tinerii fiind plecați la război, ducerea cirezilor la adăpat era treaba femeilor, treabă ușoară, de altfel. Animalele erau de o blândețe neobișnuită și mergeau cuminți, fără să zăbovească sau să se abată din drumul pe care-l cunoșteau, de altfel, foarte bine.

În ziua aceea, veneau cam vreo sută cincizeci de vaci, mânate de trei fete tinere. Una dintre cele trei țărănci, înaltă, voinică, blondă, avea pe cap o bonetă ce le amintea pe cele din provinciile olandeze. Ea mergea înainte, pe lângă o vițică cu un clopoțel de bronz, cu clinchet vioi la gât. Tânăra fată ducea un coș mare. Mergea cu ochii plecați sfios, fără să privească la soldații care se uitau la ea lung.

Cea de a doua fată, brunetă, vioaie, având pe cap o pălărie îngrozitoare de pai, cu trandafiri artificiali, decolorați, ținea și ea ochii plecați, dar părea să facă mari eforturi ca să poată păstra această ținută sfioasă. Și ea ducea un coș, ca și cea de a treia, care era înaltă, slabă, cu un aer stângaci, resemnat, aproape jalnic.

Un sergent de lăncieri înaintă spre cea dintâi, o salută cu subînțeles, curtenitor ca un cocoș, și-i adresă un compliment oarecare.

Fata nici nu tresări măcar, nu ridică ochii, ci rămase dreaptă, țeapănă în fața subofițerului, ca și când n-ar fi văzut, n-ar fi auzit și n-ar fi înțeles.

În același timp, un caporal și un soldat se luară de cea de-a doua și de cea de-a treia.

Nimic însă! Nicio privire, niciun cuvânt, nicio mișcare.

Cei trei ostași începură să râdă și sergentul exclamă:

— Ia, niște albe sălbatice!… Adevărate sălbatice! Eh, ce proaste! apoi adăugă, redevenit serios: Ia ascultă, preafrumoasa mea, azi e prima oară că te văd pe aci și poate că nu știi că am drept consemn obligația de a controla bagajele celor care vin la rezervoare. Ce conține coșul ăsta?

Preafrumoasa nu se mișcă deloc.

— Pe cuvântul meu, asta e de lemn sau din pastă, ori din carton! Și, râzând, îi luă cu delicatețe coșul, îi ridică încet capacul și adăugă: Tartine cu unt, fructe, ceva lenjerie, un tricou… Nu văd nimic subversiv în toate astea. Hai, puteți trece!

Caporalul și lăncierul își imitară șeful, râzând și ei, inventariind, ca și el, fiecare câte un coș și spunând, la rândul lor:

— Puteți trece!

Și, deoarece ele rămâneau nemișcate, înțepenite locului, de parcă ar fi fost niște borne de kilometraj, cei trei oameni trebuiră să le facă semn ca să înainteze. Abia atunci ele se supuseră și merseră să se adăpostească după zid, în timp ce vitele lor se scăldau, se jucau în apă și beau îndelung, cu sete.

Soldații râdeau de se prăpădeau și nu le scuteau de glumele lor răutăcioase.

— Pe cuvântul meu – exclamă unul dintre ei –, măcar dacă logodnica mea, Fanny Walter, cu care mă voi însura după război, ar fi tot atât de tăcută ca astea! Aș fi omul cel mai fericit din tot Regatul Unit!

— Poate că sunt surde! adăugă celălalt.

— Surde și mute!… Idealul gospodinelor…

— Nu înțeleg engleza.

— Aș, niște sălbatice, v-am spus-o!

În timp ce vitele se adapă, cele trei tinere fete își deschid fiecare coșul, iau câte o tartină, mușcă din ea cu poftă, mereu fără să scoată o vorbă, apoi beau apă din pumni și continuă să mănânce cu mare poftă, până când imensa cireadă o pornește la drum.

În acest moment, unuia dintre soldați i se face poftă să bea o ceașcă de lapte. El oprește vaca din fruntea cirezii și cheamă un camarad care ținea o gamelă de aluminiu, vopsită în kaki. Camaradul așază gamela sub țâța vacii și celălalt încearcă s-o mulgă. Nu se pricepe oare sau procedează cu neîndemânare?

Fapt e că vaca se smulge și le dă un picior, care îi lungește la pământ pe cei doi Tommy.

O cascadă enormă de râs se revarsă, în timp ce amatorii de lapte se ridică de jos, rușinați și furioși.

Atunci fata cea înaltă și slabă ca o prăjină, aceea care nu era prea plăcută la înfățișare, se opri, ridică de jos gamela, făcu un semn tovarășei sale brunete și, cu un șuierat din buze, liniști animalul, care începuse să zvârle din copite. Cu îndemânare, ea apucă ugerele și, în câteva secunde, umplu vasul cu lapte acoperit de o frumoasă spumă albă. Apoi, simplu, frățește, dar cu un gest stângaci, ea îl întinse soldatului care-și mai freca coastele. Acesta zâmbi mirat, primi, bău și spuse:

— Ceea ce ai făcut dumneata acum arată că ai o inimă bună. N-am să-ți fac ofensa să-ți ofer bani, dar îți mulțumesc din toată inima.

Imediat veniră și alții cu gamelele, cerând lapte. Dar ciudata fată scoase un șuierat ușor și, pe dată, vacile din frunte începură să meargă repede, strângându-se una într-alta, adevărat bastion de animale în mișcare, pe care este imposibil să-l oprești. Și, în timp ce alergau după vite, fata cea frumoasă, blondă, cu boneta ei olandeză, zări la colțul rezervorului un afiș lat, pe care erau scrise, cu litere mari de-o șchioapă, aceste patru rânduri, nedemne de un om civilizat:

O MIE DE LIRE STERLINE ACELUIA
CARE ÎL VA PRINDE VIU SAU MORT
PE CASSE-COU

Semnat: Maior Colville

Dintr-o privire rapidă, ea citi afișul, strânse buzele, părând a-și stăpâni un zâmbet viclean, apoi plecă indiferentă mai departe.

... Trecură douăzeci și patru de ore. Aceiași oameni sunt de gardă și cireada revine condusă tot de cele trei fete. Aceeași atitudine, același aer țeapăn până la stupiditate, aceleași coșuri. Numai că a treia fată, îndemânatica mulgătoare, duce și o căldare mare de lemn.

Soldații s-au mai îmblânzit din ajun. Sergentul nu mai controlează coșurile care conțin modesta gustare a celor trei văcărițe.

Și, după ce vacile sunt bine adăpate, când defilarea animalelor, șiroind de apă, începe, tânăra fată cu căldarea de lemn le oprește, pune vasul pe pământ, se ghemuiește în fața unei vaci, începe s-o mulgă cu agilitate, umple căldarea și face semn soldaților că tot conținutul este la dispoziția lor. Un „ura” vesel întâmpină acest dar atât de plăcut și atât de puțin așteptat. Infanteriști, lăncieri, artileriști, toți se reped, își umplu gamelele și golesc căldarea, pe care fata cea înaltă se grăbește s-o umple din nou.

În tot acest timp, domnește tumultul vesel produs de oameni și zgomotul produs de vite, care mugesc și tropăie. Nimeni nu se mai ocupă de fata cea blondă sau de cea brunetă, ascunse între zidul rezervorului și masa de animale.

Toate acestea durează douăzeci de minute, în care timp lăptăreasa se ocupă neobosită de muls. Cele două tovarășe ale sale vin, în sfârșit, alături de ea. Tânăra se ridică atunci, ia repede căldarea de lemn și pornește indiferentă la drum. Dar soldații nu vor s-o lase să plece așa. Stomacul lor le dictează să fie recunoscători. Un lăncier își scoate casca, pune în ea o monedă și, trecând de jur împrejur, pe la toți camarazii săi, adună de la fiecare, după posibilitate sau după generozitate, ofranda lor. Apoi, în căldare cad în cascade argintii monezile.

Fără un cuvânt de mulțumire, tot cu aerul ei țeapăn, fata cea înaltă aleargă să-și ajungă tovarășele și dispare în curând cu cireada. Până să le ajungă din urmă, a zvârlit banii englezești cu dezgust pe jos de îndată ce n-a mai putut fi văzută.

Acum, fug toate trei cât le țin picioarele, împreună cu animalele lor, care o pornesc la goană, de parcă ar fi cuprinse de nebunie. Și, în acest timp, englezii, înveseliți de acest incident, care a mai spart monotonia vieții de santinelă, se distrau pe seama văcărițelor, ca niște preafericiți muritori.

Un strigăt scos de una dintre santinele curmă veselia lor. Un pluton călare înainta încet la trap. Erau vreo douăzeci de oameni îmbrăcați în kaki. Trei dintre ei nu purtau lănci și erau încinși cu eșarfa albă, însemnul ofițerilor.

Primul era un bărbat înalt de statură, cu barba căruntă, cu înfățișarea dură, privirea piezișă și crudă. Gradul lui: maior, după cum o indica și coroana de aur brodată pe fiecare dintre cei doi epoleți ai dolmanului său kaki. Regimentul din care făcea parte: al 3-lea de lăncieri, indicat de numărul brodat pe guler.

Ei, drace! E chiar vechea noastră cunoștință, călăul lui David Potter, dușmanul de moarte al lui Casse-Cou și ultimul supraviețuitor din grupul celor cinci membri ai Curții Marțiale: este maiorul Colville în persoană.

Părea, într-adevăr, foarte preocupat, îngrijorat și pradă unui gând întunecat, ce-l rodea întruna. Desigur, maiorul era curajos. Dar, oricât de curajos ar fi un om, nu-i este totuși indiferent să știe că prin împrejurimi se află un diavol puternic cât patru, care l-a condamnat la moarte, pândindu-l zi și noapte, și care și-a îndeplinit cu strășnicie jurământul în patru cazuri din cinci. Așa cum se zice în popor: asta te ia cu frig! Și maiorul, obsedat de ideea morții care-l pândea în fiece moment, nu mai trăia ca oamenii… așteptându-se mereu să fie ucis. Iată de ce, neștiind cum să-i vină de hac acelui dușman de negăsit, maiorul întrebuințase acest mijloc, de altfel nedemn de un soldat, de a pune un preț pe capul lui! Era ceea ce englezii numeau „a dărui cavaleria Sfântului Gheorghe”. Locuțiune familiară și pitorească, născută din faptul că lirele sterline aveau pe una dintre fețe pe Sfântul Gheorghe răpunând balaurul. Și, deoarece maiorul era bogat, el oferi, fără să se tocmească, rotunjoara sumă de douăzeci și cinci de mii de franci.

Afișele fuseseră lipite din ajun, la vedere și în multe locuri, în așa fel încât să ațâțe pofta de bani nu numai a dușmanilor lui Casse-Cou, dar chiar – și mai ales – pe cea a prietenilor lui.

Maiorul trecu pe lângă afișul care era lipit pe zidul rezervorului și-l parcurse ca și când ar fi vrut să se încredințeze personal de eficacitatea unei asemenea manevre de război. Și deodată păli, scoase un strigăt surd și se opri, cu ochii holbați, înspăimântați, fixați asupra celor câteva rânduri adăugate cu creionul sub semnătura sa:

ȘI EU OFER O PARA PE CAPUL
MAIORULUI COLVILLE ȘI ASTA E MAI MULT
DECÂT VALOREAZĂ.

Semnat: Casse-Cou

Cu o voce pe care furia și poate că și groaza o fac să tremure, maiorul exclamă, arătând afișul:

— Cine a scris asta?… Răspundeți!… Dar răspundeți odată…

Sergentul, cu mâna la cască, bâlbâie:

— Nu știu… Nu era nimic scris până adineauri… Pot să v-o afirm cu toată tăria, înălțimea voastră…

— Cine a fost pe aci?… Cine a trecut?… Cine s-a oprit?…

— Nimeni! Doar cele trei văcărițe bure, care au adus, ca de obicei, cireada la adăpat.

— Vreau să le iau interogatoriul… neîntârziat…

— Dar sunt niște prostovane, care nici nu văd, nici nu aud și nici nu înțeleg nimic… de o sută de ori mai proaste decât negresele…

— Cu atât mai mult! Trebuie să le văd imediat!… Auzi, sergent?

— Da, înălțimea voastră.

— Ia zece oameni… pleacă și adu-mi-le pe aceste văcărițe, de bună voie sau cu forța.

— Da, înălțimea voastră… E o treabă de zece minute.

Într-o clipă, zece oameni încălecară și se avântară în galop în direcția urmată de cireadă.

În acest timp, maiorul, ofițerii și plutonul din escorta sa descălecară, așteptând în tăcere întoarcerea sergentului și a oamenilor lui.

Mai nervos, mai agitat decât oricând, maiorul bătea din picior, întorcându-și privirile, fără să vrea, la afișul care părea că-l hipnotizează. Cele zece minute trecură.

— Ei, dar mult mai întârzie sergentul! bombăni maiorul, lovindu-și furios cu cravașa carâmbii cizmelor.

În depărtare, răsunară câteva focuri de armă. Caii ciulesc urechile, oamenii tresar.

— Ce-o mai fi și asta? exclamă maiorul, a cărui enervare și furie creșteau clipă de clipă.

Răspunsul pe care-l primi a fost nemaipomenit! Cinci sau șase coloane de fum alb țâșniră din zidul rezervorului. În același timp, se auziră niște detunături asurzitoare.

Pe un spațiu de aproximativ o sută douăzeci de metri, zidul, care de un secol rezista la imensa și înfricoșătoarea presiune a apei, se prăbuși, distrus. Trombe de apă albastră-verzuie țâșniră prin spărturi și se repeziră cu zgomot în josul pantei, brăzdând solul, ducând cu ele pietroaiele, dând peste cap corturile, rostogolind proviziile de ovăz și de furaje, înecând materialele.

— Să se salveze cine poate!.. Fugiți!… urlară soldații, înspăimântați la vederea dezastrului.

Caii, sforăind, rupseră curelele cu care erau legați și o luară la goană. Tunurile, chesoanele și afetele, izolate pe la jumătatea coastei, sunt amenințate să fie acoperite de ape.

Sub apăsarea de neînvins a puhoiului, spărturile se lărgiră și zidul cedă. Acuma era ca o cascadă, lată de o sută cincizeci de metri, o adevărată cataractă, care transformase într-un râu năvalnic vesela vâlcea.

Nu exista nicio posibilitate de remediere a unei astfel de catastrofe. Rezervoarele de la Taba-N'chou erau definitiv distruse, resursele de apă, pierdute pentru totdeauna și, ca punct strategic, de aici înainte, devenite fără nicio importanță. Era un adevărat dezastru pentru armata engleză, în general, și în particular pentru maiorul Colville, căruia îi era încredințată apărarea acestei regiuni. Da, un dezastru care îi rănea amorul propriu și-i compromitea onoarea. Era obligat să bată în retragere în fața apei, care urca și care-l gonea de acolo, o dată cu oamenii care fugeau de teama unor noi explozii, înnebuniți de un pericol cu atât mai îngrozitor, cu cât ei nu-i cunoșteau încă nici cauza, nici întinderea.

Câțiva dintre ei fuseseră surprinși de căderea zidului și striviți. Alții, luați de ape, rostogoliți ca niște epave și înecați. La un grabnic apel, lipseau vreo cincizeci de oameni.

Dar veți crede oare? Nu aceste absențe îl preocupau cel mai mult pe maior. Nu, ceea ce-l îngrijora era întârzierea inexplicabilă a plutonului de lăncieri trimis să le găsească pe cele trei văcărițe bure. Acest maniac se gândea mai ales la nerușinata replică scrisă pe pancartă de o mână necunoscută. Și groaza îl stăpânea din ce în ce mai mult, amintindu-și de ingeniozitatea, îndrăzneala și dibăcia cu adevărat descumpănitoare a acelui dușman mereu nevăzut, dar întotdeauna prezent, care îl hărțuia fără încetare, care îl sfida, îl umilea, îl batjocorea, fără să poată fi pedepsit, făcându-l să turbeze de necaz. Nu mai știa ce să facă, ce măsuri să ia și își pierdu capul. Pe drept sau nu, credea că văcărițele știau ceva și că ele vor putea da lămuriri, iar întârzierea lor prelungită îi provoca o asemenea enervare, încât nu se mai putea stăpâni, ca să se ascundă de subalternii săi. În acest timp, focurile de pușcă încetaseră acolo, în depărtare. Desigur că fusese o încăierare și maiorul tremura la gândul că rezultatul s-ar putea să le fi fost fatal oamenilor săi.

Câmpia era acum liniștită și nu se mai auzea decât zgomotul apelor, însoțit adesea de o chemare omenească implorând ajutor sau de nechezatul vreunui cal în agonie.

Deodată, la orizont își făcură apariția trei călăreți. Caii lor alergau și se apropiau grabnic. Dar ce ciudați călăreți! Lăncieri să fie? Nu, căci nu poartă arme. Dar sunt oare soldați? Nici asta, cu toate că se află călare pe caii trupei.

Iată-i ajunși mai aproape. Dar ce să însemne oare mascarada aceasta? De n-ar fi fost gravitatea împrejurărilor, care erau cu adevărat înfiorătoare, sosirea acelui trio dezordonat și caraghios ar fi provocat un râs homeric chiar și englezului atins de cea mai gravă melancolie.

Cu picioarele goale în scări, înfășurați în fuste care fâlfâiau și se umflau în vânt în goana cursei, cu toracele strânse în corsaje de carnaval și având pe cap niște pălării greu de descris, cei trei călăreți erau îmbrăcați femeiește! În rest, nici urmă de cei zece oameni și de sergentul lor, ce alcătuiau plutonul de lăncieri.

Capitolul al II-lea

Gherilă – Încercare imposibilă – În retragere –
Lăncierii – Cele trei verișoare ale lui Paul –
Prizonieri – Încă un masacru – O farsă a lui Casse-Cou –
Umilirea soldaților Maiestății Sale Regina –
Complimente maiorului Colville

De la capitularea lui Cronjé, tacticienii buri își schimbaseră, bineînțeles, și ei metodele. Nu mai procedau la lovituri mari. Forțele republicane fiind acum împrăștiate, generalii buri sfârșiră cu ceea ce ar fi trebuit să înceapă: cu războiul de gherilă. Asta însemna hărțuirea permanentă, efectuată de mici grupuri, extrem de mobile, de negăsit, care atacau convoaiele, îi ucideau pe cei răzleți, tăiau căile ferate și liniile telegrafice, îi răpeau pe cercetașii englezi, se abăteau ca un roi de viespi asupra trupelor de marș, le flămânzeau, le obligau să stea veșnic la pândă, extenuând oamenii, frângând de oboseală caii, rărind armatele, care păreau că se topesc văzând cu ochii.

Așa le veniseră de hac spaniolii armatelor hârșite în războaie ale lui Napoleon, care până atunci îi bătuseră pe cei mai vestiți generali inamici și cuceriseră întreaga Europă coalizată împotriva lor!

Casse-Cou și Puștimea lui erau cât se poate de dibaci în efectuarea acestor îndrăznețe atacuri neașteptate. Iată de ce, atunci când tânărul șef al partizanilor se prezentă la generalul Botha pentru a-i cere o misiune activă, acesta se gândi să folosească neîntârziat admirabilele lui calități.

Din nenorocire, escadronul Puștimii, împrăștiat în toate părțile, nu mai număra decât trei luptători: pe Casse-Cou, căpitan, pe Fanfan, locotenent, și pe Paul Potter, soldat. Doi ofițeri ca să comande o trupă este suficient la rigoare. Dar ca un singur om să compună toată această trupă era, desigur, mult prea ciudat.

Botha îi promisese lui Casse-Cou să dea tuturor comandamentelor ordinul referitor la foștii membri ai Puștimii, invitându-i să vină neîntârziat alături de căpitanul lor. Dată fiind rapiditatea comunicațiilor, se putea spera că această concentrare va putea fi operată în vreo zece zile. Până atunci, Casse-Cou, neputând sta degeaba, ceru de lucru.

— N-am nimic să-ți dau de lucru – răspunse generalul. Gândește-te că nu sunteți decât trei.

— Încercați, totuși, domnule general. Trebuie să existe vreun lucru imposibil de realizat și urgent, în același timp…

— Dacă ai avea la dispoziție cei o sută de „puști” ai dumitale, v-aș trimite să distrugeți rezervoarele de la Taba-N’chou.

— Dar, domnule general, o pot face numai cu Fanfan și cu Paul.

— Rezervoarele sunt păzite de o mie de englezi, cavalerie, artilerie și infanterie!

— Cei o sută de „puști” ai mei mai degrabă ne-ar încurca decât să ne fie de vreun folos. Dar noi trei vom reuși… vă dau cuvântul meu.

— Dar gândește-te, asta e curată nebunie!

— Știu foarte bine, așa e! Tocmai de aceea, în mai puțin de zece zile, rezervoarele vor fi distruse sau noi vom fi morți… Vom folosi dinamită… E grozav de pasionant! Se poate îndeplini astfel, cu doi-trei oameni, munca unei trupe întregi.

— Ei bine, dragul meu Casse-Cou, duceți-vă toți trei, dar aveți grijă să vă înapoiați teferi.

Iată-i, deci, pe cei trei băieți ai noștri la drum, cu destinația Taba-N’chou, pregătindu-se să îndeplinească una dintre acele acțiuni îndrăznețe în fața cărora ar da înapoi chiar și cei mai viteji.

La Taba-N’chou, Paul Potter avea rude. De altfel acolo toată lumea era mai mult sau mai puțin unchi sau mătușă. Unchii și verișorii erau la război, dar mătușile și verișoarele le făcură tinerilor luptători, la sosirea lor, o primire dintre cele mai prietenești.

Băieții se instalară acolo și-și făcură planurile. Casse-Cou puse la cale unul foarte simplu și, pe cât de original, pe atât de practic.

Acolo unde bărbații tineri ar fi fost arestați de la primul pas, femeile puteau trece cu ușurință: cei trei „puști” vor împrumuta

deci îmbrăcăminte din garderoba verișoarelor și se vor îmbrăca femeiește. Și astfel, Casse-Cou deveni verișoara Betje, blonda înaltă cu boneta olandeză, Fanfan se transformă în verișoara Griet, bruneta cu amărâta aceea de pălărie cu flori, și Paul luă înfățișarea verișoarei Naatje, care nu era frumoasă, dar avea calități de mulgătoare pricepută. Rămaseră așa, caraghios îmbrăcați cu rochiile femeiești, încercând să se familiarizeze pe cât puteau, studiind mersul cu fustă, luându-și aerul cel mai modest posibil, pe care Fanfan îl boteză, lipsit de respect, „un aer de neghiob”.

Seara, repetiție generală. Totul merse bine. A doua zi, duseră vacile la adăpat și nu uitară coșurile, care conțineau, alături de gustare, și câteva umile obiecte de lenjerie uzate, strict femeiești.

Totul a mers foarte bine și văcărițele improvizate o scoaseră la capăt în situația aceea neprevăzută. Incidentul cu vaca aceea care nu s-a lăsat mulsă de lăncieri i-a sugerat lui Casse-Cou ideea de a lua o căldare, pe care Paul, alias verișoara Naatje, avea să o umple cu lapte, pentru a-i ține ocupați pe soldați.

Și a doua zi, vitejii băieți, cu riscul de a fi împușcați pe loc, jucară totul pe o carte. Fanfan și Casse-Cou – verișoarele Griet și Betje – strecurară în fundul coșurilor, sub tartine, basmale și tricouri, câte șase cartușe de dinamită, gata pregătite cu fitilul Bickford. Și apoi, Dumnezeu cu mila!

Stratagema lui Casse-Cou reușise admirabil. În timp ce Paul îi alimenta, fără să se oprească, pe cei dornici de lapte, care se îngrămădeau, lacomi, în jurul lui, falsa Griet și falsa Betje băgaseră pe furiș în zidul rezervoarelor cartușele cu dinamită. Cireada îngrămădită în fața lor, răgând și tropăind, îi ajută să nu fie văzuți în timpul periculoasei lor activități. Vitejii băieți dădură foc apoi fitilurilor, plini de calm. Operațiunea distrugerii rezervoarelor avea să fie finalizată, deci, și nicio forță omenească nu o mai putea opri!…

Cutezător până la nebunie, Casse-Cou, care în ajun observase afișul maiorului Colville, avu îndrăzneala să adauge cu creionul mențiunea cunoscută: *Și eu ofer o para pe capul maiorului Colville și asta e mai mult decât valorează.* Și, ca să nu rămână cumva vreo îndoială, el semnă: *Casse-Cou.*

Acum trebuiau să fugă în cea mai mare grabă. Și ei o luară la goană. Vitele fură zorite, împinse spre fermă. O retragere care

semăna cu o derută. Dar precauție înțeleaptă, de două ori înțeleaptă!… Mai întâi că acolo, la rezervoare, ar fi fost în mare primejdie în foarte scurt timp. Apoi sosea maiorul Colville, un războinic foarte crud, care se va înfuria cumplit de gluma lui Casse-Cou și o să vrea să se informeze în legătură cu cel care a făcut-o. Ca dovadă, el trimise un pluton de lăncieri, comandat de sergent, cu ordinul de a le aduce înapoi pe cele trei biete fetișcane, de bună voie sau pe sus, cu forța. Și lăncierii porniră în galop. Un incident însă îi întârzie: găsiră grămada de monede oferite cu generozitate verișoarei Naatje de către cei care băuseră laptele, bani pe care ea îi aruncase cu dispreț în drum. Și vorba cântecului: „Militarul nu e bogat… o știe fiecare!” Se întâmplase ca oamenii din pluton să fie niște oameni foarte săraci. Așa că ei descălecară, adunară monezile de o jumătate de coroană și șilingii, băgându-i în buzunare în mare grabă. Cinci minute câștigate de fugari sau de fugare, după dorința cititorului.

Verișoara Betje se întorcea des să privească în urmă și zări de departe plutonul care încălecă din nou, într-o clipă, ca un singur om.

— Suntem urmăriți sau urmărite…

— Blestemații! Și sunt lăncieri! îi afurisi verișoara Griet. Trebuie să-i curățăm pe toți, să nu mai rămână unul.

— Ei! Paul… verișoară Naatje – reluă Casse-Cou, adică verișoara Betje –, vitele se vor întoarce singure acasă.

— Da – răspunse scurt verișoara Naatje.

— Ei bine, hai să ne distrăm. Cu cinci minute mai devreme am fi fost distruși, acum avem cu ce ne lupta.

Verișoara Naatje scoase un fluierat strident și, la acest semnal bine cunoscut, vaca din fruntea cirezii o luă la goană și trase după ea toată cireada, care aleargă înspre ferme cu zgomot de avalanșă.

Drumul urcă destul de pieptiș. În stânga se afla o ridicătură stâncoasă, străbătută de o despicătură lată de un metru și înaltă de doi metri, părând a fi intrarea într-o grotă. Cele trei verișoare se opriră imediat aici. Ele pătrunseră în grotă o clipă, ieșiră din nou și se așezară toate trei în rând, una lângă cealaltă, în fața intrării.

Lăncierii urcară delușorul în trap mărunt. Caii lor, obosiți, abia de mai puteau merge.

Cele trei verișoare ar fi putut fugi, dar nu voiau asta. Priveau curioase la lăncieri, care le zăriră și le strigară să vină la ei.

Niciun răspuns, nicio mișcare.

Sergentul, care mergea în frunte, se opri în fața grotei și, stând călare, încercă s-o apuce de corsaj pe verișoara Griet, strigându-i:

— Predă-te, nerușinato, și urmează-ne!

Cu o ușurință de nebănuit, verișoara Griet – adică Fanfan – îl apucă de cizmă pe călăreț, îl ridică fără o sforțare aparentă și, dintr-o singură mișcare, îl răsturnă de cealaltă parte. Zgomot de fiare, un talmeș-balmeș de membre omenești amestecate cu acelea ale calului, înjurături, un ropot de copite și patrupedul țâșni, lăsându-l lungit pe sergent, cu lancea, pușca, sabia și cu toate alămurile lui.

Subit, cele trei verișoare părură a se dezgheța și se porniră pe râs ca trei mici nebune, găsind, fără îndoială, că gluma fusese grozavă. Lăncierii însă, dimpotrivă, o socotiră foarte proastă. Șase dintre ei descălecară și, întinzându-și lăncile lungi înspre cele trei fetișcane, le strigară:

— Ieșiți afară! Urmați-ne sau vă ucidem pe loc!

Și iată șase vârfuri ascuțite de lănci formând un semicerc amenințător la un metru de piepturile lor! Oamenii par încinși de mânie, furioși, deci s-a sfârșit cu râsul, într-adevăr, s-a terminat!

Sergentul ieși, în sfârșit, din toată armura lui războinică, sosind și el, al șaptelea, la atac. Cum el avea gradul cel mai mare, striga cel mai tare, dând drumul unui torent de amenințări murdare și de blesteme.

Într-o perfectă ordine, cele trei verișoare făcură un pas înapoi, spre interiorul grotei, apoi, dând la iveală trei carabine Mauser, le duseră la umăr și ochiră. Această frumoasă mișcare a fost executată în trei secunde. Un!… Doi!… Trei!… Ca la exercițiu.

La război trebuie să te aștepți la orice. Dar sunt, într-adevăr, unele surprize atât de mari, că ele întrec orice închipuire pentru un biet suflet omenesc. Cam așa ceva simțiră lăncierii aceia văzând cum cele trei tinerele se transformară într-o clipă în trei luptători primejdioși.

Acum, fiecare dintre dumneavoastră să încerce să se pună în pielea lor: lance contra pușcă, așezați în pantă, stând într-o poziție nefavorabilă, pentru a putea face vreo mișcare, și într-una și mai proastă din punct de vedere moral, pentru a putea

gândi și lua o hotărâre rapidă. De altfel, nici nu ai timp să gândești și să iei vreo măsură într-un asemenea caz. Chiar și cel mai viteaz om își ascultă instinctul. Și, în fața unui astfel de pericol, instinctul îți ordonă să te retragi sau cel puțin te face să eziți.

Și lăncierii, pentru o clipă, ezitară în fața acestor fete, care se mișcau atât de ușor și mânuiau armele ca niște adevărați soldați. A, iată, acum nu mai erau deloc țepene văcărițele noastre!

Totul nu a durat nici două secunde. Dar în două secunde poți face al dracului de multă treabă cu puștile Mauser!

Poc! Trei limbi de foc, aproape fără fum… Apoi imediat… Poc! Alte trei focuri, care, ca și primele, se confundară într-unul singur.

Șase focuri… două secunde… și rezultatul e cumplit!

Loviți de aproape, cu dolmanul pârlit de flacără, cu pieptul găurit, lăncierii scapă lăncile din mână, întind brațele și le duc convulsiv spre locul prin care a intrat micul glonț. Unii dintre ei dau îndărăt, rătăciți, fac câțiva pași și se prăbușesc greoi pe spate. Lovit drept în inimă, sergentul cade cu fața în jos, fără să mai miște, mort. Un altul o ia la fugă pe drum urlând, parcurge cam cincizeci de metri, se clatină și se prăbușește mort, podidit pe gură de valuri de sânge.

Iată șase dintre englezi la pământ! Adică mai mult de jumătate din efectiv.

Casse-Cou își strânge dinții și-și subțiază buzele, peste care se întinde un surâs răutăcios. Apoi strigă cu o voce răsunătoare, care contrastează straniu cu îmbrăcămintea lui femeiască:

— Jos armele, canalii!… Sunt Breack-Neck!… Auziți? Jos armele!

Au mai rămas doar cinci lăncieri și acestora li se pare de neînchipuit să se predea celor trei caricaturi, oricât ar fi ele de puternice. Aceștia cinci sunt așezați în două grupe. Prima, compusă din doi oameni, merge înaintea celei de a doua cu vreo șase metri. Cei din față trag de hățuri și-și cabrează caii. Dar această manevră, folosită de călăreți pentru a-i speria pe începători, nu are niciun efect asupra unor țintași de talia lui Paul și a lui Casse-Cou. Alte două focuri de armă răsună. Loviți în cap, cu toate mișcările lor dezordonate, nenorociții alunecă din șa și cad greoi, ca trăsniți.

N-au mai rămas decât trei; și aceștia, ultimii, foarte înspăimântați, vor să bată în retragere. Dar nu mai au timpul s-o facă. Ca să poată părăsi locul, ar trebui să întoarcă împrejur caii, să poată manevra cât de puțin între cele două șanțuri ale drumului, ca să-și reia mersul în galop.

În același timp, acolo, la rezervoare, se aude înspăimântătoarea detunătură a dinamitei. Pământul este zgâlțâit ca de un cutremur puternic. Vocea lui Casse-Cou le strigă, mai vibrantă, mai poruncitoare încă:

— Rezervoarele au sărit în aer… Noi trei le-am distrus. Predați-vă, mii de tunete! E timpul.

— Ne predăm!

— Bine! Aruncați lăncile, descălecați și sus mâinile… Fanfan și tu, Paul, țineți armele întinse asupra acestor canalii și, la cea mai mică mișcare suspectă, împușcați-i ca pe niște iepuri.

Cei trei oameni ascultă cu supunere, foarte rușinați de a se lăsa luați prizonieri în asemenea condiții, și unul dintre ei îi spuse lui Casse-Cou, nu fără demnitate:

— Ne predăm… Dar suntem soldați, și nu canalii… Ar fi corect să nu ne insultați.

Casse-Cou însă, cu ochii în flăcări, cu fața crispată, se apropie, teribil, cu toată îmbrăcămintea lui, și le aruncă cu voce indignată acest răspuns:

— Îndrăzniți să vorbiți de respectarea prizonierilor… voi, prădătorilor, care devastați fermele, furați agoniseala oamenilor, dați foc grânelor, maltratați copiii și brutalizați femeile! Voi, care vă tratați prizonierii cu jocul atât de crud și de grotesc, numit *Pigsticking*!… Sunteți niște călăi care vă dezonorați uniforma, bandiți care ar trebui urmăriți peste tot fără răgaz și împușcați fără milă! Voi, subalternii lui Colville, demni subalterni ai acestui asasin galonat!

Încremeniți de această apostrofare, fără îndoială violentă, dar perfect meritată, cei trei lăncieri se lăsară dezarmați fără să mai îndrăznească să protesteze, simțindu-se foarte prost în fața celor două carabine permanent îndreptate asupra lor.

Casse-Cou își recapătă deodată stăpânirea de sine. Cu un ton mai calm, îl întrebă pe cel care protestase:

— În definitiv, ce voiați de la noi și cine v-a trimis în urmărirea noastră? În tabăra engleză, suntem luați drept veritabile văcărițe, și nu voluntari ai armatei bure.

— Maiorul Colville a sosit imediat după plecarea dumneavoastră de la rezervoare. El a citit pe afiș semnătura lui Breack-Neck… a intrat la bănuieli și ne-a trimis să vă urmărim, cu ordinul de a vă aduce la el de bună voie sau cu forța.

— Așadar, pentru a târî la rezervoare trei biete văcărițe a riscat el să-i fie distrus plutonul, așa cum este acum?

— Numai și numai pentru asta.

— Ei bine, pentru că are nevoie de trei fete, am să-i trimit trei văcărițe pe cinste.

Un surâs de bună dispoziție revine pe buzele lui Casse-Cou, care adaugă:

— Dezbrăcați-vă… Scoateți-vă dolmanele, pantalonii, cizmele.

— Dar, domnule Breack-Neck…

— Și, mai ales, nicio vorbă, căci, uite, verișoara Naatje vă privește strâmb și tot gâdilă trăgătorul carabinei sale… Grăbiți-vă! E în joc viața voastră.

Cu o grabnică mișcare a mâinilor, omul se dezbracă de uniformă, în timp ce Casse-Cou, făcând același lucru, își scoate cu repeziciune îmbrăcămintea care îl transformase în verișoara Betje.

— Acum – continuă Casse-Cou cu o gravitate batjocoritoare –, iată hainele mele în schimbul hainelor dumitale. Repede!…

Repede! Pune-ți boneta și fusta… corsajul… și mai ales să nu uiți boneta, care completează atât de bine costumul.

Disperat, simțind strivitoarea greutate a ridicolului cu care îl acoperea nemilosul învingător, lăncierul se îmbrăcă de nevoie, în timp ce Casse-Cou își puse uniforma kaki.

— Ești foarte bine și, de n-ai avea mustață, ai fi o verișoară Betje foarte reușită. Dacă-ți place, o poți rade cu această ocazie. Acum vei ține caii camarazilor dumitale și, mai ales, fără trădare! Ei! Dumneata, numărul 2, treci la rând. Jos uniforma… Fanfan, dă-i țoalele tale acestui gentleman.

Numărul 2 ezită un moment. Casse-Cou, înarmat cu carabina lui Fanfan, îl ochește pe recalcitrant și-i zice cu răceală:

— Număr până la trei… Dacă până atunci nu ești dezbrăcat, îți zbor creierii.

— Unu!… Doi!… Așa, foarte bine, văd că ne înțelegem de minune.

Într-o clipită, omul s-a dezbrăcat.

— Ține, Fanfan, îmbracă-te – continuă Casse-Cou, care se distrează copios, ca orice om fericit.

Lăncierul este înalt și robust; iar Fanfan nu e mai mare ca o cizmă. Dolmanul îi ajunge la jumătatea pulpei, pantalonul i se urcă până la subsuori și-i este lung până la tălpi.

Casse-Cou se tăvălește de râs și chiar și Paul schițează un surâs palid, atât de plină de haz este această situație.

Fanfan își suflecă mânecile, îndoaie marginile pantalonilor și se admiră cu umorul lui franțuzesc, în timp ce nenorocitul lăncier, ridicol până la absurd în îmbrăcămintea femeiască prea scurtă și prea strâmtă, seamănă cu acele fantoșe[56] de cârpă pe care le dobori cu lovituri de pumni pe la bâlciuri.

Cel de al treilea soldat înțelese că e mai bine să se termine totul cât mai repede. Schimbarea costumului cu Paul se face repede și în două minute mascarada e completă. Atunci Casse-Cou, foarte demn, se adresează celor trei englezi în chip de încheiere:

— Sunteți liberi! Încălecați… Întoarceți-vă astfel la rezervoare, prezentați omagiile mele maiorului Colville și spuneți-i că, în locul verișoarelor Betje, Naatje și Griet, eu îi trimit numai îmbrăcămintea lor. Asta e tot ce pot face pentru el deocamdată.

---

[56] Fantoșă = marionetă. (N. red.).

Furioși, umiliți, nemaireacționând în niciun fel, cei trei lăncieri, deveniți niște adevărate maimuțe, încalecă, încurcându-se în fuste, își bagă picioarele goale în scări și pornesc caii în galop.

Casse-Cou, Fanfan și Paul își pun fiecare carabina pe umăr, părăsind câmpul de bătaie, și se îndreaptă în grabă spre ferme.

Capitolul al III-lea

Vechi prieteni – Geniștii Puștimii – Napoleon – Imprudență – Înconjurați – Parlamentari – Somați să capituleze – Răspuns mândru – Cu lovituri de tun – Spărtura – Casse-Cou cumpără o cireadă – Fantezie de 60 000 de franci – De ce această achiziție? – Preparative extraordinare – Vor ieși oare vacile? – Teamă

O surpriză plăcută îi aștepta pe băieți la sosire. În curte, șase cai înșeuați și echipați de război ronțăiau cu lăcomie boabe de porumb. Erau ponei buri.

Cei trei prieteni pătrund în sala mare, unde fură primiți cu urale vesele. Șase oameni stăteau la masă. Se ridicară cu toții și doi dintre ei, purtând niște bărbi imense, le întinseră mâinile zicând:

— Casse-Cou, prietene… Noi suntem!… Primii voluntari ai noului escadron de Puștime!

— Doctorul Tromp!… Tălmaciul Papà!… Ce bucurie să vă revedem… Dar cred că glumiți! Puștime… cu bărbile astea uriașe!

— Vor fi geniști! exclamă Fanfan.

— Bine, parizianule, bravo!

— Da – reluă doctorul –, începusem să mă simt bătrân la ambulanță! Mie să-mi dai ceva de făcut…

Papa îl întrerupe, cu gura plină:

— Ordinul generalului Botha ne-a sosit alaltăieri și iată-ne împreună cu Fignolet, reîntors de la pontoane, cu Jean-Pierre, Karel Elias, Hugo și Joachem, așteptând să vină și ceilalți.

Casse-Cou, bucuros la culme, strânse mâinile ce i se întindeau și adăugă:

— Iată-ne deci nouă!… Ce-o să-i mai batem pe englezi!

— Da!… Da!… Moarte englezilor!…

— Și, mai ales, moarte lăncierilor!… Să le declarăm, începând de azi, un război necruțător și fără o clipă de răgaz… un

adevărat război de exterminare. Simt o ură răzbunătoare de piele-roșie împotriva lor…

— Totuși porți uniforma lor.

— Dar o poartă și Paul, și Fanfan.

— O, eu nu-s deloc fălos de ea… Ia priviți-mi poza… Uite ce-nfășat îs și ce moacă am în astea, împărate… nu zău!… Ce mai moacă!… Priviți-mă!…

— Cu ce ocazie acest costum?

— O istorie hazoasă, pe care o să v-o povestim îndată, nu-i așa, șefule?

— Istorisește-o cât luăm masa, înainte de a pleca… E cam multișor de când ne-am ospătat cu tartinele verișoarei Betje.

Și Fanfan le povesti cu vervă lovitura nemaipomenită dată de ei la rezervoarele din Taba-N'chou, retragerea, mascarada. Cred că ghiciți cât de mare a fost hazul!

Apoi Puștimea înghiți câteva îmbucături zdravene, udate cu bere cafră. Li se aduseră și două sticle cu vin vechi din orașul Cap și ciocniră pentru succesul campaniei, pentru mult iubitul președinte Krüger – Unchiul Paul. Numele acestuia stârni urale entuziaste și Fanfan, care se lăsa purtat de propriile cuvinte, strigă cât putu de tare:

— Trăiască Unchiul Paul!… Trăiască Napoleonul burilor!

Napoleon! Cuvântul era poate exagerat și comparația, fantezistă. De aceea parizianul simți nevoia să dea explicații acelora dintre comeseni care erau francezi sau care vorbeau limba franceză.

— Da! Napoleon! Și nu retrag ce-am spus – strigă Fanfan. Dovada este că Napoleon avea o pălărie unică în lume, iar Unchiul Paul are o pălărie ca nimeni altul. Trebuie să fii om de geniu ca să cutezi a purta o astfel de pălărie… Altă dovadă este și aceea că Napoleon îi ura de moarte pe inglișii, cărora le era al dracului de frică de pălăria lui, iar Unchiul Paul, care nu-i iubește deloc nici el, le bagă spaima în oase cu pălăria lui. Și va fi cântată pălăria asta a Unchiului Paul așa cum a fost și aia a lui Napoleon:

Pălăria-i tricorn, mică,
E firmanul gloriei,
Iar sceptrul – o rămurică
Din pomul Victoriei!…

— Ei!… Am zis-o bine, Puștime? încheie, dregându-și glasul, virtuozul.

Poate că lucrurile nu stăteau chiar așa… Dar versurile fuseseră spuse cu o voce declamatoare, ceea ce produse un efect nemaipomenit!

Verișoara Griet – cea adevărată – intră ca o furtună în sală și, cu un singur cuvânt, oprește uralele:

— Lăncierii!

Drace!… Adevărat! Uitaseră de ei. Să fie oare ceva serios? Ei, aș! Trebuie să fie câțiva cercetași, pe care îi vor vâna.

Casse-Cou iese în grabă, aleargă până la zidul împrejmuitor și privește câmpia. Drace! Era grav. De data aceasta, Puștimea fusese neprevăzătoare. Din toate părțile soseau lăncieri. Erau mai mulți de o sută. Aveau să înconjoare ferma, care era izolată de Taba-N'chou. Prea târziu ca să mai poată fugi. Puștimea era încercuită!

Casse-Cou reintră în sală și strigă cu o voce răsunătoare:

— La arme!

Tinerii se ridicară, își luară carabinele și se repeziră în curte. Închiseră degrabă poarta masivă și îngrămădiră în ea câțiva bușteni uriași, pentru a o consolida.

Fermele acestea erau, de altfel, niște mici fortărețe, cu zidurile lor masive și îndeajuns de înalte pentru a rezista la un atac.

Lăncierii se apropiau din toate părțile ca niște raze. În spatele lor, în depărtare, se zăreau, mici de tot, ca niște soldați de plumb, alți călăreți, probabil infanteria călare.

— Nu cumva acești domni vor să ne facă onoarea de a ne asedia? zise doctorul Tromp, încărcându-și Mauserul.

— Ar fi trebuit să pun santinele! răspunse Casse-Cou. Pentru un șef de cercetași, greșeala e de neiertat.

— Eh! Că te lupți aici sau acolo… în câmpie sau în spatele zidurilor, n-are importanță, principalul e să ne batem!

— Și apoi, la urma urmei, suntem nouă și, deși doar Puștime, nu-i vom lăsa să ne taie gâtul ca la puii de găină!

Într-adevăr, Casse-Cou nu se îndoia de nimic și încrederea sa neclintită era de-a dreptul uimitoare.

— Papà, câte cartușe aveți? îl întrebă el pe tălmaci.

— Cam vreo două sute pentru fiecare.

— În regulă! mai avem și noi fiecare câte două sute cincizeci: asta face un total de o mie nouă sute, care nu vor fi trase în vrăbii.

Lăncierii se apropiau din ce în ce mai mult. Casse-Cou îi așeză în locuri strategice pe cei opt luptători ce compuneau mica sa garnizoană, hotărând ca el, al nouălea, să fie sprijin în orice punct slab sau amenințat. După această agitație urmă o liniște desăvârșită.

În depărtare, se auzi un ascuțit sunet de trompetă. Un lăncier agăță o batistă albă în vârful armei sale și înaintă, însoțit de trompet.

— Un parlamentar!... zise Casse-Cou, frecându-și mâinile. Fără îndoială că vine pentru a ne soma să capitulăm! Va fi primit cum se cuvine!

După ce merseră câteva minute, cei doi călăreți se apropiară spre a putea fi auziți.

Cu ajutorul unei scări, Casse-Cou și Fanfan se urcară pe zidul împrejmuitor, acesta din urmă arborând în vârful baionetei sale un șervet alb, împrumutat de la verișoara Betje.

— Ce păcat că n-am măcar un fluier – zise Fanfan glumeț –, le-aș cânta *Pălăria.*

— Locotenent Fanfan, păstrează ținuta! răspunse cu gravitate ironică și pompoasă Casse-Cou.

Parlamentarul englez se opri la cincisprezece pași și strigă cât putu de tare:

— Din ordinul înălțimii sale, maiorul Colville, îi somez pe locuitorii acestei ferme să deschidă porțile și să ni-l predea fără condiții pe numitul Breack-Neck. În caz de neascultare, pe loc casa va fi cucerită și incendiată, iar locuitorii ei, supuși rigorilor legilor militare.

Răspunsul nu se lăsă mult așteptat.

— Eu, căpitanul Casse-Cou, care am aruncat în aer rezervoarele și am pus ca preț o para pe capul numitului maior Colville, care am masacrat plutonul de lăncieri trimis în urmărirea mea, vă invit să spălați putina fără întârziere! Altminteri trag asupra voastră. De altfel, un parlamentar trebuie să fie cuviincios, iar dumneata ești o brută prost crescută. Cât despre numitul Colville, l-am condamnat la moarte și cuvintele lui nu au nicio valoare.

Vizibil încurcat, parlamentarul adăugă pe un ton mai puțin arogant:

— Trebuie să vă previn că veți fi atacați de cinci sute de oameni și că nu vom lua prizonieri.

— Cinci sute de oameni sunt prea puțini. Și nu veți lua prizonieri… vă garantez eu asta, pentru motivul bine întemeiat că nu veți putea.

— Este ultimul dumneavoastră cuvânt?

— *Yes, sir*!

Parlamentarul, văzând că orice insistență era de prisos, întoarse calul și plecă, flancat de trompet.

Trecu un sfert de oră. În depărtare, trupele se mișcau cu prudență, strângând tot mai mult cercul. Englezii, necunoscând numărul burilor refugiați în fermă, nu se hazardau să se apropie.

Un pluton numărând doisprezece călăreți sta nemișcat la vreo mie cinci sute de metri. Gravă imprudență, căci Casse-Cou, vrând să le arate asediatorilor de ce sunt capabili atât el, cât și oamenii lui, nu a putut rezista ispitei de a le trimite o mică salvă. El îi chemă lângă el pe cei mai dibaci țintași, adică pe toți burii, în afară de Fanfan, de Fignolet și Jean-Pierre, și le spuse, arătându-le plutonul:

— Sprijiniți-vă puștile pe creasta zidului, țintiți cu atenție și trageți la comanda mea.

O asemenea încercare părea absurdă, când ținta era atât de îndepărtată și cu contururi șterse, mai ales din cauza culorii kaki, culoare neutră, invizibilă. Dar și Mauserul era o armă strașnică, iar burii, cei mai buni țintași din lume. Această pușcă, în greutate de patru kilograme, avea o lungime totală, fără baionetă, de un metru și douăzeci și trei de centimetri și un calibru de șapte milimetri. Ea trăgea, cu două grame și jumătate de praf de pușcă, cu fum puțin, un glonte din plumb întărit cântărind unsprezece grame și două decigrame, glonte învelit într-o cămașă de oțel nichelat. Viteza lui inițială, considerabilă, era de șapte sute douăzeci și opt de metri pe secundă, în timp ce aceea a glontelui puștii englezești Lee-Metford nu era decât de șase sute zece metri. Mauserul bătea la patru mii de metri și glontele său ucidea la orice distanță, în timp ce bătaia armei Lee-Metford nu era decât de trei mii două sute de metri. În sfârșit, traiectoria Mauserului, cu mult mai razantă decât aceea a puștii englezești, permitea tirul de precizie la distanțe enorme.

Deci, cu țintași ca cei șase, care ochesc cu o precizie nemaipomenită, plutonul englezilor nu era în siguranță.

— Foc! comandă în șoaptă Casse-Cou.

Cele șapte detunături pârâie, la scurtă distanță, în șir, ca o pânză ce se rupe. Iar acolo, la englezi, după două secunde, ce zăpăceală! Cai care sar, se prăbușesc sau fug, cu scările bătând aerul! Oameni care cad pe spate cu gesturi mari, tragice…

Cu toată distanța, niciun foc n-a fost irosit. Cine știe dacă nu cumva un glonte n-a făcut chiar mai multe victime! Pușca Mauser este o armă excepțională și mai ales teribilă!

Este adevărat că, la o asemenea distanță, drama era mult mai emoționantă. Ca și când un copil ar fi aruncat un pumn de bile în mijlocul micilor soldați de plumb.

Imediat, englezii, deveniți mai circumspecți, se răspândiră pentru a fi mai puțin ținta gloanțelor, iar „puștii”, știindu-se pândiți din toate părțile, își traseră capetele în jos, ca melcii în cochilie.

Situația era, deci, perfect clară. „Puștii” erau nouă contra cinci sute sau chiar mai mulți și blocați în fermă ca șoarecii în găurile lor. În mic, semăna cu situația armatei lui Cronjé la Wolverskraal. Cu deosebirea totuși că, neavând vreun tren regimentar, mobilitatea lor era foarte mare, iar încercuirea, mult mai puțin strânsă. Altfel însă, le era absolut imposibil să încerce să fugă călare, trecând printre trupele engleze.

Acum, ce va face inamicul? Cu siguranță că nu se va distra să facă un asediu în toată legea, care l-ar imobiliza aici câteva zile. Va încerca o lovitură din plin: să dea jos o bucată de zid și să ia ferma cu asalt. Și, pentru a rezista la acest asalt, numai nouă oameni sau, mai degrabă, niște copii!

Ora cinci după-amiază. Era sigur că englezii, ca să-și cruțe oamenii, aveau să dea asaltul în timpul nopții.

Da, Casse-Cou se gândea la toate acestea și, deși situația părea la prima vedere disperată, un surâs de voie bună îi lumină fața frumoasă de adolescent.

— Ei! Încă nu ne au în gheara lor! i se adresă el lui Papà, care își fuma, ca un filosof, pipa.

Deodată se auzi venind dinspre câmpie un șuierat rapid și strident, care creștea în intensitate. Apoi o detunătură surdă izbucnește la o sută de metri în fața fermei.

— Prea scurt! zise Fanfan când obuzul făcu să zboare pământul și pietrele.

Al doilea bubuit. De data acesta, obuzul trecu peste ziduri și explodă la două sute de metri dincolo de ele.

— Prea lung! adăugă Fanfan cu seriozitate și cu un aer de cunoscător.

Al treilea bubuit. Buum! S-a sfârșit cu râsul!

Acum tirul a fost reglat cu o precizie matematică. Proiectilul cade exact pe creasta zidului și face să se prăbușească un metru cub de construcție. Cu toate acestea, toată lumea la fermă e liniștită. Femeile și fetele tinere, familiarizate de mult cu surprizele și ororile războiului, păstrează un calm desăvârșit. În câteva ore, vechea clădire a străbunilor va fi cucerită, prădată, arsă. Ele însele vor fi poate ucise sau grav rănite. Nu vor mai avea unde să se adăpostească și din belșugul de altădată nu le va mai rămâne decât mizeria!… Totuși, niciun vaiet nu se aude. Niciun cuvânt de regret. Niciun gest de spaimă.

Mama și-a strâns fiicele în sala comună, alături de servitoarele cafre. Cu toatele stau în picioare în jurul mesei celei mari, așa cum stăteau la rugăciunea de seară. Mama ia locul tatălui plecat la război; în lipsa oricărui reprezentant bărbătesc al familiei, ea deschide vechea Biblie și, cu gravitate, citește câteva versete. Din timp în timp, câte o bubuitură surdă zguduie clădirile până în temelii și acoperă pentru un moment vocea bătrânei femei, dar nu o face să tremure.

Obuzele continuă să cadă, izbind fără întrerupere locul ales pentru spărtură. Zidul se rupe, se fărâmițează, se prăbușește. În curând, deschizătura va fi practicabilă pentru trupe.

Dar ce fac oare „puștii” în acest timp? Ei privesc, socotesc loviturile și, din timp în timp, se distrează să ia drept țintă vreun infanterist sau călăreț care iese din rânduri în mod imprudent. Da: se distrează! Cuvântul nu e deloc exagerat, căci niciodată nu s-au mai văzut niște asediați atât de nepăsător de calmi, atât de liberi de orice preocupare exterioară, într-un cuvânt, atât de indiferenți, în aparență, de acțiunea îngrozitoare care se pregătea împotriva lor. Deoarece Casse-Cou arăta o încredere neclintită, calmă, această atitudine îi cucerise pe toți, atât de mare era prețuirea pe care o aveau pentru tânărul lor șef. Căci Casse-Cou le spusese, într-adevăr:

— Lăsați totul în seama mea! Ne vom salva fără vreo pierdere, iar numitul Colville nu va uita prea curând această întâlnire cu noi…

Apoi, ajutat de Fanfan, a început să meșterească într-o clădire îndepărtată, o treabă misterioasă, în timp ce oamenii lui trăgeau cu puștile, ca să-l ocupe pe asediator și să-l facă să creadă că se află în prezența unor forțe infinit superioare forțelor reale ale celor asediați.

După ce termină, Casse-Cou îl trimise pe Fanfan la luptă, îl chemă pe Papà și o căută pe mătușa lui Paul. Buna femeie nu pricepea o boabă de franceză și prezența tălmaciului era indispensabilă. După ce o salută respectuos, șeful Puștimii îi spuse tălmaciului să-i transmită, fără altă introducere, ca un om grăbit:

— Aveți o sută cincizeci de vaci sau vițele, vreți să mi le vindeți?

— Dar, scumpul meu copil, englezii le vor lua ca să le mănânce… Ți le dăruiesc, dacă ele ți-ar putea fi de vreun folos.

— La cât le evaluați bucata?

— La cel puțin două sute de florini… Dar de ce să mai vorbim despre bani, din moment ce…

— Două sute de florini… patru sute de franci… înmulțiți cu o sută cincizeci… e egal cu… egal cu șaizeci de mii de franci, atâta fac… Vă rog să-mi înapoiați carnețelul pe care vi l-am încredințat înainte de a pleca la rezervoare deghizat în verișoara Betje… Mulțumesc, mătușică…

Apoi deschise carnetul, scrise câteva cuvinte, semnă, rupse foaia și i-o prezentă fermierei, zicându-i:

— Aveți aici un cec de treizeci de mii de florini, adică șaizeci de mii de franci în monedă franceză. Am depus un milion de franci la banca din Pretoria pe numele meu, un alt milion la banca din Lourenço Marques; veți fi plătită la vedere… Acesta este prețul cirezii dumneavoastră, care acum este a mea.

— Dar deoarece ți-am dăruit-o…

— Bine!… Bine!… Mulțumesc!… La revedere, bună mătușică… Mă întorc la luptă… Și păstrează bine hârtia…

Obuzele au izbutit să doboare o întreagă porțiune din zid. Spărtura era acum suficient de largă. Soarele cobora și avea să dispară curând la apus. Într-o oră va fi noapte în toată legea.

Englezii nu arătau că ar avea de gând să atace. Casse-Cou nu se înșelase. Pentru ca să-și cruțe trupele și crezând că Puștimea era măcar în număr de o sută, Colville avea să dea asaltul apărat de întuneric. Pe de altă parte, și ca șef experimentat ce era, cu toată extrema sa tinerețe, Casse-Cou nu lua niciuna dintre măsurile elementare pentru a respinge atacul. Dimpotrivă, s-ar fi putut zice că era fericit să vadă înlăturat orice obstacol din calea trecerii prin zid. Dacă n-ar cădea mereu obuzele, ar fi gata să dea parcă ordinul ca trecerea să fie curățată și pe dinăuntru, și pe dinafară!

Și Fanfan, care nu înțelege nimic din toate acestea, rămâne uluit auzindu-l murmurând:

— Ele vor putea trece pe aci fără să șovăie… Nu vor fi oprite… și vor lua-o la fugă…

— Care ele? întrebă Fanfan.

— Ai să vezi despre ce-i vorba îndată – răspunse Casse-Cou, frecându-și mâinile.

Soarele a dispărut. Se lăsa amurgul.

— Avem o oră înaintea noastră de acum încolo – zise Casse-Cou –, la lucru!

El comandă oamenilor să taie ramurile arborilor spinoși care umbreau curtea, acei pomi cărora burii le-au dat numele de *Așteaptă-puțin,* iar naturaliștii, pe acela de *Acacia detinens.*

În acest timp, șeful Puștimii o chemă pe mătușica și ceata numeroasă de verișoare și le conduse în clădirea aceea mică unde lucrase mai înainte cu Fanfan. Aici, pe o masă, se aflǎ, așezate simetric, cam vreo două sute de cartușe de dinamită, gata pregătite cu fitile de lungime inegală. Papà, care-i însoțea, se miră de unde apăruse așa o cantitate din înspăimântătorul exploziv.

— Generalul Botha a poruncit să fie adus aici, ca să am cu ce distruge rezervoarele. Dar o duzină mi-a fost de ajuns… Acum voi folosi și restul. Te rog, Papà, explică-le că aici este dinamită.

— Toată lumea de aci o cunoaște și știe să umble cu ea.

— Bun! Fiecare să ia câte un ghem de fire groase de cânepă și să lege cu ele, solid, de unul dintre coarnele fiecărei vaci, câte unul dintre aceste cartușe. Solid și repede!… La rădăcina cornului… iute… auziți? Vacile le cunosc și nu se vor speria de ele.

Papà înțelese și un surâs larg îi tăie fața bărboasă de la o ureche până la cealaltă.

Acolo, în partea engleză, era liniște. Împresurarea avea să se continue încet, metodic, folosindu-se mulți oameni. Focul artileriei încetase. Nu se mai trăgea nici măcar un foc de pușcă. Colville voia să-i prindă vii pe „puști”, fără ca vreun glonte rătăcit să omoare unul măcar.

Femeile, cu un curaj și o iuțeală nemaipomenite, îndepliniră strania și greaua sarcină la care bietele vaci se supuseră cu o pasivitate inconștientă.

Trecuse o jumătate de oră.

— Sunteți gata? întrebă Casse-Cou, care acum nu mai putea sta locului și bătea din picior de nerăbdare pe întuneric, găsind că prea e lung timpul necesar acestei delicate operații.

Se aduseră câteva felinare. Se vedea destul de bine.

— Iute!… Iute!

Mai trecu un sfert de oră; acum se auzea zgomotul marșului cadențat peste câmpie. Inamicul se apropia, începură să se audă câteva zgomote de metal izbit.

— Dați foc… Dați foc fitilelor! strigă Casse-Cou. Toată lumea aici… Luați tăciuni aprinși de la bucătărie.

Bărbați și femei se reped în bucătărie, iau din foc găteje ce ard cu flacără și aprind fitilele. Vacile se sperie, dau din picioare, rag. Femeile le liniștesc cu acel plescăit bine cunoscut din buze și din limbă. Curajoase, vitezele femei apropie gătejele cu flacără de vârfurile fitilelor Bickford, care încep să ardă pâlpâind. Dacă unul singur ar exploda, ar însemna moartea tuturor.

La rugămintea lui Papà, bătrâna fermieră deschide portița din bârne care închide ocolul vitelor. În acest timp, Puștimea și verișoarele agață la întâmplare de cozile nefericitelor vite câteva rămurele cu spini din *Așteaptă-puțin.* La cea mai mică mișcare, spinii, înțepând pielea vacilor, le vor speria, iar ele, înnebunite, vor fugi într-un galop infernal.

Englezii sunt aici, în întuneric, sfătuindu-se cum să înainteze, primii târându-se încetișor, neîndrăznind să se repeadă la asalt, fiind mai speriați de această liniște tulburată doar de mugetul vacilor decât ar fi fost de o salvă de focuri.

— *Forward*! strigă în noapte o voce stridentă, care vibrează ca un sunet de trompetă.

Au pornit la asalt.

— Porniți vacile să treacă prin spărtură – comandă Casse-Cou.

Dacă vacile ies pe câmp, asta înseamnă nimicirea coloanei englezești. Dar, dacă nu vor ieși și spaima care le va apuca le va împinge, la întâmplare, în curtea fermei, totul va fi făcut praf pe dată, clădiri, animale și oameni!... Patruzeci de livre de dinamită vor face explozie... un moment de teamă înfricoșătoare pentru toți...

Capitolul al IV-lea

Când se amestecă femeile – Eroicul sacrificiu al unei mame și al fiicelor ei – Explozii – Victorie prea scump plătită – Funeraliile eroinelor – Incendiere – Încăierare – Mereu lăncieri – Încercuiți – Puștimea în primejdie – Să fie oare sfârșitul?

Întărâtate de spini, înspăimântate de fitilurile care ardeau pâlpâind la urechile lor și sclipeau ca licuricii în fața ochilor lor, vacile sunt îngrozite și refuză să înainteze. Câteva o pornesc în debandadă, gata să le tragă după ele și pe celelalte.

Un fior îl străbate pe șeful Puștimii din cap până-n picioare, urmat de o sudoare înghețată, care îi acoperă rădăcinile părului, mâinile, fața și-i lipește hainele de piele. Câteva secunde încă și totul va fi distrus, aruncat în aer, nimicit!

— Vai! murmură cu durere Casse-Cou. M-am încrezut prea mult în forțele mele... S-a sfârșit cu noi toți!

Nu încă! O voce răspunde comenzilor ofițerilor englezi. O voce aspră, care acoperă toate aceste zgomote de arme izbite, de oameni ce se reped la asalt, de animale care mugesc. O voce de femeie, care strigă în întuneric:

— După mine, veniți încoace, fiicele mele, veniți după mine!

Vioaie, cu toată vârsta ei, și agitată din cauza primejdiei, bătrâna fermieră apucă un felinar și se repede spre spărtura din zid. Ea apare brusc, într-un gest tragic, cu părul desfăcut, în plină lumină, strigând din nou. Fără să ezite, deși știau că se duc la moarte, fiicele ei se apropiară în fugă și se așezară într-o clipită alături de ea.

— Să salvăm bărbații! strigă curajoasa femeie. Să salvăm bărbații care ne apără patria!

În spatele lor sosesc ca un vârtej englezii, care se reped cu baionetele înainte. În fața lor, se agită și se învârtește mugind cireada de vaci, înspăimântată.

— *Forward*!... *Forward*!... răcnesc ofițerii.

Bătrâna femeie scoate acel plescăit și șuierat din buze, atât de cunoscut vacilor ei. Fiicele ei o imită și ele, chemând vacile pe nume, calmându-le puțin câte puțin. Vacile, îngrozite până atunci, își recunosc imediat stăpânele, ascultă de îndemnuri și se îndreaptă spre ele, la auzul glasurilor cunoscute. Cireada se adună la un loc acum și năvălește spre spărtura din zidul dărâmat în momentul când englezii se repezeau spre ea la asalt. Eroicele femei sunt prinse între asediatori și cireadă. De o parte, baionetele zburlite ca țepii de arici, de cealaltă parte, bariera mișcătoare a coarnelor cu dinamită…

Un țipăt de spaimă și de milă al lui Casse-Cou și al oamenilor săi, care înțeleg în clipa aceea jertfa eroică și devotamentul acestor minunate femei!

— Nu!… Nu!… Asta nu!… izbucnește într-un plâns cu suspine tânărul șef.

Din nou răsună vocea stridentă a fermierei:

— Să salvăm bărbații, trăiască libertatea!

— Trăiască libertatea! repetă ca un ecou supus și vibrant fiicele ei, care știau că vor muri și ele.

A fost ultimul lor strigăt. O ciocnire formidabilă se produce între englezi și cireadă. Nenorocitele femei, trântite la pământ, călcate în picioare, sunt omorâte de animalele care trec acum valvârtej prin spărtura zidului, alergând spre câmpie. Fiecare vacă, înnebunită de spinii legați de coada ei, se repede înainte, înspre ieșirea pe care le-o oferă spărtura imensă din zid.

Primele rânduri de soldați ai Reginei sunt date peste cap și strivite de animalele care se împrăștie furioase în toate părțile. Celelalte vaci le urmează în grămadă, vin, vin mereu, fugind fără putința de a fi oprite. Se julesc de asperitățile zidului, scot mugete de groază și de furie și se duc galopând nebunește peste câmpie. Pe urmele lor se reped „puștii”, care au sărit agili în șa.

Eroicul sacrificiu al femeilor bure n-a fost zadarnic. Ele au asigurat în momentul oportun salvarea luptătorilor, care străbat acum în galop liniile englezești, distruse ca de un uragan de mitraliere.

Dar soldații Reginei sunt tenaci și îndrăzneți. Trompetele sună adunarea. Ofițerii își strâng iarăși oamenii, ca să-i readucă la asalt. Această dramă n-a durut nici cinci minute. Unitățile de luptă se formează din nou, repede, în întuneric.

În clipa aceea, răsună o detunătură violentă, însoțită de un fulger. Apoi o a doua, urmată de o serie asurzitoare, neregulată. Fulgerele apar în locurile cele mai neașteptate, detunăturile izbucnesc până în mijlocul liniei tunurilor, ale căror chesoane și atelaje sunt pulverizate. Rămășițe înspăimântătoare zboară din toate părțile, proiectile sinistre compuse din oameni ciopârțiți, oase sfărâmate, amestecate cu o ploaie de pământ și de pietre, îngroziți și zăpăciți, nepricepând nimic din această învălmășeală misterioasă și formidabilă, nemaiauzind nici țipetele omenești, nici comenzile, ci numai mugete întrerupte de explozii, englezii, cuprinși de panică, o iau la fugă în debandadă.

Stratagema lui Casse-Cou a făcut minuni. Victoria este categorică. Dar ea a fost prea scump, prea greu plătită.

Exploziile de dinamită se aud din ce în ce mai rar, din ce în ce mai depărtate, proporțional cu lungimea fitilurilor care a aprins cartușul.

Crezând că aici se află o mică armată, englezii se retrag până la rezervoare, unde se masează în cea mai mare grabă și își petrec restul nopții în alarmă, așteptându-se în fiecare minut să fie atacați.

Cât despre Puștime, ei se refugiază la est de Taba-N’chou, nevoind să se depărteze de locul unde se desfășurase această dramă zguduitoare. Le mai rămăsese o sfântă îndatorire: să le înmormânteze pe aceste femei eroine, cărora ei le datorau viața și libertatea.

Chiar în zori, ei reveniră la fermă, apropiindu-se cu mii de precauții, temându-se, pe bună dreptate, să nu o găsească ocupată de inamic. Conducându-și cu o mână calul de căpăstru și ținând cu cealaltă carabina, Casse-Cou ajunge primul în fața spărturii din zid. Peste tot domnește același pustiu, aceeași liniște de moarte care urmează marilor catastrofe. Nicio ființă omenească, niciun animal, nimic! Servitorii cafri au fugit, iar orătăniile din curte au dispărut și ele.

O priveliște înfiorătoare se înfățișează în fața ochilor tânărului. Mai întâi, vreo douăzeci de englezi zdrobiți, sfârtecați de copitele vacilor furioase, zac mutilați dincoace de spărtură. Ici-colo, pete de sânge, fărâme de creier, arme strâmbate, înecate într-un terci însângerat. Apoi, puțin mai înăuntru, Casse-Cou zărește cadavrele fermierei și ale fiicelor ei zăcând într-un talmeș-balmeș tragic și dureros. Și ele sunt groaznic mutilate!

Incapabil de a articula un cuvânt, podidindu-i lacrimile, Casse-Cou se descoperă și face semn tovarășilor săi să se apropie. Aceștia înaintează cu capetele dezvelite, cu piepturile zguduite de suspine și cad în genunchi în fața acestor biete corpuri devenite, vai, aproape de nerecunoscut!

Dar nu e timp de pierdut. Trebuie îndeplinită fără întârziere îndatorirea funebră atât de dureroasă. Inamicul nu e departe. El poate reveni cu forțe sporite, ca să le răpească „puștilor" o libertate câștigată cu un preț atât de mare!

Casse-Cou își șterge ochii, își întărește vocea și spune blând oamenilor săi:

— Prieteni, destul cu lacrimile… Să săpăm groapa… Fanfan, tu veghează dincolo de spărtură.

Se ridică toți, găsesc unelte și încep să sape cu un fel de turbare pământul poros, care pare că asudă cu sânge. Groapa este în curând gata. Casse-Cou și Paul întind în ea un cearșaf alb, scos din dulapul masiv în care erau stivuite lucrurile sărmanei mătuși. Apoi, cu precauții infinite și cu un respect duios, cadavrele sunt aduse, unul câte unul, apoi culcate alături pe fundul gropii. Un al doilea cearșaf este folosit pentru a le acoperi.

Atunci Casse-Cou își scoate de la pălăria sa cocarda cu culorile transvaaliene, o depune pe cearșaf și murmură cu o voce zdrobită:

— Adio, nobile și scumpe victime ale unui război nelegiuit, adio! Odihniți în pace!

Toată Puștimea, după exemplul șefului lor, își rupe cocardele de la pălării și le lăsă să cadă pe linţoliu, care acum e presărat cu roșu, alb și verde, culorile drapelului patriei mutilate, însângerate, dar mereu vii!

Apoi, fără un cuvânt, foarte palizi, crispați, gâfâind, ei își iau uneltele și astupă groapa.

Casse-Cou comandă retragerea. Cu un gest rapid însă, Paul Potter îl oprește. Apoi își scoate cuțitul, despică din trunchiul unei acacia două bucăți lungi, în formă de cruce, și îi zice șefului său: „Așteaptă." Se repede apoi spre o clădire plină cu fân uscat, răsucește o oarecare cantitate în formă de torță și o aprinde. După care dă fuga până la casă, incendiază perdelele, paturile, dulapurile, se repede la staul și-i dă foc, apoi revine, în sfârșit, la magaziile cu fân. Aruncă înăuntrul lor torța, care arde

cu furie, apoi, după ce a terminat această dureroasă operație, el îi zice lui Casse-Cou:

— Să plecăm.

În curând, totul arde, pârâie, pâlpâie, e în flăcări. Torente de fum ies de sub acoperișuri, pe sub uși și din ferestre. În câteva minute, un formidabil incendiu învăluie și mistuie imensa fermă.

Puștimea și-a luat carabinele. Adunați încă în fața mușuroiului de pământ de deasupra mormântului, luptătorii sunt izgoniți de flăcările care izbucnesc acum din toate părțile.

O scurtă comandă răsună, rostită de Casse-Cou:

— Pentru… onor… prezentați… arm'!…

Este ultimul onor pe care tinerii soldați îl aduc vitezelor patriote, care au murit ca niște adevărați ostași, pentru libertate. Apoi, încet, plutonul defilează, sosește la spărtura din zid, trece prin ea și ajunge lângă caii care sforăiau și tropăiau, agitați din cauza incendiului.

Atunci Paul se întoarce și, mai palid ca înainte, șoptește cu vocea sa răgușită și aspră, vibrând toată de durere și mânie:

— Aceste ruine în flăcări le vor acoperi mormântul! Picioarele englezilor nu-l vor mai putea spurca.

Vocea ascuțită a lui Fanfan răsună în spatele lor:

— Alarmă!… Inamicul!

Vreo zece lăncieri, înaintând în galop, își făcură apariția deasupra marilor ierburi.

— În șa! comandă Casse-Cou.

Puștimea își încălecă în grabă poneii și tânărul șef, grăbit să meargă să anunțe generalului său că ordinele i-au fost executate, adăugă scurt:

— În retragere!

Dar cât îl doare că pleacă astfel, fără să lupte, mai ales din fața lăncierilor, acești prădători feroci, cărora el le poartă de mult o ură de moarte! Și camarazii lui îl aud bombănind:

— Cum, să nu doborâm fiecare dintre noi câte unul?

— Am putea încerca totuși – răspunde cu o voce de încurajare doctorul Tromp.

— Dar ne așteaptă generalul.

— Eh! Un sfert de oră în plus sau în minus… și-apoi asta ne va descărca nervii după durerea încercată.

— Drace! Cu atât mai bine și, dacă discut, o fac numai de formă.

În timpul acestui rapid schimb de replici, Puștimea parcursese vreo trei sute de metri.

Văzându-i că bat în retragere, crezând de bună seamă că refuză lupta, lăncierii se repeziră asupra lor, șarjând.

Puștimea se afla în preajma a două largi gropi adânc săpate în pământ, ca de o explozie formidabilă. Pământul și pietrele zburaseră în toate părțile. Bucăți de carne făcută terci, țăndări de oase îmbrăcau fundul gropii. Se vedea că aici avusese loc o explozie cu adevărat cumplită.

— Dinamita – observă cu jumătate de voce doctorul.

— Da, asta e. Două vaci ce fugeau înspăimântate, având câte un cartuș de dinamită legat de coarne, au fost trăsnite aci.

— Excelentă tranșee pentru carabinieri – zise, la rândul său, Papà.

— Am o idee! exclamă Casse-Cou. Dintr-o săritură a fost jos de pe cal, adăugând: Descălecați!... Și culcați caii...

Puștimea ascultă de șef cu iuțeală, căci el le inspira, de altfel, o încredere absolută. Câteva fluierături și poneii buri, ca niște animale admirabil dresate ce sunt, se așază jos în iarbă, se îngrămădesc ca iepurii în culcuș și rămân nemișcați, semănând cu niște enorme mușuroaie de cârtiță. Fără să se mai ocupe de ei, știind că nu se vor mișca de acolo, orice s-ar întâmpla, Puștimea se aruncă în groapă și așteaptă neclintiți sosirea lăncierilor.

Aceștia din urmă, care porniseră în galop de șarjă, sunt uluiți de dispariția lor. Bănuiesc însă că e o viclenie la mijloc și încetinesc puțin mersul cailor. În afară de asta, așa cum se întâmplă adesea în asemenea cazuri, ei pierduseră noțiunea exactă a distanței și a direcției.

Tocmai pe acest fapt se bazase Casse-Cou, care, de la începutul ostilităților, devenise un șef de partizani tare priceput. El știa foarte bine că, într-o câmpie perfect plană, este aproape imposibil să galopezi în linie dreaptă când nu ai un punct de reper și când ținta devenită invizibilă pare întotdeauna mai îndepărtată decât este în realitate.

Și englezii avură parte curând de o crudă experiență. Fără voie, ei apucară oblic spre dreapta și trecură de acele gropi pentru carabinieri în care erau pitiți luptătorii.

Puștimea ridică încet capul, țintește și – la comanda de: foc! – trag toți în același timp.

— Foc după dorință! strigă Casse-Cou, sărind din groapă ca un diavol dintr-o cutie cu surprize.

O nouă salvă! Apoi încă una și încă una!

Plutonul, descumpănit de primele gloanțe, pare că se topește văzând cu ochii. Oamenii se prăbușesc, caii se dau peste cap, răsună urlete de durere și de spaimă. Răniții încearcă să se agațe de animalele schilodite, dar cad din nou ca secerați de necruțătorii țintași. În mai puțin de două minute, distrugerea lor e completă.

— Nu mai e niciunul? Păcat! exclamă Casse-Cou, a cărui ură nu fusese încă potolită, cu toată execuția aceasta îngrozitoare.

— Vom mai găsi noi alții – comentă Paul, reîncărcându-și Mauserul.

Nici nu-și închipuia cât adevăr grăise!

Un al doilea pluton apăru în dreapta, la opt sute de metri.

— Bună afacere! strigă Fanfan.

— Crezi oare? răspunse Casse-Cou, devenit deodată îngrijorat.

— Drace! Desigur… să izbim în grămadă… Ehei, englișii ăștia, s-a zis cu ei când îi izbești.

Fruntea tânărului șef se întunecă însă din ce în ce mai mult. Zărise un al treilea pluton, care venea din dreapta. Mult mai numeros, acesta din urmă număra vreo treizeci de oameni. Ar fi fost o nebunie să-i ataci. Cu multă părere de rău, Casse-Cou ordonă retragerea. O singură parte rămânea liberă: aceea dinspre nord.

— Haidem! La drum spre nord – zise șeful cu jumătate de glas. Generalul Botha trebuie să se afle în fața Winburg-ului; cred că-l vom întâlni lângă calea ferată.

Dar abia făcură un sfert de întoarcere, că o a patra trupă li se arătă în față. Lăncieri! Din nou și mereu lăncieri!

Casse-Cou lasă să-i scape o înjurătură:

— Mii de tunete!… Suntem încercuiți!

— Asta e și impresia mea – își dădu cu părerea grav, dar cu vocea lui liniștită, Papà, tălmaciul.

Din prima clipă, situația părea foarte grea, aproape disperată. Englezii erau aproape de zece ori mai numeroși. Ar fi fost o nebunie să încerci să te repezi asupra acestui cerc atacând cu lăncile în arici. Biata Puștime, cu toată îndrăzneala ei, ar fi străpunsă într-un minut, așa cum treci prin frigare niște ciocârlii.

Era, de asemenea, imposibil să fie împușcați de la distanță, căci soseau într-o goană nebună. Deci „puștilor” le lipsea timpul material. De altfel, și munițiile începuseră să se împuțineze.

Înapoi, retragerea era complet împiedicată de fermă și de acareturile ei, care ardea cu putere.

Plutoanele de lăncieri se îndreaptă în galop spre punctul în care stă imobilizată, îngrijorată Puștimea, privind în tăcere spre șeful ei. Se și distinge sclipirea fierului lăncilor, se aud strigătele călăreților, care sunt siguri de o victorie ușoară. Într-adevăr, lăncierii sunt convinși că de data aceasta tinerii sunt pierduți definitiv. Câteva minute încă și s-a terminat cu ei – Casse-Cou și Puștimea vor fi prinși sau masacrați, Colville va triumfa și cauza independenței îi va pierde pe cei mai viteji luptători ai ei!

Capitolul al V-lea

Reîntoarcerea la ferma în flăcări – În mijlocul focului – Din nou dinamita – O nouă spărtură – În plin avânt – Salvă de adio – Salvați! – Cartofii burilor – Planul lui Casse-Cou – Despărțire emoționantă – Deghizare

O singură hotărâre mai putea fi luată. Una singură! Îngrozitoare, disperată! Casse-Cou, omul deciziilor rapide, nu ezită. Își smulse dolmanul kaki luat de la un lăncier englez, îl aruncă pe capul calului său, acoperind perfect nările și ochii animalului, înnodă mânecile în jurul gâtului acestuia și le spuse camarazilor săi, mirați:

— Faceți ca mine!

Toți îl imitară într-o clipită, fără să înțeleagă, dar și fără să ezite.

Casse-Cou adăugă un ordin scurt:

— Urmați-mă!

Apoi dădu pinteni calului și-l goni într-un galop furtunos înspre spărtură.

Îndrăzneții „puști” l-ar fi urmat și în iad. Și, într-adevăr, e iadul acolo unde ajung ei acum în galop nebun, intrând, apoi dispărând în vârtejuri de flăcări și de fum. Din toate părțile plouă cu resturi arzânde. Limbi de foc îi pârlesc în trecere, vapori acri și înecăcioși îi sufocă. Caii se sperie, sforăie, se apără. Trecerea prin spărtura dintre hangarele pline cu pănuși de porumb e teribilă.

Plutonul a ajuns acum în mijlocul curții. Căldura este de nesuportat, dar, strângându-se unii lângă alții, „puștii” evită, în parte, să fie loviți de bucățile aprinse. Să nu credeți însă că această situație îngrozitoare îi înspăimântă pe tineri, câtuși de puțin! Băieții ăștia sunt niște bărbați în toată firea! Fanfan găsește chiar timp să glumească. Da, într-un asemenea loc și într-un astfel de moment!

— Papà, barba ta arde… Doctore, a dumitale se prăjește… Aduceți pompierii, vă rog, să-i stingă pe geniștii noștri în flăcări.

Cei doi geniști își sting singuri flăcările care îi cuprinseseră și asta îi face să râdă pe „puști”.

Din minut în minut, situația se agravează și mai mult, dacă mai este posibil de imaginat așa ceva. Aerul încins este irespirabil.

— Drace – bombăne Fanfan –, mestecăm flăcări. Ei, domnule Coco, fără scandal!... Nu ești la nuntă aici și cu atât mai puțin stăpânul tău.

Caii asfixiați se cabrează și încep să sară în două picioare. Afară se aud urale ironice și insulte. Lăncierii, ajunși la cincizeci de pași de spărtura din zid, s-au oprit. Știind sigur că ferma nu are altă ieșire decât poarta, s-au despărțit în două grupe, păzind cu strictețe prima dintre ele – spărtura din zid, iar cealaltă – poarta. Acum așteptau cu răbdare ca Puștimea să încerce să iasă sau să piară în flăcări. Și această alternativă crudă pare să-i distreze grozav.

Dar ce s-a întâmplat oare cu Casse-Cou în acest timp?

Plecat de lângă Puștime fără să spună un cuvânt, el s-a repezit cu calul într-o perdea groasă de fum negru, din care străbat adesea limbile lungi ale flăcărilor.

Suprafața fermei are cel puțin un hectar. Toată această întindere este închisă de un zid înalt și solid, care face din ea o adevărată fortăreață. Ajuns la piciorul zidului, Casse-Cou scotocește într-una dintre pungile atârnate de șa și scoate un cartuș de dinamită. Este ultimul, pe care, din prevedere, l-a păstrat pentru orice eventualitate. Cu riscul de a fi zvârlit în aer de explozia teribilei substanțe, purta la el din ajun acest cartuș, cu fitilul gata pregătit. Acum, coborând de pe cal, îl pune cu sânge rece la piciorul zidului, apoi sare în șa și, cu părul și genele pârlite de flăcări, revine gâfâind lângă camarazii săi.

— Atenție! strigă el cu o voce sugrumată.

Mai mult ca oricând, flăcările și tăciunii cad din toate părțile. Caii se înspăimântă sub această ploaie de foc, care-i frige. Curând, Puștimea nu-i mai poate stăpâni. Chiar și băieții, sărmanii, sunt arși zdravăn pe alocuri. Cămășile de pe ei fumegă, ciuruite de găuri sub care le sfârâie carnea. Dându-și des palme peste piept și pe spate, ei înăbușă focul și, fără un cuvânt, fără un vaiet, așteaptă răbdători salvarea sau moartea.

Se mai scurge o jumătate de minut. Treizeci de secunde infernale. Deodată, brusc, pământul se cutremură: vreo bucată

de zid arsă de foc, care se prăbușește cu zgomot. O a doua detunătură răsună, acoperind zgomotul potopului de foc și strigătele englezilor.

— Urmați-mă! strigă Casse-Cou pentru a doua oară.

Un răcnet țâșnește de pe buzele crăpate ale Puștimii, un răcnet de speranță și de eliberare.

Casse-Cou îi dă pinteni calului său și se repede din nou prin flăcări. Având ochii acoperiți cu vestele și dolmanele care fumegă în jurul capetelor lor, caii, de altminteri înnebuniți de spaimă, pornesc printre tăciuni, pietre înroșite, clăi în flăcări. Cursa durează câteva secunde.

— Pe aici!… Pe aici!… vociferează îndrăznețul Casse-Cou către oamenii săi, care galopează pe urmele lui.

— Ura!… Ura!…

Acolo, tocmai la celălalt capăt al fermei, s-a deschis o nouă spărtură în zid. Ultimul cartuș de dinamită a aruncat în aer zece metri de zid. Puștimea trece ca o trombă prin această deschizătură și se repede într-un galop năprasnic peste câmpuri. Caii lor, foarte agitați, aleargă cu iuțeala antilopelor. În mare grabă, Puștimea înlătură zdrențele care acoperă ochii poneilor, apoi trimite un lung strigăt de sfidare adversarilor lor.

Parcurseseră cam patru sute de metri înainte ca englezii să fi putut observa fuga lor uluitoare. La rândul lor, aceștia pornesc în galop în urmărire. Caii lor mari sar peste ierburi. Stimulați de glasul și de pintenii lăncierilor, ei aleargă cu o repeziciune nemaipomenită. Dar poneii buri, ca turbați de arsuri și îmboldiți peste măsură de pintenii călăreților lor, păstrează totuși distanța. De altfel, obișnuiți să umble prin mijlocul gramineelor uriașe, știind să se strecoare ca niște șoareci printre tijele înalte ale plantelor care îi încurcă pe armăsarii englezilor, sfârșesc chiar prin a câștiga un avans considerabil. Astfel, în mai puțin de patru minute, străbătură doi kilometri.

Oricât de mare le-ar fi îndrăzneala, lăncierii sunt siliți totuși să se oprească. Sunt acum mult prea departe de grosul forțelor engleze și zona aceasta nu mai este sigură pentru ei. Temându-se să nu fie atacați, la rândul lor, și încercuiți de cavaleria inamică, englezii fac cale întoarsă și se duc încet spre liniile lor.

Această cavalcadă furioasă a calmat poneii Puștimii, și Fanfan, care se întoarce să privească îndărăt, exclamă:

— Nu mă înșel deloc!… Inglișii spală putina!… Șefule! Ce bine-ar fi dacă i-ai permite domnului Coco să răsufle puțin.

— Dar tot plutonul are dreptul să răsufle – răspunse Casse-Cou. Opriți!

Cei nouă cai se opresc la comandă și se întorc cu fața spre inamic. În mod inconștient, Puștimea i-a făcut să se întoarcă în loc. Apoi, fără să se fi vorbit între ei, bravii băieți pun mâna pe carabine. Lupta cu inamicul este atât de adânc intrată în obiceiurile lor și ofensiva în temperamentul lor, încât sunt gata să reînceapă focul. Pe legea mea! Încă puțin și ar ataca. Ah! Dacă drăguțul de Casse-Cou ar avea măcar treizeci de oameni!

Englezii sunt cam la șase sute de metri.

— Numai o salvă de focuri, ce zici, șefule? întreabă Fanfan cu o familiaritate care n-are nimic milităresc în ea.

— E-n regulă! răspunde tânărul șef.

Puștimea ochește plutonul de lăncieri, ai căror cai obosiți, gâfâind, merg la pas.

— Foc!

O salvă puternică răsună. Apoi împușcăturile continuă fără întrerupere timp de câteva secunde. Acolo, deodată se văd câteva gesturi convulsive – brațe ridicate, torsuri răsturnate, mișcări dezordonate de lănci. Caii se prăbușesc, oamenii cad, rândurile se răresc.

Lăncierii, astfel decimați de la distanță, pornesc din nou în galop, fugind din ce în ce mai iute, până ce dispar.

— Iată! zise în chip de concluzie Casse-Cou. Asta e tot ce putem face. Acum s-o pornim spre nord și să-ncercăm să ajungem la Winburg.

Curând, ajunseră la un râu, ale cărui ape erau umflate de la un mal la celălalt. Era Vetul superior, unul dintre afluenții din stânga ai fluviului Orange.

Frânți de oboseală, morți de sete, cu membrele și toracele acoperite de arsuri, băieții se cufundară fericiți în apele roșiatice ale râului, se bălăciră, se scuturară și băură cu lăcomie înghițituri mari, compensând, în sfârșit, cruntele privațiuni pe care le înduraseră până atunci. Dar, în clipa când necruțătoarea sete fu potolită, foamea se făcu simțită și ea, intensă, crudă…

Provizii nu aveau. Dar, din fericire, nu departe de râpele Vetului, se găsesc din belșug acele rădăcini în formă de tubercule, numite cartofii burilor.

— Haideți, înainte marș, bărbați – zise Fanfan. Să pornim la corvoada culesului de cartofi.

Și oamenii, cu apa șiroind pe ei, începură să scormonească pământul pentru a scoate rădăcinile vag hrănitoare, bune cel mult ca să înșele foamea. În scurt timp, adunară o recoltă bogată. Apoi aprinseră un foc mare, puseră rădăcinile culese să se coacă în grabă pe ierburile în flăcări și le înghițiră pe jumătate crude.

— Păcat că n-avem măcar un antricot de gloabă englezească în chip de supliment – bombăni Fanfan.

— Ești un mare mâncăcios, meștere Fanfan – răspunse doctorul. Cartofii ăștia ai burilor sunt niște legume destul de gustoase.

— N-aveți decât să mâncați la legume cât poftiți! Eu susțin însă că și antricotul este „o legumă” destul de bună. Drace! Și asta mă face să mă gândesc la vitrina dom’lui Chevet… un loc al naibii de atrăgător și de desfătător în bătrânul și șmecherul nostru Paris! Numai cât îmi aduc aminte, și-mi lasă gura apă! Nu-i așa, ai? Ia zi, șefule!

Dar Casse-Cou, cu rezerve de umor și veselie nesecate, ca de obicei, stă acum pe gânduri, pradă unei vii preocupări. El nu aude evocarea gastronomică a locotenentului său, ci mestecă distrat, cu ochii pierduți în gol.

S-au scurs două ore. Hainele se usucă pe corpurile lor, foamea a fost potolită, caii pasc; este prima clipă de odihnă după emoțiile acelea mari și luptele pe viață și pe moarte. Nici cea mai mică urmă de oboseală la acești băieți cutezători, care par de oțel!

— Ce-ar fi să ne jucăm sărind capra? propuse Fanfan, căruia funcția de locotenent nu i-a dat gravitate nici de doi bani.

Această idee, cel puțin nelalocul ei, și aceste vorbe: „sărind capra”, îl deșteptară, ca un pocnet de pușcă, pe șeful Puștimii. Acesta tresări și exclamă:

— Fanfan, ești scrântit!

— Ei, fir-ar! Când n-ai nimic de făcut, trebuie să-ți întrebuințezi timpul cu ceva.

— Bine! Las’ că vă dau o ocupație.

— E-n regulă!

— Veți pleca la Winburg… Doctore, vă însărcinez pe dumneavoastră în mod special să conduceți plutonul… Îi veți

raporta generalului Botha despre operație… Îi vei spune că rezervoarele de la Taba-N’chou au fost distruse…

— Bine, dragul meu Casse-Cou, ordinele dumitale vor fi executate întocmai – răspunse doctorul. Dar dumneata ce-ai de gând să faci?

— Să vă părăsesc.

— Nu se poate!

— O, sper că nu pentru mult timp! Dar trebuie negreșit să adun informații precise despre forțele englezești, cât și despre direcția în care merg trupele lor.

— Și cum anume?

— Mă voi duce chiar eu să strâng aceste informații, și anume acolo unde se găsesc ele, adică în mijlocul armatei inamice.

— Dar e cumplit ceea ce vrei să faci! Ai nouăzeci la sută șanse să fii prins și împușcat!

— Să zicem optzeci și să nu mai vorbim despre asta. Și apoi asta, de altminteri, n-are nici cea mai mică importanță. Esențialul e să reușesc! Și trebuie să reușesc! Căci de informațiile astea depinde cu siguranță salvarea armatei lui Botha. Englezii au ocupat sau vor ocupa Bloemfontein-ul. Stăpâni pe calea ferată, ei vor căuta să invadeze Orange-ul, fără să se depărteze prea mult de ea. Natural, Botha va apăra, tronson cu tronson, această cale ferată. Or, e de presupus că bătrânul Bobs va căuta să-l întreacă cu armata, așa cum a făcut ultima dată cu Cronjé, spre a-l încercui, grație acelei mișcări de învăluire care a costat cele două republici viața a patru mii de luptători. Vreau să știu dacă trupele englezești vor fi azvârlite în flancul drept sau în cel stâng și, când voi ști aceasta, voi veni să-l înștiințez pe Botha. Asta îmi va lua numai trei zile, sper. Iată de ce plec singur, pe jos, fără arme vizibile, numai cu micul meu revolver de buzunar. Și acum, scumpi prieteni, dragi tovarăși de lupte, adio sau mai degrabă la revedere!

O emoție puternică strânse inimile viteze ale tuturor celor de față. Niciunul, de altfel, nu căuta să o ascundă. Această emoție la tineri atât de viteji, care au înfruntat de o sută de ori moartea, nu era o slăbiciune. Era numai manifestarea sinceră, cu totul spontană, a prieteniei de nezdruncinat care-i lega frățește de șeful lor. Își adorau șeful, se temeau că nu-l vor mai revedea și îi arătau aceasta prin atitudinea și prin paloarea lor, prin privirile calde din ochii lor, care se umeziră. Mâinile se întinseră crispate,

fremătătoare. Casse-Cou le strânse cu nervozitate, fără să poată adăuga un cuvânt.

Fanfan, cu o strâmbătură de înduioșare, bâlbâi cu o voce tremurândă:

— Șefule, mi se strânge inima… nu-i nicio îndoială… mi se strânge rău de tot… să știi… Dacă ai vrea să mă iei cu tine… Dacă aș putea să spintec în locul tău vrun duh rău… să-mi dau pielea, pentru a o salva pe a ta…

— Îți mulțumesc, dragul meu Fanfan… îți mulțumesc din toată inima, viteazul meu compatriot, scumpul meu prieten. Dar e imposibil! Trebuie să plec singur!

Fanfan lăsă capul în jos, își înăbuși un suspin și nu răspunse.

Paul Potter strânse în mâinile sale mari pe aceea a șefului său și, rezumând gândul burilor prezenți, adăugă:

— În numele patriei noastre, pentru care îți sacrifici viața, îți mulțumesc, frate scump! Te vor însoți prietenia noastră întreagă, admirația, recunoștința noastră și vei reveni printre noi. La revedere, frate, și pe curând!

— Ei da, fiți siguri că voi reveni – exclamă Casse-Cou, a cărui voce redevenise răsunătoare. Nu se moare numai pentru atâta lucru și apoi ne trebuie Colville al nostru, ca să nu mai vorbesc despre presimțirea că, foarte curând, îi voi mai juca eu ăstuia un renghi.

Cu aceste cuvinte, el dispăru în ierburile înalte, lăsându-și calul în grija lui Fanfan, care-l luă de căpăstru și-l duse în rând cu plutonul.

Casse-Cou, ca un om care avea o idee în cap, se îndreptă încet spre punctul unde, după ieșirea din fermă, căzuse sub gloanțele Puștimii prima trupă de lăncieri. Cu cămașa și cu pantalonii ciuruiți de arsuri, în zdrențe, care abia se mai țineau pe el, avea înfățișarea unui derbedeu, îi trebuia o haină mai ca lumea și, ceva mai mult, o uniformă englezească, ca să pătrundă în tabăra inamică. Și se bizuia pe un gentleman îmbrăcat în kaki, care trecuse pe lumea cealaltă ca să i-o procure. Iată de ce se îndrepta el spre locul capcanei.

După o oră de mers domol prin ierburi, un adevărat mers de piele-roșie, tânărul ajunse la ținta propusă. În mijlocul ierburilor călcate în picioare, găsi patru cai și cinci oameni întinși, țepeni, ciuruiți de gloanțe. Nițel mai departe și din loc în loc, alți oameni

și alți cai, lungiți, crispați, în atitudini ce indicau o moarte fulgerătoare.

Casse-Cou căută în primul grup un călăreț care să aibă aproape talia și statura lui. Descoperi un tânăr cu puțin mai în vârstă decât el, care fusese lovit în ceafă de un glonte Mauser. Măduva șirei spinării fiindu-i distrusă de glonte, lăncierul trebuie să fi căzut fără un țipăt, fără un gest. Teribilul glonte Mauser nu era întotdeauna umanitar.

Înainte de a dezbrăca mortul de haine, Casse-Cou încercă un fel de ezitare, de altfel foarte scurtă. „Drace! Așa e la război, ce să-i faci!” își zise Casse-Cou. De altfel, momentul era prost ales pentru sentimentalisme față de acești invadatori blestemați, prădători nerușinați și brutali, față de acești cruzi soldați ai unei cauze murdare.

Își puse pe cap casca, îmbrăcă dolmanul kaki și pantalonii și, găsind înfășurat în jurul corpului lăncierului mai mulți metri dintr-un tub flexibil, impermeabil, de grosimea degetului mare, făcu această remarcă:

— E fulmicoton[57]... explozivul cercetașilor englezi... Este la fel de puternic ca și dinamita. Bună afacere... Am găsit ceva grozav, pe care să-l pot folosi la timpul și locul care mi se vor părea potrivite.

Își înfășură tubul flexibil în jurul pieptului, își încheie dolmanul și apoi își reluă mersul prin ierburile mari.

Când se lăsă noaptea, se afla nu departe de posturile de avangardă ale englezilor.

---

[57] Fulmicoton = un fir gros de bumbac, îmbibat cu un acid care, aprins, face explozie. (N. tr.).

Capitolul al VI-lea

În cercetare – Linia de orizont – Nepriceperea celor „civilizați” – Precauții justificate – Pentru a pleca – Cal nărăvaș – Căzătură – Încăierare – Cutezanță și piedică pusă – Fugă nebună – De-a v-ați ascunselea – La maior – Somn de bețiv – Isprăvile lui Casse-Cou – Credinciosul Billy – O nouă alarmă

Să te simți pierdut într-un ținut necunoscut, să fii singur în mijlocul unor inamici necruțători, să te afli în voia celui mai stupid incident – de exemplu, o mișcare greșită, o cădere, un strănut –, să riști în fiecare minut să fii prins și împușcat pe loc ca spion, toate acestea sunt lucruri într-adevăr groaznice. Și totuși, această amenințare a numeroase și neîncetate primejdii, cât și grija de a le evita nu contează pentru un cercetaș. Face parte într-o oarecare măsură din accesoriile misiunii sale. El trebuie să treacă peste tot, să vadă fără să fie văzut, să înmagazineze cât mai mult în mintea lui, în permanentă tensiune din cauza grijii neobosite pe care i-o provoacă instinctul de conservare, să rețină numărul de oameni, de cai și de tunuri ale inamicului, să recunoască pozițiile, să-și imprime în gând așezarea lor, să aprecieze mișcările, să ghicească acțiunile inamicului și, până la un oarecare punct, chiar să le și prevadă!

Da, toate acestea reprezintă o sumă de activități și de pericole într-adevăr înspăimântătoare. Cât sânge rece, câtă prezență de spirit și inteligență ascuțită trebuie, ce putere de deducție, ce acuitate a ochilor și a urechilor, câtă vitejie și ce energie de oțel!

Ei bine, Casse-Cou al nostru poseda în cel mai înalt grad toate aceste calități, atât de rare și de prețioase, la care se mai adăuga o experiență absolut extraordinară la un adolescent. Să se strecoare ca un șarpe prin ierburi și să ajungă la linia santinelelor călare nu era decât un joc pentru el.

Iată acum și primele santinele, postate două câte două. Soldații vorbesc între ei în șoaptă despre patria aflată la mii de kilometri, se plictisesc grozav și fumează din pipele lor scurte, făcute din rădăcini groase de buruieni.

Mirosul de tutun, murmurul vocilor, scânteierea rapidă a baionetelor îi descoperă lui Casse-Cou poziția lor exactă și el râde în tăcere cu acel râs al lui Ciorap-de-Piele, modelul cercetașilor.

De altfel, nimic de temut – sau prea puțin – din partea santinelelor. Englezii erau niște oameni civilizați. Și civilizații nu pricep nimic din războiul cu capcane. Iată din ce cauză ei căutau cu grijă punctele cele mai ridicate, ca să-și posteze acolo, în timpul nopții, santinelele și se străduiau prostește să umple cu oameni această linie de orizont, pe care cercetașii care bat drumurile ca să observe mișcările inamicului o evitau cu multă grijă.

Ce era această *linie de orizont,* a cărei importanță părea atât de mare pentru oamenii aceia, care duceau o existență chinuită, de permanentă pândă? *Bushmen*-ii din Australia, *cowboy*-ii din America, *gauchos*-ii din La Plata, burii din cele două republici? Pur și simplu, linia conturată pe cer de toate formele de relief, mici sau mari, ale pământului. Pe această linie întunecată, care se desenează la infinit în amurg, în zori, cât și în timpul nopților senine, se conturează și apar foarte clare pe cer siluetele, contururile tuturor lucrurilor.

Se înțelege foarte bine că linia orizontului este, în asemenea cazuri, perceptibilă de jos în sus și asta, de la întuneric la lumină, în timp ce de sus în jos ea apare de la lumină la întuneric. Ei bine, iată ce nu ajung să priceapă oamenii civilizați – sau așa-ziși civilizați –, care în timpul nopții își plasează santinelele întotdeauna numai pe locurile cele mai ridicate.

În timpul războiului din Transvaal, englezii n-au procedat nici ei altfel și această aberație i-a costat scump. În mod logic, o santinelă de noapte trebuia postată cât mai jos posibil, ba chiar să nu stea în picioare, ci culcată pe burtă.

După ce le-a ocolit cu ușurință pe cele două santinele, Casse-Cou dădu peste o serie de mici ridicături, pe care se desenează ca dinții de fierăstrău numeroase corturi-adăposturi. Numără cu sutele. Înaintă, târându-se, înconjură aceste înălțimi, se lipi de pământ, porni din nou, se opri, urcă puțin și coborî din nou,

pentru a schimba direcția, în care răsar însă noi corturi. Iarăși alte sute.

Numărul aproximativ de corturi îi permise să ghicească și cam câți oameni adăposteau ele și totalul lor era formidabil! Aici se aflau cu siguranță mai mult de zece mii de luptători, pe locul unde cu două zile mai înainte se găseau numai cele patru sute de lăncieri ai lui Colville!

Casse-Cou plecă din nou târându-se și zări profilându-se pe norii albi și ușori ce acopereau cerul un șir nesfârșit de cai, legați fără îndoială cu frânghii. Puțin mai departe se găseau tunurile, cu chesoanele lor: patru baterii a câte patru tunuri fiecare, apoi furgoanele, cu prelatele lor rotunde. O brutărie de campanie îi trimise valuri de miros de pâine caldă, iar niște lovituri de ciocan pe o nicovală îi indică prezența unei fierării.

„Presupun că aici se află un întreg corp de armată – își zise Casse-Cou – și previziunile mele cred că sunt juste. Cu siguranță că inamicul va încerca să-l surprindă pe Botha pe la spate și să-l încercuiască prin flancul stâng. Așadar, nu m-am înșelat! Timpul e scurt… Trebuie să-l înștiințez pe general cu orice preț… și asta cât mai neîntârziat.”

Pentru Casse-Cou, omul hotărârilor rapide, a decide ceva însemna a-l și îndeplini. Planul lui era gata făcut. Ca să plece pe jos, ar dura prea mult. Îi trebuia un cal.

„Cai?… Drace!… Dar sunt aci destui cai, mii… Am să rechiziționez unul – zise el, vorbind singur mereu. Puțină îndrăzneală, mult sânge rece, voința de a reuși… Și înainte!”

Luându-și atitudinea aceea rigidă, măsurată, puțin țeapănă a soldaților englezi, el înaintă spre caii legați, care mestecau cu zgomot nutreț. Șeile și căpestrele lor erau așezate în ordine la câțiva pași.

Văzându-l în uniformă kaki și de altfel fiind la o sută de leghe departe de a bănui prezența unui cercetaș inamic în tabără, santinelele somnoroase îl lăsară să se apropie. De bună credință, ele erau convinse că soldatul executa un ordin ce-i fusese dat.

Casse-Cou, fără să se grăbească, luă de jos un căpăstru, îl trecu pe capul unui cal, dezlegă cureaua fixată de frânghie cu un nod din cele care alunecă și atunci comise o greșeală grosolană. Niciodată nu te poți gândi la toate!

Înainte de a desface nodul, el ar fi trebuit să înșeueze animalul. Dar, grăbit să plece, crezând, cu totul greșit, că santinelele ar putea să aibă bănuieli asupra identității lui, el sări ușor pe cal și se pregăti să fugă.

În acest moment, santinela îi spuse cu bunăvoință:

— Ai greșit-o, camarade, ăsta e calul lui Dick Morton... un animal nărăvaș... Are să-ți rupă oasele.

Prea târziu! Casse-Cou, socotind că fusese descoperit, dădu pinteni calului nărăvaș. Dar calul, în loc să plece, lăsă capul în jos, crupa de asemenea, își arcui spatele, uni cele patru picioare și, ca lovit de streche, dezlănțui un uragan de copite. Apoi se ridică drept în sus, sprijinindu-se pe picioarele dinapoi, ca un cal heraldic, zvârli cu furie din copitele de dinainte, își ridică crupa, zvârli și mai furios din copitele de dinapoi, sări pe loc, se ghemui, se ridică iarăși, pe scurt, execută o gimnastică dezordonată, al cărui rezultat, vai! Nu se lăsă mult așteptat.

Ar fi trebuit un *cowboy,* și încă unul dintre acei călăreți neobișnuiți din apusul Americii care să procedeze ca în legenda centaurului, ca să poată stăpâni acest animal blestemat. Oricât de bun călăreț ar fi fost Casse-Cou, el nu avea cum să-l stăpânească, mai ales fără șa și fără scări. O scuturătură mai bruscă îl făcu să cadă. Făcu un salt amețitor și căzu cât era de lung pe spate, în timp ce calul, fericit că era liber, fugi peste câmp, făcând în continuare salturi dezordonate.

Casse-Cou, zăpăcit un moment de violența izbiturii, se ridică încet, văzu că-și pierduse casca și fu foarte îngrijorat de întorsătura evenimentelor.

La lumina focurilor din tabără, santinela îi zări chipul tânăr și exclamă:

— Dar omul ăsta nu-i din escadronul nostru! Cine să fie băiatul ăsta, țâncul ăsta, puștiul ăsta...?

Dar cuvântul „puști”, rostit de santinelă fără nicio intenție bănuitoare, îi izbi urechile lui Casse-Cou ca o lovitură de tun. „Am fost recunoscut!” își zise. Se ridică și se pregăti să se apere.

O altă santinelă se apropia în fugă, învârtind sabia și, fără să știe despre ce e vorba, vru să-l înșface pe intrus.

Cu nedezmințitul lui sânge rece, Casse-Cou îi dădu în stomac o puternică lovitură de cap, trântindu-l pe spate. Celălalt strigă:

— La arme!

Din toate părțile se repetă chemarea:

— La arme!

Oamenii, buimăciți de somn, vin alergând și urlând, fără să știe despre ce e vorba. Casse-Cou le scapă însă și o ia la sănătoasa. În fugă, trece pe lângă fierărie. Fierarul, care lucra la nicovală, se întrerupe, lasă să cadă bucata de fier înroșit și se repede, cu ciocanul lui greu, asupra fugarului. Casse-Cou se aruncă într-o parte, evită lovitura masivului ciocan, care altfel i-ar fi sfărâmat craniul, și-i pune o piedică dibace fierarului. Acesta cade cât e de lung cu nasul în jos, înjurând ca un păgân.

Din toate părțile, agitația crește.

— Alarmă!… La arme!

Soldații ies din corturi ca albinele din stupi. Toată lumea întreabă și toată lumea răspunde, fără ca cineva să știe, bineînțeles, despre ce este vorba. Unul, pradă unui coșmar sau din cauza whisky-ului, exclamă:

— Burii!…

Casse-Cou începe să urle ca ei:

— Burii!… Burii!…

Întocmai ca în întâmplarea cu acei hoți după care aleargă în galop mulțimea, iar ei vociferează mai tare ca toată lumea: „Prindeți hoțul!”

Acest truc îi reușește pentru moment. Cu atât mai mult cu cât unii soldați, cuprinși de panică, nemairecunoscându-se între ei la lumina slabă a focurilor, se împușcă reciproc. Urlete, urmărire, scandal, focuri de armă… nu se mai aude om cu om, nu se mai înțelege ce spun, trag la întâmplare, se ucid unii pe alții.

Dar, deoarece inamicul nu este găsit nicăieri, această încurcătură nu poate să dureze mult timp. În curând, nu mai rămase decât un singur fugar, pe care toți îl urmăresc. O vreme, pare un joc tragic și bizar de-a v-ați ascunselea printre corturile pe unde Casse-Cou se strecoară gâfâind. Apoi retragerea îi este tăiată de un cort mare, închis ermetic, de forma ceainicelor noastre. Casse-Cou îl înconjoară, descoperă intrarea, se strecoară înăuntru, la noroc, fără să fie zărit.

Un felinar își arunca lumina pe o mică masă pliantă. Licărirea lui este suficientă ca să lumineze interiorul. Pe masă, sticle de șampanie și de lichioruri cu miros tare. Alături, mica prăjină de bambus ce susține pânza cortului, având agățată pe ea un

revolver de ordonanță și o sabie de ofițer. Lângă masă, un pat de campanie, pe care doarme dus un ofițer înfășurat într-o pătură kaki. După imobilitatea lui, după sforăiturile sonore, se putea ghici că a onorat din plin sticlele, al căror conținut nu era străin de somnul acesta greu.

Figura celui care dormea se desena pe pânza cortului și Casse-Cou recunoscu imediat fruntea aceasta energică, nasul precum ciocul de uliu, bărbia pătrată, buzele subțiri. Un ușor strigăt îi scăpă:

— Maiorul Colville!

Numele său, pronunțat cu jumătate de glas, îl deșteptă din somn pe cel ce dormise până atunci, insensibil la tumultul ce domnea în tabără. El căscă, se întinse, deschise ochii și apoi bâlbâi ca un om pradă unui coșmar:

— Casse-Cou! Breack-Neck... Am să te ucid, canalie!

Și întinse mâna, să-și ia revolverul și să-l împuște pe intrus.

Iute ca gândul, Casse-Cou apucă cu mâna dreaptă țeava revolverului, iar cu stânga îl prinse pe maior de guler și-i răsuci în jurul gâtului cămașa descheiată, care pârâi.

Maiorul, care, sugrumat, se zbătea, vrând să strige după ajutor, scoase un horcăit înăbușit.

— Taci! îi porunci Casse-Cou. Liniște! Sau îți zbor creierii!

Dar acest englez, hrănit cu friptură, îndopat cu whisky și având un antrenament îndelungat, era un atlet în toată legea. Se zbătea din ce în ce mai tare, vrând să scape din strânsoarea adolescentului, să zbiere, să dea alarma.

Casse-Cou ar fi putut să-i sfărâme țeasta cu un foc de revolver, dar detunătura ar face să vină în fugă sute de soldați. Are însă la îndemână un mijloc mult mai simplu pentru a evita zgomotul. Și flăcăul, ținând arma de țeavă, aplică o lovitură cu mânerul revolverului în capul recalcitrantului. Cutia osoasă scoate un sunet surd, maiorul suspină lung și încetează să mai zbiere și să mai dea din picioare.

Fără să piardă o secundă, Casse-Cou îi vâră în gură, în chip de căluș, un șervet, pe care-l înnoadă solid la ceafă. După ce făcu asta, îi leagă și mâinile la spate cu o batistă, îi împiedică picioarele cu o curea de piele și murmură:

— Ce-a fost mai greu s-a făcut.

Dar se aude cineva venind. Pași grei, însoțiți de zăngănit de pinteni, se apropie de cort.

Casse-Cou suflă în felinar, îl trage brutal la pământ pe maior, îl împinge sub pat, apoi îi ia locul în așternut, își trage pătura până sub ochi și începe să sforăie.

Un om intră ezitând.

— Eu sunt, excelență, Billy, credinciosul dumneavoastră servitor.

— *Hell damit you*![58] ocărî de sub pătură Casse-Cou, cu o voce groaznică de bețiv.

— Excelență, este alarmă în tabără!

Casse-Cou întinse brațul, dădu peste o cizmă, o apucă de carâmb și o aruncă cu toată puterea în obrazul intrusului.

Raporturile ofițerilor englezi cu ordonanțele lor nu erau întotdeauna pline de blândețe. Acești perfecți gentlemeni aveau adesea mâna rapidă și piciorul agil.

Atins în plină față de pintenul cizmei, credinciosul Billy scoase un vaiet înăbușit, apoi ieși, cu obrazul rănit de rozeta de la pinten. Și Casse-Cou îl auzi gemând în surdină, ca un nenorocit obișnuit să fie bătut și căruia îi erau interzise plângerile:

— Oho!… Sângerez!… Excelența sa a băut prea mult coniac din Franța, ca și șampanie… Of! Excelența voastră are astăzi o beție rea și mâna dumneavoastră e mai grea ca oricând… Tare-aș vrea să plec!

„Și eu, de asemenea”, își zise în sinea lui Casse-Cou, care își dădea seama că situația aceasta, din ce în ce mai dubioasă, se prelungea prea mult. Acum trebuia să se înarmeze cu răbdare și să facă apel la tot sângele lui rece.

Afară, vacarmul, după ce atinse maximum de intensitate, se liniști încetul cu încetul. În lipsa oricărui motiv concret, întâmplarea a fost pusă pe seama vreunui bețiv rămas necunoscut, din fericire pentru el. Totul reintră în ordine: nu fusese decât o alarmă în plus.

În vremea aceasta, Casse-Cou găsi că timpul trece îngrozitor de greu. Se scursese aproximativ o oră de când îi luase locul maiorului. Trebuia să fie ora două noaptea. Ca să nu riște să-și lase oasele în acest viespar, trebuia să plece negreșit înainte de a se face ziuă. Să plece!… Da, fără îndoială… dar cum? Călare era imposibil. Atunci, pe jos! Va fi o mare pierdere de timp, dar era singurul mijloc ce-i putea oferi măcar umbra unei șanse de succes.

---

[58] „Dracul să te ia!” (în limba engleză, în text). (N. red.).

Casse-Cou se pregăti să părăsească fără zgomot cortul, îl auzi pe maior respirând slab și-i făcu în sinea lui această urare foarte puțin caritabilă: „Oh, măcar de-ar crăpa!” În locul său, Paul Potter i-ar fi tăiat gâtul acestui inamic necruțător. Dar Casse-Cou se mulțumi să-l lase într-o situație, dacă nu primejdioasă, în orice caz caraghioasă.

Dădu la o parte pătura, părăsi patul, se ridică pe jumătate și, pipăind în beznă obiectele întrezărite mai înainte, ajunse fără alte neajunsuri la intrarea cortului. Aici pipăi iar, se strecură prin deschizătura dintre cele două fâșii de pânză și ajunse afară.

De-abia făcu doi pași însă, când dădu peste un obstacol care-l făcu să se clatine. În același timp, un om lungit pe jos, în fața cortului, se ridică dintr-o săritură și strigă:

— Ei! Un hoț care iese de la excelența sa!

Era Billy, ordonanța maiorului, care adormise în fața cortului stăpânului său.

Ei, al naibii! Ia te uită unde s-a ascuns fidelitatea! Soldatul încercă să-l apuce de gât pe Casse-Cou, care se apăra însă ca un turbat. Atunci Billy începu să urle: „Hoțul! Săriți!”, chemându-i pe toți la arme. Încă o alarmă! Bietul Casse-Cou!

Capitolul al VII-lea

Referitor la oamenii bătuți – O nouă încăierare – Tunuri mutilate – Un bufet – Casse-Cou cumpără whisky – Bețiv veritabil – Patrula – Prima cinstire cu whisky – Santinelele – A doua cinstire cu whisky – Isprăvile unui fals bețiv – Santinela călare – A treia cinstire cu whisky – Bănuieli – Ultima sticlă și ultimul cartuș – În galop

Un moralist pretindea că sunt mai credincioși câinii bătuți zdravăn. Să se întâmple oare la fel și cu unii oameni, pe care loviturile primite din abundență de la stăpânii lor par a-i lega de aceștia din urmă pe viață?

Asta pare să fie situația și cu lăncierul Billy, ordonanța maiorului Colville. Billy era cu siguranță cel mai ocărât și mai maltratat dintre toate ordonanțele de ofițeri din armata engleză și Dumnezeu știe cât îi înjurau, îi îmbrânceau și îi loveau gentlemenii pe ordonanțele lor, cu orice prilej, fără motiv. A-și bate servitorul de dimineață până seara era un fel de sport pentru ei.

Ei bine! Billy, culcat în fața cortului, ca un câine credincios, își apăra stăpânul cu îndârjirea unui dulău. El se repezise la Casse-Cou, pe care-l văzuse ieșind din cort și îl luase drept hoț. Casse-Cou, cât pe ce să cadă peste acest trup solid, lungit la pământ, avu mult de furcă pentru ca să scape și din această primejdie. Billy, credincios și tenace însă, făcea acum un tărăboi înspăimântător. Casse-Cou îl buși cât putu de tare. Dar Billy, deprins cu bătaia din timpul serviciului la maior, se încăpățâna și rezista.

Casse-Cou avea să fie prins. O furie violentă puse stăpânire pe el. Din nenorocire pentru el, Billy își apropie cu imprudență fața de aceea a lui Casse-Cou, fără îndoială, pentru a încerca să-l recunoască pe intrus. Fără a pierde o clipă și găsind că ocazia era bună, Casse-Cou îi băgă brusc în ochi degetele lui depărtate

în formă de V. Lovitură zisă a „furculiței”. Credinciosul și tenacele Billy simți o durere îngrozitoare. Își desprinse imediat mâinile de pe Casse-Cou, ducându-le la ochi, se lăsă să cadă la pământ și, ca orbit, se rostogoli, gemând cu disperare.

Casse-Cou era, în sfârșit, liber. Dar soldații soseau în fugă din toate părțile, deci mica petrecere de mai înainte avea să reînceapă. Din fericire, urletele lui Billy îi reținură pe toți cei sosiți. Bietul de el însă își uită durerile proprii, din grijă pentru stăpânul său, și zise către cei care veniseră să-i dea ajutor:

— În cort… excelența sa… maiorul… un hoț… un asasin…

În timp ce Casse-Cou o lua la goană, urmărit de un grup, un altul pătrunse în cort. Aici îl găsiră pe maior pe jumătate amețit de lovitura primită în cap, cu figura plină de sânge, dar treaz. Abia desfăcut de legături, el exclamă:

— Casse-Cou!… Unde e Casse-Cou?

Nu știa nimeni… Nu-i răspunse nimeni, căci îl crezură beat sau nebun.

— Dar, brute nemaipomenite ce sunteți, vă spun că în tabără se află Casse-Cou!

El își luă sabia, ieși pe jumătate zăpăcit și alergă printre corturi, vociferând:

— Breack-Neck!… Breack-Neck!… Țintiți-l bine! Dau o mie de livre celui care-l va aresta…

Numele lui Casse-Cou se bucura la englezi de o popularitate măgulitoare, desigur, dar foarte periculoasă.

— Breack-Neck… O mie de livre!

Casse-Cou începu să strige și el, ca mai înainte, la unison cu ei, ba chiar mai tare decât toți. Asta îl salvă și de data aceasta, cel puțin pentru moment. Dar el era în capul gol, cu hainele sfâșiate, și nimeni nu-l recunoștea ca fiind englez. Așa că treaba se strică!

Ca un om care știe să joace la timp cartea cea mare, riscând totul, Casse-Cou provocă o diversiune originală, eficace, dar primejdioasă.

Hazardul îl adusese lângă caii artileriei. În interiorul unui cantonament înconjurat de o linie dublă de santinele călări și de santinele pedestre, supravegherea era mai puțin activă, mai ales după o zi de marș și o alarmă care răpise din odihna oamenilor, frânți de oboseală. Casse-Cou putu deci să se apropie de cai fără să provoace neîncrederea santinelelor, puțin

numeroase de altfel și bete de somn. Caii erau legați cu un nod pe care ei nu-l pot desface, dar pe care omul o poate face repede. Casse-Cou, care cunoștea acest sistem de fixare, profită de ocazie pentru a dezlănțui cel mai groaznic haos. Într-o jumătate de minut, cu riscul de a fi sfărâmat de copitele cailor, tânărul dezlegă vreo treizeci de cai, care sforăiră și, fericiți să se vadă liberi, o porniră în toate direcțiile. Nechezând și zvârlind din copite, ei dădură năvală peste oamenii care urlau: „Breack-Neck!”

Tumultul deveni înspăimântător. Și asta, cu atât mai mult cu cât Casse-Cou își continua manevrele diabolice, favorizat de noaptea care era pe sfârșite.

Caii dădură peste cap corturile, culcară la pământ oamenii, se speriară și o luară la goană, ca înnebuniți. Artileriștii care păzeau tunurile alergară după ei. Tunurile rămaseră pentru un moment nepăzite. O, doar pentru un timp foarte scurt. Dar Casse-Cou știu să profite de acest moment cu o dibăcie și un sânge rece absolut nemaipomenite.

„Aha! Se oferă pentru pielea mea o mie de livre!... Dar am mai spus-o: ea valorează mai mult... Le joc eu o festă, să mă țină minte.” Se gândi imediat la fulmicotonul pe care-l purta înfășurat sub dolmanul kaki, luat de la lăncierul mort. El cunoștea eficacitatea acestui exploziv, și mai groaznic ca dinamita, dacă așa ceva se poate concepe. Într-un răstimp mult mai scurt decât ne-a trebuit nouă să relatăm acestea, el scoase tubul, îl tăie în trei bucăți, înconjură cu fiecare dintre aceste bucăți mecanismul a trei tunuri, dădu foc și fugi cât îl țineau picioarele. „Ce păcat – își zise – că nu mai am fulmicoton încă o dată pe atât!”

Trei detunături răsunară aproape numaidecât. Bum! Bum! Bum! Bucăți de metal sfărâmat, torente de pietre și urletele oamenilor. Trei tunuri au fost date peste cap pe afetele lor și aruncate în sus ca niște cai loviți mortal.

Tabăra întreagă e în picioare. Oamenii, pradă groazei, teroarei, furiei, se înarmează, aleargă, se întrebă unii pe alții ce s-a întâmplat, mărind și mai mult dezordinea, care devine de nedescris. Unii se înghesuie împrejurul celor trei tunuri care zac mutilate, alții aleargă după caii care nu vor să se lase prinși. O parte se îngrămădește în jurul maiorului, care vociferează, pradă beției și furiei:

— Casse-Cou!... Vă spun că e Casse-Cou! O mie de livre celui care-l va prinde!

Nu se mai aude om cu om, nu se mai înțelege nimic din cauza larmei. Generalii poruncesc să se ia armele. Comenzile se încrucișează, dar nu se execută.

Până la urmă, Casse-Cou e uitat, iar el, care și-a atins țelul, nu-și pierde timpul. Nemaiavând cască, ia de pe jos o pălărie de fetru pierdută în hărmălaie de un C.I.V., și-o pune pe cap cu calm, cu aerul cel mai natural din lume, încercând s-o șteargă pe nesimțite în partea salvatoare, unde e liniște. Atitudinea lui corectă, mersul sigur, uniforma, căreia nu-i lipsește nimic, servesc de bilet de liberă trecere. Nimeni nu-i dă atenție, deși numele lui se află pe buzele tuturor, însoțit de cifra sumei oferite pentru capturarea lui.

El vede un bar, a cărui ușă era întredeschisă. Intră cu siguranța omului ale cărui buzunare sunt doldora de bani. Omul de la tejghea, mirosind un client bun, înaintează plin de un respect slugarnic. Casse-Cou, căruia îi venise iar o idee năstrușnică, îi cere șase sticle de whisky din cel mai fin. Barmanul era un gal care vorbea o engleză tot atât de fantezistă ca și aceea a lui Casse-Cou. Așa că el nu observă că tânărul se exprima într-o păsărească ce-ar fi iscat bănuieli. Dar îl făcu să plătească dublu, fără îndoială, din cauza orei matinale. Ca și în restaurantele de noapte, Casse-Cou, care se prefăcea cherchelit, plăti fără să se tocmească, dar ceru să i se dea o sacoșă ca să ducă sticlele unor camarazi care erau, chipurile, de gardă. Barmanul îi pretinse și o guinee pentru sacoșă, care abia de valora cinci șilingi. Casse-Cou ieși din bar cu pălăria pusă de-a curmezișul, clătinându-se și zicând:

— Camarazilor canadieni le este sete... Am să le duc de băut. În Canada mereu ți-e sete.

A fost oprit de o patrulă. El îi oferi o sticlă caporalului și-i zise:

— Camarazii de gardă mor de sete... Nu beți toată sticla.

Caporalul râse, își lipi buzele de sticlă, înghiți jumătate, trecu restul oamenilor săi și, găsind că motivul invocat de acest necunoscut ce se clătina era foarte important, îl lăsă să treacă. Englezii au pentru beție tezaure de indulgență. Dar această indulgență nu e lipsită de o oarecare doză de invidie resimțită de omul treaz față de cel beat. Soldații patrulei bombăne, găsind că jumătatea de sticlă acordată lor de caporal este

insuficientă. Ei mai cer whisky în termeni amenințători și Casse-Cou, temându-se de complicații, trebuie să le mai dea o a doua sticlă.

I-au mai rămas patru. Dar îl trece un fior la gândul că ar putea întâlni o a doua patrulă și că va trebui s-o adape și pe aceea. Nu! Totul merge bine. Nimic suspect. Dar orizontul începe să se lumineze înspre răsărit. Mijește de ziuă. „Drace – cum zice marele meu prieten, Paul Rédon –, e vremea s-o șterg.” Face vreo cincizeci de pași. O voce aspră, însoțită de un zăngănit de metal, se ridică dintr-o tranșee.

— Cine-i acolo?

Răspunde în șoaptă:

— Whisky!

Acest cuvânt este cel mai elocvent dintre răspunsurile care pot fi date unei santinele engleze, mai ales când e ora patru dimineața și când noaptea a fost răcoroasă și umedă.

— Vin’ aici, la adunare! reia vocea cu un puternic accent irlandez.

Lui Casse-Cou îi venea să joace acum de fericire. Într-adevăr, nu era deloc prea devreme. Hazardul, în sfârșit, îl servea după dorință, căci irlandezii, cei mai viteji soldați din Regatul Unit, erau cu siguranță bețivii cei mai pasionați.

Santinelele erau dublate aici și Casse-Cou știa asta. Mai știa, de asemenea, că va face tot ce va dori din cei doi Paddy cu două sticle de whisky. El înaintă ținând în fiecare mână câte o sticlă destupată, pe care le întinse celor doi oameni ghemuiți în tranșee. Apoi scoase un sughiț groaznic de bețiv și adăugă:

— La adunare? Iacă! E tot whisky!…

— Arrah!… Arrah!… Begorrah!… Vorbești ca din carte și ești cel mai bun soldat din toată armata Maiestății Sale. În sănătatea ta, frățioare!

Casse-Cou luă o a treia sticlă. El o ciocni în întuneric de celelalte două și bombăni cu o voce grosolană, pe care încerca s-o facă binevoitoare:

— În sănătatea voastră, camarazi!

Irlandezii își lipiră buzele de sticle, răsturnară capetele pe spate și băură… băură, să plesnească pe loc, nu alta. Dintr-o singură și formidabilă gâlgâială, sticlele au fost pe jumătate goale.

Whisky-ul este cumplit de tare. Parcă e esență de vitriol! O pară de foc se urcă în obrajii băutorilor. Ei plesnesc din limbă, pe jumătate de satisfacție, pe jumătate de poftă de a mai bea. Hai! Încă o dușcă. Aceea care trăsnește omul. Gata sticla!… S-a făcut!

Prefăcându-se scos din competiție, Casse-Cou se lăsă să cadă mormăind și începu să sforăie. Ceilalți izbucniră în râs și ziseră:

— Camaradul e matol!…

Unul dintre ei adăugă:

— Poate că sticla lui nu e goală. Ia să vedem.

Omul ieși din gaură și-l pipăi pe Casse-Cou, care ținea lipită de el sticla abia începută. Irlandezul i-o luă încetișor, o duse cu el în tranșee și sorbi îndată jumătate.

— Supliment de rație! zise el cu un sughiț.

— Dă-mi și mie suplimentul – ripostă celălalt.

Bău și el, la rândul lui, și adăugă:

— Aș dormi și eu, ca el.

— Da, dar peste zece minute vor veni să ne schimbe și ne vor lichida ca pe iepuri.

Casse-Cou, care nu dormea decât cu un ochi și care deschisese bine amândouă urechile, îi auzi și se gândi: „Zece minute!… Drace!… E timpul s-o șterg.” Se prefăcu că se trezește și că-și caută sticla. Bombăni, se clătină, înjură și plecă rostogolindu-se.

— *Goddem*!… Unde e sticla mea… a plecat… Ha, o văd!… O ia la fugă… colo… colo… Vino încoace, nerușinato!… Vino încoace!… Sau vin eu să te prind. Aaa! Nu vrei să vii!… Așteaptă tu!… Am să alerg… Sunt bărbat… și te voi prinde negreșit…

Clătinându-se la fiecare pas, căzând, gemând, ridicându-se, el trecu prin fața gropii în fundul căreia râdeau cu mare poftă, tăvălindu-se, irlandezii. Această idee, de a alerga după sticla care fuge, li se părea cea mai caraghioasă, cea mai amuzantă din câte pot încolți într-o minte îmbibată de alcool. Nici nu băgară de seamă că necunoscutul căruia ei îi datorau acest dar neașteptat lua o direcție opusă taberei englezilor. Nu văzură nici că el nu mai cădea, că mersul îi era acum sigur și mai rapid pe măsură ce se îndepărta.

Orizontul pălea din ce în ce și începeau să se distingă ceva mai bine lucrurile. Casse-Cou se credea salvat; scoase un lung

suspin și fu gata s-o ia la fugă. Un galop rapid se auzi însă în urma lui și o voce aspră strigă acel „cine e acolo?” englezesc:

— *Who goes there*?

Cu mare greutate, sărmanul Casse-Cou își stăvili o înjurătură de furie. Își reluă mersul lui oscilant de bețiv. Scotoci cu atenție în sacoșă și scoase ultima sticlă.

Un călăreț sosi în goana mare. Era o santinelă călare. Un lăncier. El repetă cu o voce și mai brutală:

— *Who goes there*? apoi adăugă: Ce faci aici?

— Beau și… mă… mă plimb. Dacă vrei să… bei… bea… și tu… iată… nu sunt… egoist.

Lăncierul, văzându-l pe acest bețiv fără arme, râse, lăsă lancea lângă cizmă, apoi întinse mâna, apucă sticla și o duse la buze. În timp ce bea cu înghițituri mari, Casse-Cou luă dârlogii calului în mâna stângă și vârî dreapta în buzunarul dolmanului.

Lăncierul nu i-a fost, ca irlandezii, recunoscător. După ce se bău îndelung, el păstră sticla și zise:

— Te plimbi prea departe de tabără… mult prea departe.

— Ah – răspunse Casse-Cou, cu un aer aiurit –, e departe… tabăra… Ce caraghios!… O tabără care e atât de departe… La urma urmei… tot aia e… Nu există distanță pentru viteji…

— Fără atâtea istorii! ripostă lăncierul, stăpânit de neîncredere. Ai să te întorci cu mine.

— Nu! Pentru că… mă plimb… și nici nu sunt de serviciu…

— Consemnul este să omor pe oricine iese din tabără sau pe oricine vrea să intre… Supune-te sau te ucid!

El lăsă sticla să cadă și făcu gestul de a-și apuca lancea. Iute ca gândul, Casse-Cou scoase din dolman micul revolver de buzunar, pe care nu-l părăsise. Și, fără să lase din mână hățurile, pe care le ținea cu stânga, trase un glonte în lăncier. Glontele îi pătrunse lăncierului drept în creier. El se legănă înainte, apoi se prăbuși trăsnit, fără un țipăt, fără un gest. Căzu greoi, cu lance cu tot. Calul, speriat, vru să se cabreze. Casse-Cou însă, cu o mișcare viguroasă a hățurilor, îl ținu nemișcat.

Celelalte santinele călări, care văzuseră flacăra și auziseră detunătura, alergau în goană încoace.

Casse-Cou se aruncă dintr-o săritură pe calul celui omorât și plecă într-un galop nebunesc.

După ce-l urmăriră cinci sute de metri, ceilalți abandonară urmărirea, dându-și seama că era inutilă. Casse-Cou scăpase!

Capitolul al VIII-lea

Invazia – Cum procedau englezii în războiul împotriva burilor – Ferocitatea celor civilizați – Jaf și incendiu – Drama de la Blesbuck-Fontein – Asasinarea unui centenar – Masacrarea femeilor și a copiilor – Răzbunătorii – Maiorul Colville își plătește datoria – În retragere

Casse-Cou a ajuns, în sfârșit, la generalul Botha. Era și timpul! Generalul bur n-avea informații precise și Casse-Cou, riscându-și viața, i le aducea, clare, complete, perfecte. Astfel documentat de îndrăznețul căpitan al Puștimii, Botha putu să evite încercuirea pusă la cale de lordul Roberts. În zadar încercară infanteria călare, cavaleria și artileria englezilor, mergând cu o repeziciune fulgerătoare, să depășească aripa stângă a burilor. Botha pornise în goană trenul său regimentar și părăsea fără să ezite poziția pe care o stăpânise, atât de bine fortificată, dintre Winburg și calea ferată. Astfel că formidabilul clește englezesc, compus din oameni, cai și tunuri, s-a închis în vid.

Catastrofa de la Wolverskraal fusese pentru buri un exemplu trist și dureros. Timpul atacurilor nebunești trecuse. Burii o știau. În loc să se mai imobilizeze în puncte strategice, chiar dacă erau excelente, se repliau, retrăgându-se. Totuși, deși reușiseră să evite lupta cu inamicul, nu-l mai puteau opri. Englezii soseau necontenit, devenind din ce în ce mai numeroși, ajungând acum cam zece contra unul. Ei îi împingeau pe republicani, îi răsuceau pe loc și-i făceau să se îngrămădească spre nord. Soarta luptei era hotărâtă! Și totuși, mai aveau loc fapte minunate de arme.

Dacă burii, forțați să părăsească puțin câte puțin Orange-ul, se retrăgeau fără să lase în mâinile invadatorilor niciun om măcar, niciun cal sau furgon, englezii, în schimb, plăteau scump succesele, datorate numai strivitoarei lor superiorități numerice. Nu era zi în care acești luptători ce nu puteau fi prinși, burii, să nu-i silească la câte un eșec parțial, tot atât de dureros pentru

amorul lor propriu pe cât era de costisitor pentru finanțele și efectivele lor. Convoaie răpite, patrule surprinse, santinele dispărute, formații mici de luptă distruse – nici nu mai contau. Fiecare brazdă de pământ, fiecare stâncă, fiecare arbore și fiecare casă, totul era apărat de luptători nevăzuți, informați în orice minut de mișcările invadatorilor cu ajutorul femeilor, al copiilor rămași singuri în locuințe. Și acest război pe zone, de guerilă, lupta cu un inamic care se afla pretutindeni, dar pe care nu-l găseai nicăieri, a sfârșit prin a exaspera armata engleză, de la generalisim până la ultimul însoțitor de convoaie.

Mai întâi, au fost luate măsuri de intimidare. Era interzis localnicilor de a găzdui vreun luptător, sub pedeapsa unei amenzi. De asemenea, nu era voie să-i aprovizionezi, să-i adăpostești și să-i informezi pe luptătorii buri. Și cum amenzile rămâneau, bineînțeles, neplătite, pedeapsa aplicată era expulzarea. Bineînțeles, toate aceste măsuri au fost luate zadarnic.

Atunci, comandantul superior nu a ezitat să ia măsuri a căror cruzime n-a făcut cinste acestei mari națiuni și a indignat întreaga lume civilizată.

Furios din cauza eșecurilor pe care i le provocau acești patrioți, lordul Roberts și, împreună cu el, toți oamenii armatei sale ajunseră să considere drept o crimă de neiertat dragostea de țară și de libertate a burilor!

În afară de aceasta, domnii capitaliști se plângeau. Ei se plictisiseră de această batere pe loc a pasului. Militarii se săturaseră de încăierările lipsite de glorie și de privațiunile fără de niciun folos. Și peste tot, în metropolă, se striga: „Trebuie să terminăm o dată cu ei! Să terminăm cu orice preț!”

Numai că burii nu puteau admite așa ceva.

Astfel, împinși de opinia publică, de ambițiile personale, de amorul propriu și de un miraj de așa-zisă glorie, soldații nu întârziară să se transforme în niște ființe îngrozitoare. Așa cum s-a întâmplat și cu lordul Roberts, care nu s-a sfiit să-și dezonoreze un trecut fără pată cu ordine de zi odioase! Neizbutind să sfărâme eroica rezistență a burilor, bătrânul Bobs pustia țara pe acolo pe unde trecea cu trupele lui. Locuințele izolate, fermele, târgurile, orașele chiar erau jefuite metodic, apoi incendiate și ruinele rase de pe fața pământului. O distrugere totală! Locuitorii – femei, copii, bătrâni – erau izgoniți

fără milă pe câmpii, unde mureau de oboseală și de foame. Dar erau printre ei și unii care se încăpățânau să rămână în casele lor vechi, în care se scursese viața lor de muncă, în care iubiseră, suferiseră și nădăjduiseră. Această atitudine era considerată ca fiind foarte gravă și constituia pentru invadatori o crimă pasibilă de a fi pedepsită cu moartea.

Oricât de monstruoasă pare o asemenea faptă, ea a fost comisă cu un fel de diletantism feroce și necruțător. Tot ceea ce se poate imagina mai înspăimântător a fost făcut de către trupele acelea care se lăudau cu liberalismul, cu mărinimia și civilizația, sub ochii binevoitori ai șefilor lor! Ba, mai mult, chiar unii șefi au îndeplinit cu o bucurie monstruoasă oficiul de călăi!

Iată-l, de pildă, pe maiorul Colville, acel maniac alcoolic și crud, ai cărui călăreți își câștigaseră în întreaga regiune o cruntă celebritate, care mai târziu a devenit tristul apanaj al voluntarilor generalului Brabant. Colville și lăncierii lui mergeau, în calitate de cercetași, înaintea grosului armatei engleze. Pentru un timp, ei erau nițeluș în aer, adică departe de grosul trupelor, și terorizau sălbatic ținutul situat între Reitzburg, Vredefort, Pary’s Wolve-Roek și linia de cale ferată care ducea de la Bloemfontein la Pretoria.

Distrugerea se opera metodic. Nu lăsau nimic în picioare. Nici măcar arborii! Iar luptătorii buri, masați la frontiera Orange-ului, având în spate Vaal-ul, în față vadul Rensburg-ului, nu puteau porni ofensiva și nici nu puteau da vreun ajutor nenorocitelor victime ale brutalității lăncierilor. Aceștia, în număr de vreo două sute, ajunseseră la Blesbuck-Fontein.

Acest nume îl purta o fermă imensă, una dintre acele aglomerări de construcții care aparțineau unui singur stăpân, dar adăposteau și zece sau douăsprezece familii numeroase de muncitori. Totul aici respira acel solid confort țărănesc, acel belșug și bunăstare primitivă pe care le găseai în astfel de locuințe patriarhale, în care, de mai bine de jumătate de secol, se acumulaseră produsele solului, produse muncite și prelucrate de locuitori. Căci aceste obiecte familiare erau opera răbdării și a muncii neîncetate a mâinilor lor dibace și harnice. Zi de zi, ei creaseră totul, lucrând fără încetare, ca să mărească și să perfecționeze această mică lume care ar putea fi embrionul unui târg sau poate chiar al unei cetăți. Aici li se născuseră copiii, crescuseră, întemeiaseră noi familii, care se instalaseră în clădiri

noi, adăugate celor vechi. Și toate acestea se grupau și se întindeau din ce în ce mai mult, asemenea ramurilor viguroase ale unui arbore frumos, care-și trag seva din bătrâna tulpină primitivă, sădită în pământul sfânt al patriei.

Ah, anii copilăriei fără griji, ai vârstei mature de muncă rodnică, ai bătrâneții respectate! O, bucuria, beția spațiului nemărginit!… Bucuria senină a muncii care te răsplătește!… Sfânta fericire a odihnei familiale! Niciodată o fericire nu fusese atât de plină ca a acelor oameni harnici care fiecare făcuse din ferma lui câte un mic rai. Dar această fericire, care părea imposibil de distrus, se prăbușise. Flagelul războiului dezlănțuit în acel colț de paradis le luase bărbații și adolescenții și îi lăsase fără apărare pe cei slabi, pe infirmi și pe femei. Un singur bărbat, din douăzeci și șase, mai rămăsese la Blesbuck-Fontein. Era străbunicul, aproape centenar, orb, abia putându-se târî la soare, la locul său obișnuit. În jurul lui, băiețași de zece ani și chiar mai mici, o femeie bătrână de nouăzeci de ani, viteaza și devotata soție a șefului familiei… apoi fiicele lor, nepoatele și strănepoatele, toate mame, surori sau soții de luptători… și, în sfârșit, copiii de țâță. În total, cam vreo șaptezeci de persoane rămase fără de apărare.

… O trompetă trâmbițează strident, însoțită de galopuri grăbite. Băiețașii vin în fugă, gâfâind și strigând: „Englezii!” Lăncierii năvălesc în vârtej, cu zăngănit de fierărie, în curtea uriașă. Maiorul se află în frunte, flancat de un sergent și precedat de doi trompeți.

— Stăpânul!… Unde e stăpânul? strigă sergentul.

Condus de o fetiță blondă, frumoasă, de șase ani, bătrânul bur înaintă până la ușă și răspunse cu demnitate:

— Eu sunt stăpânul!… Ce doriți dumneavoastră?

— Citește, sergent! porunci maiorul cu vocea lui tăioasă, fără să-i răspundă bătrânului.

Subofițerul scoase din tocul de piele de la oblâncul șeii o hârtie, o despături și citi cu răutate următoarele:

— În numele Maiestății Sale Regina și din ordinul excelenței sale, milord Roberts, se ordonă persoanelor aici prezente să părăsească fără întârziere și fără proteste această locuință. Orice rezistență va fi pedepsită cu moartea. Și subofițerul adăugă: Aveți cinci minute ca să vă retrageți.

Bătrânul, uluit, fixă cu ochii săi de orb punctul de unde venea vocea care pronunțase acest ordin crud, barbar. Credea că n-a auzit bine, abia putea pricepe și făcu cu brațele descărnate două mari semne disperate. Biata lui gură bătrână, fără dinți, mestecă în gol și nu scoase niciun sunet.

— Tată mare – suspină copilul –, omul zice că trebuie să plecăm.

— Să plecăm?! bâlbâi îndurerat, cu o voce de dincolo de mormânt, străbunicul.

— Da, să plecați – strigă maiorul cu o bucurie plină de răutate. Haide! Afară de aici, cuib de vipere, dacă nu vreți să fiți prăjiți de vii în vizuina voastră!

Femeile au înțeles. Ele părăsesc îndată sala cea mare și odăile vecine, unde stăteau ghemuite, pradă acelei spaime abătute asupra celor slabi surprinși de invadatori. Plânsete sfâșietoare, implorări disperate țâșnesc din piepturile lor. Înconjurându-i pe călăreți, fac apel la mila lor, le arată copilașii, care se vor afla fără de adăpost și fără pâine.

Bandiții rânjesc viclean, își cabrează caii și îi răstoarnă pe cei mai apropiați, care sunt călcați de copitele cailor. Urletele de durere, de spaimă sunt acoperite de huiduielile soldaților. Unuia dintre prunci i-a fost sfărâmată fața. Mama, sălbatică, cu părul vâlvoi, pe jumătate nebună, cade leșinată alături de mica victimă, scuturată de fiorii agoniei.

Maiorul își scoase ceasul și zice cu răceală:

— Mai aveți patru minute!

Străbunicul înaintează, sperând să-l înduioșeze. Ghicind după vocea acestui om, pe care nu-l poate vedea, că el e șeful, bătrânul își îndoaie statura înaltă și bâlbâie cu vocea lui tremurătoare:

— Dacă aș fi singur… nu v-aș cere nimic… v-aș spune: „Luați bătrânul meu corp scheletic și dezlănțuiți-vă asupra lui…” Dar femeile… copiii aceștia… nu v-au făcut nimic… În numele umanității… în numele Dumnezeului dumneavoastră, care este și al nostru… cruțați slăbiciunea lor…

— Încă trei minute – continuă maiorul. Moșnege, pierzi un timp prețios, căci ordinele Reginei sunt categorice!

— Regina dumneavoastră nu poate să dorească masacre… Ea este femeie… este mamă… Aveți milă de tovarășele noastre… milă și îndurare pentru micuții noștri… Nu mi-am plecat fruntea

niciodată în fața vreunui om… n-am îngenuncheat decât în fața lui Dumnezeu… Vă implor în genunchi… fac apel la sentimentele dumneavoastră de om… la onoarea dumneavoastră de soldat și vă strig din nou: Milă!… Milă!… Îndurare!…

Și nobilul bătrân, care, pentru a-și salva familia îngrozită, îndură suprema umilință, cade cu greutate în genunchi, întinzând mâinile tremurătoare… Din ochii lui fără vedere curg lacrimi ce șiroiesc în barba-i albă. Câțiva soldați, mai puțin împietriți, întorc capul. Dar cei mai mulți râd batjocoritor, ca niște brute.

Maiorul nu răspunde. Cu ușurință, el își scoate piciorul din scara din stânga, lângă care se află îngenunchiat bătrânul, și, fără un efort deosebit, repede în obrazul nenorocitului o puternică lovitură de cizmă. Se aude un zgomot de carne zdrobită. Sângele îi țâșnește în valuri din nas și de pe buze și străbunul, mutilat, omorât poate, se prăbușește fără suflare lângă cadavrul copilașului. Strigăte de indignare și de durere țâșnesc de peste tot:

— Blestemaților!… Blestemaților!… Asasinilor!… Asasinilor!…

Ca și când ar fi făcut o excelentă glumă, Colville începe să râdă zgomotos și, privindu-și ceasul pentru ultima dată, înainte de a-l băga în buzunar, adaugă:

— Cele patru minute au trecut.

Ce importanță mai poate avea un minut în plus sau în minus pentru aceste nenorocite, care se știu de acum încolo condamnate? Palide, tremurând, cu părul vâlvoi, ele înconjoară călăreții, le arată pumnii, le aruncă invective și, cu mâinile lor slabe, încearcă să-i lovească.

Un râs puternic, plin de o ironie grosolană, le scapă acestor brute, care răspund cu un val de înjurături și cu trivialități oribile, soldățești.

— Cabrați caii! urlă Colville.

— Hip!… Hip!… Hip!… Urra!… strigă lăncierii, dând pinteni cailor, care se reped în mijlocul gloatei zgomotoase și disperate.

O groază înnebunitoare, de nedescris, le cuprinde pe nenorocitele femei. Unele se rostogolesc sub copitele cailor și sunt călcate în picioare. Altele fug disperate, ținându-și de mână copiii, care scot țipete sfâșietoare.

— Cu lăncile, șarjați! comandă Colville, scoțându-și sabia. Înfigeți lăncile în scroafele astea și în purceii lor! Haideți, băieții mei, iată un *Pigsticking* pe care o să-l țineți minte.

Și lăncierii, ascultând de acest ordin nemernic, se reped cu lăncile asupra femeilor, strigând:

— Uraa!… Uraa!… Să înțepăm porcul!… Să înțepăm porcul!…

Scuipând sânge, cu fața zdrobită, străbunicul își revine din leșin, se ridică greu pe picioarele tremurătoare și bâlbâie cu vocea lui de muribund:

— Lașilor!… Lașilor!… Fiți blestemați!…

Bătrânul orb se afla în fața lui Colville, care tocmai pornea la atac, galopând încet. Maiorul își ridică sabia și-i repede în cap o lovitură puternică. Mânuită de brațul său de atlet, lama grea a sabiei cade cu un zgomot de satâr asupra capului orbului și-l despică până în dreptul gurii.

— *Goddem*! Ce mână aveți, domnule maior! rostește primul locotenent, care galopează alături de nedemnul său șef.

— Dar și ce lamă, dragul meu! îi răspunde maiorul, foarte sensibil la acest elogiu.

Călăreții le urmăresc până departe pe bietele femei și le înțeapă cu lovituri de lance. Străbunica a căzut printre primele, cu pieptul sfâșiat, despicat de o lance. Mica blondă care servea de însoțitoare bărbatului orb a fost străpunsă de lancea sergentului. Sărmana nevinovată scoate țipete înspăimântătoare și strânge cu mâinile-i însângerate arma ucigașă. Cu o mișcare brutală, asasinul trage lancea și îl lasă pe bietul copil gâfâind de durere la pământ, unde se zvârcolește în convulsiile groaznicei agonii.

Femeile cad, sfâșiate, ciopârțite de douăzeci de răni, care nu omoară decât încet și dovedesc îndemânarea călăilor. Iată-le moarte sau în agonie! Corpurile lor formează ici și colo pete mari, roșii. Au mai rămas de omorât câțiva copii, înnebuniți de groază.

— U-ra!… Să înțepăm porcul!

Încă un atac al bandiților. Ultimul. Copiii sunt masacrați și ei. Distrugerea este completă. Un lăncier ține în vârful suliței sale cadavrul unui nou născut! Cum, asemenea orori vor rămâne nepedepsite? Nu va veni nimeni să le răzbune?

Colville își bagă sabia în teacă și le strigă trompeților:

— Sunați adunarea!

Călăreții vin în goană din toate părțile, se masează pe plutoane și așteaptă un ordin, pe care-l știu dinainte.

— Și acum, băieți, distrați-vă făcând un foc al bucuriei din toate aceste clădiri. Dați foc la toate astea… Porniți!… Haideți! Începeți!

După masacru, incendierea. Pentru această șleahtă de bandiți, incendierea urmează în succesiunea logică a evenimentelor. Securitatea lor este atât de categorică, încât nu și-au lăsat santinele de pază afară. Tot escadronul, strâns în curte, vrea să ia parte la acest soi de „petrecere”.

— Ura pentru maiorul nostru! vociferează sergentul.

— Haideți! Începeți, băieții mei!… Începeți!… Dați foc!

O detunătură violentă îi taie vorba. El tresare pe cal, se clatină și cade greoi, cu capul în jos.

Răzbunătorii?… Da, răzbunătorii! Prea târziu, vai! O a doua detunătură, sacadată, prelungă, neregulată, urmează după prima. Apoi o a treia. Toate trei, în trei secunde!

Urechea experimentată a unui soldat recunoaște salvele de focuri trase de o trupă de elită. Un fior străbate întregul escadron, apoi țâșnesc urlete de durere și de groază. O dezordine înspăimântătoare cuprinde rândurile rărite, decimate de o grindină de gloanțe. Caii se ridică pe picioarele dindărăt, înspăimântați, înnebuniți, și se rostogolesc peste cap. Oamenii, loviți din plin, nu mai au timp s-o ia la fugă. Un șir lung de puști se aliniază deasupra zidului împrejmuitor, în fața escadronului din care abia dac-au mai rămas câțiva.

— Să nu scape niciunul dintre acești bandiți! strigă o voce tânără, înflăcărată, indignată. Foc!

Împușcăturile răsună iarăși, dese, necruțătoare, mortale. Sunt acolo mai mult de o sută de buri, țintași dintre cei mai buni, ale căror gloanțe nu se rătăcesc niciodată și pentru care fiecare om țintit este un om mort.

Câțiva lăncieri rămași în picioare printr-un adevărat miracol galopează în debandadă, străbătând curtea. Ajunși la poartă, se lovesc de un alt șir de puști.

— Foc! strigă din nou aceeași voce, vibrând de indignare.

Mauserele tună pentru ultima dată. Cei câțiva supraviețuitori ai escadronului englez cad trăsniți în plină cursă. Bandiții lui Colville au fost distruși!

De afară, vreo douăzeci de tineri, niște copii mai degrabă, formând un fel de avangardă, năvălesc în curte. E Puștimea. Burii, care compun grosul trupei, rămân prudenți în afara zidurilor. Avangarda sosește pe locul unde se afla escadronul care a primit gloanțele primei salve. Lângă sergent și cei doi trompeți se zbate maiorul, cu pieptul găurit, înjurând, sufocându-se, scuipând sânge. Recunoscându-l pe șeful ce comandase foc, horcăie, o dată cu numele lui, o înjurătură:

— Casse-Cou!… Fii blestemat, canalie!…

— Da, eu, maior Colville, și sunt un om de cuvânt!… Am jurat să te fac să ispășești moartea lui David Potter…

— … Tatăl meu, pe care tu l-ai asasinat, câine de englez! Răcnește Paul, înaintând, foarte palid, spre muribundul care-l privește cu un aer sfidător.

Casse-Cou continuă:

— Toți judecătorii care l-au condamnat pe David Potter au căzut sub loviturile noastre: colonelul duce de Richmond, căpitanii: Russell, Herden și Adams… Și acum tu, care nu mai ai decât un moment de trăit…

— Se mai poate reveni… chiar și de departe! mormăi Colville, bravând totuși până în ultima clipă.

Mizerabilul se baza pe bunătatea inamicilor, întotdeauna miloși cu răniții.

— O să vedem noi! răspunse cu o voce joasă Paul Potter.

Și, cu răceală, fără cea mai mică ezitare, tânărul lipește țeava puștii sale de tâmpla maiorului și trage. Craniul acestuia zboară în țăndări, iar creierii i se împrăștie în toate părțile.

— Sunt muribunzi pe care trebuie să-i ucizi – adaugă, în chip de concluzie, Fanfan.

— Alarmă!… Alarmă!… Inamicul!…

Puștimea părăsește în grabă ferma, fără să aibă timp să le înmormânteze pe victimele nevinovate ale englezilor. Ei își ajung tovarășii, sar pe cai și bat în retragere în fața trupelor ce se profilează în linii sumbre, întunecate, în depărtare.

Capitolul al IX-lea

Presimțiri – Trecerea Vaal-ului – Retragerea – Pentru a salva armata lui Botha – Termopilele – Paul și Patrick – Luptă înfricoșătoare – Puștimea distrusă – Ultimul cartuș – Căpitanul – Vor trăi oare?

Sosirea bruscă, dar, din nenorocire, târzie a Puștimii la Blesbuck-Fontein nu avea în ea nimic extraordinar. Vitejii copii erau cercetașii din fața frontului micii armate a generalului Botha, așa cum lăncierii erau cercetașii care precedau mărșăluirea bătrânului mareșal. Întâlnirea celor două trupe era, deci, foarte naturală.

Din partea burilor, recunoașterea a fost reușită din punct vedere militar. Escadronul de lăncieri a fost distrus. A fost semnalată înaintarea armatei engleze. Botha, informat fără întârziere, a luat măsurile necesare și a dat repede ordine, căci nu era timp de pierdut.

Pe de altă parte, șeful dușmănit al lăncierilor, maiorul, murise, iar David Potter era răzbunat. Ultimul dintre călăii lui își ispășise crima. Și totuși, Paul, fiul victimei, în loc să guste aspra voluptate a unei răzbunări îndeplinite, era foarte melancolic.

Puștimea se îndreptă în goană spre Vaal. Paul galopa între Casse-Cou și Fanfan, tăcut și cu capul în piept.

Fanfan găsea că totul le reușise de minune și, cu nepăsarea lui de parizian, fluiera marșul Puștimii.

Casse-Cou întorcea capul des, privea în toate părțile și, văzând cât erau de întinse și de groase liniile englezilor, acoperind câmpia cât vedeai cu ochii, murmură:

― Drace! O să fie o încăierare serioasă.

Paul păstra aceeași tăcere și părea străin de tot ce se întâmpla în jurul lui. Casse-Cou se miră de muțenia acestuia și-i zise:

— Ei, Paul!… Deschide ochii, prietene!… În curând va trebui să luptăm!

Copilul tresări, își privi prietenul cu o ciudată expresie de durere și de înduioșare, apoi îi răspunse:

— Ah, da… Bătălia… Aceasta va fi ultima…

— Hei!… Ce spui?… Ți-ai pierdut mințile?…

— Da – continuă tânărul bur, cu o voce abătută –, ultima… cel puțin pentru mine… căci voi fi omorât!

— Ia te uită ce idee!

— Numește-o mai bine presimțire… o am în adâncul sufletului meu… Simt în mine că s-a sfârșit… că nu voi mai vedea pământul iubit al patriei, pe care l-am apărat bucată cu bucată… Nu voi mai face acele lungi cavalcade cu tine… scumpul și dragul meu francez… iubitul meu frate de suflet… Nu-i voi mai revedea pe ai mei… Nu voi asista la izbânda soldaților noștri…

— Haide, Paul… bunul și micul meu Paul! Te rog… nu spune așa ceva… îmi frângi inima… Și apoi, e cu neputință! Cine mai crede oare în presimțiri?

— Voi fi ucis! continuă copilul cu vocea lui tristă. Nu m-am gândit niciodată la asta până acum… adică atâta timp cât ultimul dintre asasinii tatălui meu mai rămăsese în viață. Acum, ți-o repet, s-a sfârșit!

— Nu!… Nu!… Ți-o spun, nu se poate!

— Oh! Nu mă tem de moarte!… M-am învățat cu ea de mult. Dacă regret viața este pentru motivul că, atunci când nu voi mai fi, veți avea o pușcă mai puțin în lupta pentru independența patriei noastre. Și copilul adăugă cu un orgoliu naiv: O pușcă bună, nu-i așa?

— Și care va mai doborî mulți dușmani – îl întrerupse Fanfan, încercând să abată discuția de la tonul lugubru pe care-l luase. Pe cuvântul meu, nu ești invalid, ca să vorbești despre trecerea armei pe stânga…

Dar gluma parizianului nu izbuti să lumineze fețele, tot așa cum nu ia foc o grenadă umezită. Fără să răspundă, Paul îi aruncă o asemenea privire cu ochii săi frumoși și mari, atât de buni și atât de triști, încât Fanfan se simți înfiorat până în adâncul sufletului.

Escadronul înainta în galop continuu spre nord. Se zăreau în depărtare câțiva călăreți singuratici, care se retrăgeau înspre râul Vaal. Erau santinele călare de la avanposturile lui Botha. Ele alergau să-i anunțe generalului bur, plin de nerăbdare, întoarcerea cercetașilor săi.

Situația devenea din ce în ce mai gravă. Nu erau învinși în adevăratul înțeles al cuvântului. Adică armatele bure nu erau învinse în lupte, dar bravii apărători ai independenței trebuiau să se retragă mereu, împotriva voinței lor, în fața unor forțe covârșitoare ca număr. Și rezultatul era egal cu o înfrângere, deoarece ei cedau teren.

Botha simțea că i se sfâșia inima la gândul de a evacua Orange-ul și de a lăsa astfel republica-soră cotropită de inamic. Voia să evite această măsură dureroasă, pe care i-o dictau evenimentele și a cărei îndeplinire făcea să triumfe zgomotos imperialismul kaki. El se gândea la efectul ce-l va produce această retragere asupra patrioților republicani și asupra trupelor dușmane. Dar ultimele știri aduse de Casse-Cou nu-i mai lăsau nici cea mai mică speranță. Armata engleză sosea ca marea ce urcă mereu, pentru a îneca totul. Burii trebuiau să treacă fluviul și să ajungă la Vaal. Și asta, fără nicio întârziere.

— Haideți! Înapoi! comandă cu o voce înăbușită generalul bur.

Și, cu disperarea în inimă, el își îndreptă trenul regimentar înspre vadul apei. Din nenorocire, fluviul Vaal suferise o creștere rapidă a nivelului apelor în numai câteva ore. Prin vad se părea că nu se va putea trece! Nu se întârziase oare prea mult?

Primele convoaie înaintează încet. Boii mari intră în apa care li se urcă până la burtă, până la șolduri, până la șira spinării. Boturile lucitoare, coarnele lungi se ridică deasupra undelor gălbui, ce se învolburează înspumate, în mijlocul fluviului, transformat în torent, curajoasele animale alunecă. Convoiul șovăie. Șirul căruțelor se îndoaie și e gata să se rupă... Un țipăt de spaimă scapă din pieptul burilor încremeniți.

Botha își vede și trenul regimentar pierdut. Dar nu! N-a fost decât o spaimă. Boii din fruntea convoiului își recapătă echilibrul. Ei se sprijină solid pe picioare, se încordează, arcuind spatele, și trag cu mai multă putere și repeziciune decât oricând. Dezastrul care amenințase cauza independenței pare îndepărtat. Trecerea Vaal-ului este posibilă. Dar această operațiune, foarte grea chiar și în timpuri obișnuite, va fi

groaznic de lungă și dificilă din cauza acestei blestemate creșteri a apelor. Și inamicul care înaintează cu o repeziciune extraordinară! Au așteptat prea mult!

Va trebui totuși să se asigure trecerea, să se sacrifice vieți prețioase, să fie uciși oameni care vor apăra pas cu pas intrarea în vad, trebuind să oprească armata engleză. Lângă general se află Puștimea, gâfâind încă de pe urma goanei furioase de până atunci.

— Căpitane Casse-Cou – zise Botha scurt, dar cu o emoție greu stăpânită, care îi face vocea să tremure –, am nevoie de oameni hotărâți pentru sacrificiul suprem. Da… oameni care să lupte până la ultima picătură de sânge… până la ultima lor suflare.

— Și dumneavoastră contați pe mine, ca să le fiu comandant, nu-i așa, domnule general? răspunse curajos Casse-Cou.

— Da, prieten drag! Dumitale, care ai făcut atât de multe pentru cauza noastră, dumitale, care ne-ai dăruit aurul fără să-l numeri și, în plus, tot devotamentul, sângele dumitale, ți-aș cere…

— Viața mea… Ea vă aparține… v-o dăruiesc… Sunt gata… Ordonați, domnule general…

— Ești un viteaz!… Nu cunosc altul atât de cutezător și de dezinteresat ca dumneata. Vezi poziția din fața vadului?

— Da, domnule general.

— E o poziție admirabilă, ce poate fi apărată cu ușurință. Am să-ți dau cinci sute de oameni… Poți s-o ții două ore?

— Două sute de oameni îmi vor fi de ajuns, cu cinci sute de cartușe de fiecare pușcă. Vom rezista două ore, vă dau cuvântul meu!

— Bine! Îți mulțumesc, căpitane, în numele patriei. Acum îmbrățișează-mă!

Tânărul general îl luă în brațe frățește pe șeful Puștimii și adăugă:

— Adio!… Alege-ți cei două sute de camarazi și salvează armata.

Casse-Cou avea în jurul său vreo patruzeci de „puști”. El mai ceru, în afară de micul contingent, luptători voluntari. Se oferiră imediat peste o mie. Toți îl iubeau și acești oameni de treabă, care îl cunoșteau și îl apreciau, l-ar fi urmat și în iad. Făcu o

alegere rapidă, cu riscul de a crea nemulțumiri, își adună apoi oamenii, după ce primi cartușele și dădu ordin să se umple bidoanele, comandând:

— Înainte!

Poziția care predomina în același timp și vadul, și câmpia a fost ocupată în zece minute. Era un fel de defileu stâncos, lat de șaizeci de metri, accidentat pe margini și ușor accesibil. Ar fi trebuit câteva lucrări de întărire pentru a-i apăra accesul. Dar timpul și mijloacele de execuție lipsesc. În limita posibilităților, Casse-Cou reuși totuși să-i adăpostească pe acei țintași care se vor afla în fața spațiului descoperit.

Din nou dinamită. Câteva cartușe – vreo cincizeci – sunt așezate în cea mai mare grabă în fața defileului, în timp ce o treime din efectiv se îngrămădește în dreapta și a doua treime, în stânga.

Avangărzile englezilor au și sosit în galop. Câteva plutoane de lăncieri și de dragoni se află în fruntea infanteriei călare.

Burii, pitiți între stânci, îi primesc atât de frumos, încât le frâng brusc primul elan. Vreo treizeci de oameni și cai sunt trântiți la pământ. Este un început și asta înseamnă două minute câștigate. Oameni prudenți și cu sânge rece, burii își economisesc cartușele. Focurile de pușcă rare sunt cu atât mai ucigătoare.

Deodată, pământul se cutremură. Vârtejuri dese de fum alb și de nisip roșii, amestecate cu o ploaie de pietricele, țâșnesc în fața lor. O serie de detunături se fac auzite. Defileul e tăiat pe loc de explozia grenadelor și a dinamitei. O tranșee adâncă, neregulată, se întinde de la un mal la celălalt – o serie de gropi ciopârțite, având margini mai înalte, suficiente, la nevoie, pentru bravii copii expuși morții. Casse-Cou se repede în această tranșee, împreună cu vreo șaizeci de oameni, printre care Fanfan, Paul Potter, doctorul Tromp, Papà, tălmaciul, Elias, Joachem și ceilalți „puști”, prietenii lui din prima oră. Ei se ghemuiesc în gropi, se încovoaie și, vârâți în pământ, nu lasă să se zărească decât țevile de bronz ale Mauserelor.

Șeful avangărzii engleze, văzând numărul mic al burilor, vrea să cucerească din primul moment poziția. Infanteria călare sosește în galop. Trompetele sună atacul. Soldații scot urale frenetice.

De la patru sute de metri, Casse-Cou comandă cu voce răsunătoare:

— Focuri în slave!

Într-o ordine desăvârșită, burii ascultă: la dreapta, la stânga, în mijloc izbucnesc împușcături dese și repezi ca grindina. Apoi liniște.

— Focuri în salve! strigă pentru a doua oară Casse-Cou.

— Pe cuvântul meu! auzi zgomotul împușcăturilor noastre: s-ar zice că se rupe o pânză – observă Fanfan, care, în același timp, privește plin de curiozitate, cu riscul de a fi rănit la cap.

Acolo, în partea englezilor, efectul produs e grozav. Oameni și cai, omorâți în plină cursă, vin peste cap, se rostogolesc, se zbat, umplu pământul.

— *Forward*! *Forward*!... Înainte! Înainte! strigă ofițerii englezi, în timp ce oamenii sunt îndemnați prin noi țipete, iar trompetele sună cu disperare.

— Foc! urlă Casse-Cou cu o voce care domină acest tumult asurzitor.

Împușcăturile devin îngrozitoare. Într-un minut, jumătate din regimentul de infanterie călare este la pământ. Intrarea defileului este pur și simplu astupată de cadavrele oamenilor și ale cailor, în mijlocul cărora se zbat răniții. Nici nu se poate imagina ce este în stare să facă o mână de oameni hotărâți, curajoși și disciplinați!

Decimat, sângerând, mutilat, regimentul englez ajunge la tranșeea în care stă, neclintită ca niște stânci, Puștimea. O, vitejii copii! Ei se lasă călcați în picioare de cai, împușcați de călăreții care ripostează în plin galop, dar nu dau îndărăt nici cu un pas măcar. Își descarcă puștile de la doi pași în englezi, doboară primele rânduri, în timp ce focurile încrucișate ale camarazilor lor, plasați lateral, îl distrug pe inamic.

Totuși un pluton de călăreți englezi reușește să ajungă în tranșee, condus de un ofițer tânăr pe un cal minunat: sunt vreo douăzeci de oameni, scăpați ca prin minune de grindina de gloanțe, care sar cu caii lor peste Puștime. Dar ei nu sunt urmați de restul escadronului.

Cu toate că acest ofițer nu mai poartă pitoreasca uniformă a scoțienilor din Gordon, totuși Casse-Cou și Paul Potter au avut timp să-l recunoască deoarece trăsăturile lui le-au rămas întipărite în memorie.

— Patrick Lennox! exclamă Casse-Cou.

— Fiul asasinului! Spune și Paul, a cărui ură este acum neînduplecată.

Câteva focuri de pușcă răsună. Plutonul de infanterie călare este secerat de gloanțe. Calul lui Patrick se prăbușește mort pe loc. Tânărul ofițer se întoarce cu fața la inamic. Acum se află chiar în fața lui Paul, care-l țintește de la zece pași. Iute ca fulgerul, Patrick își ridică revolverul și trage în Paul în momentul în care acesta apăsa pe trăgaciul Mauserului său. Cele două focuri se confundă într-o singură detunătură.

Paul lasă arma să-i cadă, tresare, apoi își duce mâna la piept și murmură:

— Am zis eu… mor…

În același timp, Patrick scoate un horcăit înfricoșător și se clatină. Revolverul îi cade. Răniți mortal, și unul, și celălalt, nenorociții tineri își aruncă priviri sfidătoare. Ochii lor încețoșați de aripa morții au în ei o ură cumplită. Muribunzi, în agonie, ei își folosesc ultimele forțe pentru a se apropia unul de celălalt, în timp ce, în spatele lor, burii sunt atenți să tragă cu înverșunare în invadatorii dinafară.

În mijlocul fumului, Casse-Cou zărește vag această scenă dramatică, dar, dăruit cu totul luptei aprige, el nu poate să intervină între acești doi inamici, neîmpăcați chiar și în moarte. Buzele lor pline de o spumă roșiatică rostesc blesteme, în timp ce din piepturile lor găurite țâșnește un șuvoi de sânge. Ei se cuprind, se sugrumă, încearcă să-și smulgă unul altuia această ultimă fărâmă de viață, care și așa îi va părăsi, se clatină, se prăbușesc și se răsucesc, aruncându-și reciproc cuvinte grele.

— Blestemat!… Fii blestemat… câine de englez!…

— Tâlharule!… Asasinule!…

Le-au secat și ultimele forțe. Membrele le înțepenesc; întinși față în față, nemaiavând vii în ei decât ochii înflăcărați, cei doi își ridică capetele într-o mișcare convulsivă.

— Trăiască Regina!… Trăiască Anglia cea mare!… strigă Patrick cu o voce care nu mai are nimic omenesc în ea.

— Trăiască independența… Trăiască republicile libere! strigă în același timp tânărul bur.

Și amândoi cad morți!

Urmează câteva momente de acalmie. Focurile s-au mai potolit. De partea burilor, pierderile nu sunt prea numeroase, totuși simțitoare față de puținul efectiv pe care îl au. De partea englezilor, ele sunt enorme. Pe pământul *veldt*-ului[59]se află atâtea maldăre de cadavre, încât comandantul renunță la atacul de front. Jumătate din avangardă e distrusă! Se aduc două baterii de artilerie, se trimit escadroane în dreapta și în stânga, pentru a se realiza încercuirea poziției. Pe scurt, inamicul pierde timp și asta este tot ce urmărea și Casse-Cou.

Se și scursese o oră. Mai trebuiau să reziste încă șaizeci de minute. Vor putea oare?

Abia atunci Fanfan, culcat într-o groapă între șef și doctor, aude ultimele strigăte scoase de Paul și de Patrick. El întoarce capul, vede cele două cadavre și exclamă:

— Oh! Dumnezeule!… Paul a murit.

Și două lacrimi mari, pe care nu încearcă să le oprească, îi curg pe obraji. Ar vrea să alerge lângă prietenul său, să-l mai vadă, să-i vorbească, să încerce să readucă în el o scânteie de viață. Oprindu-și cu efort plânsul care îl înăbușă, Casse-Cou răspunde cu o bruschețe care ascunde prost durerea sa adâncă:

— Nu te mișca… Rămâi acolo… Nu ai dreptul să te expui, ca să fii ucis zadarnic…

— Ai dreptate… Bietul Paul!

— Da… Bietul Paul!… Mai curând sau mai târziu… ne va veni și nouă rândul, ba chiar foarte curând…

Acalmia e scurtă. Lupta reîncepe mai violentă, mai îndârjită ca oricând. Comandantul englez vrea să sfărâme această rezistență care-l împiedică să năvălească asupra trupelor lui Botha și, pentru a distruge mâna de oameni care i se opun, nu se dă înapoi de la niciun sacrificiu. Acum, tunurile trag ca mitralierele asupra stâncilor și a gropilor ce servesc de adăpost burilor. Salve de focuri de puști însoțesc bombardamentul artileriei cu o grindină de plumbi care acoperă intervalele dintre

[59] „Stepă (sud-africană)” (în limba engleză, în text). (N. red.).

proiectile. Un adevărat uragan de gloanțe se abate asupra întregii poziții ce comandă defileul.

Din timp în timp, câte un apărător al acestor Termopile[60] africane este lovit mortal, în ciuda adăpostului. Și Casse-Cou vede cu o teamă dureroasă cum se micșorează întruna numărul micilor nori albi care indică prezența țintașilor lui. Da, oamenii se împuținează, ca și cartușele de altfel. Consumul de proiectile a fost înspăimântător, epuizându-se și rezervele. Potopul de împușcături venind dinspre englezi le împuținează pe cele din partea burilor. Gândiți-vă numai: două sute de oameni să țină piept unei armate întregi!

Vreo mie de gloanțe lovesc în același timp colțul izolat în care fiecare bur ascuns în spatele unei stânci își expune cu imprudență o frântură din chipul său, pentru a-și trimite glontele în inamic. Și este de ajuns această singură clipă pentru ca bravul țintaș să fie ucis la postul său.

Câți mai sunt acum? Să fie oare șaizeci?… Cincizeci?… Patruzeci?… Casse-Cou nu poate ști. Nu se mai pot vedea unii pe alții, nici nu se mai aud; acum nu se mai gândesc decât cum să se afunde cât mai adânc în pământ ca să scape de uraganul de fier și de plumb și să riposteze încă, să lovească în aceste șiruri strânse de oameni și de cai, care se prăvălesc din nou asupra defileului.

Trimis de Botha, un om sosește ud de sudoare, murdar de sânge, rănit grav. El se târăște spre Casse-Cou, prăbușindu-se lângă el.

— Ei bine? Ce e… acolo?… întreabă scurt șeful Puștimii.

— Dificultăți enorme… Vaal-ul a crescut… Întârzie trecerea… Generalul vă roagă să mai rezistați încă un sfert de oră.

— Vom rezista!

Împușcăturile reîncep cu și mai mare intensitate. Puștimea își golește cartușierele, își epuizează rezervele, folosind ultimele economii. Englezii răspund cu o nouă salvă îndreptată asupra adăpostului ultimilor apărători ai defileului. Gloanțele sapă adânc pământul și îi lovesc pe țintașii ascunși acolo. Grupul se topește văzând cu ochii. Casse-Cou nu mai are nici douăzeci de oameni în jurul său. Dar acești oameni fac vitejii de uriași.

---

[60] Defileu în Grecia, unde a avut loc, în anul 480 î.Hr., o vestită bătălie: 300 de spartani, conduși de regele Leonida, au murit încercând să oprească pătrunderea în Grecia centrală a armatelor persane, conduse de regele Xerxe. (N. red.).

Infanteria călare, care a descălecat, înaintează mereu, dar încet și cu prudență. Minutele se scurg. Papà, tâlmaciul, e ucis pe loc chiar lângă Casse-Cou. Doctorul e lovit de un glonte drept în frunte și cade fără să scoată un strigăt măcar. Sărmanul doctor! Nu toate gloanțele sunt umanitare!

Casse-Cou, Fanfan și un mic grup rănit, sângerând, se ridică. Sunt vreo doisprezece și nu mai au decât un ultim cartuș de tras.

Li se strigă din toate părțile: „Predați-vă!… Predați-vă!…"

Fanfan începe să fluiere marșul Puștimii. Casse-Cou izbucnește într-un râs teribil, apoi comandă pentru ultima dată:

— Foc!

Această ultimă împușcătură izbucnește foarte slab. Apoi se aude un strigăt răsunător:

— Trăiască libertatea!

Englezii răspund cu o grindină de împușcături, care se repercutează cu bubuit de tunet în defileu. Niciun singur luptător din mica trupă n-a mai rămas în picioare. Secerați de gloanțele englezilor, tinerii eroi au căzut la posturile lor! Calea este liberă.

Dacă escadronul Puștimii a fost distrus, cel puțin sacrificiul lor nu a fost zadarnic. Armata lui Botha e salvată!

Englezii înaintează cu o încetineală plină de neîncredere. Soldații Reginei se tem de noi capcane. Oamenii infanteriei călare trec primii, ducându-și caii de hățuri. În spatele lor, se află un escadron ai cărui călăreți poartă toți pălăria mare, de fetru, ridicată într-o parte, semn al voluntarilor. Un escadron frumos, format din uriași. În frunte, merge căpitanul, care privește cu tristețe această scenă de măcel. Un strigăt îi scapă însă la vederea a două corpuri imobilizate, căzute peste o grămadă de alte corpuri.

— Casse-Cou!… Jean Grandier!… Micul meu Jean! Dumnezeule!

Era căpitanul François Junot, bunul canadian, pe care hazardul războiului îl scotea pentru a doua oară în calea tânărului său prieten. El se apleacă, îl ridică pe șeful Puștimii, se înspăimântă văzându-i ochii sticloși, buzele albe, figura lividă și murmură:

— Nu, nu se poate… Micul meu Jean nu e mort. Dar celălalt, camaradul său?

Îl examină apoi pe Fanfan, care mai respira slab, și exclamă:

— Totuși trebuie să încercăm să-i salvăm.

El îl luă în brațe pe Casse-Cou și îi spuse unuia dintre oamenii săi:

— Ia-l pe celălalt și urmează-mă.

Omul îl apucă pe Fanfan, îl ridică fără vreo sforțare și amândoi îi duseră pe cei doi tineri la marginea defileului, ca să nu fie striviți sub copitele cailor sau sub roțile tunurilor. Apoi îi culcă pe stânci, așteptând trecerea vreunei ambulanțe. Aproape imediat își face apariția un călăreț ce poartă brasarda cu crucea roșie.

— Doctore Douglas!... Oh! Ce fericire!

— Căpitane Junot! Cu ce-ți pot fi de folos, dragă prietene?

— Doctore... un serviciu... un mare serviciu... Te rog în numele prieteniei noastre.

— Promit dinainte...

— Îți mulțumesc! Îți voi recunoscător! Îl vezi pe tânărul acesta? Este Casse-Cou, faimosul Breack-Neck, șeful Puștimii... iar celălalt e locotenentul lui.

— Niște copii!... Chiar niște copii...

— Dar, în același timp, ce eroi!

— Da, eroi!

— Ei bine, doctore, Casse-Cou e francez, îl iubesc ca pe copilul meu... Acolo, în Canada, el a fost binefăcătorul meu și mi se frânge inima când mă gândesc că poate e mort...

— Bietul băiat pare a fi într-o stare gravă, într-adevăr. În sfârșit, vom vedea.

Mai mult din conștiinciozitate profesională și ca să-i facă plăcere căpitanului Junot, doctorul Douglas își lipește urechea de pieptul lui Casse-Cou.

— Ia te uită! zise el mirat. Mi se pare că inima bate încă, dar atât de slab!

— Trăiește!... Oh, îți mulțumesc, doctore, ce bucurie mi-ai făcut!...

— Nu te bucura prea mult și nici prea devreme! Mai e un crâmpei de viață în el, dar nu se ține decât într-un fir...

— O! Dar nu știi ce băiat zdravăn, cum nu se mai află altul, e Jean al meu. Și-apoi dumneata ești un savant... Vei face o minune și-l vei salva!

— Dragul meu căpitan, voi încerca tot ce va fi posibil pentru a-i salva pe acești doi tineri. Pe onoarea mea, ți-o promit.

— Îți mulțumesc, doctore! Îți rămân îndatorat pe viață, căci astăzi îmi faci unul dintre acele servicii care angajează pentru totdeauna recunoștința unui om de inimă.

EPILOG

Capetown, 20 octombrie 1900

Scumpa și iubita mea soră,

Sunt în viață! Cu adevărat în viață! Viu cu adevărat! Dar, Doamne, în ce primejdie am fost! În primejdie de moarte! Și Fanfan, de asemenea. Sărmanul meu prieten a reușit și el să-și reînnoiască contractul cu viața. Și nu fără greutate, te asigur. Ciuruit ca o sită, locotenentul meu era mai bogat cu un glonte în burtă, altul în ficat și cu vreo trei-patru în picioare. Dar un parizian din strada Greneta are șapte vieți și se întoarce de departe: dovada!

Și eu, la fel, căci, cu toate că nu vin din strada Greneta, sunt totuși tot un parizian. Gândește-te numai: primisem un glonte în pulpa stângă, un altul în brațul stâng, un al treilea în plămân, tot în stânga și foarte aproape de inimă. O! Agonizam când bunul nostru prieten, François Junot, ne-a găsit pe amândoi pe jumătate morți și ne-a încredințat îngrijirilor doctorului Douglas.

Bravul Francis! Ce inimă de aur! Îi datorăm viața, lui și acestui minunat doctor, care este cu adevărat omul cel mai nobil și mai bun din toată armata engleză. Ne-a primit muribunzi din mâinile căpitanului Junot și ne-a îngrijit frățește, a risipit pentru noi tezaurele științei și ale prieteniei lui, pe scurt, a realizat miracolul învierii noastre. Căci este, pur și simplu, miraculos!

După ce am stat fără cunoștință timp de patruzeci de ore, ne-am deșteptat, Fanfan și cu mine, în câte un pat, unul lângă altul. Ne aflam într-o atmosferă saturată de fenol, de iodoform și simțeam că înaintăm cu o mișcare lentă. M-am gândit: „Trenul-ambulanță!” Aici nu mă înșelam. Ne aflam în același tren care mi-a servit de vehicul când am evadat deghizat în fată la toate în casa doamnei Adams!

Nu crezi, soră dragă, că viața mea este o țesătură de întâmplări de necrezut, nebunești?

Și eram îngrijiți, răsfățați de doctor, de personal, de toată lumea. Tovarășii noștri de drum și de nenorocire, soldați englezi

grav răniți, ca și noi, ne tratau ca pe niște camarazi. Dar, neavând putere să facem o mișcare, să spunem un cuvânt, neputând aduna la un loc nici două idei ca lumea, ne aflam într-o stare jalnică.

De altfel, eram considerați ca adevărate fenomene, din cauza numărului mare de răni și a gravității lor; eram ceea ce chirurgii numesc niște cazuri extraordinare.

Și, în timp ce trenul înainta, dădea înapoi, se oprea, era garat și din nou pleca, doctorul pansa, dezinfecta rănile, lua temperaturi și întocmea savante foi de observație asupra „cazurilor noastre ieșite din comun".

Călătoria a fost lungă... lungă... și noi nu ne gândeam să ne plângem, mai întâi fiindcă abia de aveam puterea să rămânem în viață, apoi pentru că ne simțeam foarte bine. Adică vreau să spun că Fanfan și cu mine simțeam calmul acela special care urmează șocurilor asupra organismului și senzația aceea nemaipomenită a reîntoarcerii la viață, atunci când această revenire părea imposibilă.

În sfârșit, mai era mândria legitimă a datoriei împlinite, căci noi ne dădeam seama că nu s-ar fi putut face mai mult. Și toate acestea, vezi tu, dragă soră, contribuiau, împreună cu bunele îngrijiri ale doctorului, la refacerea celor doi mici soldați, lungiți pe paturile lor de ambulanță.

Călătoria a durat opt zile și opt nopți. Ajunsesem la Colonia Capului și numai atunci doctorul Douglas îmi declară că suntem în afară de orice pericol.

Îți poți închipui cu câtă căldură i-am mulțumit, când, după transportarea noastră la spital, a venit să-și ia rămas bun și să ne recomande călduros colegului său, în grija căruia eram lăsați de acum încolo. Doctorul îmi spuse, vorbind de convalescența noastră, că ea va fi foarte lungă și că va cere îngrijiri cu totul deosebite. La această veste, am protestat cu energie, iar Fanfan a înjurat ca un grenadier. Înțelegi, eram disperați că nu ne puteam întoarce în Transvaal, să alcătuim un nou escadron de Puștime și să reîncepem războiul. Asta mi-a scăpat așa, deodată, și l-a făcut să râdă pe prietenul meu, doctorul, care mi-a spus:

— Dar sunteți prizonieri!

— Ei! Se poate evada.

El mă întrerupse și, luându-mi mâna cu afecțiune, adăugă:

— Să nu faci una ca asta, dragul meu Casse-Cou. În acest moment nu vă vorbește englezul și patriotul, ci medicul și prietenul. De opt luni duci un război necruțător. Ai îndurat o oboseală peste puteri și în două rânduri ai fost foarte grav rănit.

— Dar s-a spus că gloanțele sunt umanitare! îl întrerupse Fanfan.

— Să nu vă bazați prea mult pe ele! De altfel, umanitare sau nu, aceste gloanțe, împreună cu oboseala acumulată, v-au adus organismul într-un asemenea hal de slăbiciune, încât aveți nevoie de cel puțin patru sau cinci luni până când să vă recăpătați puterile. Și, până atunci, sper din toată inima că acest război blestemat se va termina.

După plecarea doctorului, am așteptat liniștiți să ne însănătoșim.

Prezicerea lui s-a adeverit pe jumătate. S-au scurs de atunci patru luni. Vindecarea noastră este aproape completă, dar războiul a reînceput cu și mai mare îndârjire, iar noi suntem tot prizonieri! Asta vrea să însemne că, pe măsură ce ne vom însănătoși, „bunii noștri prieteni” – englezii – vor strânge șurubul, cum zice Fanfan. Și acum șurubul e bine strâns, suntem păziți cu străşnicie, numeroase perechi de ochi sunt ațintite asupra noastră, încât evadarea este aproape imposibilă. Cu toate acestea, noi tot o să încercăm. Căci, la urma urmei, la ce alta ar sluji să fii prizonier, dacă nu pentru a visa la evadări, pe care să le pregătești și să le realizezi cu orice preț?

Aceasta este situația în care ne aflăm acum!

Vicleni, englezii ne-au propus să ne elibereze pe cuvânt de onoare. Adică să devenim propriii temniceri, să ne legăm și sufletul, și trupul de dimineață până seara și de seara până dimineața, să ne măcinăm forțele și inteligența, ca să ne distrugem, lucru pe care nici nu ne gândim și nici nu putem să-l facem. Iată de ce am refuzat amândoi categoric o astfel de eliberare. Rezultatul: spitalul a devenit o închisoare. Și, deoarece cușca nu li se pare destul de solidă, ni se dau „speranțe” că în cincisprezece zile vom fi internați pe un vas. Apoi vom fi deportați fie la Sfânta Elena, fie în Ceylon. Vom vedea ce va mai fi!

Ah, ești neînchipuit de puternic când ești gata la orice, chiar să-ți sacrifici viața, mai ales viața, pentru acest cuvânt magic: libertate! Deci, vom încerca această aventură cu prima ocazie.

Iar, dacă mor, voi avea cel puțin suprema bucurie a datoriei împlinite, spunându-mi că viața mea, atât de scurtă, nu a fost zadarnic trăită și că mor ca un fiu demn al patriei mele, în lupta pentru apărarea celor slabi și asupriți.

Dar voi trăi! Căci este imposibil, vezi tu, scumpă și iubită surioară, ca Jean al tău să închidă atât de timpuriu cartea aventurilor sale.

Nu cred că mă înșel deloc spunându-ți că vei mai auzi în curând vorbindu-se de fratele tău, care, mai mult ca oricând, își merită porecla și semnează:

Căpitanul Casse-Cou